

SIMONE
DE BEAUVOIR

INVITATA

Bestseller
Un roman
de succes
tradus în
toate limbile

Simone de Beauvoir

Invitata

Consilier editorial: Angela Harnaj

Coperta: George Cristea

Tehnoredactare computerizată: GlykonSRL

© Gallimard ,1945

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Opal H

ISBN: 973-96346-4-8

Simone de Beauvoir

Invitata

Roman

Traducere: Maria Ivănescu

Editura Opal *HC*

1994

Olgăi Kosakievicz

Fiecare conștiință urmează morții alteia
Hegel

Prima parte

Capitolul I

Françoise ridică privirea. Gerbert bătea cu o mișcare sacadată în claviatură, țintuind manuscrisul cu un aer fioros; părea istovit; și lui Françoise îi era somn; dar oboseala ei avea ceva intim și delicat; nu-i plăceau cearcănele negre de sub ochii lui Gerbert; fața lui desfigurată, înăsprită, îl făcea să pară mai bătrân decât cei 20 de ani pe care-i avea.

– Vrei să ne oprim? îl întreabă ea.

– Nu, e în regulă, se opuse Gerbert.

– Nu mai am, oricum, decât o scenă de pus la punct, zise Françoise.

Întoarse o pagină. Ceasul bătuse cu o clipă mai înainte ora două. De obicei, la o asemenea oră, nu se mai afla nimeni în teatru; în seara aceea, însă, el era animat; mașina de scris zăngănea, lampa răspândea pe hârtii o lumină trandafirie. Sunt aici, cu inima bătând. În seara aceea teatrul avea o inimă și inima teatrului bătea.

– Îmi place să lucrez noaptea, zise ea.

– Da, o aprobă Gerbert, e liniște.

El căscă. Pe masă o scrumieră plină de mături de țigări, două pahare și o sticlă goală. Françoise privea pereții micului birou, aerul trandafiriu iradiind căldura și lumina umană. Afară, era teatrul inuman și negru, culoarele sale pustii, în jurul unei mari cochilii goale. Françoise lăsa stiloul din mână.

- Nu mai bei un pahar? îl întrebă ea.
- Cum să refuz? protestă Gerbert.
- Mă duc să mai caut o sticlă în cabina lui Pierre.

Ieși din birou. Nu-i era atât poftă de whisky, cât o atrăgeau acele coridoare întunecate. Când nu se afla acolo, mirosul de praf, penumbra, singurătatea dezolantă nu existau pentru nimeni, nu existau deloc. Dar acum era acolo, roșul covorului lumina obscuritatea ca o veioză timidă. Ea avea această putere: prezența ei scotea lucrurile din inconștiență, le redădea culoarea și miros specific. Coborî un etaj și deschise ușa de la sală; era ca o misiune care-i fusese încredințată, trebuia să reînvie sala pustie și întunecată. Cortina de fier era lăsată, pereții miroseau a vopsea proaspătă; fotoliile de pluș roșu se aliniau, inerte, în așteptare. Până adineaori, nu mai așteptau nimic. Dar, acum, ea era acolo și ele îi întindeau brațele. Priveau scena mascată de cortina de fier, îl chemau pe Pierre, luminile rampei și mulțimea tăcută. Ar fi trebuit să rămână acolo tot timpul pentru a-i perpetua singurătatea și așteptarea; dar ar fi trebuit să fie și în altă parte, în magazia cu accesorii, în cabine, în foaiere; ar fi trebuit să fie peste tot, în același timp. Traversă o avanscenă și urcă pe platou; deschise ușa foaiierului, coborî în curtea plină de decoruri vechi mucegăite. Numai ea putea înțelege sensul acestor locuri abandonate, ale acestor obiecte amortite; ea era acolo și toate erau ale ei. Lumea ei.

Trecu de porțița de fier care închidea intrarea artiștilor și avansă până-n mijlocul pieții. În jurul ei toate dormeau, casele, teatrul; un singur ochi de geam răspândea o lumină trandafirie. Se așeză pe o bancă, cerul lucea negru deasupra castanilor. Parcă s-ar fi aflat în inima unei subprefecturi de

provincie. O clipă, nu regretă că Pierre nu era lângă ea; erau bucurii pe care nu le putea gusta în prezența lui; cum ar fi lumina singurătății; o pierduse de opt ani și, uneori, o simțea ca pe o remușcare. Se sprijini nepăsătoare de lemnul tare al băncii; un pas grăbit răsună pe asfaltul trotuarului; pe stradă trecu un camion, nu mai era nimic decât zgomotul care se îndepărta, cerul, frunzișul copacilor, un geam cu lumina trandafirie pe fondul întunecat. Ea, Françoise, nu mai exista; nimeni nu mai exista nicăieri.

Françoise sări în picioare; era ciudat să redevii cineva, și chiar numai o femeie, o femeie care se grăbește pentru că există un lucru urgent de făcut care o așteaptă, iar acest moment nu fusese decât un moment din viața ei ca toate celelalte. Puse mâna pe clanța ușii și se întoarse cu inima strânsă. Era un abandon, o trădare. Noaptea va înghiți din nou mica piață provincială; geamul trandafirii va lumina degeaba, nu mai avea pentru cine o face. Tihna acestui ceas se pierduse pentru totdeauna. Atâta calm risipit pe întreg pământul. Traversă curtea și urcă pe scara de lemn verde. Renunțase de mult la acest gen de regrete. Reală nu era decât propria ei viață. Intră în cabina lui Pierre, luă o sticlă de whisky din dulap, apoi urcă fugind spre biroul ei:

– Iată ce ne va întări forțele, zise ea. Cum îl vrei, sec sau cu apă? :

– Sec, răspunse Gerbert.

– Vei fi în stare să ajungi acasă?

– Oh! eu încep să țin la băutura, protestă Gerbert cu demnitate.

– Începi... îl ironiză Françoise.

– Când voi fi bogat și la casa mea, voi avea mereu o sticlă de *Vat 69* în dulap, zise Gerbert.

– Numai să nu-ți strici cariera, îl atenționează Françoise, privindu-l cu duioșie. El își scoase pipa din buzunar și o umplu tacticos. Era prima lui pipă. În fiecare seară după ce goleau sticla de *baujolais*, el o pune pe masă și o privea cu un orgoliu copilăresc; fuma, bând un coniac sau un rachiu de drojdie. Plecau apoi pe străzi, cu capul pușin

înfierbântat din cauza muncii de peste zi, a vinului și a alcoolului. Gerbert mergea cu pași mari, cu mâinile în buzunare, o șuviță de păr îi cădea în ochi. Acum, se sfârșise; avea să-l mai revadă, dar numai alături de Pierre și de toți ceilalți; vor fi din nou ca doi străini.

– Ca femeie, și tu rezisti bine la băutură, zise Gerbert pe un ton imparțial.

O examinează pe Françoise.

– Numai că ai lucrat prea mult astăzi și ar trebui să dormi puțin. Am să te trezesc dacă vrei.

– Nu, mai bine să terminăm, se împotrivi Françoise.

– Nu-ți e foame? Vrei să-ți aduc niște sandviciuri?

– Mulțumesc, zise Françoise. Îi surâse. Era atât de prezent, atât de atent: de fiecare dată când se simțea descurajată, n-avea decât să privească în ochii lui veseli ca să redevină încrezătoare. Ar fi vrut să-i mulțumească.

– Îmi pare rău c-am terminat, zise ea, mă obișnuisem să lucrez cu tine.

– Dar va fi și mai amuzant când o vom pune în scenă, o consolă Gerbert. Ochii lui străluceau; alcoolul îi înflăcărase obraji.

– E atât de plăcut să te gândești că în trei zile o vom lua de la capăt. Ador începutul de stagiune.

– Da, va fi amuzant, zise Françoise. Trase spre ea hârtiile. Pentru el, cele zece zile de lucru împreună se încheiau fără regret; era firesc, nici ea nu le regreta; nu putea să-i ceară lui Gerbert să le regrete singur.

– Acest teatru mort, de câte ori îl străbat, îmi dă fiori, zise Gerbert, e lugubru, am crezut că de data asta va rămâne închis tot anul.

– A scăpat ca prin urechile acului, zise Françoise.

– Numai să dureze, zise Gerbert.

– Va dura, zise Françoise.

Ea nu crezuse niciodată în război; războiul era ca tuberculoza sau accidente de cale ferată, credeai că ție nu ți se pot întâmpla, ci doar altora.

– Poți să-ți imaginezi că o nenorocire te poate lovi chiar pe tine?

Gerbert se strâmbă.

– Oh! foarte ușor, zise el.

– Eu nu, zise Françoise. Nici nu merită să-ți bați capul. Trebuie să te gândești la pericolele de care te poți feri, însă războiul nu este pe măsura omului. Dacă ar izbucni într-o zi, nimic n-ar mai avea importanță, nici dacă trăiești, nici dacă mori.

– Dar nu se va întâmpla, repetă Françoise. Se aplecă peste manuscris; mașina de scris zăngănea, în cameră mirosea a tutun, a cerneală și a noapte. De partea cealaltă a geamului, piațeta tăcută dormea sub cerul negru; prin câmpul pustiu trecea un tren; și eu eram acolo, și pentru mine, care eram acolo, piața, trenul, tot Parisul și tot pământul se aflau în penumbra trandafirilor a micului birou. Și, pentru o clipă, toți anii lungi de fericire. Eram acolo, în inima vieții mele.

– Păcat că trebuie să dormim, zise Françoise.

– Și mai ales e păcat că nu poți simți că dormi, zise Gerbert. De cum începi să simți că dormi, te trezești. Nu poți profita.

– Nu crezi că e nemaipomenit să veghezi în timp ce alții dorm? Françoise lăsă jos stiloul și ciuli urechile. Nu se auzea nici un zgomot, piața era neagră, teatrul negru.

– Mi-ar place să-mi închipui că toată lumea doarme, că în acest moment nu suntem pe lume decât noi.

– Mi-ar fi parcă teamă, zise Gerbert. Își aruncă pe spate șuvița de păr negru care-i căzuse în ochi. E ca și cum m-aș gândi la lună; munți de gheață, cratere și încolo nimeni. Primului care se va cățăra pe ea, îi va trebui ceva curaj.

– N-aș refuza dacă mi s-ar propune, zise Françoise, și se uită la Gerbert. De obicei, stăteau unul lângă altul; era mulțumită să-l simtă lângă ea, dar nu-și vorbeau. În noaptea asta avea chef să-i vorbească. E ciudat să te gândești la lucruri care se întâmplă în lipsa ta, zise ea.

– Da, e ciudat, o aprobă Gerbert.

– Este ca și cum ai încerca să te gândești că ești mort, nu reușești și atunci presupui că ești undeva într-un colț și privești.

– Cam plicticoase toate chestiile astea pe care nu le vezi niciodată, zise Gerbert.

– Altădată, mă întristam la gândul că nu voi cunoaște decât o mică parte din lume. Nu-i așa?

– Poate, zise Gerbert.

Françoise surâse. Când stătea de vorbă cu Gerbert, îl simțea cum i se împotrivește, dar era foarte greu să-i smulgă o părere pozitivă.

– Acum sunt liniștită, pentru că sunt convinsă că oriunde m-aș duce, restul lumii vine cu mine, ceea ce mă ferește de regrete.

– Ce fel de regrete? o întreabă Gerbert.

– Regretul de a trăi numai în pielea mea, atunci când pământul este atât de mare.

Gerbert o privi.

– Da, mai ales că tu ai o viață așezată.

Era întotdeauna atât de discret; această vagă afirmație reprezenta pentru el un fel de îndrăzneală. Se gândea oare că viața ei era prea liniștită? O judeca oare? Mă întreb ce gândește despre mine, biroul, teatrul, camera, cărțile, hărțile, munca mea. O viață atât de ordonată.

– Am înțeles că trebuie să te resemnezi să alegi, zise ea.

– Nu-mi place când trebuie să aleg, protestă Gerbert.

– La început, mi-a fost și mie greu; dar nu mai am regrete, lucrurile care n-au existat pentru mine, mi se par că n-au existat absolut deloc.

– Cum așa? se miră Gerbert.

Françoise ezită; simțea că, închizând ușa în urma ei, culoarele, sala, piațeta nu dispăruseră; rămăseseră. acolo, în urma ei, după ușa. În depărtare trenul alerga traversând câmpia liniștită, prelungind în adâncul nopții viața micului birou.

– Sunt ca peisajele lunare, continuă Françoise. Nu au realitate. Nu sunt decât păreri. Nu crezi?

– Nu, protestă Gerbert, nu cred.

– Și tu nu ești enervat că nu vezi decât un lucru o dată. Gerbert se gândi.

– Pe mine nu mă deranjează decât ceilalți oameni, zise el; sunt oripilat când mi se vorbește de un tip pe care eu nu-l cunosc, mai ales dacă mi se vorbește cu stimă; unul care trăiește pe undeva, în legea lui, și care nu știe nici măcar că exist.

Foarte rar vorbea despre el însuși. Simțea oare și el intimitatea emoționantă a acestor ultime ore? Erau singurele ființe vii în cercul de lumină trandafirie. Aceeasi lumină, același întuneric, numai pentru ei. Françoise privea frumoșii lui ochi verzi sub genele întoarse, gura atentă:

– Dacă aș fi vrut... Nu era poate prea târziu. Dar ce-ar putea dori, de fapt?

– Da, e jignitor, zise ea.

– De îndată ce-l cunoști, e altceva, zise Gerbert.

– Nu poți să-ți imaginezi că ceilalți sunt niște conștiințe care simt înlăuntrul lor, la fel ca tine, constată Françoise. Când îmi dau seama, mi se pare îngrozitor; am impresia că nu sunt decât o imagine în mintea celuiilalt. Bine că nu se întâmplă aproape niciodată și niciodată pe de-a întregul.

– Este adevărat, se însufleți Gerbert, de aceea, probabil, nu-mi place când mi se vorbește de mine, chiar dacă mi se vorbește amabil.

– Mi-e indiferent ce gândesc oamenii despre mine, zise Françoise. Gerbert începu să râdă.

– Nu se poate spune că ai prea mult amor propriu, zise el.

– Gândurile lor mi se par ca și vorbele și chipurile lor; niște obiecte care fac parte din lumea mea. Elisabeth se miră că nu sunt ambițioasă; și acesta este un motiv. Nu simt nevoia să-mi făuresc în lume un loc privilegiat. Am impresia că l-am găsit. Îi surâse lui Gerbert.

– Nici tu nu ești un ambițios.

– Nu, zise Gerbert, la ce-mi folosește? Ezită. Mi-ar place să ajung cândva un bun actor.

— Cum mi-ar place mie să scriu o carte bună. Vreau să fac bine lucrul pe care-l fac. Dar nu pentru glorie și onoruri.

— Nu, zise Gerbert.

Șareta unui lăptar trecu pe sub fereastră. Curând avea să se albească de ziuă. Trenul trecuse de Châteauroux, se apropia de Vierzon. Gerbert căscă și ochii săi deveniră trandafirii, ca ochii unui copil somnoros.

— Trebuie să te duci la culcare, îl sfătui Françoise.

Gerbert se frecă la ochi.

— Trebuie să-i arăt lui Labrousse forma definitivă, se încapățână el. Luă sticla și-și umplu paharul de whisky.

— De altfel, nu mi-e somn, mi-e sete! Bău și lăsă paharul jos; se gândi o clipă.

— Poate că mi-e somn, de fapt.

— Sete sau somn, hotărăște-te, îl somă Françoise veselă.

— Nu prea-mi dau seama, șovăi Gerbert.

— Ascultă, zise Françoise, uite ce o să faci. Culcă-te pe divan și dormi. Eu termin de revizuit ultima scenă. Tu o s-o bați la mașină, în timp ce eu merg să-l iau pe Pierre de la gară.

— Și tu? o întrebă Gerbert.

— Când voi termina mă voi culca și eu; divanul e încăpător, n-o să mă deranjezi. Ia o pernă și bagă-te sub cuvertură.

— Așa o să fac, se supuse Gerbert.

Françoise întinse mâna după stilou. După o clipă, se întoarse. Gerbert stătea pe spate, cu ochii închiși; prin gura întredeschisă, se auzea suflul egal al respirației. Adormise. Era frumos. Ea îl privi îndelung, apoi își reluă lucrul. Acolo, în trenul care alerga, Pierre dormea și el, cu capul pe perne de piele, cu o expresie nevinovată. Va sări din tren, se va înălța cât îi va permite talia lui scundă, se va apropia fugind pe peron și mă va apuca de braț.

— Iată! zise Françoise. Examină manuscrisul cu satisfacție. Numai să-i placă! Sper să-i placă. Împinse fotoliul. Un abur trandafiriiu învăluia cerul. Își scoase pantofii și se băgă sub cuvertură alături de Gerbert care gemu și-și răsuci capul pe pernă, sprijinindu-se de umărul lui Françoise.

– Bietul Gerbert, cât îi era de somn, se gândi ea. Așeză puțin cuvertura și rămase nemișcată, cu ochii deschiși. Și ei îi era somn, dar încă nu voia să adoarmă. Privea pleoapele străvezii ale lui Gerbert și genele lui lungi de față; dormea destins, indiferent. Ea simți pe gât mângâierea părului negru și moale.

– Este tot ce voi avea de la el vreodată.

Existau femei care-i mângâiau părul lui frumos de chinez, care atingeau cu buzele pleoapele lui de copil, care-i strângeau în brațe trupul subțire. Într-o zi, el avea să spună uneia dintre ele:

– Te iubesc.

Inima lui Françoise se strânse. Era încă timp. Putea să-și pună obrazul pe obrazul lui, să-i spună cu voce tare cuvintele care-i stăteau pe buze.

Închise ochii. Nu putea să-i spună: te iubesc. Nici prin cap nu-i putea trece! Îl iubea pe Pierre. N-avea loc în viața ei pentru altă dragoste.

Totuși, nu se poate ca asemenea bucurii să nu mai existe. Capul apăsă greu pe umărul ei. Prețioasă era nu greutatea ci tandrețea lui Gerbert, încrederea, abandonul, dragostea cu care ea îl copleșea. Numai că Gerbert dormea, iar dragostea și tandrețea nu erau decât un prilej de vis. Poate, dacă ar fi ținut-o în brațe, ea ar fi putut să se lase în voia visului; dar cum să visezi la o dragoste pe care nu vrei s-o trăiești cu adevărat!

Îl privi pe Gerbert. Era stăpână pe vorbele și gesturile ei. Pierre îi lăsa această libertate. Dar vorbele și gesturile n-ar fi fost decât iluzii, cum iluzie era greutatea acestui cap pe umărul ei. Gerbert n-o iubea; ea nu putea spera și nici nu-și putea dori s-o iubească.

Cerul se înroși dincolo de geam. În inima lui Françoise năvăli o tristețe jinduitoare și trandafirie ca zorii acelei zile. Totuși, nu regreta nimic; n-avea dreptul nici măcar la această melancolie care-i amorțea trupul adormit. Era o renunțare definitivă și nerăsplătită.

Capitolul II

Așezate în fundul cafenelei maure pe pernele de lână aspră, Françoise și Xavière contemplau dansatoarea arabă.

– Aș vrea să știu să dansez ca ea, zise Xavière, umerii-i tremurau, un fior ușor îi străbătea trupul. Françoise îi surâse, regretând că ziua se terminase; Xavière fusese încântătoare.

– La Fez, în cartierul rezervat, le-am văzut, Labrousse și cu mine, dansând goale, zise Françoise, dar prea semăna a demonstrație anatomică.

– Dar știu că ai văzut multe! exclamă Xavière cu o nuanță de invidie în glas.

– Vei vedea și tu, o consolă Françoise.

– Vai, oftă Xavière.

– Nu vei rămâne la Rouen toată viața.

– Ce să fac? zise Xavière cu tristețe, privindu-și degetele cu un aer meditativ, degete roșii de țărancă, contrastând cu încheieturile fine. Poate să încerc să fac pe târfa, deși nu sunt destul de pricepută.

– Să știi că nu-i o meserie ușoară, râse Françoise.

– Totul e să nu-ți fie frică de oameni, zise Xavière pe

un ton meditativ, clătinând din cap. Am făcut ceva progrese: când un bărbat trece prea aproape de mine pe stradă, nu strig.

– Și intri singură în cafenele, ceea ce e deja mare lucru, zise Françoise.

Xavière o privea încurcată:

– Da, dar nu ți-am spus totul; în micul dancing, unde am fost aseară, era un marinar care m-a invitat să dansez, dar l-am refuzat. Mi-am terminat repede calvadosul și am fugit ca o lașă. Se strâmbă. Calvadosul ăla era cumplit.

– Cred că ți-a ars măruntaiele, zise Françoise. Cred că ai fi putut dansa cu marinarul, eu făceam o mulțime de chestii din astea în tinerețea mea și ele n-au luat niciodată o întorsătură proastă.

– Data viitoare voi accepta, zise Xavière.

– Nu ți-e teamă că mătușa ta se va trezi într-o noapte? Îmi imaginez ce s-ar întâmpla.

– N-ar îndrăzni să intre în camera mea, zise Xavière pe un ton sfidător. Surâse și căută în poșetă; am făcut un mic desen pentru tine.

O femeie, semănând puțin cu Françoise, se rezema cu coatele de o tejghea; obraji-i erau colorați în verde și rochia în galben. Sub desen, Xavière scrisese cu litere mari, violete: Drumul viciului.

– Trebuie să mi-o dedici, zise Françoise.

Xavière o privi pe Françoise, privi desenul, apoi îl împinse.

– Îmi vine foarte greu, zise ea.

Dansatoarea avansase spre mijlocul sălii, șoldurile ei se legănau; pântecul tresărea în ritmul tamburinei.

– S-ar zice că un demon încearcă să scape din trupul ei, observă Xavière. Se aplecă înainte, fascinată. Françoise fusese inspirată aducând-o aici, niciodată Xavière nu vorbise atât de mult despre ea însăși, cu acel fel al ei încântător de a povesti. Françoise se lăsă adânc în perne; și ea era mișcată de aceste scânteieri amăgitoare, dar ceea ce o încânta mai ales era că anexase vieții ei această firavă și

tristă existență; acum, asemenea lui Gerbert, lui Inès, lui Canzetti, Xavière îi aparținea; nimic n-o încânta pe Françoise mai mult decât genul acesta de posesiune; Xavière privea atentă la dansatoare, ea nu-și vedea chipul pe care pasiunea îl înfrumuseța, mâna ei mângâia contururile ceștii, numai Françoise era sensibilă la contururile mâinii ei; gesturile lui Xavière, chipul, chiar viața ei, aveau nevoie de Françoise pentru a exista. În clipa aceea, chiar în proprii ei ochi, Xavière nu mai era decât un gust de cafea, o muzică obsedantă, un dans, o ușoară bună dispoziție; dar pentru Françoise, copilăria lui Xavière, zilele de lăncezeală, dezamăgirile ei formau o poveste romantică, la fel de adevărată ca delicatul relief al obrazilor ei, o poveste care ajunsese aici, în decorul acesta bălțat, exact în acel minut al vieții lui Françoise în care Françoise se întorcea spre Xavière și o contempla.

— E deja ora șapte, zise Françoise. O enerva faptul că trebuia să petreacă seara cu Elisabeth, dar nu avea cum să scape. Ieși cu Inès în seara asta?

— Presupun, zise Xavière cu o voce mohorâtă.

— Cât timp vei mai rămâne la Paris?

— Plec mâine. Un fulger de mânie străbătu ochii lui Xavière. Mâine, aici totul va rămâne la fel; numai eu voi fi la Rouen.

— De ce nu urmezi cursul de stenodactilografie așa cum te-am sfătuit? o întreabă Françoise, aș putea să-ți găsesc un serviciu.

Xavière dădu din umeri, descurajată.

— Nu voi fi în stare, zise ea.

— Bineînțeles că ești, nu-i prea greu, zise Françoise.

— Și mătușa mea a încercat să mă învețe să tricotez, zise Xavière, dar ultima șosetă a fost un dezastru. Ea o privi pe Françoise cu un aer trist și ușor provocator. Avea dreptate: nu va ieși niciodată nimic din mine.

— Fără îndoială, nu o bună gospodină, zise Françoise pe un ton vesel. Dar se poate trăi și fără asta.

– Nu din cauza șosetei, zise Xavière pe un ton dramatic. Dar e un semn.

– Te descurajezi prea repede, constată Françoise. Chiar vrei să pleci din Rouen? Nu ții la nimic și la nimeni acolo?

– Îi urăsc, zise Xavière. Urăsc orașul murdar și oamenii de pe străzi cu privirile lor de melci.

– Așa nu mai poate continua, exclamă Françoise.

– Ba da, va continua, zise Xavière. Se ridică brusc. Mă duc acasă.

– Așteaptă să te însoțesc, zise Françoise.

– Nu, nu te deranja. Și așa te-am făcut să pierzi toată după amiaza.

– N-am pierdut nimic, o contrazise Françoise. Ce ciudată ești! Examină cu oarecare perplexitate figura morocănoasă a lui Xavière; era un mic personaj surprinzător; cu basca aceea care-i ascundea părul blond, părea aproape un băiețel; și totuși era chipul unei fete care o încântase pe Françoise cu șase luni în urmă. Tăcerea se prelungea.

– Scuză-mă, zise Xavière. Am o durere îngrozitoare de cap. Își atinse tâmplele cu un aer chinuit. Trebuie să fie din cauza fumului; mă doare aici și aici.

Ochii-i erau umflați și tenul încețoșat; de fapt, fumul gros de tămâie și tutun făcea aerul aproape de nerespirat. Françoise chemă chelnerul.

– Păcat: dacă n-ai fi atât de obosită, te-aș fi dus în seara aceasta la dancing, zise ea.

– Eu credeam că trebuie să te întâlnești cu o prietenă, zise Xavière.

– Va veni cu noi, e sora lui Labrousse, o fată roșcată, tunsă băiețește, pe care ai văzut-o la al o sutălea spectacol cu „Philoctète”.

– Nu mi-o mai amintesc, zise Xavière. Privirea ei se însufleși. Nu-mi amintesc decât de tine: aveai o fustă lungă neagră strâmtă, o bluză de lamé și un fileu de argint în păr; ce frumoasă erai!

Françoise surâse: nu era frumoasă, dar îi plăcea propriul ei chip care o încânta când se surprindea într-o oglindă. În mod obișnuit, nu se gândea că ar fi avut vreun chip anume.

– Tu aveai o încântătoare rochie albastră plisată, zise ea.

– Am adus-o cu mine și o voi îmbrăca în seara asta, declară Xavière.

– Este înțelept oare dacă te mai doare capul?

– Nu mă mai doare, zise Xavière, era numai o amețeală. Ochii îi străluceau și tenul își regăsise frumoasa lui culoare sîdefie.

– Atunci s-a făcut, zise Françoise și împinse ușa. Numai să nu se supere Inès, conta pe tine.

– Ei bine! Să se supere, zise Xavière, cu un aer sfidător. Françoise opri un taxi.

– Te las la ea; și la nouă și jumătate ne întâlnim la Dôme. N-ai decât să o iei înainte pe bulevardul Montparnasse.

– Știu, zise Xavière.

Françoise se așează în taxi lângă ea și o luă de braț.

– Mă bucur că mai avem câteva ore bune de petrecut împreună.

– Și eu sunt mulțumită, șopti Xavière.

Taxi-ul se opri în colțul străzii Rennes. Xavière coborî și Françoise se duse la teatru. Pierre era în cabina lui, în halat, mâncând un sandviș cu șuncă.

– Cum a mers repetiția? îl întreabă Françoise.

– Ați lucrat bine, zise Pierre, arătând spre manuscrisul de pe birou.

– Merge. Merge foarte bine.

– Adevărat? Mă bucur! Mi-a părut puțin rău să tai scena cu moartea lui Lucilius, dar cred că trebuia.

– Trebuia, zise Pierre. Toată acțiunea actului s-a schimbat. Mușcă din sandviș. Ai mâncat? Nu vrei un sandviș?

– Vreau, firește, zise Françoise luând unul și privindu-l pe Pierre cu reproș. Tu nu te hrănești destul, ești foarte palid.

– Nu vreau să mă-ngraș.

– Cezar nu era un firav, constată Françoise, zâmbind. Ce-ar fi să telefonezi portăresei să ne aducă o sticlă de Château-Margaux?

– Nu-i o idee prea rea, zise Pierre, punând mâna pe telefon. Françoise se așează pe divan; aici dormea Pierre când nu-și petrecea noaptea la ea; îi plăcea mult cabina.

– Iată, vei fi servită, zise Pierre.

– Sunt mulțumită. Credeam că n-am să mai ajung nici-odată la sfârșitul actului trei.

– Ai făcut o treabă exelentă, zise Pierre. Se aplecă spre ea și o sărută. Françoise îi încolăci gâtul cu brațele. Datorită ție, zise ea. Ți amintești ce-mi spuneai la Delos? Că vrei să aduci ceva absolut nou în teatru? Ei bine! ai dat lovitura, asta este.

– Crezi cu adevărat? zise Pierre.

– De ce? Tu nu crezi?

– Nu sunt chiar sigur!

Françoise începu să râdă.

– Crezi, într-adevăr, pentru că ai un aer mieros, Pierre! Dacă n-ai avea atâtea neazuri cu banii, ce an bun ar fi!

– De îndată ce vom fi puțin mai bogați, îți voi cumpăra un mantou nou, zise Pierre.

– Sunt foarte obișnuită cu ăsta.

– Se vede de la o poștă, zise Pierre. Se așează într-un fotoliu, lângă Françoise.

– Te-ai distrat bine cu prietena ta?

– E drăguță. Păcat că putrezește la Rouen.

– Ți-a povestit o mulțime de isprăvi.

– Am să ți le spun și ție odată.

– Atunci, ești mulțumită. Nu ți-ai pierdut ziua?

– O mulțime, într-adevăr. Îmi plac poveștile, zise Françoise.

Cineva ciocăni și ușa se deschise. Portăreasa aducea cu un aer pompos o tavă cu două pahare și o sticlă de vin.

– Mulțumesc foarte mult, zise Pierre. Umplu paharele.

– Vă rog, zise Pierre. Nu sunt aici pentru nimeni.

– Am înțeles, domnule Labrousse, zise femeia. Ieși. Françoise își luă paharul în mână și mușcă dintr-un al doilea sandviș.

– Vreau s-o iau pe Xavière cu noi în seara aceasta, zise ea. Vom merge la dancing. Mă amuză. Sper s-o neutralizeze pe Elisabeth.

– Cred că e în al noulea cer, zise Pierre.

– Sărmana fată, mi-a sfâșiat sufletul. Îi e atât de greață să se întoarcă la Rouen.

– Nu există nici un mijloc s-o scoatem de acolo? întrebă Pierre.

– Nici unul, zise Françoise. Este atât de slabă și nepuțincioasă; niciodată nu va avea curajul să învețe o meserie; iar unchiul ei nu-și imaginează pentru ea un alt viitor decât lângă un soț respectabil și mulți copii.

– Trebuie să te ocupi tu de ea, zise Pierre.

– Cum să fac? O văd o dată pe lună.

– De ce nu aranjezi să vină la Paris? zise Pierre. S-o supraveghezi, s-o obligi să muncească; să învețe stenografia și să se căpătuiască undeva.

– Familia ei n-o să-i permită niciodată, zise Françoise.

– Ei bine! S-o facă fără permisiune! Nu este majoră?

– Nu, zise Françoise. Dar nu asta e problema. Nu cred că vor trimite jandarmii pe urmele ei.

Pierre surâse.

– Care-i problema?

Françoise ezită; la drept vorbind nu se gândise niciodată că ar fi vreo problemă.

– Pe scurt, tu propui ca ea să trăiască la Paris pe socoteala noastră, așteptând până va putea să se descurce.

– De ce nu? zise Pierre. Prezintăndu-i acest ajutor ca un împrumut.

– Oh! Firește, zise Françoise. O mira întotdeauna și acest fel al lui de a face să se nască din câteva cuvinte mii de posibilități neprevăzute; acolo unde alți oameni se izbeau de obstacole de neînvins. Pierre descoperea un viitor neatins

care-i aparținea și pe care-l putea modela după bunul lui plac. Era secretul forței sale.

– Noi am avut mult noroc în viața noastră cu ceilalți, zise Pierre. Trebuie să-l împărtășim cu ceilalți, de câte ori putem.

Françoise cerceta, perplexă, fundul paharului.

– Într-un fel, mă tentează, zise ea. Dar va trebui să mă ocup într-adevăr de ea. Și n-am timp deloc.

– Furnicuțo, zise Pierre cu tandrețe.

Françoise roși ușor.

– Știi, n-am prea mult timp.

– Știu, dar este ciudat acest fel al tău de a da înapoi de îndată ce ți se oferă ceva nou.

– Singura noutate care mă interesează este viitorul nostru comun, zise Françoise. Ce vrei, mă simt fericită așa! Nu ești răspunzător decât pentru tine.

– Oh! eu nu te condamn, o liniști Pierre; dimpotrivă te găsesc mult mai curată decât mine. Nu există nimic care să sune fals în viața ta.

– Din cauză că tu nu dai atâta importanță vieții tale. Numai munca ta contează, zise Françoise.

– E adevărat; începui să-și roadă o unghie cu un aer perplex. La mine, în afara legăturii cu tine, totul este frivolitate și risipă.

Continuă să-și roadă unghiile; nu se potolea decât atunci când îi țâșnea sângele.

– Dar, când voi termina cu Canzetti, totul se va schimba.

– Mie-mi spui! zise Françoise.

– O voi dovedi, zise Pierre.

– Ai noroc că isprăvile tale se termină întotdeauna cu bine.

– Pentru că, în fond, nici una dintre aceste femeiuști, n-au ținut niciodată cu adevărat la mine, zise Pierre.

– Nu cred că Canzetti este o fată interesată, zise Françoise.

– Nu, n-o face pentru ca să primească un rol; numai că

mă consideră un mare om și își imaginează că geniul poate urca de la sex la cap.

– Tot ce se poate, zise Françoise râzând.

– Numai că pe mine nu mă mai amuză, zise Pierre. Dacă cel puțin aş fi fost un mare senzual; dar n-am nici măcar această scuză. O privi pe Françoise cu un aer de sfială. De fapt mie îmi plac foarte mult începuturile. Înțelegeți?

– Poate, zise Françoise, dar pe mine nu mă interesează o aventură fără viitor.

– Nu? insistă Pierre.

– Nu, e peste puterile mele; eu sunt o femeie fidelă.

– Nu se poate vorbi de fidelitate sau de infidelitate între noi, zise Pierre; o trase pe Françoise spre el. Tu și cu mine suntem una și aceeași ființă; este adevărat, să știi, nu putem fi definiți unul fără celălalt.

– Asta datorită ție, zise Françoise; îi prinse fața între mâini și începu să-i acopere de sărutări obrajii mirosind o pipă cu arome copilărești și neașteptate de patiserie. Suntem una și aceeași ființă, repetă ea. Nici un eveniment nu devenea real, cât timp nu-i era povestit lui Pierre; el plutea nemanifestat, nesigur între limburi. Altădată, când Pierre o intimida, existau multe lucruri neplăcute pe care ea le lăsa deoparte: gânduri echivoce, gesturi necugetate; dacă nu se vorbea de ele era ca și cum nu s-ar fi întâmplat; ceea ce dădea naștere, dincolo de existența reală, unei alte existențe, semănând cu un măcăniș de fapte rușinoase, solitar și înăbușitor; apoi, puțin câte puțin, dezvăluise totul; nu se mai simțea singură, se purificase de un noian de neliniști chinuitoare.

Toate momentele din viața ei pe care i le încredințase lui Pierre deveniseră clare, șlefuite și intrate definitiv în viața lor. Ea știa că joacă același rol pe lângă el; Pierre nu avea ascunzișuri, nici false pudori; nu era retractil decât dacă era neras sau dacă-i era cămașa murdară; atunci simula un guturai și păstra cu încăpățănare un fular în jurul gâtului, ceea ce îi dădea un aer de om îmbătrânit înainte de vreme.

– Trebuie să plec, îl anunță ea cu regret. Rămâi aici sau vii la mine?

– Vin la tine, zise Pierre. Vreau să te văd cât de curând posibil.

Elisabeth se instalase deja la Dôme și fuma privind fix în gol. Ceva nu merge, constată Françoise în sinea ei. Era machiată cu grijă, însă fața era buhăită și obosită. O zări pe Françoise și un zâmbet păru brusc s-o elibereze de gânduri.

– Bună ziua, îmi pare bine că te văd, se însufleși ea.

– Și mie la fel, zise Françoise. Spune-mi, te deranjează dacă o iau cu mine pe micuța Pagès? Moare de poftă să meargă într-un dancing; noi vom putea vorbi în timp ce ea va dansa, nu ne incomodează.

– Sunt secole de când n-am mai ascultat jazz, zise Elisabeth, o să mă distreze de minune.

– Ea n-a ajuns? zise Françoise. Mă mir. Se întoarce spre Elisabeth: Așadar pleci? spuse ea veselă. te-ai hotărât? Pleci mâine?

– Nu e chiar atât de simplu, zise Elisabeth, izbucnind într-un râs neplăcut. Suzanne s-ar putea să sufere din pricina asta, ea care a fost atât de încercată de evenimentele din septembrie.

Deci asta era... Françoise o privi pe Elisabeth cu o milă indignată. Claude se purtase într-adevăr foarte greșos cu ea.

– Parcă tu n-ai fost la fel de încercată?

– Dar eu sunt o persoană lucidă și puternică, zise Elisabeth cu ironie. Eu sunt femeia care nu face niciodată scene.

– În fine, Claude nu mai ține la Suzanne, zise Françoise. E bătrână și urâtă.

– Nu mai ține, se declară de acord Elisabeth. Numai că Suzanne este o superstiție. El e convins că fără ea nu poate reuși nimic. Elisabeth urmărea atentă fumul țigării. Se lăsă un moment de tăcere. Știa să se stăpânească, dar ce inimă

neagră trebuie să aibă. Așteptase atât această călătorie; poate că îndelunga intimitate îl va decide pe Claude să se despartă de soție. Françoise devenise sceptică; erau doi ani de când Elisabeth aștepta ora decisivă. Dar trăia decepția Elisabethei cu o strângere de inimă, care aducea a remușcare.

– Trebuie spus că Suzanne e foarte tare, zise Elisabeth. O privi pe Françoise. Acum, încearcă să pună piesa lui Claude la *Nanteuil*. Acesta este unul dintre motivele care-l rețin la Paris.

– *Nanteuil*, șopti Françoise. Ce idee le-a venit! Privi ușa cu puțină neliniște. De ce întârzia Xavière?

– O prostie. Elisabeth ridică vocea. De altfel, este sim-plu, eu nu-l văd decât pe Pierre montând „Partage”. El ar fi formidabil în rolul lui Achab.

– E un rol frumos, zise Françoise.

– Crezi că l-ar tenta? întrebă Elisabeth. În vocea ei era un apel neliniștit.

– „Partage” e o piesă foarte interesantă, zise Françoise, numai că ea nu merge deloc în sensul căutărilor lui Pierre.

– Ascultă, se însuflești ea. De ce nu-i dă Claude piesa lui Berger? Vrei să-i scrie Pierre câteva rânduri lui Berger?

Elisabeth își înghiți cu greu saliva.

– Nu-ți dai seama ce importanță ar avea pentru Claude dacă Pierre i-ar prelua piesa. Este atât de nesigur pe el. Doar Pierre ar putea să-l scoată din starea asta.

Françoise își feri privirea; piesa lui Battier era detestabilă. Nu se punea problema unei acceptări. Dar ea știa cât de mult mizase Elisabeth pe această ultimă șansă. Privindu-i chipul se simțea plină de remușcări. Ea știa cât de mult influențaseră existența și exemplul ei destinul Elisabethei.

– Cîstit, nu merge, zise ea.

– Totuși Luce și Armanda a fost un frumos succes, zise Elisabeth.

– E drept, numai că după *Iulius Cezar*, Pierre vrea să lanseze un necunoscut.

Françoise se întrerupse. Simți o ușurare văzând-o pe Xavière. Ai ajuns foarte târziu. Sunt sigură că n-ai luat masa. Trebuie să mănânci ceva.

– Nu, mulțumesc, nu mi-e deloc foame, zise Xavière. Se așază și lăsă capul în jos; nu părea în apele ei. M-am cam rătăcit, zise ea.

Elisabeth o fixă cu o privire insistentă; o judeca.

– Te-ai rătăcit? Veneai de departe?

Xavière întoarse spre Françoise o față dezolată:

– Nu știu ce s-a întâmplat, mergeam pe bulevard, nu se mai termina, și deodată am ajuns pe o stradă întunecoasă. Înseamnă că am trecut prin fața Dômului fără să-l văd.

Elisabeth începu să râdă.

– E de înțeles! E necesară multă bunăvoință ca să-l vezi, zise ea.

Xavière îi aruncă o privire sumbră.

– În sfârșit, iată-te aici, asta-i principalul, o calmă Françoise. Ce-ai zice să mergem la *Prairie*? Nu va fi la fel ca în tinerețea noastră, dar nu-i neplăcut.

– Cum vrei tu, zise Elisabeth.

Ieșiră din cafenea; pe bulevardul Montparnasse, un vânt puternic mătura frunzele platanilor. Françoise se amuza, făcându-le să scârțâie sub picioare, miroseau a nuci și a vin fiert.

– E mai mult de un an de când n-am mai mers la *Prairie*, zise ea.

Nu se auzi nici un răspuns. Xavière își strângea înfrigurată eșarfa în mână. părea că nu simte frigul și că nu vede nimic.

– Ce de lume, zise Françoise. Toate taburetele din bar erau ocupate; alese o masă mai retrasă.

– Eu beau whisky, zise Elisabeth.

– Două pahare de whisky, comandă Françoise. Și tu?

– La fel ca voi, zise Xavière.

– Trei whisky, ceru Françoise. Acest miros de alcool și de tutun îi amintea de tinerețea ei; îi plăcuse totdeauna ritmul de jazz, luminile galbene și foiala din localurile de

noapte. Ce ușor era să trăiești din plin, într-o lume în care încăpeau în același timp, ruinele de la Delphi, munții pleșuvi din Provence și această explozie umană! Îi surâse lui Xavière.

– Uită-te spre bar, la blonda cu nasul în vânt; locuiește în hotelul meu; umblă de colo, colo, ore întregi pe culoare, într-o cămașă de noapte bleu deschis; cred că vrea să-l seducă pe negrul care locuiește deasupra mea.

– Nu-i frumoasă, zise Xavière; privi mai atentă. Lângă ea e o femeie brunetă mult mai frumoasă. E superbă.

– Să știi că amantul ei de inimă e un campion de catch; se plimbă prin cartier, ținându-se de degetul mic.

– Oh! făcu Xavière cu reproș.

– Nu-i vina mea, se scuză Françoise.

Xavière se ridică; doi tineri se apropiaseră și surâdeau cu un aer ispititor.

– Nu, eu nu dansez, zise Françoise.

Elisabeth ezită și totuși se ridică.

– În acest moment mă urăște, gândi Françoise. La masa vecină o blondă puțin cam trecută și un tip foarte tânăr se țineau de mână; tânărul vorbea în șoaptă, cu un aer înflăcărat; femeia zâmbea cu precauție, nici un rid să nu-i brăzdeze fața ei frumoasă și trecută; animatoarea hotelului dansa cu un marinăr, se lipise toată de el, cu ochii pe jumătate închiși; frumoasa brunetă, așezată pe un taburet, mânca cu un aer plictisit rondele de banană. Françoise zâmbi cu mândrie; fiecare bărbat, fiecare femeie care se afla acolo, trăia foarte absorbit un moment din mica lui poveste individuală. Xavière dansa, tresăriri de mânie și dezamăgire o scuturau pe Elisabeth. Eu stăteam acolo în centrul ringului, impersonală și liberă. Le contemplam viețile, chipurile. Dacă mi-aș fi întors privirea, ele ar fi dispărut imediat ca un peisaj părăsit.

Elisabeth reveni și se așază.

– Știi, zise Françoise, regret că nu se poate aranja.

– Oh! zise Elisabeth, înțeleg. Trăsăturile i se destinseseră;

nu putea fi mult timp furioasă, cel puțin în prezența oamenilor.

— Nu prea te mai înțelegi cu Claude? o întrebă Françoise.

Elisabeth dădu din cap; făcu o grimasă și Françoise crezu că va începe să plângă; dar se stăpâni.

— Claude a intrat în criză. Susține că nu poate lucra atât timp cât piesa lui nu-i e acceptată, că nu se simte cu adevărat eliberat. Când e în asemenea stare, e îngrozitor.

— Nu ești tu vinovată, zise Françoise.

— Dar vina este mereu numai a mea, zise Elisabeth. Din nou buzele-i tremurără. Pentru că sunt o femeie tare. Nu-și închipuie că o femeie tare poate să sufere la fel ca oricare alta, zise ea cu accent de milă pătimasă.

Izbucni în plâns.

— Sărmana mea Elisabeth! o consolă Françoise, strângându-i mâna.

Printre lacrimi, chipul Elisabethei își regăsea aerul copilăresc.

— E o idioțenie, zise ea; își șterse ochii. Nu mai poate dura așa, cu Suzanne mereu între noi.

— Ce ai vrea, zise Françoise, să divorțeze?

— Nu va divorța niciodată. Elisabeth începu din nou să plângă cu un fel de furie. Oare mă iubește? Și nici eu nu mai știu dacă-l iubesc. O privi pe Françoise cu ochii răătăciți. De doi ani lupt pentru această dragoste, mă dau de ceasul morții, sacrific totul, și acum nu mai știu nici măcar dacă ne mai iubim.

— Bineînțeles că îl iubești, zise Françoise cam dezumflată. În acest moment ești supărată pe el și de aceea nu mai simți nimic, dar asta nu înseamnă mare lucru. Trebuia cu orice preț s-o liniștească pe Elisabeth. Ar fi îngrozitor ce ar putea să descopere într-o zi dacă s-ar hotărî să fie sinceră până la capăt; și ei îi era teamă. De aceea și izbucnirile ei de luciditate se opreau mereu la timp.

— Nu mai știu, zise Elisabeth.

Françoise îi strânse mâna cu putere, era cu adevărat emoționată.

– Claude este slab, asta-i tot, dar el a dovedit de mii de ori că ține la tine. Ea ridică brusc capul; Xavière stătea în picioare lângă masă și privea atentă, cu un surâs ciudat, scena.

– Stai jos, o invită Françoise, jenată.

– Nu, mă întorc la dans, zise Xavière; pe chipul ei se citea disprețul și chiar răutatea. Françoise primi ca pe un șoc neplăcut această judecată răuvoitoare.

Elisabeth își revenise; își pudră din nou fața.

– Trebuie răbdare, zise ea, cu o voce mai sigură. E o problemă de influență. Am jucat mereu un joc prea cinstit față de Claude și nu i-am impus nimic.

– I-ai spus vreodată răspicat că nu mai poți să suporti situația?

– Nu, zise Elisabeth. Trebuie să aștept. Își reluase aerul ei prevenitor și dur.

Îl iubea oare pe Claude? Nu căzuse pe capul lui numai ca să aibă și ea o mare iubire; admirația pe care i-o consacra era încă un fel de a se apăra de Pierre. Totuși, suferea din pricina lui și nici Françoise, nici Pierre nu puteau face nimic.

– Ce încurcătură, se gândi Françoise cu strângere de inimă.

Elisabeth se ridicase de la masă, dansa, dar ochii erau umflați și gura crispată. Françoise fu invadată de invidie. Sentimentele Elisabethei puteau foarte bine să fie false, și falsă întreaga ei viață; dar suferința ei de acum era violentă și adevărată. Françoise o privi pe Xavière. Xavière dansa, cu capul ușor dat pe spate, cu chipul extaziat, ea n-avea încă viață, pentru ea totul era posibil, și această seară minunată conținea promisiunea a mii de satisfacții nebănuite. Pentru tânăra fată, pentru femeia cu sufletul greu rănit, momentul avea o valoare aspră, de neuitat. Și eu? se gândea Françoise. O spectatoare. Dar jazzul, gustul de whisky, lumina portocalie, nu erau numai un decor, trebuia găsit ceva de făcut în interiorul lui. Dar ce? În sufletul sălbatic și

tensionat al Elisabetei muzica se transforma ușor în speranță iar, pe Xavière o încărca de o așteptare tulburătoare. Numai Françoise nu găsea nimic în ea care să vibreze la sunetul emoționant al saxofonului. Căuta o dorință, un regret; dar nici în urma ei, nici în fața ei nu trona decât o fericire ștearsă și transparentă. Pierre, niciodată numele lui n-ar fi putut trezi o suferință. De Gerbert, nu se mai sincroniza. Ea nu mai trăia nici un sentiment de risc, nici o speranță, nici o teamă; numai fericirea care nici măcar nu era în puterea ei; nici o neînțelegere nu era posibilă cu Pierre, nici un act nu era ireparabil. Dacă ea ar fi încercat într-o zi să sufere, el ar fi știut atât de bine să o înțeleagă încât fericirea ar fi năvălit peste ea mereu neștirbită. Aprinse o țigară. Nu, ea nu simțea nimic altceva decât acest regret abstract de a nu avea nimic de regretat. Gâtul i se usca, inima-i bătea puțin mai tare decât de obicei, dar nici măcar nu putea crede că era sincer obosită de fericire; această indispoziție nu-i aducea nici o descoperire emoționantă, nu era decât un accident printre altele, o modulație scurtă și aproape previzibilă care-și găsea rezolvarea în liniște. Ea nu se lăsa stăpânită niciodată de violența clipelor, știa bine că nici una dintre ele n-avea o valoare hotărâtoare. „Închisă în fericire”, murmură ea; dar, înlăuntrul ei, schiță un surâs.

Françoise privea descurajată paharele goale, scrumiera plină de mucuri; era patru dimineața. Elisabeth plecase demult, dar Xavière continua să danseze; Françoise nu dansa, dar ca să treacă timpul băuse și fumase prea mult; capul îi era greu, își simțea tot trupul copleșit de dorința de a dormi.

– Cred că ar fi timpul să plecăm, propuse.

– Deja! exclamă Xavière; o privi pe Françoise cu regret. Ești obosită?

– Puțin, zise Françoise, ezitând. Dar poți să rămâi fără mine, doar ți s-a mai întâmplat să te duci singură la dancing.

– Dacă pleci, te însoțesc, zise Xavière.

– Nu vreau să te oblig să mergi acasă, zise Françoise. Xavière ridică din umeri cu un aer puțin resemnat.

– Oh! Pot foarte bine să mă duc acasă, zise ea.

– Nu, ar fi păcat, zise Françoise zâmbind. Mai rămânem încă puțin. Fața lui Xavière se luminează.

– E așa de plăcut aici, nu-i așa? Zâmbi unui tânăr care se înclinase în fața ei și-l urmă în mijlocul rîngului de dans.

Françoise aprinse o altă țigară; în definitiv, nimic n-o obliga să-și reia lucrul chiar de mâine; era cam absurd să petreci ore în șir aici fără să dansezi, fără să vorbești cu nimeni. Dar dacă te-ai hotărî, ai putea găsi un farmec acestui fel de a te împotmoli. De mulți ani nu i s-a întâmplat să stea așa, pierdută, într-un aer îmbâcsit de alcool și tutun, urmărind mici iluzii și gânduri care nu duc nicăieri.

Xavière reveni și se așeză lângă Françoise.

– De ce nu dansezi? zise ea.

– Dansez prost, zise Françoise.

– Atunci, te plictisești? o întreabă Xavière cu un glas plângăreț.

– Deloc. Îmi place mai mult să privesc. Mă încântă să ascult muzică, să văd oameni.

Ea surâse. Lui Xavière îi datora clipa și noaptea de față; de ce să refuze intrarea în viața ei a unei asemenea bogății care i se oferea: un nou prieten cu pretențiile, zâmbetele reținute și reacțiile lui neprevăzute?

– Înțeleg foarte bine, nu poate fi amuzant pentru tine, zise Xavière. Chipul ei afișa un aer de tristețe, părea și ea puțin obosită.

– Dar din moment ce te asigur că sunt mulțumită, zise Françoise; atinse mâna lui Xavière. Îmi place să fiu cu tine.

Xavière zâmbi fără convingere; Françoise o privi cu prietenie; nu înțelegea prea bine de ce se împotrivise propunerilor lui Pierre; ceea ce o tenta, de fapt, era un ușor aer de risc și de mister.

– Nici nu știi la ce m-am gândit în noaptea asta? zise

ea deodată. La faptul că n-ai să faci niciodată nimic atâta timp cât vei fi la Rouen. Nu există decât o soluție; să vii să trăiești la Paris.

– Să trăiesc la Paris? se miră Xavière. Mi-aș dori foarte mult.

– Nu o spun numai așa, de dragul de a vorbi, zise Françoise ezitând. Îi era teamă ca Xavière să nu o creadă indiscretă. Iată ce poți face: te vei instala la Paris, în hotelul meu, dacă dorești eu îți voi oferi banii necesari și vei învăța o meserie: stenografie sau, mai bine, am o prietenă care conduce un institut de înfrumusețare și care te-ar angaja de îndată ce vei avea o diplomă.

Chipul lui Xavière se întunecă.

– Unchiul meu nu va consimți niciodată, zise ea.

– Vei trece peste consimțământul lui. Ți-e teamă?

– Nu, zise Xavière. Se uita fix la unghiile ei ascuțite; cu tenul palid, cu șuvițele lungi de păr blond pe care dansul le zburlise, avea aerul jalnic al unei meduze pe nisipul uscat.

– Deci? zise Françoise.

– Scuză-mă, zise Xavière. Se ridică pentru a întâmpina pe unul dintre dansatorii care-i făcuse semn și chipul ei se însufleți. Françoise o urmări din ochi, cu uimire; Xavière avea ciudate schimbări de umoare, era uimitor că nu-și dăduse osteneala să examineze propunerea ei. Totuși proiectul era cât se poate de rezonabil. O așteptă cu oarecare nerăbdare să se întoarcă la locul ei.

– Deci, i se adresa ea. Ce crezi de proiectul meu?

– Care proiect? întrebă Xavière, sincer zăpăcită.

– De a veni la Paris, completă Françoise.

– Oh! să trăiesc la Paris, își aduse ea aminte.

– Dar e o propunere serioasă, o asigură Françoise. N-o lua ca pe o idee utopică.

Xavière ridică din umeri.

– Nu se poate realiza.

– E suficient ca tu să vrei. Ce te deranjează?

– Este irealizabil, repetă Xavière cu un aer iritat. Privi

în jurul ei. Totul devine sinistru, nu-i așa? Toți oamenii au ochii în mijlocul figurii, prind rădăcini aici pentru că nu mai au puterea să se târască în altă parte.

– Ei bine! atunci hai să plecăm, zise Françoise. Traversă sala și împinse ușa; zori cenușii o întâmpinară. Ne-am putea plimba puțin, îi propuse ea.

– Am putea, fu de acord Xavière; își strânse mantoul în jurul gâtului și porni cu un pas alert. De ce refuza să ia în serios oferta lui Françoise? Era enervant să simtă lângă ea gândul ostil și încăpățânat.

– Trebuie s-o conving, gândi Françoise. Până aici, discuția cu Pierre, vagile reverii ale nopții, chiar începutul acestei conversații, nu fuseseră decât un joc; deodată, totul deveni realitate; rezistența lui Xavière era reală și Françoise voia să o învingă. Era scandalos: atât de sigură fusese că o domina pe Xavière, că e stăpână pe trecutul ei și chiar pe ocolșurile imprevizibile ale viitorului. Și acum, această voință încăpățânată de care propria ei voință se zdrobea.

Xavière mergea din ce în ce mai repede și-și încrunta dureros sprâncenele; nu era posibil să discuți. Françoise o urmă un moment în tăcere, apoi își pierdu răbdarea.

– Nu te plictisește să te plimbi? o întrebă ea.

– Deloc, îi răspunse Xavière; o tragică grimasă îi deformă fața. Urăsc frigul.

– Trebuia să-mi spui, o dojeni Françoise. Vom intra în primul bistro care va fi deschis.

– Nu, să ne plimbăm din moment ce îți place, zise Xavière, cu o abnegație curajoasă. – Mi-a pierit cheful! Vreau o cafea, undeva, la cald.

Încetiniră pasul; aproape de gara Montparnasse, în colțul străzii Odessa, oamenii se înghesuiau la teigheaua cafenelei Biard. Françoise intră și se așează într-un colț, în fundul sălii.

– Două cafele, comandă ea.

Alături de ele, o femeie dormea cu capul pe masă; pe jos risipite valize și baloturi; la o altă masă trei țărani bretoni beau calvados.

Françoise o privi pe Xavière.

– Nu înțeleg, zise ea.

Xavière îi aruncă o privire neliniștită.

– Te agasez?

– Sunt decepționată, zise Françoise. Credeam că ai curajul să accepți ce ți-am propus. Xavière ezită, privind în jurul ei cu un aer chinuit.

– Nu vreau să fac masaje faciale, zise ea pe un ton plângăreț.

Françoise începu să râdă.

– Nimic nu te obligă. Aș putea, de asemenea, să-ți găsesc o slujbă de manechin, de exemplu, sau, mai bine învăț stenodactilografia.

– Nu vreau să fiu stenodactilografă sau manechin, zise Xavière cu violență.

Françoise fu descumpănită.

– În intenția mea, asta n-ar fi decât un început. Odată cu o meserie în mână, ai timp să vezi. În definitiv, ce te-ar interesa? Să studiezi, să faci teatru?

– Nu știu, zise Xavière. Nimic special. trebuie să fac neapărat ceva? întrebă ea, arogantă.

– Câteva ore de muncă enervantă, nu mi-ar părea un preț prea scump pentru independența ta, zise Françoise.

Xavière făcu o grimasă de dezgust.

– Urăsc aceste tocmești: dacă nu poți să ai viața pe care o dorești, n-ai decât să nu mai trăiești.

– De fapt, n-ai să te omori niciodată, zise Françoise cam sec.

– Este mai bine să încerci să ai o viață corectă. Sorbi o înghițitură de cafea; era o adevărată cafea de dimineață, astringentă și dulce așa ca aceea pe care o bei pe peronul gării după o noapte de călătorie sau în hanurile de țară, așteptând primul autocar. Acest gust stătut înduioșă inima lui Françoise.

– Cum ar trebui să fie viața, în accepția ta? întrebă ea cu bunăvoință.

– Ca atunci când eram mică, zise Xavière.

– Să vină toate la tine fără să le cauți. Ca atunci când tatăl tău te plimba pe căl?

– Existau o mulțime de alte momente, zise Xavière. Când mă lua la vânătoare, la ora șase dimineața, și când iarba era plină de o rouă nescuturată. Toate mă făceau așa de puternică.

– Dar la Paris, vei regăsi aceleași bucurii, zise Françoise. Gândește-te, muzica, teatrul, dăncingurile.

– Și să fac ca prietena ta: să număr paharele pe care le beau și să privesc fără încetare ceasul pentru că a doua zi dimineață trebuie să mă duc la lucru.

Françoise se simți rănită; și ea se uitase la ceas. „Aș zice că-i supărată pe mine, dar de ce?” se gândea în sinea ei. Această Xavière bosumflată și imprevizibilă o interesa.

– Până una alta, accepți o existență mai de plâns decât a ei, remarcă ea. Și de zece ori mai puțin liberă. În fond, e simplu, ți-e teamă; poate nu de familia ta; ci să renunți la măruntele tale obiceiuri, ți-e teamă de libertate.

Xavière lăsă capul în jos fără să răspundă.

– Ce este? zise Françoise încet. Ești foarte încăpățânată; nu pari a avea deloc încredere în mine.

– Ba da, zise Xavière, fără căldură.

– Ce este? repetă Françoise.

– Mă îngrozește să mă gândesc la viața mea, zise Xavière.

– Dar asta nu e totul, zise Françoise, toată noaptea ai fost ciudată. Surăse. Te-a deranjat prezența Elisabetei? Nu prea o simpatizezi.

– Cum să nu, zise Xavière; adăugă ceremonios: e firește, o persoană foarte interesantă.

– Ai fost șocată s-o vezi plângând în public? o întrebă Françoise. Recunoaște: și eu te-am șocat; ți-am părut jalnic de sentimentală.

Xavière căscă puțin ochii; erau niște ochi de copil, candidi și albaștri.

– De asta m-am purtat ciudat, mărturisi ea, pe un ton candid.

Nu ceda; era inutil să continue. Françoise își stăpâni un mic căscat. Mă duc acasă, zise ea. Mergi la Inès?

– Da; încerc să-mi iau lucrurile și s-o șterg fără s-o trezesc, zise Xavière. Altfel, o să-mi sară în cap.

– Credeam că o iubești pe Inès?

– Firește, o iubesc mult, zise Xavière. Numai că este una dintre acele persoane, în fața căreia nu se poate bea un pahar de lapte fără să-ți simți conștiința încărcată. Acreala din vocea ei țintea în Inès sau în Françoise? În orice caz, era mai prudent să nu insiști.

– Ei bine, hai să mergem, propuse Françoise, punând mâna pe umărul lui Xavière. Mi se pare că n-ai petrecut o seară plăcută.

Fața lui Xavière se descompuse brusc și toată duritatea dispăru. O privea pe Françoise cu un aer disperat.

– Am petrecut o seară plăcută, zise ea; lăsă capul în jos și zise foarte repede: probabil că pentru tine n-a fost prea amuzant să mă târâi așa ca pe un câțel.

Françoise surâse. „Așa deci! se gândi ea. A crezut că am scos-o din milă”. Privea cu prietenie mica persoană posomorâtă.

– M-am bucurat, dimpotrivă, să te am cu mine, altfel nu ți-aș fi propus, o contrazise Françoise. Ce ți-a venit să spui așa?

Xavière o privi cu un aer tandru și încrezător.

– Ai o viață atât de plină, zise ea. Atâția prieteni, atâtea ocupații; eu mă simt ca un atom.

– E stupid, zise Françoise. Era uimită la gândul că Xavière putea fi geloasă pe Elisabeth. Când te-am chemat să vii la Paris, ai crezut că vreau să-mi fac pomană cu tine?

– Cam așa, zise Xavière, umilă.

– Și m-ai urât, zise Françoise.

– Nu te-am urât; eu mă urăsc pe mine.

– E același lucru, zise Françoise. Își retrase mâna de pe

umărul lui Xavière, lăsând-o să lunece în jos pe lângă brațul ei. Eu țin la tine, zise ea. Aș fi atât de fericită să te am lângă mine.

Xavière întoarse spre ea ochii, încântată și neîncrezătoare.

– Nu-i așa că ne-am simțit bine împreună în această după amiază? întrebă Françoise.

– Da, răspunse Xavière încurcată.

– Am putea petrece o mulțime de momente asemănătoare! Nu te tentează?

Xavière strânse cu putere mâna lui Françoise.

– Oh! cât aș vrea, zise ea cu ardoare.

– Dacă vrei, e ca și făcut, zise Françoise. Îți voi trimite o scrisoare prin Inès, în care te voi anunța că ți-am găsit o situație. Și când te hotărăști, n-ai decât să-mi scrii: sosesc; și sosești. Mângâia mâna caldă care se lăsase cu încredere în mâna ei. Și vei avea mica și frumoasa ta existență pe care ți-o dorești atât.

– Oh! vreau să vin, mărturisi Xavière, și se sprijini cu toată greutatea de umărul lui Françoise; rămaseră un timp nemișcate, sprijinindu-se una de cealaltă; părul lui Xavière mângâia fața lui Françoise; mâinile lor erau împreunate.

– Sunt tristă că te părăsesc, declara Françoise.

– Și eu la fel, șopti Xavière.

– Micuța mea Xavière, murmură Françoise; Xavière o privea, cu ochii strălucitori, cu buzele întredeschise; topită, abandonându-se, i se preda cu totul. Françoise va fi cea care de acum înainte o va purta prin viață.

– O voi face fericită, hotărî în sinea ei, convinsă.

Capitolul III

O rază de lumină se strecura pe sub ușa lui Xavière; Françoise auzi un zgomot ușor, un foșnet de mătase; bătu. Urmă un moment de tăcere.

– Cine-i? întrebă Xavière.

– Eu, zise Françoise. Trebuie să plecăm.

După ce Xavière se instalase la hotelul Bayard, Françoise învățase că nu trebuie să bată niciodată la ușa ei pe neașteptate, să nu devanseze niciodată ora unei întâlniri; cu toate acestea, sosirea ei provoca întotdeauna misterioase perturbații.

– Vrei să mă aștepți un minut? Urc imediat la tine.

– Bine, te aștept, zise Françoise.

Urcă scara. Xavière avea gustul ceremoniilor, nu-i deschidea ușa până nu se pregătea cu toată pompa s-o primească; a fi surprinsă în intimitatea ei cotidiană, i se părea obscen.

Numai să fie bine în seara asta, se gândea Françoise, trei zile să mai fi avut la dispoziție și tot n-ar fi fost toate gata. Se așează pe divan și trase un manuscris din vraful de pe noptieră; Pierre îi încredințase sarcina să citească piesele

de teatru pe care le primise: era o muncă care, de obicei, o distra. „Marsyas sau Metamorfoza nesigură”. Françoise contemplă titlul, descurajată. În după amiaza asta nu-i ieşise nimic, toată lumea era vâlguită; Pierre era la capătul nervilor, nu dormea de opt zile. Mai puțin de o sută de reprezentări cu sala plină, n-ar fi acoperit cheltuielile.

Aruncă manuscrisul și se ridică; mai avea timp să se aranjeze; dar era prea agitată. Aprinse o țigară și surâse. În fond, nimic nu-i plăcea mai mult decât această febră de ultimă oră; știa bine că la momentul potrivit totul va fi gata; în trei zile, Pierre putea face minuni.

Și luminile acelea cu mercur, vor izbuti până la urmă să le regleze. Numai Tedesco să se hotărască să intre în ritm.

– Pot să intru? se auzi o voce timidă.

– Intră, o invită Françoise.

Xavière purta un mantou larg și un basc urât; pe fața ei copilărească se schișase un surâs încurcat.

– Te-am făcut să mă aștepti?

– Nu, e bine, nu suntem în întârziere, se grăbi Françoise s-o liniștească. Se ferea s-o facă să se simtă vinovată, altfel devenea ranchiunoasă și bosumflată. Eu nu sunt încă gata.

Se pudră din principiu și se depărtă repede de oglindă; chipul ei din seara aceea nu conta, nu exista pentru ea și nutrea o vagă speranță că va fi invizibil pentru toată lumea. Luă cheia, mânușile și închise ușa.

– Ai fost la concert, o întreabă ea, și-a plăcut?

– Nu, n-am ieșit nicăieri, răspunse Xavière. Era prea frig, n-am avut chef.

Françoise o luă de braț.

– Ce ai făcut toată ziua? Hai, povestește-mi.

– Nu-i nimic de povestit, zise Xavière pe un ton rugător.

– Așa-mi spui mereu, protestă Françoise. Deși îți explic că-mi face plăcere să-mi imaginez în amănunt tânăra ta existență. O examinează surâzând. Ți-ai făcut părul?

– Da, zise Xavière.

– Coafura ta este superbă, am să te rog într-o zi să mă

coafezi și pe mine. Și? Ai citit? Ai dormit? Ce ai mâncat?

– N-am făcut nimic, zise Xavière.

Françoise nu mai insistă. Era un fel de intimitate pe care n-o putea obține când era vorba de Xavière; despre măruntele ocupații ale unei zile, ei i se părea la fel de indecent să vorbească, ca despre funcțiile sale organice; și cum nu-și părăsea deloc camera, foarte rar avea ceva de povestit. Françoise fusese decepționată de atâta lipsă de curiozitate: îi propusese programe atrăgătoare de cinema, de concert, de plimbare, dar ea rămăsese cu încăpățânare în odaia ei. Nu fusese decât o exaltare. Ceea ce o stârnise pe Françoise într-o dimineață, undeva, într-o cafenea din Montparnasse, când crezuse că pusese mâna pe o pradă prețioasă fusese o exaltare himerică. Prezența lui Xavière nu-i aducea nimic nou.

– Eu, am avut o zi plină, zise Françoise veselă. De dimineață m-am certat cu peruchierul care nu terminase decât jumătate din peruci, și apoi am bântuit prin magazinele de accesorii. E foarte greu să găsești ceea ce-ți trebuie, o adevărată vânătoare de comori; dar dacă ai ști cât e de plăcut să scormonești prin toate aceste curioase bazaconii de teatru: trebuie să te duc odată.

– Mi-ar place, zise Xavière.

– După amiază a avut loc o lungă repetiție, iar eu mi-am petrecut timpul retușând costume; începu să râdă; unul dintre actori și-a pus o perече de fese false în loc de pânțec, dacă i-ai fi văzut silueta!

Xavière îi strânse ușor mâna.

– Să nu te obosești prea mult: mi-e teamă să nu te îmbolnăvești.

Françoise îi privi cu o tandrețe subită fața neliniștită; existau momente când Xavière renunța la nepăsarea ei și nu mai era decât o fetiță iubitoare și dezarmată, ai cărei obraji sidefii te îndemnau să-i acoperi de sărutări.

– N-o să trăiesc mult timp așa, zise Françoise. Știi, n-o să prelungesc la nesfârșit genul ăsta de existență. Dar chiar

dacă n-ar dura decât câteva zile, sperând într-o reușită, osteneala e o plăcere.

– Ești atât de activă, zise Xavière.

Françoise îi surâse.

– Eu cred că va fi interesant în seara asta. Cele mai formidabile găselnițe, Labrousse le descoperă întotdeauna în ultimul minut.

Xavière nu răspunse, părea mereu jenată când Françoise vorbea de Labrousse, deși afișa o mare admirație pentru el.

– Sper să nu te plictisească repetiția, se neliniști Françoise.

– Îmi place, dimpotrivă, foarte mult, protestă Xavière. Ezita. Evident mi-ar place mai mult să te văd în alte împrejurări.

– Și mie, zise Françoise, fără căldură. Nu-i plăceau aceste reproșuri voalate care îi scăpau uneori lui Xavière; fără îndoială, ea nu-i acorda prea mult timp, dar nu putea nici să-și sacrifice puținele ei ore de muncă personală.

Ajunseră în fața teatrului; Françoise privi cu dragoste bătrâna clădire a cărei fațadă era împodobită cu ornamente rococo; avea un aer intim și discret care o emoționa. În câteva zile va arbora aerul ei de gală, va străluci cu toate luminile; în seara aceasta, mai era cufundată în întuneric. Françoise se îndrepta spre intrarea artiștilor.

– E plăcut să mă gândesc că dumneata vii aici în toate zilele, cum mergi la un birou, zise Xavière; mi s-au părut întotdeauna atât de misterioase interioarele unui teatru.

– Când nu-l cunoșteam încă pe Labrousse, zise Françoise, îmi amintesc ce aere solemne de inițiată își lua Elisabeth ducându-mă în culise; eu mă simțeam foarte mândră. Surâse; misterul a dispărut; dar, chiar devenind peisaj cotidian, curtea plină de decoruri nu și-a pierdut poezia; o scăriță de lemn, verde ca o bancă de grădină, urca spre foaierul actorilor; Françoise se opri o clipă să asculte rumoarea care venea de pe scenă. Că întotdeauna când venea să-l vadă pe Pierre, inima ei începea să bată de plăcere.

– Nu face zgomot, vom traversa platoul, zise ea. O luă pe Xavière de mână și se strecurară cu pas de lup prin spatele decorurilor; în grădina plantată cu tufișuri verzi și purpurii, Tedesco se foia în lung și-n lat cu un aer amețit; avea în seara aceea o voce înfundată, neverosimilă.

– Așează-te, revin imediat, zise Françoise. Era destulă lume în sală; ca de obicei, actorii și figuranții se înghesuiau în fotoliile din fund; Pierre, tot ca de obicei, era singur în primul rând al fotoliilor de orchestră; Françoise strânse mâna Elisabethei, așezată lângă un actor de care nu se mai deslipea de câteva zile.

– Revin într-o clipă să te văd, zise ea. Surâse lui Pierre fără să-i spună nimic; prăbușit în sine, cu capul înfășurat într-un fular mare roșu, avea aerul că nu e mulțumit de nimic.

– Boschetișii n-au ieșit cum trebuie, se gândea Françoise. Trebuia făcută o schimbare. Se uită la Pierre neliniștită și el făcu un gest de neputință copleșitoare: niciodată Tedesco nu fusese atât de slab. E posibil să se fi înșelat asupra lui?

Vocea lui Tedesco se întrerupse, și el își trecu mâna peste frunte.

– Scuză-mă, nu știu ce am, zise el. Cred că ar fi bine să mă odihnesc un moment; măcar un sfert de oră, sigur va merge mai bine.

Se lăsă o liniște de moarte.

– Bine, zise Pierre. În acest timp să se regleze luminile. Și după aceea chemați-l pe Vuillemin și Gerbert; vreau să se refacă decorul. Schimbă tonul. Ce faci tu? Nu arăți prea bine.

– Merge, îl liniște Françoise. Nici tu nu pari odihnit. Oprește-te și tu la miezul nopții; suntem cu toții obosiți, nu vom ține până vineri.

– Știu, zise Pierre. Întoarce capul. Ai adus-o pe Xavière?

– Da, va trebui să mă ocup puțin de ea. Françoise ezită: Știi la ce m-am gândit? Am putea să mergem să bem un pahar toți trei după ce terminăm. Te deranjează?

Pierre râse.

– Nu ți-am spus: de dimineață când urcam scara, am zărit-o coborând; a fugit ca un iepure și s-a închis în closet.

– Știu, zise Françoise. O terorizezi. De aceea te rog să te întâlnești cu ea. Dacă ești amabil față de ea, lucrurile se aranjează.

– Vreau, zise Pierre. Mi se pare mai degrabă amuzantă. Ah! ai venit! Unde este Gerbert?

– L-am căutat peste tot, zise Vuillemin care sosise cu sufletul la gură. Nu știu unde s-a dus.

– L-am lăsat la șapte și jumătate la magazinul de îmbrăcăminte, mi-a spus că se duce să se culce, zise Françoise. Ridică vocea: Régis, vrei să mergi la atelier să vezi dacă-l găsești pe Gerbert.

– E îngrozitoare baricada pe care mi-ai făcut-o acolo, zise Pierre. Ți-am spus de o sută de ori că nu vreau decor pictat; repară-mi asta, vreau un decor construit.

– Aici culoarea nu merge, zise Françoise. Vor fi frumoase și tufișurile, dar pentru moment par de un roșu murdar.

– E ușor de îndreptat, zise Vuillemin.

Gerbert traversa scena fugind și sări în sală; jacheta lui de antilopă se întredeschisese lăsând să se vadă o cămașă în carouri; era plin de praf.

– Scuzați-mă, zise Gerbert, am dormit buștean. Își trecu mâna prin părul zbârlit; era palid, cu ochii adânc încercănați. În timp ce îi vorbea, Françoise privea înduioșată fața lui buhăită; semăna cu o maimuțică bolnavă.

– I-ai dat prea multe de făcut, zise Françoise după ce Vuillemin și Gerbert se depărtară.

– Nu pot să mă-ncred decât în el, zise Pierre, Vuillemin va face din nou gafe dacă nu-l supraveghezi.

– Știu, dar el nu are sănătatea noastră, zise Françoise. Se ridică. Pe curând.

– Să reglăm luminile, ordonă Pierre cu voce tare. Faceți întuneric, numai albastrul din fundal rămâne aprins.

Françoise alergă și se așează lângă Xavière.

– Și totuși încă n-am vârsta, se gândi ea. Erau evidente sentimentele ei materne pentru Gerbert; materne, cu o discreție nuanță incestuoasă; ar fi vrut să așeze pe umărul ei capul lui oboșit.

– Te interesează? i se adresează ea lui Xavière.

– Nu înțeleg prea bine, zise Xavière.

– E noapte, Brutus coboară în grădină să mediteze, primise mesaje care-l îndemnau să se ridice împotriva lui Cezar; ura tirania, dar îl iubea pe Cezar. E nedumerit.

– Atunci, tipul în haină maronie, este Brutus? se miră Xavière.

– Îmbrăcat în frumoasa lui robă albă și machiat, seamănă mult mai mult cu Brutus.

– Nu mi-l pot închipui așa, remarcă Xavière cu tristețe. Ochii-i străluceau.

– Oh! ce frumoasă lumină!

– Da? Mă bucur, zise Françoise. Am muncit pe brânci ca să dăm impresie de zori de zi.

– Zori de zi? se miră Xavière. Atât de stridentă. Această lumină îmi pare mai degrabă... ezită și încheie precipitat: o lumină de început de lume, când soarele, luna și stelele nu existau încă.

– Bună ziua, domnișoară, se auzi o voce răgușită. Canzetti surâdea cu o cochetărie timidă; două bucle mari negre îi încadrau fața fermecătoare de țigancă, cu buzele și pomeții violent fardați.

– Acum e bine, coafura mea?

– Îți vine minunat, zise Françoise.

– Am urmat sfatul tău, zise Canzetti, cu un aer tandru. Se auzi un scurt fluierat și vocea lui Pierre răsună:

– Se reia scena de la început, cu lumini, șnur. Toată lumea e aici?

– Toată lumea e aici, răspunse Gerbert.

– La revedere, domnișoară, mulțumesc, zise Canzetti.

– E drăguță, nu-i așa? o întrebă Françoise.

– Da, zise Xavière și adaugă la repezeală: am oroare de astfel de chipuri și apoi pare murdară.

Françoise începu să râdă.

– Atunci nu ți-e deloc pe plac?

Xavière ridică sprâncenele și făcu o grimasă îngrozitoare.

– Mi-aș scoate una câte una toate unghiile decât să vorbesc cuiva cum ți-a vorbit ea; plată ca o scândură.

– Era învățătoare în împrejurimile Burges-ului, zise Françoise, a lăsat totul ca să-și încerce șansa în teatru; crapă de foame la Paris. Françoise privea amuzată fața nehotărâtă a lui Xavière; pe toți oamenii care se apropiau de Françoise, Xavière îi ura; timiditatea ei în fața lui Pierre era amestecată cu ură.

După un moment, Tedesco măsoara din nou scena; într-o liniște de biserică, el începu să vorbească; părea că intrase, în sfârșit, în rol.

– Și tot nu merge încă, gândi Françoise, neliniștită. Peste trei zile. Va fi același întuneric în sală, aceeași lumină pe scenă și aceleași cuvinte vor traversa spațiul: dar în locul liniștii, vor avea în față o sală de zgomote; scaune scârțâind, mâini distrase botînd programul, bătrâni tușind cu încăpățănare. Traversând straturi și straturi de indiferență, frazele subtile trebuiau să-și croiască drum până la un public sstisit și nesupus. Tuturor acestor oameni atenți la digestia, la gâtul, la frumoasele lor veșminte, la necazurile lor de familie, criticilor plictisiți, prietenilor răuvoitori, era un pariu să le pretinzi să se intereseze de nedumeririle lui Brutus; ar fi trebuit luați prin surprindere, împotriva voinței lor: jocul măsurat și șters al lui Tedesco n-ar fi reușit.

Pierre stătea cu capul plecat; Françoise regreta că nu se așezase aproape de el; la ce se gândea? Era pentru prima oară când își puna în practică principiile sale estetice la scară atât de mare și cu o asemenea vigoare; îndrumase personal toți actorii. Françoise adaptase piesa conform directivelor lui, chiar și decoratorul îi urmăse strict ordinele. Dacă reușea, avea să-și impună definitiv concepția lui

despre teatru și artă. Mâinile crispate ale lui Françoise transpiraseră.

– Nu se plânge nici de muncă, nici de bani, gândea ea cu un nod în gât. În caz de eșec, nu-i va fi ușor s-o ia de la capăt.

– Stai, zise brusc Pierre. Se urcă pe scenă. Tedesco se opri.

– E bine cum faci, zise Pierre, totul e bine făcut; numai vezi tu, tu joci cuvintele, nu situația; eu aș vrea ca tu să păstrezi aceleași nuanțe, dar pe un alt fond.

Pierre se sprijini de perete și înclină capul. Françoise se destinse. Pierre nu prea știa să vorbească actorilor, se sfia când era obligat să joace în locul lor; dar când le descria un rol, era uluitor.

– *„Trebuie să moară... eu n-am nimic personal împotriva lui, dar binele public...”*

Françoise privea miracolul cu o mirare care nu obosea niciodată; Pierre n-avea fizicul necesar unui asemenea rol, era cam îndesat, cu trăsăturile lipsite de armonie, și, totuși, când ridică brusc capul păru chiar Brutus însuși, întorcând spre cer o față chinuită.

Gerbert se aplecă spre Françoise, se așază în spatele ei dar ea nu-l remarcase.

– Cu cât e mai furios, cu atât e mai uluitor, zise el; în clipa asta e beat de mânie.

– Are și de ce, zise Françoise. Crezi că Tedesco va reuși până la urmă să-și stăpânească rolul?

– Cu siguranță, zise Gerbert. Are nevoie de un punct de plecare, restul va veni de la sine.

– Vezi, zicea Pierre, asta e tonul pe care trebuie să mi-l găsești și atunci poți juca cât vrei de sobru, eu îți voi simți emoția; dacă emoție nu este, totul se duce de răpă.

Tedesco se sprijini de perete, cu capul plecat.

– *„Nu există altă ieșire decât moartea lui: cât despre mine, eu n-am nimic personal să-i reproșez, dar trebuie să țin seama de binele public”.*

Françoise surâse victorioasă lui Gerbert; părea foarte simplu; și totuși ea știa că nimic nu era mai dificil decât să obții de la un actor această bruscă iluminare. Se uită la ceafa lui Pierre; niciodată nu se sătura să-l privească lucrând; dintre toate șansele de care se bucurase, posibilitatea de a fi putut colabora cu el se afla pe primul loc; oboseala lor comună, efortul lor, îi uneau mai sigur decât amorul; nu exista nici o clipă din aceste repetiții obositoare care să nu fi fost un act de dragoste.

Scena conspirației trecu fără dificultate; Françoise se ridică.

– Mă duc s-o salut pe Elisabeth, zise ea lui Gerbert; Dacă este nevoie de mine, voi fi în biroul meu, n-am curajul să rămân. Pierre n-o scoate la capăt cu Portia. Ezită un moment; nu era prea frumos s-o abandoneze pe Xavière, dar n-o văzuse pe Elisabeth de foarte mult timp și nu se făcea să nu-i vorbească.

– Gerbert, îți încredințez pe prietena mea Xavière, zise ea, va trebui să-i arăți culisele în timpul schimbării decorului, ea nu știe ce este un teatru.

Xavière nu protestă; de la începutul repetiției, arborase un aer disprețuitor.

Françoise puse mâna pe umărul lui Elisabeth.

– Vii să fumăm o țigară? zise ea.

– Cu plăcere; interdicția asta drăcească de a fuma. Îi voi spune eu două vorbe lui Pierre, zise Elisabeth cu o indignare glumeață.

Françoise se opri în pragul ușii; sala fusese zugrăvită din nou, de câteva zile, într-un galben deschis care îi dădea un aer rustic și primitiv; plutea încă un ușor miros de terebentină.

– Sper să nu părăsesc niciodată bătrânul meu teatru, zise Françoise, urcând scara.

– Să mai fi rămas ceva de băut? adăugă ea, împingând ușa biroului; deschise un dulap pe jumătate plin cu cărți și examinează sticlele aranjate pe ultimul raft.

– Niște whisky pe fundul unei sticle. Merge?

– E cum nu se poate mai bine, mulțumi Elisabeth.

Françoise îi întinse un pahar și inima i se încălzi într-un elan de simpatie; trăia același sentiment de camaraderie și de destindere ca altă dată când, ieșind de la un curs interesant și greu, se plimbau braț la braț prin curtea liceului.

Elisabeth aprinse o țigară și se așeză picior peste picior.

– Ce are Tedesco? Guimiot pretinde că se droghează, crezi că este adevărat?

– N-am idee, zise Françoise și dădu pe gât, extaziată, o dușcă zdravănă de alcool.

– Nu prea-i frumoasă, tânăra noastră Xavière, remarcă Elisabeth. Ce faci cu ea? Ai aranjat cu familia?

– Nu știu nimic, zise Françoise. E posibil ca unchiul ei să vină într-o bună zi, să facă scandal.

– Fii atentă, zise Elisabeth, cu un aer important. Ai putea să ai neplăceri.

– Atentă, la ce? zise Françoise

– I-ai găsit o meserie?

– Nu. Trebuie mai întâi să se acomodeze.

– Ce știe să facă?

– Nu cred că s-ar putea înhăma la prea multă treabă vreodată.

Elisabeth pufăia cu un aer gânditor: fumul țigării.

– Ce spune Pierre?

– Nu s-au prea văzut, dar o simpatizează.

Interogatoriul începu s-o enerveze; i se păru că Elisabeth o trăgea la răspundere; i-o tăie scurt.

– Ia spune, e ceva nou în viața ta, o întreabă ea. Elisabeth începu să râdă.

– Guimiot? El a venit la mine marțea trecută să stăm de vorbă, în timpul repetiției. Nu-i așa că-i frumos?

– Foarte frumos, pentru asta l-au angajat. Nu-l cunosc deloc, e plăcut?

– Face bine dragoste, mărturisi Elisabeth, cu un ton detașat.

– N-ai pierdut timpul, zise Françoise cam descumpănită.

Cum îi plăcea un tip, Elisabeth zicea că se culcă cu el; dar, de fapt, de doi ani rămânea credincioasă lui Claude.

– Îmi cunoști principiile, zise Elisabeth veselă, eu nu sunt o femeie pe care o cucerești. Din prima seară, eu i-am propus să petreacă noaptea cu mine; a rămas trăznit.

– Claude știe? o întreabă Françoise.

Elisabeth scutură cu un gest decis scrumul țigării; de fiecare dată când era încurcată, mișcările, vocea ei deveneau dure și hotărâte.

– Nu încă, exclamă ea. Aștept un moment favorabil. Ezită: e complicat.

– Legătura ta cu Claude? E mult timp de când nu mi-ai mai vorbit.

– Nu s-a schimbat nimic, răspunse Elisabeth. Colțurile gurii coborâră. Numai eu mă schimb.

– Marea explicație de luna trecută, n-a dat roade?

– El îmi repeta mereu același lucru: că pe mine mă iubește cel mai mult. Sunt sătulă până-n gât de acest refren; eram gata să-i răspund: mulțumesc, e prea mult pentru mine, m-aș mulțumi cu mai puțin.

– Ar fi trebuit să fii mai conciliantă, zise Françoise.

– Da, cred. Elisabeth privea fix, în gol; un gând neplăcut îi trecu prin cap. Dacă-și imaginează că poate să mă facă să înghit totul, zise ea, o să fie uimit când o să afle că nu e chiar așa.

Françoise o cercetă mai atentă: până-n clipa aceea ea nu știa ce avea să facă.

– Vrei să rupi cu el? întreabă Françoise.

Aerul dur al Elisabethei se mai muie. Deveni mai rezonabilă.

– Claude este un tip de care m-am legat prea tare ca să-l las să iasă din viața mea, zise ea. Aș vrea însă să țin mai puțin la el.

Ochii-i se închiseră, îi zâmbi lui Françoise cu un fel de complicitate care nu se isca decât foarte rar între ele.

– Ne-am bătut joc destul de femeile care se lasă victimizate! Eu nu sunt din speța din care se fac victimele.

Françoise îi zâmbi la rândul ei; ea ar fi voit să-i dea un sfat, dar îi venea greu; bine ar fi fost ca Elisabeth să nu-l mai iubească pe Claude.

– O ruptură interioară, zise ea, nu duce departe. Mă întreb dacă n-ar trebui să-l obligi să aleagă.

– Nu e momentul, zise Elisabeth cu vioiciune. Nu, consider că pasul cel mare va fi făcut numai când îmi voi recuceri din interior independența. Și pentru asta, prima condiție este să pot separa pe Claude omul de Claude amantul.

– Nu te vei mai culca cu el?

– Nu știu, sigur este însă că mă voi culca cu alții.

Adăugă cu o nuanță de provocare.

– Fidelitatea sexuală e ridicolă, conduce la o veritabilă sclavie. Nu înțeleg tu de ce o accepți.

– Îți jur că nu mă simt sclavă, replică Françoise. Elisabeth nu se putea împiedica să facă astfel de confidențe, dar, imediat după aceea, devenea agresivă.

– E ciudat, zise Elisabeth încet, ca și cum urma, cu o bună credință uimită, firul unei meditații: n-aș fi bănuit niciodată, când aveai douăzeci de ani că vei fi femeia unui singur bărbat. Cu atât mai ciudat cu cât Pierre are și el o sumedenie de aventuri.

– Mi-ai mai spus asta, dar n-o s-o fac acum obligatoriu.

– Ei, lasă! Doar n-o să-mi spui că nu ți-a venit niciodată cheful să te culci cu un bărbat, o repezi Elisabeth. Faci și tu ca toți oamenii care se apără când sunt învinuiți de prejudecăți: pretind că țin de gustul lor personal, ceea ce mi se pare o glumă bună.

– Pura senzualitate nu mă interesează, zise Françoise. De altfel, nici nu știu dacă are vreun sens, pura senzualitate.

– De ce nu? Și e foarte plăcută, ricană Elisabeth.

Françoise se ridică.

– Cred că putem coborî, schimbarea decorului trebuie să se fi terminat.

– Știi, Guimiot e într-adevăr încântător, zise Elisabeth.

ieșind din cameră. Merită mai mult decât o simplă figurație. Ar putea fi un nou venit interesant pentru voi, trebuie să stau de vorbă cu Pierre.

– Spune-i, o îndemnă Françoise schițând un surâs.

– Pe curând.

Cortina era încă lăsată; cineva bătea cu ciocanul, pași grei zgâlțâiau podeaua. Françoise se apropie de Xavière care vorbea cu Inès; Inès roși și se ridică.

– Nu te deranja, o liniști Françoise.

– Tocmai plecam; îi întinse mâna. Când te mai văd?

Xavière făcu un gest vag.

– Nu știu, îți voi telefona.

– Măine, între două repetiții, am putea lua masa împreună?

Inès rămase pironită în fața lui Xavière, cu un aer nenorocit; Françoise se întreba adesea cum a putut să încolțească în capul acesta mare de normandă ideea să facă teatru; după patru ani de muncă pe brânci, ea nu făcuse nici cel mai mic progres. Pierre îi dăduse din milă, să spună o frază.

– Măine... zise Xavière. Aș prefera să-ți telefonez.

– Merge bine, să știi, o încuraja Françoise; când nu ești emoționată ai o dicție bună.

Inès surâse ușor și plecă.

– N-ai să-i telefonezi niciodată? o întrebă Françoise.

– Niciodată, răspunse Xavière iritată; nu-i un motiv, pentru că am dormit trei zile la ea, ca toată viața să fiu obligată s-o văd.

Françoise privi în jurul ei; Gerbert dispăruse.

– Gerbert nu te-a dus în culise?

– Mi-a propus, zise Xavière.

– Nu te-a amuzat?

– Avea un aer cam încurcat, zise Xavière, era penibil. O privi pe Françoise cu o ranchiună nedisimulată. Am o roare să mă agăț de bărbați, zise ea violentă.

Françoise simțea că greșise; fusese lipsită de tact încredințând-o pe Xavière lui Gerbert, dar accentul lui

Xavière o uimi; să fi fost oare Gerbert grosolan cu Xavière? Nu era, totuși, obiceiul lui.

Ia totul în tragic, gândi ea enervată.

Hotărâse, odată pentru totdeauna, să nu-și mai lase viața otrăvită de bosumflările copilărești ale lui Xavière.

– Cum a fost Portia? zise Françoise.

– Bruneta aia voinică? Domnul Labrousse a pus-o să repete de douăzeci de ori aceeași frază, și ea o repeta mereu greșit. Fața lui Xavière devenise violent de disprețuitoare: poți, într-adevăr, să fii actriță când ești atât de stupidă?

– Sunt de multe feluri, zise Françoise.

Xavière era beată de furie, era clar; i se părea, fără îndoială, că Françoise nu se ocupa destul de ea, dar avea să-i treacă. Françoise privea cortina, nerăbdătoare; dura prea mult această schimbare de decor, trebuia scurtată cu cel puțin cinci minute.

Cortina se ridică; Pierre era pe jumătate întins pe patul lui Cezar și inima lui Françoise începu să bată mai repede; știa fiecare intonație și fiecare gest; ea le aștepta cu atâta precizie că i se păreau izvorâte din propria ei voință deși ele se realizau pe scenă, în afara ei. Era neliniștitor; se simțea responsabilă de cea mai mică slăbiciune și nu putea ridica un deget pentru a o evita.

– E adevărat că noi suntem una și aceeași ființă, se gândi ea, cu o tresărire de dragoste. Pierre era cel care vorbea, mâna lui se ridica, dar atitudinile, accentele sale făceau parte în egală măsură din viața amândurora; sau, mai degrabă, nu exista decât o viață, și în centrul ei o ființă căreia nu poți să-i spui nici el, nici eu, ci numai noi.

Pierre era pe scenă, ea era în sală, dar, pentru amândoi, se juca aceeași piesă. În același teatru. Viața lor era la fel, chiar dacă ei n-o vedeau întotdeauna sub același unghi; trecând prin dorințele, dispozițiile, plăcerile lor, fiecare îi descoperea un aspect diferit: ceea ce n-o făcea să fie mai puțin viață. Niți timpul, nici distanța nu puteau s-o scindeze; fără îndoială, erau străzi, idei, fețe care existau mai întâi

pentru Pierre și altele care existau mai întâi pentru Françoise; dar aceste clipe risipite, ei le adăugau credincios unui ansamblu unic, unde al tău și al meu deveneau de nedespărțit. Nici unul dintre ei nu lua vreodată pentru sine cea mai mică parte; ar fi fost cea mai cumplită trădare, singura posibilă.

— Mâine după amiază, la orele două, se repetă actul trei fără costume, ordonă Pierre, iar mâine seară, se reia totul, șnur și în costume.

— Eu o șterg, zise Gerbert. Aveți nevoie de mine mâine dimineață?

Françoise ezită; cu Gerbert cele mai rele corvezi deveneau amuzante; ar fi fost pustie acea dimineață fără el; dar avea o figură îngrozitor de obosită, își sfâșia inima.

— Nu, nu mai e mare lucru de făcut, zise ea.

— Sigur? zise Gerbert.

— Absolut sigur, poți dormi pe amândouă urechile.

Elisabeth se apropie de Pierre.

— Să știi, este, într-adevăr, extraordinar Iulius Cezar al tău, zise ea; fața ei arboră o expresie studiată. Atât de idealizat și în același timp atât de realist. Liniștea, în momentul când ridici mâna, calitatea acestei liniști... este uimitoare.

— Ești foarte amabilă, zise Pierre.

— Vă asigur, va fi o reușită, zise ea foarte convinsă. Se uită la Xavière cu o privire amuzată.

— Acestei fete nu pare să-i placă prea mult teatrul. S-a plictisit deja?

— Nu mi-l imaginam așa, zise Xavière pe un ton disprețuitor.

— Dar cum ți-l imaginai? o întrebă Pierre.

— Seamănă toți cu niște comis voiajori, au un aer atât de sânguincios.

— E emoționant, zise Elisabeth. Toate tatonările, toate eforturile confuze de unde izvorăsc până la urmă câteva lucruri frumoase.

— Mie mi se pare ridicol, zise Xavière; mânia învinsese

timiditatea, o privea pe Elisabeth cu un aer întunecat, un efort nu este niciodată frumos de văzut și, când, pe deasupra efortul eșuează, atunci... ricană ea, e de-a dreptul burlesc.

– În toate artele se întâmplă la fel, remarcă Elisabeth distantă, lucrurile frumoase nu se creează niciodată ușor; cu cât sunt mai prețioase, cu atât cer mai multă muncă.

– Pentru mine, e prețios, zise Xavière, ce-ți cade din cer ca o mană. Se strâmbă. Dacă trebuie cumpărat, este o marfă ca și celelalte și nu mă interesează.

– Ce romantică! chicoti Elisabeth, fără simpatie.

– Eu o înțeleg, zise Pierre, bucătăriile n-au nimic îmbietor.

Elisabeth întoarse spre el o față aproape agresivă.

– Ia te uită! Prima noutate! Crezi în valoarea inspirației acum?

– Nu, dar e adevărat că munca noastră nu e frumoasă; e o harababură mai degrabă infectă.

– Eu n-am spus că munca e frumoasă, ripostă Elisabeth grăbită, eu știu bine că frumoasă nu este decât opera realizată; dar mi se pare impresionantă trecerea de la inform la o formă desăvârșită și pură.

Françoise îi aruncă lui Pierre o privire rugătoare; era penibil să discuți cu Elisabeth; dacă n-avea ultimul cuvânt, credea că și-a pierdut stima în ochii oamenilor; pentru a le forța stima, dragostea, ea îi combătea cu o rea credință dușmănoasă; putea să dureze ore în șir.

– Da, zise Pierre cu un aer nesigur, dar pentru a o aprecia trebuie să fim specialiști.

Se lăsă tăcerea.

– Cred că ar fi mai bine să ne ducem acasă, zise Françoise.

Elisabeth se uită la ceas.

– Doamne! Pierd ultimul metrou, zise cu un aer speriat, -o șterg pe loc. Pe mâine.

– Te însoțesc, zise încet Françoise.

– Nu, nu, mă întârziți, zise Elisabeth; apucă geanta,

mănușile, aruncă în gol un surâs nesigur și dispăru.

– Putem merge să bem un pahar undeva, propuse Françoise.

– Dacă nu sunteți oboseite? se interesă Pierre.

– N-am chef să dorm, zise Xavière.

Françoise închise ușa cu cheia și ieșiră din teatru. Pierre făcu semn unui taxi.

– Unde mergem? zise el.

– La *Pôle Nord*, acolo putem sta liniștiți, zise Françoise.

Pierre dădu adresa șoferului. Françoise aprinse plafoniera și își dădu cu puțină pudră pe față; se întrebă dacă a fost inspirată propunând această ieșire; Xavière era în continuare bosumflată și tăcerea devenea stingheritoare.

– Intrați, nu mă așteptați, le îndemnă Pierre, căutând mărunțiș ca să plătească taxiul.

Françoise împinse portiera de piele.

– Masa aceea din colț, îți place? zise ea.

– Foarte bine, e un loc plăcut, fu de acord Xavière; își scoase mantoul.

– Scuză-mă un minut, mi s-a stricat machiajul și nu-mi place să mă aranjez în public.

– Că să-ți comand? zise Françoise.

– Ceva tare, zise Xavière.

Françoise o urmări din ochi.

A spus înadins pentru că m-am pudrat în taxi, se gândi ea. Când Xavière arboră aceste discrete aere de superioritate, însemna că spumega de mânie.

– Unde ți-a plecat prietena? zise Pierre.

– Își reface machiajul! Să vezi ce dispoziție drăcească are!

– Nu-i prea încântătoare, într-adevăr, o aprobă Pierre. Ce ai comandat?

– Un akvavit, zise Françoise. Comandă două.

– Două akvavit, zise Pierre. Dă-ne un akvavit adevărat. Și un whisky?

– Dacă ești amabil! zise Françoise. Ultima dată îi oferise un alcool prost, se întâmplase cu două luni în urmă, însă

Pierre nu uitase: el nu uita niciodată nimic din ceea ce o privea. – De ce, întrebă el, e atât de prost dispusă?

– I se pare că nu mă ocup de ea. Mă agasează, îmi pierd tot timpul cu ea și tot nu e mulțumită.

– Să fim drepți, nu prea te ocupi de ea, remarcă Pierre.

– Dacă aș sta mai mult cu ea, n-aș mai avea un minut pentru mine, protestă Françoise.

– Înțeleg, zise Pierre. Numai că nici tu nu poți să-i ceri să te aprobe din toată inima. Nu te are decât pe tine și țină la tine. Nu e prea vesel.

– Nici n-aș spune, zise Françoise. Era poate puțin prea dezinvoltă cu Xavière; ideea îi fusese dezagreabilă; nu-i plăcea să i se facă nici cel mai mic reproș. Iat-o, zise ea.

O privi surprinsă; rochia albastră se mula pe un corp subțire și bine făcut, iar părul bine coafat încadra o față delicată de fată tânără. O Xavière atât de feminină și zveltă nu mai văzuse de la prima lor întâlnire.

– Ți-am comandat un akvavit, zise Françoise.

– Asta ce-o mai fi? întrebă Xavière.

– Gustă, o îndemnă Pierre, punându-i paharul în față.

Cu precauție, Xavière își înmuie buzele în rachiul transparent.

– E prost, constată ea surâzând.

– Vrei altceva?

– Nu, alcoolul nu e bun niciodată, zise ea pe un ton serios, dar trebuie băut. Dădu capul pe spate, închise ochii pe jumătate și duse paharul la gură.

– Mi-a ars tot gâtul, zise ea; atinse cu vârful degetelor frumosul ei gât subțire; ușor, mâna coborî de-a lungul corpului. Acum mă arde aici și aici și acolo. E ciudat. Am impresia că mă luminează pe dinăuntru.

– E prima oară când asști la o repetiție? o întrebă Pierre.

– Da, răspunse Xavière.

– Și te-a decepționat?

– Puțin.

– E adevărat ce i-ai spus Elisabethei, se interesă Françoise sau i-ai spus-o numai pentru că te agasează?

– Mă agasează, mărturisi Pierre scoțând un pachet de tutun din buzunar și umplându-și pipa. De fapt, pentru o inimă curată și neștiutoare, această seriozitate cu care noi căutăm nuanța exactă a lucrurilor inexistente, trebuie să pară cam desuetă.

– E inevitabil, pentru că, de fapt, vrem să le facem să existe, zise Françoise.

– Dacă am reuși dintr-odată, ar fi plăcut; dar nu, ne văicărim și transpirăm. Atâta înverșunare ca să fabrici niște simulacre... Îi surâse lui Xavière. Crezi că este o încăpățănare ridicolă?

– Nu-mi place niciodată să-mi dau osteneala, zise Xavière cu modestie.

Françoise se miră că Pierre ia atât de în serios butadele unei puștoaice.

– Atunci repui sub semnul întrebării toată arta, dacă o ții așa, remarcă ea.

– Da, de ce nu? zise Pierre. Îți dai seama? În clipa de față lumea e în fierbere, în șase luni ar putea izbucni un război. Își mușcă jumătatea mâinii stângi. Și eu nu fac decât să redau cât mai fidel culoarea revărsatului de zori.

– Ce vrei să faci? zise Françoise. Se simțea dezorientată; Pierre fusese acela care o convinsese că n-avea nimic mai bun de făcut pe pământ decât să creeze lucruri frumoase; toată viața lor era clădită pe acest credo. N-avea dreptul să-și schimbe părerea fără s-o prevină.

– Ei! Vreau ca Iulius Cezar să fie un succes, zise Pierre, dar mă simt ca o insectă.

De când gândește așa? Era una din grijiile lui sau una din acele scurte iluminări de care se amuza un moment, lăsându-le apoi să dispară fără urmă? Françoise nu îndrăzni să continue conversația. Xavière nu părea să se plictisească, dar îl privea cu ochii pe jumătate închiși.

– Dacă te-ar auzi Elisabeth, zise Françoise.

– Da, arta, este precum Claude al ei, nu trebuie atinsă nici cu un deget, altfel...

– S-ar prăbuși imediat, zise Françoise. S-ar zice că ea chiar îl presimte. Se întoarse spre Xavière. Pe Claude, îl știi, tipul care era cu ea la Flore, alaltăieri seară.

– Brunetul acela oribil, își aminti Xavière.

– Nu-i chiar atât de urât, o contrazise Françoise.

– Un fals bărbat frumos, remarcă Pierre.

– Și un geniu fals, adăugă Françoise.

Privirea lui Xavière se luminează.

– Ce-ar face dacă i-ați spune că e prost și urât? întrebă ea cu un aer interesat.

– N-ar crede, zise Françoise; rămase o clipă pe gânduri. Cred că ar rupe-o cu noi și l-ar urî pe Battier.

– Nu prea o iubești pe Elisabeth, remarcă Pierre vesel.

– Nu prea, zise Xavière cam rușinată; părea dispusă să se arate amabilă cu Pierre; probabil pentru a-i arăta lui Françoise că proasta ei dispoziție o vizează numai pe ea sau era flatată că-i dădea dreptate.

– Ce-i reproșezi de fapt? zise Pierre.

Xavière ezită.

– E atât de studiată; cravata, vocea, felul în care bate țigara de masă, totul e făcut într-adins. Ridică din umeri. Și făcut rău. Sunt sigură că nu-i place tabacul; nici nu știe să fumeze.

– Lucrează de la vârsta de 18 ani, zise Pierre.

Xavière surâse pe furiș, un surâs de complicitate cu ea însăși.

– N-o dezaprob că se prefacă pentru alții, zise ea. Supărător la această femeie, e că, și singură dacă ar fi, ar călca la fel de apăsător și ar vorbi la fel de hotărât.

Era atâta duritate în vocea ei că Françoise se simți jignită.

– Îmi imaginez că-ți place și ție să-te prefaci, zise Pierre, mă întreb cum ar fi fața ta fără breton și fără cârlionții care o ascund pe jumătate. Îți prefaci și scrisul, nu-i așa?

– Mi l-am prefăcut întotdeauna, mărturisi Xavière, foarte mândră. Mult timp am scris rotunjind literele, așa. Cu vârful

degetelor trasă câteva semne în aer. Acum scriu cu literele ascuțite, mi se pare mai decent.

– Cel mai rău la Elisabeth, reluă Pierre, este că și sentimentele ei sunt false; în fond, o doare-n cot de pictură; e comunistă și recunoaște că nu-i pasă de proletariat.

– Nu minciuna mă deranjează, zise Xavière, monstruos e că decide chiar cu privire la ea însăși parcă ar da decret. Gândește-te că în fiecare zi, la oră fixă, se apucă de pictat, fără nici o tragere de inimă; se duce la întâlnirea cu tipul ei, fără să aibă chef să-l vadă... Buza superioară i se ridică într-un rânjet disprețuitor. Cum să accepți să trăiești cu program, cu orar și teme de făcut, ca în pension! Prefer să fiu o ratată.

Își atinsese scopul. Pe Françoise, rechizitoriul ei o tulbura. De obicei insinuările lui Xavière o lăsau rece, dar în seara aceea nu se mai întâmplă la fel; atenția cu care Pierre o urmărea dădea greutate judecăților lui Xavière.

– Tu dai întâlnire și nu te duci, zise Françoise; nu-i mare lucru când e vorba de Inès, dar s-ar putea să pierzi și adevărate prietenii cu aceste maniere.

– Dacă aș ține la oameni, aș avea mereu chef să mă întâlnesc cu ei, zise Xavière.

– Nu e obligatoriu, o potoli Françoise.

– Atunci n-au decât, exclamă Xavière. Arboră un aer sfidător. Până la urmă reușesc să mă cert cu toată lumea.

– Cum ai putea să te cerți cu Inès! care pare o oaie, se miră Pierre.

– Oh! Vezi că s-ar putea să te înșeli, îi atrase atenția Xavière.

– Într-adevăr, zise Pierre, micșorându-și vesel ochii, părând cu totul sedus. Cu fața ei mare, inofensivă, ar fi capabilă să muște. Ce ți-a făcut?

– Nu mi-a făcut nimic, zise Xavière, pe un ton reținut.

– Ei, hai, povestește-mi, o îmbie Pierre, cu o voce rugătoare; mi-ar place să știu ce se ascunde în adâncurile acestei ape line.

— Nu e nimic, Inès e numai slugarnică, zise Xavière. De fapt, nu-mi place că-și arogă drepturi asupra mea. Surâse și stinghereala lui Françoise spori; când era singură, numai cu Françoise, Xavière lăsa dezgustul, plăcerea, duiosia să-i invadeze fizionomia, chipul fără apărare, chipul ei de copil. Acum însă, în fața unui bărbat, se simțea femeie și pe chipul ei se aprindeau numai nuanțele de încredere sau de rezervă pe care ea hotărâse să le imprime.

— Probabil că iubirea ei e destul de săcâitoare, zise Pierre cu un aer complice și ingenuu în care Xavière se lăsă prinsă.

— Da, așa e, zise ea, total iluminată. Odată, am contra-mandat în ultimul minut o întâlnire, în seara când am fost la *Prairie*; ce mutră plouată a făcut...

Françoise surâse.

— Da, zise Xavière însuflețită, eu am fost politicoasă dar ea și-a permis reflecții deplasate; roși și adăugă:, asupra unui subiect care n-o privește.

Asta era deci. Inès a interogat-o pe Xavière asupra legăturilor ei cu Françoise și probabil că glumise cu calmul ei greoi de normandă. Fără îndoială, exista, dincolo de capriciile lui Xavière, o lume de gânduri obstinate și secrete; gândul o neliniștă.

Pierre începu să râdă.

— Cunoașteam și noi o persoană, o chema Eloy, care dacă un prieten anula o întâlnire, răspundea mereu la fel: nici eu nu mai eram liberă. Dar nu toată lumea are un asemenea tact.

Xavière încruntă sprâncenele.

— În nici un caz Inès, zise ea. Trebuie să fi simțit vâg ironia, căci fața i se posomorî.

— E complicat, să știi, reluă Pierre serios. Eu înțeleg că îți displace să te supui consemnelor: și totuși, nu poți trăi mereu numai clipa.

— Și de ce nu? zise Xavière. Pentru ce trebuie să trag mereu după mine o grămadă de fier vechi?

– Vezi, zise Pierre, că timpul nu este făcut dintr-o mulțime de clipe separate în care poți trăi succesiv; crezi că trăiești, pur și simplu, în prezent, dar, vrei nu vrei, îți aranjezi viitorul.

– Nu înțeleg, zise Xavière. Tonul ei nu mai era amabil.

– Voi încerca să-ți explic, se oferi Pierre. Când se interesa de cineva, era capabil să discute ore în șir cu o bună credință și o răbdare angelică. Era una din formele lui de generozitate. Françoise nu se obosea aproape niciodată să spună ce gândea.

– Să presupunem că te-ai hotărât să mergi la un concert, zise Pierre; când să ieși din casă, ți se face lehamite de ideea de a merge, de-a lua metroul; te declari liberă în legătură cu hotărârile tale trecute și rămâi acasă; e foarte frumos, dar, când, peste numai zece minute te trezești într-un fotoliu plictisindu-te, nu mai ești deloc liberă, pentru că nu faci decât să suferi consecințele gestului tău.

Xavière râse sec.

– Încă una din frumoasele dumitale invenții, concertele! Ca și când nevoia de muzică poate apărea la oră fixă. E de-a dreptul extravagant. Și adăugă pe un ton aproape dușmănos; Françoise ți-a spus că trebuia să merg astăzi la un concert?

– Nu, dar eu știu că, în general, nu te hotărăști ușor să ieși din casă. E păcat să trăiești la Paris ca o sechestrată.

– Nu seara asta mă va face să mă schimb, ripostă Xavière cu dispreț.

Fața lui Pierre se umbri.

– Vei pierde o mulțime de ocazii prețioase, zise el.

– Să-ți fie mereu teamă că pierzi ceva! Nimic nu mi se pare ma jalnic! Dacă pierd, pierd, asta-i tot!

– Viața ta e, într-adevăr, un șir de renunțări eroice? o întrebă Pierre, cu un surâs sarcastic.

– Vrei să spui că sunt lașă? Dacă ai ști cât îmi e de indiferent, zise Xavière cu o voce suavă, ridicând puțin buza de sus.

Se lăasă tăcere. Chipurile lor rămaseră înțepenite.

— Am face mai bine să mergem la culcare, se gândi Françoise.

Cel mai agasant lucru era că nici ea nu mai accepta proasta dispoziție a lui Xavière cu aceeași ușurință. Xavière te obliga brusc să ții cont de ea, fără să știi prea bine de ce.

— Ați văzut-o pe femeia din fața noastră? zise Françoise, ascultați-o puțin; de câțva timp ea dezvăluie partenerului secretele deosebite ale sufletului ei.

Fata de la masa vecină își fixa prietenul cu o privire magnetică.

— N-am putut să mă acomodez niciodată cu regulile flir-tului, zicea ea; nu suport să fiu atinsă, e ceva bolnăvicios.

Într-un colț, o femeie tânără cu pene albe și verzi în păr privea incredulă mâna mare a unui bărbat acoperind-o pe a ei.

— Vin o mulțime de perechi pe aici, zise Pierre.

Se făcu din nou tăcere. Xavière ridicase brațul la înălțimea buzelor și suflă ușor puful fin care-i umbrea pielea. Ar fi trebuit să găsească ceva de spus, dar totul suna fals din capul locului.

— Nu-i așa că nu ți-am vorbit niciodată de Gerbert până în seara asta? i se adreseă Françoise lui Xavière.

— Foarte puțin, zise Xavière. Mi-ai spus doar că e plăcut.

— A avut o tinerețe zbuciumată. Face parte dintr-o familie de muncitori săraci, mama lui a înnebunit când el era mic, tatăl era șomer; puștiul câștiga câțiva bănuți, vânzând ziare; l-a luat, într-o zi, un prieten cu el să facă figurație într-un studio și i-au angajat pe amândoi. Avea vreo zece ani pe atunci, era foarte grațios, fusese remarcat. I s-au încredințat mici roluri, apoi altele mai mari; a început să câștige bani pe care îi lua tatăl său. Françoise privea fără plăcere o enormă prăjitură albă, garnisită cu fructe și creneluri, așezată pe o masă vecină; simpla ei vedere, își întorcea stomacul pe dos. Nimeni n-o asculta. Oamenii s-au interesat de el; Péclard aproape că l-a adoptat, locuiește și

acum la el. Avea vreo șase tați adoptivi, într-o vreme; îl târau după ei prin cafenele și baruri de noapte, femeile îi mângâiau părul. Pierre era unul din ei, îi dădea sfaturi de muncă și lectură. Surâse și surâsul ei se pierdu în gol; Pierre își fuma pipa cufundat în el însuși; Xavière o asculta cu un aer politicos. Françoise se simțea ridicolă, continua însă relatarea cu o însuflețire încăpățănată.

Băiatului i se făcea o cultură ciudată, îi știa pe supra-realiști pe de rost, fără să fi citit vreodată un vers de Racine; era emoționant; pentru a-și umple lacunele, alerga în biblioteci să citească geografii și aritmetici, ca un adevărat autodidact; o făcea pe ascuns. Apoi a venit un moment greu pentru el; crescuse și nu-i mai putea amuza pe ceilalți jucând mereu același rol de maimuțoi savant; în timp ce-și pierdea slujbele la cinema, tații lui adoptivi îl părăseau unul după altul. Pelard îl mai îmbrăca și-l mai hrănea când își aducea aminte. Atunci a pus Pierre mâna pe el și l-a convins să facă teatru. A călcat cu dreptul; nu știe încă meserie, dar a dovedit că are talent și o mare inteligență a scenei. Va face ceva.

– Că vârstă are? zise Xavière.

– Îi dai 16, dar are 20.

Pierre surâse:

– Cel puțin tu știi să întreții o conversație, zise el.

– Îmi pare bine că mi-ai povestit, se învioră Xavière. E amuzant să-ți imaginezi un băiat și pe toți acei tipi importanți care-l bat condescendent pe umăr, simțindu-se puternici și buni, mari protectori.

– Mă vezi cu plăcere în acest rol, nu-i așa? o întrebă Pierre, cu un aer ușor ambiguu.

– Pe dumneata, de ce? Nu mai mult ca pe alții, zise Xavière, cu un aer naiv; o privi apoi pe Françoise cu o tandrețe accentuată: îmi place întotdeauna cum povestești.

Era o răsturnare de alianțe pe care ea o propunea lui Françoise. Femeia cu pene verzi și albe continua cu o voce fără timbru:

– ... Am trecut în grabă, dar orașul așa mic cum e, e foarte pitoresc. Își abandonase brațul gol pe masă, și el rămăsese acolo, uitat, nebăgat în seamă; mâna bărbatului strângea o bucată de carne care nu mai aparținea nimănui.

– E ciudată, zise Xavière, senzația pe care o ai când îți atingi genele; le atingi fără să le atingi, ca și când le-ai atinge de la distanță.

Își vorbea singură, nimeni nu-i răspundea.

– Ați văzut ce frumoase sunt aceste vitralii verzi și aurii? îi întrebă Françoise.

– În sala de mese, la Lubersac, zise Xavière, există niște vitralii la fel, dar nu decolorate ca acestea, aveau culori frumoase, foarte vii. Când priveai parcul prin carourile galbene, se vedea un peisaj cuprins de furtună; prin cele verzi și albastre, se dezvăluia un adevărat paradis, cu arbori din pietre prețioase și peluze de brocard; când parcul devenea roșu, mă credeam în miezul pământului.

Pierre făcu un vizibil efort de bunăvoință.

– Ce culoare preferi? întrebă el.

– Galbenul, firește, răspunse Xavière; rămase cu privirea în gol, parcă suspendată. E îngrozitor cum pierzi anumite lucruri îmbătrânind.

– Nu poți să-ți amintești totul! o consolă Pierre.

– Nu, eu nu uit nimic niciodată, ripostă Xavière cu dispreț. Numai că îmi amintesc cum acele frumoase culori mă emoționau altădată; acum..., ea avu un surâs dezamăgit, nu pot spune decât că-mi plac.

– Ei, da! așa e când îmbătrânești, încerca Pierre să fie amabil. Dar descoperi alte lucruri; acum poți înțelege cărțile, tablourile și spectacolele care nu-ți spuneau nimic în copilărie.

– Nu mă ostenesc să înțeleg, atât doar cât mă duce capul, zise Xavière cu o violență subită; schiță chiar un fel de rânj. Nu sunt o intelectuală.

– De ce ești atât de dezagreabilă? o întrebă brusc Pierre. Xavière holbă ochii.

– Nu sunt dezagreabilă.

– Știi bine că da; toate pretextele sunt bune pentru a mă dușmăni; de altfel, bănuiesc de ce!

– Ei, ce bănuiești, exclamă Xavière.

Mânia îi colorase obraji; avea-o față seducătoare, atât de nuanțată, atât de schimbătoare că nu părea făcută din carne, ci alcătuită din extaz, din ranchiună, din tristețe, totul magic sensibilizat prin ochi; totuși, în ciuda acestei transparențe subtile, desenul nasului, al gării își păstra toată senzualitatea.

– Ai crezut că vreau să-ți critic modul de viață, zise Pierre, ceea ce nu e adevărat; discut cu tine cum aș face-o cu Françoise sau cu mine însumi; pentru că punctul tău de vedere mă interesează.

– Firește, dumneata ai dreptul la interpretări răuvoitoare, zise Xavière, dar eu nu sunt o fetișcană supărăcioasă; dacă, totuși, consideri că sunt slabă, capricioasă și nu mai știu cum, poți foarte bine să mi-o spui.

– Dimpotrivă, mi se pare de invidiat acest fel al tău de a simți totul atât de profund, zise Pierre și înțeleg că nu vei renunța la el.

Dacă își puna în cap să reintre în grațiile lui Xavière, nu avea să termine curând.

– Da, zise Xavière cu un aer sumbru; un fulger îi trecu prin ochi; sunt îngrozită că gândești așa despre mine. Nu-i adevărat, nu sunt supărăcioasă ca un copil.

– Totuși, uite, zise Pierre pe un ton conciliant, ai întrerupt conversația și, din acel moment, n-ai mai fost amabilă.

– Nu mi-am dat seama, se scuză Xavière.

– Străduiește-te să-ți amintești, sigur o să-ți dai seama. Xavière ezită.

– Nu e ce crezi dumneata.

– Dar ce e?

Xavière făcu o mișcare bruscă.

– Nu, e stupid, n-are importanță. La ce folosește acum s-o luăm de la capăt. Discuția s-a încheiat.

Pierre era hotărât să-i facă față lui Xavière. Ar fi fost în stare să piardă mai degrabă noaptea decât să părăsească partida. O astfel de tenacitate i se părea uneori indiscretă lui Françoise, dar Pierre nu se temea de indiscreție; nu-și manifesta respectul decât în lucrurile mărunte. Ce voia el exact de la Xavière? Întâlniri curtenitoare pe scările hotelului? O aventură, o dragoste, o prietenie?

– N-are importanță dacă nu ne vom mai revedea niciodată, zise Pierre. Deși ar fi păcat; nu crezi că am putea avea relații mai cordiale? vocea lui avea un ton de timiditate mângâietoare. Își stăpânea cu atâta știință rafinată fizionomia și cele mai mici inflexiuni, că devenea emoționant.

– Da, cred, zise ea.

– Atunci, explică-mi zise Pierre, ce-mi reproșezi? Surâsul lăsa să se ghicească o înțelegere secretă.

Xavière se trăgea de o șuviță de păr; vorbi, urmărind din ochi mișcarea lentă și regulată a degetelor.

– Mi-a venit în minte brusc că faci efortul de a fi amabil cu mine din pricina lui Françoise și nu mi-a plăcut. Își aruncă pe spate șuvița aurită. Eu n-am cerut niciodată nimănui să fie amabil cu mine.

– De ce ai crezut asta? întrebă Pierre, morfolind lemnul pipei.

– Nu știu, răspunse Xavière.

– Ți s-a părut că am devenit intim cu tine? Și te-ai supărat pe mine, și chiar pe tine însăși? Nu-i așa? Atunci, mohorâtă, ai hotărât că amabilitatea mea era simulată.

– Așa e! insistă Pierre vesel.

– Aproape, răspunse, în sfârșit, Xavière cu un zâmbet flatat și confuz. Trase din nou câteva șuvițe de păr, le netezi, uitându-se cruciș spre noi, cu un aer neghiob. Să se fi gândit oare atât de serios? Cu siguranță, din lene, Françoise o simplificase pe Xavière; se întreba chiar, necăjită, cum de putuse în ultimele săptămâni s-o trateze ca pe o fetișcană neînsemnată. Dar dacă Pierre o complica din joacă? În orice caz, n-o priveau cu aceiași ochi; oricât de

inesesizabil ar fi fost acest dezacord, Françoise îl simțise.

– Dacă n-aveam chef să te văd, era atât de simplu să mă întorc imediat la hotel, zise Pierre.

– Puteați să fiți doar curios, ripostă Xavière, mi se pare firesc. Françoise și dumneata trăiți totul în comun.

O lume de ranchiune secrete scoase la iveală mica ei frază aruncată la întâmplare.

– Ți s-a părut că ne-am înțeles să-ți facem morală? zise Pierre, dar n-are nici o legătură.

– Aveți aerul a două persoane mari dojenind un copil, zise Xavière, care nu mai părea bosumflată decât din scrupul.

– Dar n-am spus nimic, zise Françoise.

Xavière arboră un aer înțelegător. Pierre o fixă cu un surâs serios.

– O să-ți dai seama, când ne vei vedea mai des împreună, că poți să ne privești fără teamă, ca pe două persoane distincte. Eu nu pot s-o împiedic pe Françoise să fie prietenă cu tine, dar nici ea nu poate să mă oblige să-ți fiu prieten dacă eu nu vreau. Se întoarse spre Françoise: nu-i așa?

– Sigur, zise Françoise cu o căldură care nu părea să sune fals; inima i se strânsese; a nu fi decât unul e un lucru foarte frumos, dar Pierre își revendica independența; firește, că, într-un sens, ei erau doi și ea știa foarte bine.

– Aveți atât de multe idei comune, zise Xavière, că nu se știe prea bine care din voi vorbește și care răspunde.

– Ți s-a părut monstruos gândul că eu aș fi putut să am pentru tine o simpatie personală? zise Pierre.

Xavière îl privi ezitând.

– Nu există nici un motiv să mă simpatizezi, eu n-am nimic interesant de spus, pe când dumneata... dumneata ai atâtea idei despre toate.

– Vrei să spui că sunt atât de bătrân, comentă Pierre. Tu judeci strâmb, presupunând că mi-aș da importanță.

– Cum poți să gândești așa! protestă Xavière.

Pierre reluă, cu o voce gravă, în care se simțea actorul din el.

– Dacă te-aș crede o fermecătoare puștoaică fără importanță aș fi fost mai politicos: aș dori alt fel de relații între noi decât niște simple relații de politețe, tocmai pentru că te respect foarte mult.

– Nu prea ai de ce, zise Xavière, fără convingere.

– Și, într-un mod absolut personal, aș dori să fim prieteni. Vrei să faci cu mine un pact de prietenie personală?

– Vreau, exclamă Xavière. Deschise ochii ei mari și curați, surâse aprobator și fermecător; era aproape un surâs de îndrăgostită. Françoise privi figura necunoscută, plină de reticențe și promisiuni, și își aminti de o altă față, copilărească, dezarmată care se sprijinea pe umărul ei, într-o dimineată cenușie; nu putuse s-o rețină, dispăruse, o pierduse poate pentru totdeauna. Și deodată, plină de remușcare, de ranchiună, simți cât ar fi putut s-o iubească.

– Bate palma, zise Pierre, așezând pe masă mâna cu palma deschisă, avea mâini plăcute, osoase și fine. Xavière nu întinse mâna.

– Nu-mi place gestul, zise ea puțin rece, cred că așa se face între băieți.

Pierre își retrase mâna; când era contrariat își împingea buza de sus înainte ceea ce-i dădea un aer grav și puțin pretențios. Se lăsă tăcere.

– Vii la repetiția generală? o invită Pierre.

– Firește, mă voi bucura să vă văd în rolul fantomei, zise Xavière, foarte interesată.

Sala se golise; la bar nu mai rămăseseră decât câțiva scandinavi pe jumătate beți; bărbați cu fețe stacojii, femei despletite se sărutau pe gură.

– Trebuie să plecăm, zise Françoise.

Pierre se întoarse spre ea, neliniștit.

– E adevărat, tu te scoli devreme mâine, ar fi trebuit să plecăm mai devreme.

– Nu ești obosită?

– Nu mai mult decât trebuie, zise Françoise.

– Să luăm un taxi.

– Încă un taxi? zise Françoise.

– N-are importanță, trebuie să te culci.

Ieșiră și Pierre opri un taxi; se așeză pe strapontină, în fața lui Françoise și a lui Xavière.

– Mi se pare mie sau ți-e somn, zise el amabil.

– Da, mi-e somn, zise Xavière, mă duc să-mi fac un ceai.

– Ceai, se miră Françoise, mai bine te-ai culca, este ora trei.

– Nu-mi place să mă culc când cad de somn, făcu Xavière, având aerul că se scuză.

– Preferi să aștepți până când te trezești bine? o tachină Pierre, pe un ton amuzat.

– Îmi displace când mă doboară nevoile firești, zise Xavière demnă. Coborâră din taxi și urcară scara.

– Bună seara, zise Xavière; împinse ușa, fără să le întindă mâna. Pierre și Françoise mai urcară un etaj; cabina lui Pierre era în momentul acela vreaște; el dormise în toate serile la Françoise.

– Am crezut că iar o să te superi pe ea că nu ți-a dat mâna.

Pierre se așeză pe marginea patului.

– Am avut impresia că va face în continuare pe bosumflata și asta mă enerva, zise el, dar gândindu-mă mai bine, mi-am dat seama că era vorba de un sentiment autentic; nu voia să trateze ca pe un joc un pact pe care l-a luat în serios.

– Pare să fie ceva care-i seamănă, zise Françoise; avea în gură un gust tulbure care nu voia să treacă.

– Un demon orgolios, constată Pierre. Era bine dispusă la început, dar imediat ce mi-am permis să-i fac o observație, am simțit că mă urăște.

– I-ai dat explicații atât de frumoase, zise Françoise; erau din politete?

– Oh! I-au trecut multe prin cap în seara asta, zise Pierre. Nu mai continuă, părând absorbit. Dar în capul lui ce era

oare? Îi cercetă fața, dar fața lui prea familiară nu-i mai vorbea; n-avea decât să întindă mâna, pentru a-l atinge, dar chiar această proximitate îl făcea invizibil, neputând să gândească nimic despre el. Dar nici nume n-avea ca să-l cheme. Françoise nu spunea: Pierre sau Labrousse decât între oameni; în fața lui sau în singurătate, ea nu-l chema pe nume. Ei îi era la fel de intim ca ea însăși și la fel de necunoscut; străin să fi fost, și tot și-ar fi putut face o idee.

– Ce vrei de la ea, în definitiv? îl întrebă Françoise.

– La drept vorbind, mă întreb și eu, zise Pierre. Ea nu e Canzetti, nu poți aștepta de la ea o aventură. Pentru a avea cu ea o legătură amoroasă trebuie să te angajezi profund și eu n-am nici timp, nici chef.

– De ce n-ai chef? întrebă Françoise. Era absurd fiorul de neliniște care o traversă; ei își spuneau totul, nu aveau nimic de ascuns unul altuia.

– E complicat, zise Pierre, oboseala mea mai întâi. Și mai are încă în ea ceva copilăros care mă cam îngrețosează, mai miroase încă a lapte. Aș dori doar să nu mă urască ca să pot să-i vorbesc din când în când.

– Asta cred că ai obținut! zise Françoise.

Pierre o privi neîncrezător.

– Nu te-ai supărat când i-am propus o legătură personală cu mine?

– Bineînțeles că nu, protestă Françoise. De ce?

– Nu știu, mi s-a părut că te-ai mohorât. Ții la ea, ai putea să dorești să fii singură în viața ei.

– Să știi, totuși, că mai degrabă mă incomodează, zise Françoise.

– Pe mine știu că nu poți fi niciodată geloasă, zise Pierre surâzând. Totuși, dacă o să fii vreodată, va trebui să-mi spui. Și din nou mă simt ca o insectă; mania de a cuceri; și cât de puțin contează pentru mine.

– Firește, am să-ți spun, promise Françoise. Ezita, indispoziția din seara aceea putea fi numită gelozie; nu-i plăcuse că Pierre o lua în serios pe Xavière, fusese stungherită de

surâsurile pe care Xavière i le adresa lui Pierre; era o indispoziție trecătoare în care intra multă oboseală. Dacă i-ar fi vorbit lui Pierre, în locul unei tulburări trecătoare ar fi constatat o realitate îngrijorătoare și tenace, de care el ar fi fost obligat să țină seama de acum înainte, chiar dacă ea însăși n-ar fi ținut seama. Nimic nu s-a întâmplat, ea nu era geloasă.

– Poți să te îndrăgostești de ea dacă vrei, zise ea.

– Nu se pune problema, zise Pierre, ridicând din umeri. Nu sunt chiar atât de sigur că nu mă urăște chiar mai mult decât la început.

Se strecură sub cearceafuri. Françoise se întinse lângă el și îl sărută.

– Somn ușor, zise ea, dragăstoasă.

– Somn ușor, zise Pierre, sărutând-o și el.

Françoise se întoarse cu fața la perete. În camera de sub ei, Xavière bea ceai; aprinsese o țigară, era liberă să aleagă ora când se va culca, singură în patul ei, departe de toate prezențele străine; era stăpână pe sentimentele, pe gândurile ei: și, cu siguranță, în clipa aceea se bucura de această libertate, folosind-o ca s-o condamne pe Françoise; o vedea pe Françoise lungită lângă Pierre, frântă de oboseală și se complăcea într-un orgoliu disprețuitor. Françoise se încordă dar nu putea, pur și simplu, să închidă ochii și s-o șteargă din minte pe Xavière. Xavière nu încetase să crească, să-i ocupe gândurile masiv, ca uriașa prăjitură de la Pôle Nord. Exigențele, geloziile, disprețul, nu mai puteau fi ignorate, pentru că Pierre se amestecase acordându-le importanță. Pe această Xavière prețioasă și incomodă care i se relevase, Françoise o respingea din toate puterile ei; simți ostilitatea crescând în ea. Dar nu mai era nimic de făcut, înapoi nu se mai puteau întoarce. Xavière exista.

Capitolul IV

Elisabeth disperată deschise dulapul. Firește, putea să rămână îmbrăcată în taiorul gri, care nu era deloc deplasat, doar de aceea și-l alesese, dar măcar o dată, când ieșea și ea seara, i-ar fi plăcut să-și schimbe rochia: altă rochie, altă femeie; Elisabeth se simțea tânjitoare în seara aceea, surprinzătoare și amețită; o bluză pentru toate împrejurările, ce-mi plac mie toate sfaturile lor de economie pentru milionari.

În fundul dulapului, găsi o rochie veche de satin negru care îi plăcuse acum doi ani; nu era prea demodată. Elisabeth își refăcu machiajul și îmbracă rochia; se privi în oglindă nedumerită; ea nu prea știa ce să creadă, în tot cazul coafura nu mergea; cu o lovitură de perie își ciufuli părul. Părul său de aur întunecat. Ar fi putut avea altă viață; nu regreta nimic. A ales liber să-și sacrifice viața artei. Unghiile erau urâte, unghii de pictor, degeaba le tăia scurt, rămânea mereu sub ele un strop de albastru sau de indigo, noroc că era la modă lacul de unghii opac. Elisabeth se așeză la măsuță și începu să-și dea pe unghii cu un lac gros și trandafiriu.

– Eu aş fi într-adevăr rafinată, gândi ea, mai rafinată ca Françoise, ea nu e niciodată desăvârşită.

Suna telefonul. Elisabeth aşeză cu grijă mica pensulă în flacon şi se ridică.

– Elisabeth?

– Chiar ea.

– Claude la telefon, ce faci? Ştii, sunt liber diseară. Te găsesc acasă?

– Nu la mine, zise Elisabeth precipitată, chicotind. Am chef să schimb aerul. De data aceasta, va merge până la capăt cu explicaţiile; nu aici: pentru că se va întâmpla întocmai ca luna trecută.

– Cum vrei tu. Atunci, unde? La *Topsy*, la *Maisonette*?

– Nu, mergem pur şi simplu la *Pôle Nord*, este cel mai bun loc ca să stăm de vorbă.

– O.K. Douăsprezece şi jumătate la *Pôle Nord*. Pe curând.

– Pe curând.

Se aştepta la o seară idilică, dar Françoise avea dreptate, pentru ca să folosească la ceva o ruptură interioară, trebuia să o declare. Elisabeth reveni, se aşeză, reluându-şi munca migăloasă. La *Pôle Nord*, era bine; capitonajele de piele înăbuşeau rumoarea vocii şi lumina filtrată era indulgentă cu dizgraţia chipurilor. Toate promisiunile pe care i le făcuse Claude! Şi totul rămânând cu obstinaţie la fel; a fost suficient un moment de slăbiciune pentru ca el să se simtă liniştit. Un val de sânge îi năvăli în obraji; ce ruşine! Un moment el ezitase, cu mâna pe clanţa uşii; ea îl izgonise cu cuvinte ireparabile, lui nu-i mai rămăsese decât să plece, dar, fără să spună nimic, se întoarse spre ea. Amintirea era atât de dureroasă că Elisabeth închise ochii: simţea din nou pe gură gura lui atât de caldă că buzele ei se deschiseseră împotriva voinţei ei. Simţise pe sâni mâinile lui grele şi iubitoare; pieptul i se umflă şi suspină cum suspinase atunci, în beţia înfrângerii. Dacă uşa s-ar deschide acum şi el ar fi intrat... Elisabeth îşi duse grăbită mâna la gură şi-şi muşcă încheietura.

– Nu se mai poate așa, zise ea cu voce tare, eu nu sunt o femelă. Nu se rănise, dar privi cu satisfacție urmele albe pe care dinții le lăsaseră în piele; mai văzu, de asemenea, că de pe trei unghii lacul proaspăt se cojise, adunându-se într-o dâră sângerie.

– Ce idiotenie! murmură ea. Opt și jumătate; Pierre era deja îmbrăcat; Suzanne își pusese o capă de vizon peste rochia ei impecabilă, unghiile ei străluceau. Cu un gest brusc, Elisabeth întinse mâna spre sticlă de dizolvant; se auzi un zgōmot cristalin și pe jos se formă o băltoacă galbenă cu miros de bomboană englezească în care se scăldau cioburi de sticlă.

Elisabethei îi dădură lacrimile; pentru nimic în lume nu s-ar duce la repetiția generală cu aceste degete de măcelar, mai bine să se culce imediat, fără bani, era un rămășag să reușești să fii elegantă; se înfășură în mantou și coborî scara în fugă.

– Hotel Bayard, strada Cels, spuse ea șoferului de taxi.

La Françoise, ar fi putut să repare dezastrul. Își scoase pudriera; își pusese prea mult roșu în obraji, se rujase prost. Nu, nu trebuia să atingă nimic în taxi, poate strica totul; trebuia să profite de taxi pentru a se liniști; taxiurile și ascensoarele, scurtul răgaz pentru femeile surmenate; altele se culcă pe șezlonguri cu prosoape fine în jurul capului, ca în reclamele Elisabethei Arden și mâini mătăsoase le masează fața, mâinile albe, lenjerie albă în camere albe, ele au fețe netede și odihnite și Claude va spune cu naivitatea sa de bărbat:

– Jeanne Harbley este într-adevăr extraordinară. √

Le poreclisem, împreună cu Pierre, femei de hârtie de mătase, nu aveai cum să le faci concurență. Coborî din taxi. Un moment, rămase nemișcată în fața hotelului; era energic, nu se putea apropia niciodată fără să nu-i bată inima de locurile unde își ducea viața Françoise. Peretele cenușiu era puțin coșcovit. Era un hotel jalnic ca atâtea altele; deși ea avea destui bani ca să-și plătească un studio elegant. Împinse ușa.

– Pot să urc la domnișoara Miquel?

Băiatul de pe etaj îi întinse cheia; urcă scara unde o întâmpină un ușor miros de varză; se afla în inima vieții lui Françoise, dar pentru Françoise, mirosul de varză, scârțâitul treptelor nu ascundeau nici un mister; ea trecea fără să arunce nici măcar o privire acestui decor pe care curiozitatea înfrigurată a Elisabethei îl desfigura.

– Ar trebui să-mi imaginez că mă întorc acasă ca în fiecare zi, își zise Elisabeth, răsucind cheia în broască. Rămase în picioare, pe prag; era o cameră urâtă cu tapetul gri cu flori mari, cu haine aruncate pe toate scaunele, cu vrafal de cărți și de hârtii pe birou. Elisabeth închise ochii, era Françoise; se întorcea de la teatru, se gândea la repetiția de mâine; deschise ochii. Deasupra chiuvetei se afla un anunț:

Doamnele și domnii clienți sunt rugați:

Să nu facă zgomot după ora zece.

Să nu spele rufe în chiuvetă.

Elisabeth privi patul, dulapul cu oglinda, bustul lui Napoleon așezat pe șemineu între un flacon de colonie, broșe și ciorapi. Reînchise ochii și îi redechise din nou: era imposibil să te obișnuiești cu această cameră; cu o evidență iremediabilă, rămânea o cameră străină.

Elisabeth se apropie de oglindă, în care de atâtea ori se reflectase chipul lui Françoise, și-și văzu propria-i figură. Obrajii îi erau roșii ca focul: ar fi trebuit să păstreze măcar taoirul ei gri, se înțelege că-i venea bine. Acum nu mai putea face nimic împotriva acestei imagini insolite, era imaginea ei definitivă pe care toți oamenii o vor lua cu ei în seara aceasta. Luă un flacon de dizolvant și un flacon de lac și se așeză în fața biroului.

Teatrul lui Shakespeare rămăsese deschis la pagina la care ajunsese Françoise când, cu o mișcare bruscă împinsese fotoliul; își aruncase pe pat capotul care păstra în cutele lui dezordonate amprenta gestului ei neglijent: mânecile rămăseseră umflate ca și cum mai păstrau încă

fantoma brațelor ei. Aceste obiecte ofereau despre Françoise o imagine mai intolerabilă decât prezența ei reală. Când Françoise se afla lângă ea, Elisabeth era liniștită; Françoise nu-și arăta niciodată adevărata ei față, iar când surâdea cu amabilitate, această adevărată față dispărea cu totul. Aici însă, adevărata față a lui Françoise lăsase urme peste tot, dar urma era indescifrabilă. Când Françoise se așeza la birou, singură cu ea însăși, ce mai rămânea din femeia pe care o iubea Pierre? Ce deveneau fericirea, orgoliul ei liniștit, duritatea ei?

Elisabeth trase spre ea foile pline de note, schițele de planuri mânjite de cerneală. Mâzgălite, scrise în grabă, gândurile lui Françoise își pierdeau aerul lor definitiv; dar scrisul însuși, și mâzgălelile făcute de mâna lui Françoise confirmau încă o dată existența ei indestructibilă. Elisabeth împinse hârtiile cu violență; era o prostie; ea nu putea nici să devină Françoise, nici s-o distrugă.

— Timpul, dacă mă lasă timpul, gândi ea cu patimă. Voi fi și eu cineva.

*

*

*

O mulțime de mașini fuseseră parcate în mica piațetă; Elisabeth aruncă o privire de artist pe fațada galbenă a teatrului care lucea printre ramurile goale; erau frumoase aceste linii de un negru de cerneală detașându-se pe fondul luminos. Un teatru adevărat ca *Châtelet* și *Gaieté-Lyrique* care ne încântau atât; era oricum formidabil gândul că marele actor și marele regizor de care tot Parisul vorbea era chiar Pierre; mulțimea foșnitoare și parfumată se înghesuia în hol pentru a-l vedea; noi nu eram niște copii ca toți ceilalți, noi am jurat într-adevăr că vom fi celebri, eu am avut întotdeauna încredere în el. Dar era aievea, gândea ea uluită. Aievea, adevărat: în seara aceasta este repetiția

generală la teatru, Pierre Labrousse joacă *Iulius Cezar*.

Elisabeth încercă să pronunțe fraza ca și cum ar fi fost o pariziancă oarecare, și apoi s-o rostească brusc: „Este fratele meu”, dar nu-i prea ieșea. Era enervant, existau o mulțime de asemenea plăceri, acolo, la îndemâna ei, în puterea ei și pe care nu ajungea niciodată să le apuce.

– Ce mai faceți? o întrebă Luvinsky. Nu v-am mai văzut.

– Lucrez, zise Elisabeth. Trebuie să veniți să-mi vedeți pânzele.

Ei îi plăceau serile cu repetiții generale. Era poate o copilărie, dar se bucura să strângă mâinile scriitorilor, artiștilor, avea nevoie de un mediu agreabil pentru a-și spori conștiința de sine; când pictezi, nu simți că ești pictor, dimpotrivă e neplăcut și descurajant. Aici, era o tânără artistă pe punctul de a reuși și, pe deasupra, sora lui Pierre Labrousse. Zâmbi lui Moreau care o privea cu un aer admirativ, fusese întotdeauna puțin îndrăgostit de ea. Pe timpul când frecventau *Dôme*, alături de Françoise, debutanți fără viitor, bătrâni ratați, ar fi privit cu ochi mari, plini de invidie, la o tânără femeie puternică și grațioasă, cum era ea acum, care vorbea cu ușurință unor oameni în plină glorie.

– Ce mai faceți? o întrebă și Elisabeth, întinzând mâna Suzannei. V-au făcut greutăți?

– Controlorul examinează toate invitațiile ca și cum ar fi vorba de niște răufăcători, povesti Suzanne. A întors între degete invitația noastră preț de cinci minute.

Arăta bine, toată în negru, stil clasic, dar avea, evident, aerul unei bătrâne doamne, nu ți-l puteai imagina pe Claude făcând dragoste cu ea.

– E obligat să fie atent, remarcă Elisabeth. Uitați-vă la bărbatul care-și lipește nasul de geam, e unul dintre cei mulți care așteaptă să i se strecoare o invitație; noi îi numim rândunele.

– Un nume pitoresc, zise Suzanne. Surăse cu politețe și se întoarse spre Battier. Cred că trebuie să intrăm, nu crezi?

Elisabeth veni în urma lor, o clipă rămase nemișcată

în fundul sălii; Claude o ajută pe Suzanne să-și scoată blana de vizon, și se așează alături de ea; Suzanne se aplecă spre el și-i puse mâna pe braț. O durere ascuțită o fulgeră pe Elisabeth. Își aminti de acea seară de decembrie când cutreierase pe străzi, beată de fericire, triumfătoare, pentru că Claude îi spusese: „Pe tine te iubesc”. Întorcându-se spre casă, își cumpăraseră un buchet mare de trandafiri. El o iubea, dar nimic nu se schimbaseră, inima-i era ascunsă; mâna Suzannei pe brațul lui putea fi văzută de toți și toți admiteau, fără să se arate surprinși, că ea își avea acolo locul firesc. O legătură oficială, o legătură reală, poate fi chiar singura realitate, de care poți fi într-adevăr sigur; dragostea noastră, pentru cine există! În acest moment nici ea nu mai credea într-o iubire din care nu rămăsese nimic.

– M-am săturat! se gândi ea; avea să sufere toată seara; presimțea frisoane, febră, mâinile o să i se umezească, capul o să-i vuiască; i se făcu șcârbă dinainte.

– Bună ziua, o salută ea pe Françoise. Ce frumoasă ești!

Era, într-adevăr, frumoasă în seara aceea, își pusese un pieptăne mare în păr și rochia i se înfoia în broderii îndrăznețe; privirile se întorceau spre ea; dar ea nu părea să le bage în seamă. Era o fericire să știi că ești prietenă cu o asemenea tânără femeie strălucitoare și calmă.

– Și tu ești la fel de frumoasă, zise Françoise. Rochia îți vine bine.

– E o rochie veche, o făcu atentă Elisabeth.

Se așează în dreapta lui Françoise. În stânga, era Xavière, ștersă în săraca ei rochie albastră. Elisabeth își pipăi cu degetele țesătura fustei. Să ai puține lucruri, dar de calitate, fusese principiul ei dintotdeauna.

– Dacă aș fi avut bani, aș fi știut să mă îmbrac, se gândi ea. Privea mai puțin îndurerată ceafa îngrijită a Suzannei; Suzanne aparținea rasei victimelor; ea accepta orice din partea lui Claude; noi suntem din altă speță; erau puternice și libere, își trăiau propria lor viață; chinurile dragostei, Elisabeth din generozitate nu le refuza, dar n-avea nevoie

de Claude, ea nu era o femeie bătrână. Îi voi spune încet, hotărât: Claude, m-am gândit, vezi tu, cred că trebuie să aşezăm relația noastră într-un alt plan.

– I-ai văzut pe Marchand și pe Saltrel? o întreabă Françoise, sunt în rândul al treilea din stânga. Saltrel tușea, se înfierbânta. Castier aștepta să se ridice cortina pentru a-și scoate sculpătura; știi, își ia întotdeauna sculpătura cu el, o cutiuță foarte cochetă.

Elisabeth aruncă o privire criticilor, însă nu-i stătea capul la glume. Evident, Françoise nu se gândea decât la succesul piesei; nu puteai aștepta, firește, un ajutor de la ea.

Candelabrul se stinse și trei lovituri metalice răsunară în tăcerea sălii. Elisabeth simți că se destinde; numai de m-ar prinde spectacolul, gândea ea; dar îl cunoștea pe de rost. Decorul era frumos și costumele la fel; sunt sigură că le-aș fi făcut tot așa de bine, dar Pierre, e asemenea tuturor rudelor, nu-și ia niciodată în serios membrii familiei sale, ar trebui să vadă desenele mele fără să știe că sunt ale mele. Dar eu nu sunt un nume; e neplăcut că trebuie întotdeauna să le arunci praf în ochi. Dacă Pierre nu m-ar trata ca pe o soră mai mică și neînsemnată, aș fi putut apărea în ochii lui Claude ca o persoană importantă și periculoasă.

Vocea bine cunoscută o făcu să tresară pe Elisabeth.

– Calpurnia, te rog să ieși în întâmpinarea lui Antoniu...

Pierre avea într-adevăr o alură formidabilă în *Iulius Cezar*. Jocul lui te făcea să te gândești la o sumedenie de lucruri.

– E cel mai mare actor al epocii sale, își zise Elisabeth.

Guimiot veni fugind pe scenă și ea îl privi temătoare; de două ori, în cursul repetițiilor, răsturnase bustul lui Cezar; traversă impetuos scena și se învârti în jurul bustului fără a-l agăța. Ținea un bici în mână, era aproape gol, numai cu un slip de mătase pe șale.

– E foarte bine făcut, își zise Elisabeth fără să se tulbure; era încântător să faci dragoste cu el, dar când terminai, nu

te mai gândeai, era ușor ca un piept de pasăre; Claude...

– Sunt obosită, constată ea, nu pot să-mi fixez atenția.

Făcu un efort să privească scena. Canzetti era frumoasă cu acel breton des pe frunte. Guimiot pretindea că Pierre nu s-a ocupat destul de ea și că-i făcea curte lui Tedesco; nu știu, ei nu mi-au spus nimic niciodată. O examinează pe Françoise, chipul ei nu se clintise de când se ridicase cortina, stătea cu ochii ațintiți la Pierre; ce profil dur avea! Trebuia văzută în clipele de tandrețe, de dragoste, deși ea era capabilă să păstreze și atunci aerul ei olimpien. Avea șansă să se poată cufunda total în clipa prezentă, toți ceilalți aveau de altfel această șansă. Elisabeth se simți pierdută în mijlocul acestui public docil, care se lăsa îndopat de imagini și vorbe; în ea nu pătrundea nimic, pentru că spectacolul nu exista, existau numai minutele care se scurgeau încet; își petrecuse ziua așteptând aceste ore, iar acum aceste ore se scurgeau în gol, nemaifiind la rândul lor decât o așteptare. Când Claude se va afla în fața ei, Elisabeth știa că va continua să aștepte, va continua să aștepte promisiunea, amenințarea care să nuanțeze speranța sau oroarea așteptării de mâine; era o cursă fără scop, se simțea aruncată mereu în viitor, dar de care, în clipa când devenea prezent, trebuia să fugi. Cât timp Suzanne va rămâne soția lui Claude, prezentul va fi inacceptabil.

Răsunară aplauzele. Françoise se ridică, cu obrazii în flăcări.

– Tedesco s-a ținut bine, totul a trecut, zise ea agitată, vreau să-l văd pe Pierre; dacă vrei, vino mai degrabă în antracul următor, acum o să fie mare înghesuială.

Elisabeth se ridică și ea.

– Noi putem merge în foier, i se adresă ea lui Xavière, să auzim părerile spectatorilor, e amuzant.

Xavière o urmă cuminte. Ce-aș putea să-i spun? se întrebă Elisabeth. Nu i se părea simpatică.

– O țigară?

– Mulțumesc, zise Xavière.

Elisabeth îi oferi foc.

– Ți-a plăcut piesa?

– Mi-a plăcut, răspunse scurt Xavière.

Cu câtă înverșunare o apăraseră Pierre acum câteva zile! El era întotdeauna dispus să acorde credit unei străine, dar de data aceasta nu avusese, într-adevăr, fler.

– V-ar place să jucați într-o comedie? întrebă Elisabeth.

Ea căuta o întrebare crucială, o întrebare care i-ar smulge lui Xavière un răspuns după care ar fi putut s-o caracterizeze definitiv.

– Nu m-am gândit niciodată, zise Xavière.

Sigur că ea îi vorbea lui Françoise cu alt ton și cu o altă expresie, dar niciodată prietenele lui Françoise nu i se arătau Elisabethei sub adevăratul lor chip.

– Ce vă interesează în viață? o întrebă Elisabeth brusc.

– Mă interesează totul, răspunse Xavière pe un ton politicoș.

Elisabeth se întrebă dacă Françoise i-a vorbit despre ea. Ce se spunea despre ea, în spatele ei?

– N-aveți preferințe?

– Cred că nu, răspunse Xavière.

Trăgea din țigară cu sârguință. Își păstrează bine secretul; toate secretele lui Françoise erau bine păstrate. La celălalt capăt al foaierului, Claude îi surâdea Suzannei, privind-o cu un aer de tandrețe servilă.

– Îi surâdea cum îmi surâdea mie, constată Elisabeth și o ură violentă îi cotropi inima. Îi va vorbi fără menajamente. Îi va sprijini capul de peșne și va izbucni într-un râs aspru.

Se auzi soneria; Elisabeth se privi în oglindă și-și văzu părul roșu, gura amară; exista în ea multă amărăciune amestecată cu violență; hotărârea sa era luată, seara asta va fi decisivă. El se arătase când excedat de Suzanne, când plin de o milă idioată fără să reușească să se despartă de ea. În sală se făcu întuneric; o imagine fulgeră mintea Elisabethei, un revolver, un pumnal, un flacon cu cap de mort; să-l ucidă pe Claude? pe Suzanne? Pe ea însăși?

N-are importanță, această sumbră dorință criminală îi dilata cu putere inima. Suspină, nu mai avea vârsta nebuniilor violente, ar fi fost prea ușor. Nu. Trebuia doar să-l țină câțva timp la distanță. Dar, departe de buzele, de respirația, de mâinile lui, ea le dorea atât de tare, că se sufoca de dor. Uite, pe scenă, îl omora pe Cezar; Pierre alerga, împleticindu-se, traversând Senatul, și pe mine mă asasinează cu adevărat, se gândea ea, deznădăjduită. Era insultătoare toată această agitație zadarnică în mijlocul decorurilor de carton, în timp ce ea asuda sudoare și sânge, fără speranță de salvare.

*

*

*

Degeaba hoinărise Elisabeth o vreme pe bulevardul Montparnasse, când intră la *Pôle Nord* abia era ora douăsprezece și douăzeci și cinci de minute; niciodată nu reușise să-și programeze o întârzierem, deși era sigură că Claude nu va fi punctual, Suzanne făcea într-adins să-l rețină, socotind fiecare minut ca pe o mică victorie. Elisabeth aprinse o țigară; nu simțea foarte tare nevoia de a-l avea pe Claude acolo, înșă ideea prezenței sale în altă parte îi era insuportabilă.

Simți o împunsătură în inimă. Întotdeauna se întâmpla la fel; când îl vedea apărând în carne și oase, era cuprinsă de neliniște. Era acolo, ținea fericirea lui Elisabeth în mâinile lui, înainta cu indiferență, fără să bănuiască că fiecare gest al lui era o amenințare.

– Sunt atât de mulțumit că te văd, zise Claude. În sfârșit o seară întreagă numai pentru noi. Surâdea, amabil. Ce bei? Akvavit? Știu, e infect. Dă-mi un giu.

– Ești mulțumit, dar ești avar cu plăcerile, zise Elisabeth, e ora unu.

– Unu fără șapte minute, draga mea.

– Unu fără șapte, dacă vrei, îl aprobă ea, ridicând ușor din umeri.

– Știi doar că nu e vina mea, zise Claude.

– Firește, îl ironiză Elisabeth.

Claude se întunecă.

– Te rog, draga mea, nu face figura asta urâcioasă. Suzanne m-a părăsit cu o față sinistră, dacă și tu stai îmbufnată, s-a sfârșit totul. Mă bucuram să-ți regăsesc surâsul tău obișnuit.

– Eu nu surâd tot timpul, zise Elisabeth rănită; Claude era năucitor de inconștient câteodată.

– Păcat, îți stă atât de bine, zise Claude, aprinzându-și o țigară și privind în jurul lui cu bunăvoință: nu-i rău locul, numai că are un aer cam trist, nu ți se pare?

– Mi-ai mai spus-o și altădată. Măcar odată când te văd și eu, nu țin să fie în jurul nostru prea multă zarvă.

– Nu fi rea, o rugă Claude; puse mâna pe mâna Elisabethei, dar părea supărat; Elisabeth își retrase mâna repede; începutul era stângaci; o mare explicație nu trebuia să înceapă cu șicane meschine.

– În general, a fost un succes, zise Claude. Dar n-am fost prins deloc. Cred că Labrousse nu prea știe ce vrea, el ezită între o stilizare totală și un prea simplu realism.

– Asta își dorește, exact această nuanță, zise Elisabeth.

– Dar nu e nici o nuanță specială, o contrazise Claude pe un ton tăios, este o suită de contradicții. Asasinatul lui Cezar seamănă cu un balet funebru și veghea lui Brutus sub cort îți lasă impresia unei întoarceri la teatrul liber.

Claude greșise adresa, Elisabeth nu-i permitea să tranșeze astfel chestiunea, fu mulțumită pentru că răspunsul îi veni ușor pe buze.

– Asta depinde de situații, zise ea, însuflețită; un asasinat cere o transpunere, altfel devine o scenă de teatru de bălci, iar o scenă fantastică trebuie să fie jucată cât mai realist posibil, prin contrast; e cum nu se poate mai evident.

– Chiar asta am spus, nu are unitate; estetica lui

Labrousse nu este decât un soi de oportunism.

– Deloc, zise Elisabeth; evident, el ține cont de text; și mă mir, pentru că altădată tu îi reproșai că privea regia ca un scop în sine; hotărăște-te.

– El este cel care nu se hotărăște, zise Claude, eu aș vrea ca el să-și realizeze faimosul său proiect, de a scrie el însuși o piesă, am ști probabil atunci ce gândește.

– O va face sigur, zise Elisabeth, și cred că va fi chiar anul viitor.

– Sunt curios s-o văd și pe asta. Sincer, știi doar că-l admir foarte mult pe Labrousse, dar nu înțeleg.

– Și totuși e ușor de înțeles, zise Elisabeth.

– Mi-ar face plăcere să-mi explici, zise Claude.

Elisabeth scutură îndelung o țigară bătând-o de masă; estetica lui Pierre n-avea mistere pentru ea, pictura ei se inspira din această estetică, dar îi lipseau cuvintele; îi veni în minte un tablou al lui Tintoretto care-i plăcea atât de mult lui Pierre, el îi explicase amănunțit atitudinea personajelor, dar nu-și mai amintea exact ce, se gândea la gravurile lui Dürer, la un spectacol de marionete, la baleturile rusești, la vechile filme mute, și ideea era aproape, familiară, evidentă, agasând-o mai mult ca orice.

– Evident, nu-i chiar așa de simplu să-i poți lipi o etichetă: realism, impresionism, verism: dacă asta vrei, zise ea.

– De ce mă jignești degeaba? se miră Claude. Știi doar că nu folosesc asemenea vorbe.

– Iartă-mă, tu ai pronunțat cuvintele stilizare, oportunism; dar nu te apăra, e comică grija ta de a nu vorbi ca un profesor.

Claude se temea cel mai mult să nu aibă aerul unui universitar: și, ca să fim drepiți, nimeni nu avea un aer mai puțin academic decât el.

– Îți jur că în această privință, nu mă simt în pericol, zise el cu răceală, tu ești cea care ai adus în discuții un fel de pedanterie nemțească.

– Pedanterie... zise Elisabeth; știu, mă taxezi de pedanterie de fiecare dată când te contrazic. Ești fantastic; nu poți suporta contrazicerea; ceea ce înțelegi tu prin colaborarea intelectuală, este o aprobare extaziată a tuturor opiniilor tale; întreab-o pe Suzanne, nu pe mine; eu, din păcate am un creier și pretind că mă folosesc de el.

– Iată! Devii vehementă, observă Claude.

Elisabeth se abținu: era îngrozitor, găsea ntotdeauna mijlocul să o pună la punct.

– Eu sunt probabil violentă, zise ea cu un calm zdrobitor, dar tu te ascuți cum vorbești. S-ar crede că te adresezi unei clase.

– Să nu ne mai certăm, zise Claude pe un ton conciliant.

Ea îl privi cu ranchiună; el era hotărât în seara aceea s-o copleșească de fericire, se simțea tandru, fermecător și generos; o să vadă el. Elisabeth tuși să-și dregă vocea.

– Sincer, Claude, crezi că experiența ultimei luni a fost fericită? îl întrebă ea.

– Ce experiență? se miră el.

Elisabeth se împurpură și vocea-i tremură puțin.

– Dacă, după explicația de luna trecută, am continuat să ne vedem a fost numai cu titlu de experiență, ai uitat?

– Ah! da... zise Claude.

El nu luase în serios ideea unei rupturi; firește, ea pierduse totul culcându-se cu el chiar în seara aceea. Rămase o clipă descumpănită.

– Ei bine, cred că am ajuns la concluzia că situația este imposibilă, declară ea.

– Imposibilă? De ce, așa, deodată imposibilă? Ce s-a mai întâmplat?

– Tocmai, nimic, zise Elisabeth.

– Atunci, explică-te, nu înțeleg.

Elisabeth ezită; evident, el nu-i spusese niciodată că doarea să-și părăsească soția, nu-i promisese niciodată nimic, într-un fel era inatacabil.

– Tu ești mulțumit așa? îl întrebă Elisabeth, eu așezam

dragostea noastră mult mai sus. Unde e intimitatea noastră? Nu ne vedem decât în restaurante, în baruri sau în pat. Acestea nu sunt decât niște întâlniri; eu vreau o viață comună cu tine.

– Ai început să delirezi, scumpo, o opri Claude! Intimitatea noastră? Dar nu există nici un gând pe care să nu-l împărtășesc cu tine; mă înțelegi atât de bine.

– Da, eu am din tine partea cea mai bună, zise Elisabeth brusc. În fond, vezi tu, noi trebuia să ne limităm la ceea ce tu numeai acum doi ani o prietenie ideologică; vina mea a fost că te-am iubit.

– Dar și eu te iubesc, zise Claude.

– Da, confirmă ea. O agasa că nu putea să-i facă un reproș precis, și atunci toate reproșurile erau meschine.

– Ei? zise Claude.

– Atunci, nimic, zise Elisabeth. Rostise aceste două cuvinte cu o tristețe nesfârșită, dar Claude nu catadicisi să bage de seamă; aruncă în jur o privire surâzătoare, se simțea ușurat și pregătit să schimbe subiectul când ea se grăbi să adauge:

– Ești atât de simplu, în fond; n-ai ținut niciodată cont că eu n-am fost fericită.

– Îți place să te chinui, constată Claude.

– Din cauză că te iubesc prea mult, zise Elisabeth visătoare. Am vrut să-ți dau mai mult decât ai fi putut primi. Și, să fim sinceri, a da este un fel de a cere. Totul este, cred, din vina mea.

– Hai să nu mai punem dragostea noastră în discuție de câte ori ne vedem, zise Claude, aceste discuții mi se par absolut inutile.

Elisabeth îl privi cu mânie; luciditatea patetică care o făcea în acel moment atât de emoționată, el nu era capabil nici măcar s-o simtă; și, atunci, ce folos? Simți că devine brusc cinică și dură.

– Nu-ți fie teamă; n-o să mai punem dragostea noastră în discuție, zise ea. De fapt, chiar asta voiam să-ți spun;

de acum înainte legătura noastră se va situa pe un cu totul alt plan.

– Ce plan? Care plan? Claude părea foarte enervat.

– Eu nu mai vreau decât o prietenie liniștită, zise ea. Sunt obosită de atâtea complicații. Numai că eu n-am crezut niciodată că voi înceta să te iubesc.

– Tu ai încetat să mă iubești? o întrebă neîncrezător Claude.

– Ți se pare atât de extraordinar? zise Elisabeth. Înțelege-mă, voi continua să țin mult la tine; dar nu mai aștept nimic din partea ta; iar în ceea ce mă privește, îmi voi relua libertatea. Nu e mai bine așa?

– Bați câmpii, zise Claude.

Elisabeth roși.

– Tu ești nebun! Eu îți spun că nu te mai iubesc! Un sentiment se poate schimba; tu chiar nu-ți dai seama că eu m-am schimbat.

Claude o privi nedumerit.

– De când ai încetat să mă iubești? Tu spuneai mai devreme că m-ai iubit mult?

– Te-am iubit mult altădată. Ezită. Nu știu cum s-a întâmplat, dar asta e! nu mai e ce a fost. De exemplu, adaugă foarte repede, cu o voce strănutată: înainte, eu n-aș fi putut să mă culc cu altcineva.

– Te-ai culcat cu un tip?

– Te supără?

– Cine e? întrebă Claude curios.

– N-are importanță, oricum nu mă crezi.

– Dacă ar fi adevărat, ai fi avut loialitatea să mă avertizezi, zise el.

– Sunt gata s-o fac, se offeri Elisabeth. Te avertizez. Doar nu consideri că trebuia să te și consult?

– Cine e? repetă Claude.

Se schimbă la față și Elisabeth i se făcu frică dintr-o dată; dacă el suferea, avea să sufere și ea.

– Guimiot, mărturisi ea cu o voce nesigură. Știi, alergătorul gol din primul act.

Gata, se terminase; era ireparabil, oricât ar mai fi încercat să nege, Claude n-ar mai fi crezut în dezmințirile ei. Nu mai avea de ce să șovăie, trebuia să meargă înainte, fără să se mai uite în jur; din umbră, ceva îngrozitor îi amenința.

– N-ai gusturi proaste, zise Claude. Când l-ai cunoscut?

– De câteva zile. S-a îndrăgostit nebunește de mine.

Fața lui Claude rămase impenetrabilă. Se arătase adesea bănuitor și gelos, fără să mărturisească vreodată; firește, mai bine s-ar lăsa tăiat în bucăți decât să formuleze vreun reproș, ceea ce nu era deloc liniștitor.

– În definitiv, și asta e o soluție, zise el. M-am gândit adesea că e păcat pentru un artist să se limiteze la o singură femeie.

– Vei recupera repede timpul pierdut, îl consolă Elisabeth. Uite, micuța Chanaux nu așteaptă decât să-ți cadă în brațe.

Micuța Chanaux... Claude se strâmbă. Mi-ar place mai mult Jeanne Harbley.

– Eh, n-ai acces, zise Elisabeth.

Frământă batista în mâinile umede, acum știa de unde va veni pericolul, dar era prea târziu, n-avea nici o posibilitate de a mai da înapoi. Nu se gândise decât la Suzanne; dar existau atâtea alte femei, tinere și frumoase, care-l puteau iubi pe Claude și care știau să se facă iubite.

– Nu crezi că aș avea vreo șansă? o întrebă.

– Nu cred că i-ai displace, îl liniști Elisabeth.

Ce nebunie, făcea glume și fiecare cuvânt pe care îl spunea o înfunda și mai mult. Dacă măcar ar putea să părasească acest ton de glumă. Își înghiți saliva și zise cu greutate:

– N-aș vrea să crezi că sunt lipsită de sinceritate, Claude.

El o privi fix și ea roși, și nu mai știu cum să continue.

– A fost și pentru mine o surpriză; dar ți-aș fi spus, oricum.

Dacă el continua s-o privească așa, ea o să înceapă să plângă, nu trebuia cu nici un preț, ar fi fost o lașitate, nu trebuia să lupte cu arme feminine. Totuși, cum s-ar fi

simplificat totul; el i-ar pune un braț pe umeri, ea s-ar fi prăbușit la pieptul lui și coșmarul ar fi luat sfârșit.

– M-ai mințit timp de zece zile, zise Claude. Eu n-aș fi suportat să te mint măcar o oră. Am așezat legătura noastră atât de sus!

Vorbise cu o demnitate tristă de justițiar și Elisabeth avu o tresărire de revoltă.

– Dar tu n-ai fost loial cu mine, zise ea. Tu mi-ai promis lucrul cel mai bun din viața ta și niciodată n-ai fost al meu. Tu n-ai încetat să aparții lui Suzanne.

– Doar nu vrei să-mi reproșezi că am fost corect cu Suzanne, zise Claude. Mila, recunoștința, numai ele mi-au dictat conduita față de ea, știi foarte bine.

– Nu știu nimic. Știu doar că n-ai părăsit-o pentru mine.

– Nu s-a pus niciodată problema, zise Claude.

– Dacă se pune?

– Ți-ai ales bine momentul, zise el cu duritate.

Elisabeth se opri; n-ar fi trebuit niciodată să vorbească de Suzanne, nu se mai controla; și el profita; ea îl vedea slab, egoist, interesat, plin de amor-propiu meschin. Își cunoștea neajunsurile, dar cu o rea credință nemiloasă voia să-și impună o imagine îreproșabilă; era incapabil de cea mai mică tresărire de generozitate sau de sinceritate; îl ura.

– Suzanne e utilă carierei tale, zise ea. Opera, gândurile tale, cariera ta. Niciodată nu te-ai gândit la mine.

– Ce josnicie! zise Claude. Sunt eu un arivist? dacă crezi asta cum ai putut să ții la mine vreodată?

Se auzi un hohot de râs și un zgomot de pași pe pardoseala neagră; Françoise și Pierre dăduseră brațul lui Xavière și toți trei păreau caraghioși.

– Ia uite cum ne-am întâlnit, se bucură Françoise.

– E un loc agreabil, zise Elisabeth. Ar fi vrut să-și ascundă fața; i se părea că pielea-i era întinsă gata să crăpe, în jurul ochilor, în jurul gurii și că pe dedesubt carnea i se umflase.

– I-ați lăsat pe drum pe oficiali?

– Da, spuse Françoise, am cam scăpat.

De ce Gerbert nu era cu ei? Din cauza lui Pierre care se temea de farmecul lui? sau din cauza lui Françoise care se temea de farmecul lui Xavière; Xavière surâdea, fără a spune nimic cu un aer angelic și ofuscat.

– Succesul este neîndoielnic, opină Claude, critica va fi fără îndoială severă, dar publicul a reacționat admirabil.

– Da, a fost bine, conchise Pierre, zâmbind cordial. Va trebui să ne vedem într-una din aceste zile, acum că vom avea un pic de răgaz.

– Da, am și eu multe lucruri să-ți spun, zise Claude.

Deodată Elisabeth se simți fulgerată de o durere; își văzu gol atelierul, unde nici un telefon nu va mai fi așteptat. Căsuța poștală din ghereta portarului, mereu goală, restaurantul gol, străzile goale. Era imposibil, nu voia să-l piardă; slab, egoist, demn de ură, n-avea importanță, avea nevoie de el ca să trăiască; ar fi acceptat orice pentru a-l păstra.

– Nu, nu facem nici un demers pe lângă Berger înainte de a avea răspunsul de la Nanteuil, îl sfătui Pierre, ar fi nepoliticos. Sunt oricum sigur că va fi foarte interesat.

– Dă-ne un telefon după amiază, zise Françoise. Să fixăm o întâlnire.

Dispărură în fundul sălii.

– Să ne așezăm acolo, parcă ar fi o capelă, îi rugă Xavière. Vocea prea suavă te călca pe nervi ca un fășait de unghie pe mătase.

– E drăguță puștoaica, zise Claude. E noua dragoste a lui Labrousse?

– Bănuiesc. El care detestă să se facă remarcat, intrarea lor a fost totuși zgomotoasă.

Se lăsă tăcere.

– Să plecăm de aici, propuse Elisabeth nervoasă, e îngrozitor să-i simți în spatele nostru.

– Nu se ocupă de noi, o calmă Claude.

– Sunt odioși cu toții, repetă Elisabeth. Vocea i se

frânse; lacrimile o năpădiră, nu putea să le mai stăpânească. Hai la mine, zise ea.

– Cum vrei, fu de acord Claude. Chemă chelnerul în timp ce Elisabeth își îmbrăca mantoul în fața oglinzii. Era trasă la față. Îi zări în oglindă. Xavière era cea care vorbea; dădea din mâini. Françoise și Pierre o priveau cu un aer fermecat. Se purtau totuși cu prea multă ușurință; puteau să-și piardă timpul cu o idioată în timp ce, în privința ei, erau orbi și muți. Dacă ar fi consimțit să-l introducă pe Claude în intimitatea lor, dacă ar fi acceptat și „Partajul”. Era greșeala lor. Mânia o cutremură pe Elisabeth din cap până-n picioare, simțea că se sufoca. Ei erau fericiți, râdeau, să fie oare veșnici fericiți în perfecțiunea lor zdrobitoare? N-aveau să coboare și ei într-o zi în fundul acestui infern sordid? Să aștepte tremurând în zadar, cerând în zadar ajutor, implorând și rămânând până la urmă singuri cu regretele, neliniștea și dezgustul de sine. Atât de siguri de ei, atât de orgolioși, atât de invulnerabili. N-ar putea găsi un mijloc să le facă un rău, pândindu-i atent?

Tăcută, Elisabeth urcă în mașina lui Claude; nu schimbă nici un cuvânt până la ușa ei.

– Nu cred că ne-a mai rămas ceva de spus, zise Claude, oprind mașina.

– Nu putem să ne despărțim așa, zise Elisabeth. Urcă un minut.

– De ce? Întrebă Claude.

– Urcă. Noi nu ne-am explicat, zise Elisabeth.

– Nu mă mai iubești, gândești despre mine lucruri jigitoare; nu mai e nimic de explicat, refuză Claude.

Era un șantaj, pur și simplu, dar nu putea să-l lase să plece; când avea să se mai întoarcă?

– Eu țin la tine Claude, zise Elisabeth. Cuvintele o făcură să lăcrimeze; o urmă. Ea urcă scara plângând ușor, fără să se stăpânească; se împletici puțin, dar el n-o luă de braț. După ce intrară în atelier, Claude începu să măsoare încăperea cu un aer întunecat.

– Ești liberă să nu mă mai iubești, zise el, dar există între noi și un alt lucru, în afară de dragoste, pe care tu trebuie să încerci să-l salvezi. Aruncă o privire spre divan. Te-ai culcat aici, cu tipul acela?

Elisabeth își dădu drumul într-un fotoliu.

– Nu credeam că o să-mi reproșezi, Claude, zise ea, nu vreau să te pierd din pricina unei asemenea istorii.*

– Nu sunt gelos pe un biet actor fără talent, protestă Claude, eu îți reproșez că nu mi-ai spus nimic; trebuia să-mi vorbești înainte. Și apoi mi-ai spus niște lucruri în seara asta care fac imposibilă chiar prietenia între noi.

Gelos, era nesărat de gelos; ea îl rânise în orgoliul lui de bărbat și el voia să se răzbune, torturând-o. Ea își dădea seama, dar nu ajuta la nimic, vocea lui tăioasă o sfâșia.

– Nu vreau să te pierd, repetă ea. Începu să suspine sincer.

A păstra regulile, a juca cinstit, era stupid, nimeni nu-ți va fi îndatorat. Credea că într-o zi toate suferințele ascunse vor ieși la iveală, toate sensibilitățile și luptele interioare, iar el va rămâne topit de admirație și de remușcări; dar nu, era pur și simplu, o fericire pierdută.

– Știi că sunt la capătul puterilor, zise Claude, că trec printr-o criză morală și intelectuală care mă epuizează, n-aveam alt sprijin decât pe tine și nu era momentul să faci asta.

– Ești nedrept, Claude, zise ea cu o voce slabă. Suspinele ei se întetiră; era o forță care o împingea cu atâta violență, demnitatea, rușinea nu mai erau decât vorbe goale, putea spune orice. Eu te iubeam mult, Claude, zise ea, și pentru că te iubeam atât de mult vroiam să mă eliberez de tine. Își ascunse fața în mâini; declarația pătimașă ar fi trebuit să-l cheme pe Claude spre ea; s-o ia în brațe și totul să fie uitat; nu s-ar mai fi plâns niciodată.

Ridică neliniștită capul; el stătea rezemat de perete, colțul buzelor aveau un tremur nervos.

– Spune-mi ceva, îl imploră ea, dar el se uita la divan cu un aer morocănos, era ușor de ghicit ce vedea. N-ar fi trebuit să-l aducă aici, imaginile erau prea grăitoare.

– Nu mai plânge, zise el; n-ai vrut tu să te culci cu pederastul ăla jalnic? Firește, ai găsit ce ai căutat.

Elisabeth se opri sufocată; i se păru că primise o lovitură în plex. Fizic, nu putea suporta grosolăniile.

– Nu-ți permit să-mi vorbești pe un asemenea ton, ripostă ea violent.

– Voi folosi tonul care-mi place, zise Claude, ridicând vocea, mi se pare formidabil că vii acum să pozezi în victimă.

– Nu striga, îl rugă Elisabeth; ea tremura, i se părea că-l aude pe bunicul ei, ale cărui vine de pe frunte deveneau enorme și vineții. Nu suport să strigi.

Claude lovi cu piciorul în șemineu.

– Ai vrea să te țin de mâini? o ironiză el.

– Nu țipa, zise Elisabeth cu o voce înăbușită; dinții începură să-i clănțane, criza de nervi era gata să izbucnească.

– Eu nu țin, plec, hotărî Claude. Înainte ca ea să poată face vreun gest, el ieși. Fugi după el pe palier.

– Claude, strigă ea, Claude.

El nu întoarse capul, îl văzu dispărând și trântind ușa de la intrare. Intră în atelier și începu să se dezbrace; nu mai tremura. Capul îi era umflat de lacrimi și de întuneric; se făcea tot mai greu, trăgând-o spre prăpastie; somnul, moartea, sau nebunia, o prăpastie fără fund în care avea să se piardă pentru totdeauna. Se trânti pe pat.

*

*

*

Când Elisabeth redeschise ochii, camera era plină de lumină; avea în gură un gust sărat; nu se mișcă. În arsura pleoapelor, în zvâcnetul timid al tâmpelor, străbătea o

durere potolită de febră și somn; dacă ar putea dormi până mâine. Să nu hotărască nimic, să nu se gândească la nimic. Cât timp mai putea adăsta cufundată în această amorțeală îndurătoare? Să moară, să plutească; dar și pentru a închide pleoapele ca să nu mai vadă nimic trebuia să facă un efort; se înfășură mai bine în cearceafurile călduțe; alunecă din nou spre uitare când se auzi soneria.

Sări din pat și inima începu să-i bată cu violență. Era Claude? Ce o să-i spună? Aruncă o privire în oglindă, n-avea aerul prea răvășit, dar îi lipsea timpul să aleagă o atitudine. O clipă îi veni ideea să nu deschidă, s-o creadă moartă sau dispărută, și să-i fie teamă; ciuli urechea. Nu se auzea nici o răsuflare dincolo de ușă; probabil că se întorsese și se depărta încet; cobora scara, va rămâne singură, trează și singură. Se repezi spre ușă și o deschise. Era Guimiot.

– Te deranjez, întrebă el cu un surâs.

– Nu, intră, îl pofti Elisabeth. Se uită la el cu un fel de groază.

– Cât e ceasul?

– Douăsprezece, cred: dormeai?

– Da, zise Elisabeth; trase cuverturile și aranjă patul; orice ar fi, el valorează mai mult decât acela care fusese acolo. Dă-mi o țigară, zise ea, și ia loc.

– Sunt în trecere.

Pe ea o bucura plimbarea lui ca o pisică printre mobile; lui îi plăcea să se joace cu propriul lui trup; mersul său era alunecos și suplu, gesturile grațioase și el abuza de ele.

– Am trecut numai, nu vreau să te deranjez, se scuză el. Abuza și de surâsul lui, un surâs subțire care-i îngusta ochii. Ce păcat că n-ai venit ieri seară; s-a băut șampanie până la cinci dimineța. Prietenii mei mi-au spus că am făcut o mare impresie. Domnul Labrousse ce crede despre mine?

– Lucruri foarte bune, zise Elisabeth.

– Se pare că Roseland ar vrea să mă cunoască. I s-a

părut că am un cap interesant. Va regiza curând o nouă piesă.

– Crezi că pentru capul tău te vrea? zise Elisabeth. Roseland nu-și prea ascundea moravurile.

Guimiot își frecă una de alta buzele umede; buzele, ochii de albastru lichid, întregul lui chip evoca o primăvară umedă.

– Nu-î așa că am un corp interesant? zise el cochet. Un curist dublat de un pește, iată ce era Guimiot.

– Nu ai ceva de mâncare pe aici?

– Vezi la bucătărie, zise Elisabeth. Cina, patul și tot restul, se gândi ea cu duritate. Vizitele lui îi aducea întotdeauna ceva: o masă, o cravată, câțiva bani pe care el îi împrumuta și nu-i mai înapoia. Astăzi însă nu-i mai venea să surâdă.

– Vrei ouă fierte? strigă Guimiot.

– Nu, eu nu vreau nimic, zise ea. Un zgomot de apă, de cutii și veselă se auzi de la bucătărie. N-avea curajul să-l dea afară; după ce va pleca, se va gândi.

– Am găsit puțin vin, zise Guimiot; așeză pe marginea mesei o farfurie, un pahar, un tacâm. Nu există pâine dar voi face ouăle moi; se pot mânca ouăle moi fără pâine, nu-i așa?

Se așeză pe masă și își bălăbăni picioarele.

– Prietenii mi-au spus că-i păcat să mi se dea un rolișor atât de mic. Nu crezi că domnul Labrousse ar putea să-mi încredințeze cel puțin o dublură.

– I-am strecurat o vorbă lui Françoise Miquel, îl anunță Elisabeth. Țigarea avea un gust acru și o durea capul. Totul semăna cu mahmureala de după o beție.

– Ce a răspuns domnișoara Miquel?

– Că să vadă.

– Oamenii spun mereu că ar trebui să vadă, zise Guimiot cu un aer sentențios. Viața e grea. Făcu un salt spre ușa bucătăriei; cred că aud apa fierbând.

Aleargă după mine pentru că sunt sora lui Labrousse, își

zise Elisabeth în sinea ei, nu era ceva nou, știuse și de-a lungul celor zece zile, dar acum, proferă chiar vorbele și adăugă: mi-e indiferent. Se uita la el fără prietenie cum pune cratița pe masă și cum desfăcea un ou, cu gesturi delicate.

— E o doamnă grasă, puțin în vârstă și foarte șic, care a vrut să mă ducă acasă cu mașina, aseară.

— O blondă cu o mulțime de bucle? se interesă Elisabeth.

— Da. Am refuzat-o din cauza prietenilor mei. Avea aerul că-l cunoaște pe domnul Labrousse.

— E mătușa noastră, zise Elisabeth. Unde ai luat masa cu prietenii tăi?

— La Topsy și pe urmă am hoinărit prin Montparnasse. Ne-am întâlnit în barul de la Dôme cu regizorul acela tânăr care era beat turtă.

— Gerbert? Cu cine era?

— Era cu Tedesco, Canzetti, Sazelat și încă unul. Canzetti venise cu Tedesco, cred. Sparse al doilea ou. Se cam interesează de bărbați, regizorul nostru?

— Nu știu, zise Elisabeth. Dacă ți-a făcut avansuri înseamnă că era pulbere.

— Nu mi-a făcut avansuri, zise Guimiot, cu un aer mirat. Prietenilor mei li s-a părut foarte frumos. El surâse intim Elisabethei.

— De ce nu mănânci?

— Nu mi-e foame, refuză Elisabeth. Nu mai putea dura mult, suferința se apropia, o simțea.

— Ce frumoasă e haina asta de casă, zise Guimiot, atingând ușor cu o mână feminină, mătasea pijamalei; mâna se lăsă ușor insistentă.

— Nu, lasă-mă, zise Elisabeth, plictisită.

— De ce? Nu-ți mai place? o întrebă Guimiot; tonul sugera o complicitate scârboasă, însă Elisabeth nu mai rezistă; o sărută pe ceafă, în spatele urechii; mici săruturi repezi, ai fi zis că paște. Așa se amâna clipa în care ar fi trebuit să gândească.

— Ce rece ești, zise el cu un fel de suspiciune; își strecură mâna sub bluză, pândind-o cu ochii pe jumătate închise; Elisabeth îl lăasă s-o sărute pe gură și închise ochii, neputând să suporte această privire, o privire de profesionist și acele degete învățate care-i risipeau pe trup o ploaie de mângâieri pline de moliciune, ea le simți deodată ca pe degetele unui specialist, cu o știință precisă, ca acelea ale unui maseur, ale unui coafor, ale unui dentist. Guimiot își îndeplinea conștiincios treaba lui de bărbat; cum putea să accepte complezența lui ironică?

Ea făcu o mișcare să se elibereze, dar totul era atât de greu în ea și atât de lipsit de vlagă că înainte să se îndepărteze, simți corpul gol al lui Guimiot lipit de al ei. Și ușurința lui de a se dezbrăca făcea parte tot din meserie. Era un corp fluid și tandru care se unea prea ușor cu al ei. Sărutările apăsate, îmbrățișările lui Claude... întredeschise ochii. Lui Guimiot plăcerea îi încrețise gura și îi făcuse obrajii oblici; acum nu se gândea decât la el însuși, cu o lăcomie de profitor. Reînchise ochii: o umilință înfrigurată o devora. Se grăbi să-i pună capăt.

Cu un gest mângâietor, Guimiot puse obrazul pe umărul lui Elisabeth. Ea se sprijini cu capul de pernă. Dar știa că nu va mai dormi... Asta era, nu mai avea salvare; nu mai putea să evite suferința.

Capitolul V

– Trei cafele în cești, zise Pierre.

– Ce încăpățânat ești, remarcă Gerbert. Alaltăieri cu Vuillemin, am măsurat: în pahare încape exact aceeași cantitate.

– După masă, cafeaua se bea în cești, zise Pierre pe un ton fără replică.

– El pretinde că gustul nu e același, îi luă apărarea Françoise.

– E un visător periculos, zise Gerbert. Se gândi o clipă. La nevoie s-ar putea să ai dreptate, se răcește mai greu în cești.

– De ce se răcește mai greu? întrebă Françoise.

– Suprafața de evaporare este mai redusă, zise Pierre cu aplomb.

– O iei razna, îl contrazise Gerbert. Se răcește mai greu pentru că porțelanul păstrează mai bine căldura.

Se bucurau când dezbăteau un fenomen fizic; era de obicei unul din acele fapte pe care le inventau de la cap la coadă.

– Se răcește la fel de repede, vru să-i împace Françoise.

– Ai auzit? zise Pierre.

Gerbert își duse degetele la gură cu o discreție afectată; Pierre clătina chiar capul cu un aer care spunea multe; era mimica lor obișnuită, marcând o complicitate insolentă; astăzi însă aceste gesturi marcau o lipsă de convingere. Masa fusese lipsită de veselie; Gerbert părea stins; discutase îndelung despre revendicările italienești; se întâmpla rar ca o discuție să se împotmolească în atâtea generalități.

– Ați citit critica lui Soudet din ziarul de dimineață? îi întrebă Françoise. N-are nici o ezitare: susține că a traduce un text integral înseamnă a-l trăda.

– Bieți bătrâni ramoliți, zise Gerbert, nu îndrăznesc să mărturisească că cel care le dă cu tifla este chiar Shakespeare.

– Nu-i nimic, critica e de partea noastră, zise Françoise, asta este esențial.

– Cinci rechemări ieri seara, le-am numărat, zise Gerbert.

– Sunt mulțumită, zise Françoise. Eram sigură că oamenii puteau fi înduioșați, fără a le face nici o concesie. Se întoarse veselă spre Pierre. E clar acum că tu nu mai ești numai un teoretician, un experimentator de interior, un estetician de capelă. Băiatul de la hotel mi-a spus că el a plâns când te-au asasinat.

– M-am gândit eu că e un poet, zise Pierre. Surâse, stingherit; entuziasmul lui Françoise se stinse. La ieșirea de la repetiția generală, cu patru zile mai devreme, Pierre era înfierbântat de plăcere și au petrecut, alături de Xavière o noapte exaltată! dar de a doua zi, sentimentul de triumf îl părăsi. Așa era el; eșecul l-ar fi durut, dar succesul nu i se părea niciodată decât o etapă neînsemnată spre sarcinile mai dificile pe care și le propunea imediat. Nu se lăsa niciodată pradă vanității, dar nu cunoștea nici bucuria senină a lucrului bine făcut. El îl întrebă pe Gerbert din privire: Ce se spune în clanul Péclard?

– Oh! Nu sunteți deloc pe linie, zise Gerbert. Știi, doar ei susțin reîntoarcerea la uman și tot soiul de prostii de

genul ăsta. Oricum, ar vrea și ei să știe ce-ți mai coace mintea!

Françoise era sigură că nu s-a înșelat. În cordialitatea lui Gerbert, exista o anume constrângere.

– Anul viitor vor fi la pândă când îți vei monta piesa, zise Françoise; și adăugă veselă: acum, după reușita lui *Iulius Cezar*, sigur că publicul te va urma, e nemaipomenit când te gândești.

– Ar fi bine dacă ai publica și cartea în același timp, îl sfătui Gerbert.

– Vei fi mai mult decât o persoană cunoscută, vei fi plin de glorie, prevesti Françoise.

Pierre schiță un surâs.

– Dacă nu ne vor mânca porcii! zise el.

Cuvintele o loviră pe Françoise ca un duș rece.

– Crezi că se vor bate pentru Djibuti? se miră.

Pierre ridică din umeri.

– Cred că ne-am bucurat prea repede în momentul München; de-acum într-un an se pot întâmpla multe.

Urmă un moment de tăcere.

– Pune piesa în martie, propuse Gerbert.

– Este un moment prost, zise Françoise, și nici nu va fi gata.

– Problema nu este să joc piesa cu orice preț, zise Pierre, ci mai degrabă să știu în ce măsură mai are sens să joci.

Françoise îl privea mâhnită; numai cu opt zile în urmă, când, la *Pôle Nord*, alături de Xavière se comparase cu o insectă încăpățânată, ea nu văzuse în butada lui decât o glumă; dar acum, se părea că în el se născuse o adevărată neliniște.

– Nu mi-ai spus tu în septembrie că, orice s-ar întâmpla, chiar dacă va izbucni războiul, noi va trebui să continuăm să trăim.

– Firește, dar cum? Pierre își privi degetele cu un aer nesigur. A scrie, a regiza o piesă nu este chiar un scop în sine. El era într-adevăr nedumerit și lui Françoise aproape

că-i fu ciudă pe el. Ea avea motive să creadă liniștită în el.

– Dacă o iei așa, ce mai este un scop în sine? zise ea.

– Tocmai de aceea, nimic nu este simplu, zise Pierre. Pe chipul lui apăru o expresie cețoasă și aproape stupidă; era expresia cu care, în anumite dimineți, cu ochii roșii de nesomn, își căuta disperat șosetele.

– Ora două și jumătate, o întind, zise Gerbert.

De obicei, nu plecă niciodată primul, nu ținea la nimic mai mult decât la clipele pe care le petrecea cu Pierre.

– Xavière întârzie din nou, constată Françoise. Mă enervează. Mătușa ține să fim prezenți pentru deschidere, fix la ora trei.

– O să se plictisească acolo, zise Pierre, ar fi trebuit să ne întâlnim cu ea după aceea.

– Să vadă și ea ce e un vernisaj, zise Françoise. Nu știu ce-și imaginează ea.

– O să râdeți! zise Gerbert.

– E protejata mătușii, zise Françoise, nu putem lipsi. Am pierdut ultimul cocktail, se pare că n-a făcut o impresie prea bună.

Gerbert se sculă și schiță un gest de salut spre Pierre.

– Pe diseară.

– Sau pe altă seară, glumi Françoise cu căldură. Îl privea cum se îndepărtează în pardesiul său mare care-i bătea călcâiele, un pardesiu vechi al lui Péclard. Pare cam obosit, remarcă ea.

– Este încântător, dar nu prea avem multe să ne spunem, zise Pierre.

– Nu-i întotdeauna așa, mi s-a părut morocănos.

– Poate pentru că nu l-am luat cu noi vineri seara, dar putea să creadă că ne-am dus la culcare imediat, eram rupți de oboseală.

– Numai să nu ne fi spus cineva! se îndoi Pierre.

– Ne-am înfundat la *Pôle Nord* și de acolo am sărit într-un taxi; numai Elisabeth ar fi putut să-i spună, dar am prevenit-o. Françoise își trecu mâna pe ceafă, netezindu-și

părul. Ar fi neplăcut, zise ea. Nu atât faptul în sine, cât minciuna l-ar răni îngrozitor.

Gerbert păstrase din adolescență o susceptibilitate cam mohorâtă; se temea, mai ales, să nu fie inoportun. Pierre era singura persoană din viața lui care conta cu adevărat, față de care accepta de bună voie să aibă obligații dar cu condiția, firește, să nu simtă că Pierre se ocupa de el din datorie.

– Nu, nu există nici o posibilitate să fi aflat, zise Pierre, de altfel ieri seara a fost vesel și prietenos.

– Are necazuri poate, lămuri Françoise. O mânărea faptul că Gerbert era trist și că ea nu putea face nimic pentru el; îi plăcea să-l știe fericit; o încânta viața lui unică și plăcută. Muncea cu poftă și spor, avea câțiva prieteni ale căror talente diferite îl încântau. Mollier cânta atât de bine din banjou, Barrisson vorbea un argou imposibil. Castier rezista ușor la șase *pernod*; adesea seara în cafenelele de pe Montparnasse el se antrena cu ei ca să reziste la *pernod* dar se pricepea mai bine la banjo. Restul timpului, trăia bucuros singur; mergea la cinema, citea, hoinărea prin Paris, hrănindu-se cu mici vise modeste și perseverente.

– De ce n-o mai fi venind fata asta? se neliniști Pierre.

– Poate că mai doarme încă, îl calmă Françoise.

– Nu, aseară, când a trecut prin cabina mea, mi-a spus că o să se trezească la timp, zise Pierre. Poate e bolnavă, dar atunci dădea un telefon.

– Nu, n-ar face-o, îi e o frică atroce de telefon. I se pare un instrument malefic, zise Françoise. Eu cred mai degrabă că a uitat ora.

– Ea nu uită niciodată decât din rea voință, zise Pierre, și nu văd motivul pentru care și-ar fi schimbat dintr-o dată dispoziția.

– I se întâmplă, chiar fără motiv.

– Există mereu câte un motiv, exclamă Pierre, parcă enervat. Ți se întâmplă mai degrabă să nu le cercetezi îndeaproape. Totul sună dezagreabil pentru Françoise; nu avea totuși nici o vină.

– Hai s-o căutăm, propuse Pierre.

– Să nu i se pară o indiscreție, se împotrivi Françoise. O trata ea pe Xavière puțin ca pe un mecanism, dar cel puțin avea grijă să-i menajeze roțițele delicate. Era supărat să nu onorezi invitația mătușii Christine, dar pe de altă parte, Xavière s-ar fi putut supăra foarte tare dacă ar fi năvălit în camera ei.

– Dar ea e incorectă, zise Pierre.

Françoise se ridică. La urma urmei, s-ar putea ca Xavière să fie bolnavă. După prima discuție pe care o avusese cu Pierre acum opt zile, nu-și mai schimbase atât de brusc umorile; noaptea pe care au petrecut-o toți trei, acea ultimă vineri, după repetiția generală, a fost de o veselie fără nori.

Hotelul era foarte aproape și ajunseră acolo într-o clipă. Era ora trei; nu mai rămânea nici un minut de pierdut. Cum Françoise se repezise pe scară, proprietara o strigă din urmă:

– Domnișoară Miquel, mergeți la domnișoara Pagès?

– Da, de ce? zise Françoise pe un ton distant; această bătrână plângăreată nu era incomodă, avea însă adesea curiozități deplasate.

– Aș vrea să vă spun două vorbe despre ea; bătrâna ezită în pragul odăiței, dar Françoise n-o urmă. Domnișoara Pagès s-a plâns adineori că s-a înfundat chiuveta, eu i-am făcut observație că aruncă în ea ceai, tampoane de vată, apă murdară. Și adăugă: camera e într-o dezordine. În toate colțurile zac chiștoace și sămburi, iar cuvertura de pat e arsă toată.

– Dacă aveți să vă plângeți de domnișoara Pagès, adresați-vă ei, o repezi Françoise.

– Asta am și făcut, zise proprietăreasa, și mi-a declarat că nu mai rămâne nici o zi în casa asta. Și cred că acum își face bagajele. Dumneavoastră înțelegeți, eu nu duc lipsă de chiriași. Am cereri în fiecare zi; și m-aș despărți cu bunăvoință de o astfel de locatară; cu becurile pe care le lasă aprinse toată noaptea, nu știți la ce preț mă ridică. Și

adăugă, pe un ton mai blând: pentru că este prietena dumneavoastră, n-aș vrea să-i fac greutăți; vreau să-i spuneti dumneavoastră că dacă-și schimbă atitudinea, eu n-am nimic împotriva să rămână aici.

De când Françoise stătea la ea, o trata cu o deosebită sollicitudine. Îi oferea bilete de favoare și bătrâna era flatată; mai ales, că-și plătea regulat chiria.

– Am să-i spun, primise Françoise. Mulțumesc. Urcă scara cu un pas decis.

– Nu trebuie să ne lăsăm hărțuiți de cârțița asta, o sfătuia Pierre. Sunt destule hoteluri în Montparnasse.

– Eu mă simt bine aici, zise Françoise. E cald și e bine situat; lui Françoise îi plăceau lumea pestriță și urâtele flori de hârtie.

– Batem la ușă? întrebă Françoise, ezitând. Pierre bătuse ușa se deschise cu o promptitudine neașteptată și Xavière apărură în prag neoașată, cu obraji roșii. Își suflecaseră mânecile bluzei, fusta era plină de praf.

– Ah! voi sunteți? se miră ea, căzută parcă din cer.

Era inutil să încerci să prevezi cum avea să te primească Xavière, te înșelai întotdeauna. Françoise și Pierre rămăseseră încremeniți.

– Ce faci aici? o întrebă Pierre.

Gâtul lui Xavière se înfoia.

– Mă mut, zise ea pe un ton tragic. Spectacolul era înfricoșător. Françoise se mai gândea vag la mătușa Christine ale cărei buze începuseră probabil să se subțieze de nervozitate, însă totul părea un fleac pe lângă chipul lui Xavière și cataclismul care devastase camera; dulapurile fuseseră golite direct pe dușumea de maldărele de îmbrăcăminte boțite, de hârtii, de obiecte de toaletă.

– Și crezi că ai să termini curând? întrebă Pierre care privea cu severitate sanctuarul devastat.

– Nu voi da niciodată de capăt! răspunse Xavière; Se lăsă într-un fotoliu și își strânse tâmplele între mâini. Vrăjitoare...

– Mi-a spus, o anunță Françoise. Mi-a spus că poți să rămâi și noaptea asta dacă-ți convine.

– Ah! zise Xavière; o speranță trecu prin ochii ei și se stinse imediat. Nu, eu trebuie să plec imediat.

Lui Françoise i se făcu milă de ea.

– N-ai cum să-ți găsești o cameră chiar în seara asta.

– Ah! firește, zise Xavière; lăsa capul în jos și rămase așa abătută multă vreme; fascinați, Pierre și Françoise îi contemplau, fără să se miște, capul ei blond.

– Atunci, lasă totul așa, îi propuse Françoise într-o bruscă revenire la conștiință. Măine vom căuta împreună.

– Să las așa? zise Xavière. Dar eu nu pot să trăiesc nici o oră în această dezordine.

– Îți voi ajuta să aranjezi totul în seara asta, zise Françoise.

Xavière o privea cu o recunoștință plângărească.

– Ascultă, mergi și îmbracă-te, noi te așteptăm la Dôme. Ne ducem la un vernisaj și într-o oră și jumătate ne întoarcem.

Xavière sări în picioare și își strânse părul cu mâna.

– Ah! Aș vrea așa de mult să merg și eu acolo! Sunt gata în două minute, numai să mă pieptăn puțin.

– Mătușa cred că horcăie de furie, zise Françoise.

Pierre ridică din umeri.

– Oricum, am pierdut paharul de porto, zise el, supărat. Nu merită să sosim acolo înainte de ora cinci.

– Cum vrei tu, zise Françoise. Dar tot eu voi fi de vină.

– În definitiv, și pe tine te doare-n cot, zise Pierre.

– Ce zâmbete mai schimbați, remarcă Xavière.

– Fie, zise Françoise. Ne inventezi tu o scuză.

– Mă voi strădui, mormăi Pierre.

– Atunci te așteptăm în camera mea, zise Françoise.

Urcară scara.

– După-amiaza e pierdută, zise Pierre. Nu vom mai avea timp să mergem în nici o parte, după ce vom ieși de la expoziție.

– Ți-am spus doar că e imposibilă, zise Françoise apropiindu-se de oglindă; cu această coafură ridicată e dificil să ai o ceafă liberă. Numai să nu se încăpățâneze să se mute.

– Nu e nevoie să te muți și tu odată cu ea, zise Pierre. Părea vexat; era mereu atât de surâzător cu Françoise că, până la urmă, ea uita că el nu era prea bun din fire, deși în teatru furiile sale erau legendare. Dacă el lua toată întâmplarea ca o insultă personală, după amiaza avea să se sfârșească prost.

– Știi foarte bine că n-o voi face; ea nu va insista, dar o va cuprinde disperarea neagră.

Françoise se uită prin cameră.

– Dragul meu hotel; noroc că ne putem bizui pe lipsa ei de consecvență.

Pierre se apropie de vraful de manuscrise de pe masă.

– Știi, zise el, cred că vreau să rețin „Domnul Vânt”; tipul mă interesează, trebuie încurajat. Îl voi invita la masă într-una din aceste seri, ca să-ți dai și tu seama.

– Va trebui, de asemenea, să-ți dau „Hyacinthe”, zise Françoise. Mi se pare că promite.

– Ia să-l văd, îi ceru Pierre; începu să frunzărească manuscrisul, iar Françoise se aplecase peste umărul lui să citească odată cu el. Ea nu era bine dispusă; dacă n-ar fi fost vorba decât de ea și de Pierre, ar fi expediat repede acest vernisaj, dar cu Xavière lucrurile se complicau imediat: aveai impresia că-ți duci viața, cărând pe tălpi kilograme de lut. Pierre n-ar fi trebuit să se decidă s-o aștepte; nici el nu părea în toane prea bune. Trecu aproape o jumătate de oră până când Xavière apărură în prag. Coborâră repede scara.

– Unde vreți să mergem? îi întrebă Françoise.

– Mi-e tot una, zise Xavière.

– Mai avem o oră la dispoziție, zise Pierre, să mergem la Dôme.

– Ce frig s-a făcut, zise Xavière, așezându-și mai bine fularul pe cap.

– E la doi pași, zise Françoise.

– N-avem aceeași noțiune despre distanțe, o repezi Xavière cu un aer crispat.

– Dar nici despre timp, replică Pierre rece.

Françoise începuse s-o descifreze bine pe Xavière; Xavière se știa vinovată. Se gândea că sunt supărați pe ea și le-o lua ea înainte; și apoi încercarea de a se muta, o epuizase. Françoise viru s-o ia de braț: în noaptea aceea de vineri, așa merseseră tot timpul braț la braț și în același pas.

– Nu, o refuză Xavière, merg mai repede de una singură.

Chipul lui Pierre se întunecă și mai mult; Françoise se temea să nu se înfurie de-a binelea. Se așezară la o masă în fundul cafenelei.

– Să știi că vernisajul n-avea nimic interesant, zise Françoise, protejații mătușii n-au nici o umbră de talent, are în acest sens o mână foarte sigură.

– N-are importanță, zise Xavière, ceremonia m-ar fi amuzat, pictura mă obosește întotdeauna.

– Asta pentru că n-ai văzut pictură niciodată, o compătimi Françoise, dacă ai să vii cu mine la expoziții sau chiar la Louvre...

– Asta nu schimbă nimic, zise Xavière, strâmbându-se. Tablourile sunt prea sobre, prea serbede.

– Dacă ai pricepe cât de cât, ți-ar face plăcere, sunt sigură, insistă Françoise.

– Adică dacă aș înțelege de ce ar trebui să-mi placă, zise Xavière. N-o să mă mulțumesc niciodată numai cu atât, când nu voi mai simți nimic, n-o să caut motive speciale de simțire.

– Ceea ce numești a simți, nu este în fond decât un fel de a înțelege, îi replică Françoise, doar iubești muzica, nu!...

Xavière o opri scurt.

– Știți, când se vorbește de muzică bună sau proastă, mie îmi trece pe lângă ureche, ripostă ea cu o modestie

agresivă. Nu înțeleg nimic; îmi plac notele muzicale în sine; sunetul lor mi-e de ajuns. O privi pe Françoise în ochi. Bucuriile spiritului mă îngrozesc.

Când Xavière se încăpățâna, era inutil să continui discuția. Françoise îl privea pe Pierre cu reproș, el fusese acela care dorise s-o aștepte pe Xavière. Ar fi putut măcar să participe la conversație, în loc să se ascundă în spatele unui surâs sardonice.

– Te-am prevenit doar, ceremonia cum ai numit-o tu, n-are nimic interesant, zise Françoise. Niște oameni care schimbă politețuri.

– Ah! Asta înseamnă lumea, mișcare, zise Xavière pe un ton de revendicare pătimășă.

– Ai chef de distracții în clipa asta?

– Dacă am chef! exclamă Xavière.

Prin ochii ei trecu o lumină sălbatică.

– Să stai închisă de dimineața până seara în cameră, pot să înnebunesc. Nu mai pot să suport, nu puteți ști cât de fericită sunt că o părăsesc.

– Cine te împiedică să ieși? se miră Pierre.

– Tu spuneai că nu-ți place să frecventezi dancinul în compania femeilor, nu sunt amuzante; dar Begramian sau Gerbert te pot însoți cu plăcere, sunt foarte buni dansatori, zise Françoise.

Xavière scutură din cap.

– Când te hotărăști să te distrezi la comandă, e întotdeauna jalnic.

– Vrei să-ți cadă totul din cer ca o mană, se miră Françoise, nu catadicsești să ridici nici un deget și după aceea te superi pe toată lumea. Evident...

– Trebuie să existe țări, zise Xavière cu un aer visător, țări calde: Grecia, Sicilia, unde sigur nu trebuie să ridici un deget.

Încruntă sprâncenele.

– Aici, trebuie să te ții bine cu amândouă mâinile ca să aduni ce?

– Și acolo e tot la fel... zise Françoise.

Ochii lui Xavière deveniră strălucitori.

– Unde e insula aceea roșie, înconjurată de ape fierbinți, zise ea, plină de dorință.

– Santorin, în Grecia, zise Françoise. Dar nu ți-am spus chiar așa. Doar falezele sunt roșii. Și marea este fierbinte numai între două mici insule negre, alcătuite din erupții vulcanice. Oh! Mi-aduc aminte, zise ea cu căldură, un lac de apă sulfuroasă înconjurat de lavă; era totul galben și mărginit de o limbă de pământ neagră ca antracitul; exact de partea cealaltă a acestei fâșii negre era marea de un albastru orbitor.

Xavière o privea cu o atenție sporită.

– Când mă gândesc la tot ceea ce ai văzut, zise ea cu o voce plină de reproș.

– Crezi că este nemeritat, o întrebă Pierre.

Xavière îl privi ținută, arătându-i banchetele de piele murdară, mesele suspecte.

– Spune-mi cum să măi vii pe aici, după ce ai văzut asemenea lucruri.

– La ce ar servi să ne topim de regrete? o întrebă Françoise.

– Bineînțeles, nu vrei să regreți nimic, zise Xavière. Ții atât de mult să fii fericită.

Rămase cu ochii în gol.

– Nu m-am născut resemnată.

Françoise se simți adânc atinsă; această prejudecată a fericirii care i se impunea cu atâta evidență, putea fi deci respinsă cu atâta dispreț? Vrând, nevrând cuvintele lui Xavière nu mai puteau fi considerate niște simple butade; era vorba de un întreg sistem de valori care se opunea sistemului ei; oricât s-ar fi străduit să nu-l recunoască, el exista și o stingherea.

– Nu e resemnare, zise ea însuflețită. Noi iubim Parisul, străzile, cafenelele lui.

– Cum puteți iubi locurile astea murdare, lucrurile astea

urâte și pe toți bădăranii din jur? Vocea lui Xavière sublinia epitetetele cu dezgust.

– Ne interesează toată lumea, zise Françoise, ție, care ești o esteta, îți trebuie frumusețea nudă, dar ea nu reprezintă un punct de vedere îngust?

– Trebuie să mă intereseze această farfurioară sub pretextul că ea există? zise Xavière.

Privi farfurioara cu un aer iritat.

– Nu e destul că se află acolo?

Adăugă cu o naivitate voită:

– Eu aș fi crezut că tocmai de aceea ești artist, pentru că iubești lucrurile frumoase.

– Depinde de ce numești tu lucruri frumoase, interveni Pierre.

Xavière îl privi insistent.

– Ia te uită, ai ascultat, exclamă ea cu o dulceață uimită, și eu care te credeam pierdut în gânduri profunde.

– Ascult perfect, zise Pierre.

– Nu prea ești în apele tale, zise Xavière, păstrându-și surâsul.

– Am o dispoziție excelentă, zise Pierre. Cred că am petrecut o după amiază plăcută! Plecăm la vernisaj, după care avem timp să mâncăm un sandvici. Suntem extrem de abili, nu-i așa?

– Crezi că eu sunt de vină? îl întreabă Xavière, dezvelindu-și dinții.

– Oricum nu eu, ripostă Pierre.

De aceea ținuse să se întâlnească cu Xavière, ca să se poarte urât cu ea acum? Ar fi putut să se gândească puțin și la mine, își zise Françoise, în ciudată; situația nu era plăcută pentru ea.

– Este adevărat, odată ai și tu o clipă de răgaz, zise Xavière, al cărui rictus se accentua. Ce dezastru ar fi s-o risipești!

Reproșul o surprinse pe Françoise. Greșise încă odată încercând s-o înțeteagă pe Xavière? Nu trecuseră decât

patru zile de vineri și ieri, la teatru, Pierre o salutase pe Xavière foarte amabil; probabil că ea ținea deja mult la el, dacă se considera neglijată.

Xavière se întoarse spre Françoise.

– Îmi imaginam cu totul altfel viața scriitorilor, a artiștilor, zise ea pe un ton monden. Nu credeam că totul e reglat la minut.

– Ți-ai fi dorit rătăcitori prin furtună cu părul în vânt, zise Françoise, care, sub privirea ironică a lui Pierre, simțea că devenise cu totul stupidă.

– Nu. Baudelaire nu are părul în vânt, zise Xavière.

Și reluă pe un ton sobru:

– În definitiv, în afară de el și de Rimbaud, artiștii sunt exact ca niște funcționari.

– Pentru că noi lucrăm de regulă toată ziua? zise Françoise.

Xavière continuă pe un ton mai amabil:

– Și după aceea vă numărați orele de somn, luați două mese pe zi, faceți vizite, nu vă plimbați niciodată unul fără altul. Nu poate fi fără îndoială, altfel...

– Crezi că e atât de dezastruos? zise Françoise.

Imaginea pe care Xavière le-o propunea despre ei înșiși, nu era deloc măgulitoare.

– E ridicol să te așezi în fiecare zi în fața mesei pentru a alinia fraze, opină Xavière. Sunt de acord, trebuie să scrii, adăugă ea cu vioiciune; cuvintele sunt fascinante. Dar nu-mai când îți vine cheful.

– Dar se poate să-ți vină cheful să scrii o operă întreagă, zise Françoise; parcă ar fi dorit să se justifice în ochii lui Xavière.

– Admir nivelul ridicat al conversațiilor voastre, zise Pierre. Surâsul său răuvoitor o învălui pe Françoise dar și pe Xavière; Françoise păru descumpănită; putea el s-o judece din afară, ca pe o străină, ea care niciodată nu avusese față de el nici cel mai mic gest de recul. Era neloial.

Xavière nu se clinti.

– Și atunci devine o datorie, adăugă ea.

Râse cu indulgență.

– De altfel, ăsta e felul vostru de a vedea, transformați totul în datorie.

– Ce vrei să spui? exclamă Françoise. Te asigur că nu mă simt deloc înlănțuită.

Da, va avea o explicație cu Xavière și îi va spune, la rândul ei, ceea ce gândește despre ea; era plăcut s-o lași să-și manifeste aerul ei de superioritate, dar Xavière abuza.

– Relațiile voastre cu prietenii voștri, socoti ea pe degete, de exemplu: Elisabeth, mătușa, Gerbert și atâția alții. Prefer să trăiesc singură pe lume și să-mi păstrez libertatea.

– Nu înțelegi că a avea un comportament constant nu este un sclavaj, zise Françoise agasată. În mod liber, încercăm să n-o supărăm prea mult pe Elisabeth, de exemplu.

– Îi dați drepturi asupra voastră, zise Xavière cu dispreț.

– Deloc, zise Françoise. Cu mătușa, e un fel de târg cinic pentru că ea ne dă bani. Elisabeth ia ce i se dă, iar cu Gerbert ne întâlnim doar pentru că ne place.

– Oh! Și el crede că are drepturi asupra voastră, zise Xavière pe un ton suficient.

– Nimeni pe lume n-are mai puțin ca Gerbert conștiința unor drepturi, interveni Pierre liniștit.

– Crezi? zise Xavière, îți spun eu că e chiar pe dos.

– Ce știi? zise Françoise intrigată. N-ai schimbat nici trei cuvinte cu el.

Xavière ezită.

– E vorba de acele intuiții al căror secret îl cunoaște o inimă nobilă, o ironiză Pierre.

– Ei bine! Pentru că vreți să știți, zise Xavière furioasă, ieri a avut aerul unui mic prinț ofensat când i-am spus că am ieșit vineri cu voi.

– I-ai spus! exclamă Pierre.

– Te-am rugat să taci, zise Françoise.

– Ei! mi-a scăpat, zise Xavière cu nepăsare. Nu sunt înșurubată cu o asemenea politică.

Françoise schimbă cu Pierre o privire consternată. Xavière o făcuse, firește, dinadins, dintr-o josnică gelozie. Nu era zăpăcită din fire și nu rămăsese în foaier decât foarte puțin.

– Asta e, zise Françoise, n-ar fi trebuit să-l mințim.

– Eh! De unde să fi știut? întrebă Pierre.

Își rodea unghiile, părea profund preocupat. Era pentru Gerbert o lovitură de care încrederea sa oarbă în Pierre nu avea, probabil, să-și mai revină niciodată. Lui Françoise i se puse un nod în gât, imaginându-și bietul suflet părăsit pe care Gerbert îl plimba în acest moment prin Paris.

– Trebuie făcut ceva, zise ea nervoasă.

– Voi avea o explicație cu el diseară, zise Pierre, dar ce să-i explic? Că ne-am lepădat de el, mai treacă meargă, însă minciuna asta atât de gratuită.

– O minciună e întotdeauna gratuită când e descoperită, zise Françoise.

Pierre o privea furios pe Xavière.

– Ce i-ai spus de fapt?

– El mi-a povestit cum s-au îmbătat vineri cu Tedesco și Canzetti, și cât s-au amuzat; eu i-am spus că-mi pare foarte rău că nu i-am întâlnit, pentru că ne-am înfundat în Pôles Nord, unde n-am văzut nimic, zise Xavière pe un ton îmbufnat.

Era cu atât mai dezagreabilă cu cât ea fusese aceea care insistase să rămână toată noaptea la Pôles Nord.

– Asta-i tot ce i-ai spus? întrebă Pierre.

– Asta-i tot, zise Xavière, prost dispusă.

– Voi încerca să văd ce se mai poate drege, promise Pierre, privind-o pe Françoise; îi vom spune că eram absolut hotărâți să ne întoarcem acasă dar că, în ultimul minut, Xavière era atât de dezolată că ne-am resemnat să rămânem.

Xavière se strâmbă.

– Va crede sau nu va crede, se îndoi Françoise.

– Îl voi face să creadă, zise Pierre, beneficiind de faptul că nu l-am mințit niciodată până acum.

– Este adevărat că tu ești ca sfântul Ion Gură de Aur, zise Françoise. Aș vrea să încerci să-l vezi imediat.

– Și mătușa? Mătușa, n-are decât!

– Vom trece pe acolo pe la șase, zise Françoise nervoasă. Nu, trebuie să trecem pe acolo, nu ne-ar ierta.

Pierre se ridică.

– Vreau să telefonez, zise el.

Se îndepărtă. Françoise aprinse o țigară, ca să se stăpânească; tremura de mânie în sinea ei, era îngrozitor să-ți imaginezi pe Gerbert nefericit, și nefericit din vina lor.

Tăcută, Xavière se trăgea de păr.

– Și, la urma urmei, n-o să moară din asta, exclamă ea, cu o nerușinare puțin contrariată.

– Aș vrea să te văd în locul lui, zise Françoise, pe un ton dur.

Xavière se descumpăni.

– Nu știam că poate fi atât de grav, se scuză ea.

– Dacă nu te-aș fi prevenit, zise Françoise.

Urmă o lungă tăcere. Cu spaima crescând în ea, Françoise cercetă catastrofa vie care-i invada, pe ne-simțite, viața: Pierre, prin respectul său, spărsese digurile în care Françoise o ținea bine închisă. Acum, că se descătușase ce avea să se întâmple? Bilanțul zilei era bogat: supărarea proprietăresei, vernisajul pe jumătate pierdut, nervozitatea îngrijorată a lui Pierre, cearta cu Gerbert. Pe deasupra, Françoise simțea, în interiorul ei, răul care se instalase de opt zile; de el se temea probabil cel mai mult.

– Ești supărată? murmură Xavière. Aerul ei consternat n-o îmblânzi pe Françoise.

– De ce ai făcut asta? zise ea.

– Nu știu, zise Xavière, în șoaptă; lăsă capul în jos. Așa-mi trebuie! zise ea, cu o voce și mai șoptită, cel puțin acum știți cât valorez, sunteți dezgustați de mine; așa-mi trebuie!

– Dezgustată de tine?

– Da. Nu merit să vă interesați de mine, zise Xavière cu o violență disperată. Acum mă cunoașteți. V-am spus, nu valorez nimic. Trebuia să mă lăsați la Rouen.

Toate reproșurile care-i stăteau lui Françoise pe limbă deveniră zadarnice după aceste acuzații pătimașe. Françoise tăcu. Cafeneaua se umpluse de oameni și de fum; la o masă niște refugiați germani urmăreau cu atenție o partidă de șah; la o masă vecină, o nebună, care se credea târfă, stătea singură cu o ceașcă de cafea cu lapte și făcea grații unui interlocutor invizibil.

– Nu era acolo, zise Pierre.

– Ai stat mult, constată Françoise.

– Am profitat, și am făcut o scurtă plimbare; aveam chef să mă aerisesc.

Se așeză și își aprinse pipa; părea relaxat.

– Vreau să plec, zise Xavière.

– Da, e timpul să plecăm, fu de acord Françoise.

Nimeni nu se clinti.

– Aș vrea să știu, zise Pierre, de ce i-ai spus?

El o privea fix pe Xavière cu un interes atât de viu că toată mânia îi pierise.

– Nu știu, repetă Xavière. Pierre însă nu slăbi atât de repede strânsoarea.

– Ba da, știi, zise el blând.

Xavière ridică din umeri copleșită.

– Nu m-am putut abține.

– Aveai ceva în cap, zise Pierre. Ce?

El surâse.

– Voi ai să devii dezagreabilă?

– Oh! Cum poți să crezi asta? întrebă ea.

– Ți se părea că Gerbert îți era superior, necunoscând secretul?

Un fulger de reproș se aprinse în ochii lui Xavière.

– Mi se pare întotdeauna agasantă obligația de a mă ascunde, mărturisi ea.

– De asta? o chestionă Pierre.

– Nu. Mi-a venit așa pur și simplu, zise ea cu un aer torturat.

– Tu mi-ai spus doar, chiar acum, că acest secret te agasa.

– Dar n-are nici o legătură, protestă Xavière.

Françoise privea pendula, nerăbdătoare; motivele lui Xavière nu aveau importanță, purtarea ei era nejustificată.

– Te stingherește ideea că trebuie să dăm socoteală celorlalți, înțeleg: e neplăcut să simți că oamenii nu sunt liberi în fața ta, zise Pierre.

– Da, puțin, zise Xavière, și apoi...

– Și apoi ce? zise Pierre cu o voce amicală. El avea aerul că e gata s-o aprobe pe Xavière.

– Nu, e abject, zise Xavière. Își ascunse fața în mâini. Sunt abjectă, lăsați-mă.

– Dar aici nu-i nimic abject, zise Pierre. Aș vrea să te înțeleg. Șovăi: era o mică răzbunare pentru că Gerbert n-a fost amabil cu tine alaltăieri seară?

Xavière își descoperi fața: părea foarte uimită.

– Dar el a fost amabil, în orice caz, mai mult decât mine.

– Atunci n-ai vrut să-l rănești? zise Pierre.

– Bineînțeles că nu. Ezită și spuse cu un aer de parcă era gata să se arunce în apă: voiam să văd ce avea să se întâmple.

Françoise o privea cu o neliniște crescândă. Fața lui Pierre reflecta o curiozitate atât de arzătoare, că părea să imite tandrețea; admitea el gelozia, perversitatea, egoismul pe care Xavière le mărturisea abia voalat? Dacă Françoise ar fi deslușit în ea însăși înmugurind asemenea sentimente, cu ce hotărâre le-ar fi combătut? Și Pierre surâdea.

Xavière izbucni deodată:

– De ce mă faci să spun toate acestea? Ca să mă disprețuiești mai profund? Dar nu poți să mă disprețuiești mai mult decât o fac eu însămi!

– Cum poți să-ți imaginezi că te disprețuiesc! protestă Pierre.

– Dacă mă disprețuiești, zise Xavière, ai dreptate! Nu știu să mă port! Stric totul. Oh! Sunt blestemată, se văită ea pătimaș.

Își sprijini capul de banchetă și ridică ochii spre plafon pentru a împiedica lacrimile să curgă; gâtul i se umfla convulsiv.

– Sunt sigur că totul se va aranja, zise Pierre cu o voce insistentă. Nu te întrista.

– Nu e numai asta, zise Xavière. E... totul.

Își fixă în gol privirea îngrozită și spuse cu o voce joasă:

– Mi-e scârbă, mi-e groază de mine.

De voie, de nevoie, Françoise se lăsă emoționată de accentul ei; simțea că aceste cuvinte nu se născuseră întâmplător pe buzele ei, cu amărăciune le smulsese din adâncurile ființei și le rumegase ore și ore, de-a lungul nopților fără somn.

– Nu trebuia, zise Pierre. Noi te prețuim atât de mult!

– Nu acum, zise Xavière încet.

– Ba da, zise Pierre, eu simt foarte bine tulburarea care te-a cuprins.

Françoise tresări de revoltă; ea n-o prețuia atât de mult pe Xavière; ea nu-i scuza tulburarea; Pierre n-avea dreptul să vorbească și în numele ei. Își urmase calea fără să se întoarcă măcar spre ea și acum afirma că ea îl însoțea; era prea mare îndrăzneala. Din cap până-n picioare, se simțea ca un bloc de plumb; despărțirea o durea, însă nimic n-o va face să alunece pe această pantă a mirajului, la capătul căreia se deschidea o neștiută prăpastie.

– Mă iau ametelele, mă copleșește toropeala, continuă Xavière, iată de ce sunt eu capabilă.

Fața i se decolorase și cearcăne violete îi apăruseră sub ochi; era extraordinar de urâtă, cu nasul roșu și părul care-i atârna, de parcă se vestejise brusc. Nu te puteai îndoi că era sincer tulburată; dar ar fi fost prea simplu dacă remușcărilor ar fi șters totul, se gândea Françoise.

Xavière continua pe un ton abătut, de văicăreală.

– Când eram la Rouen, mai puteam încă să-mi găsesc scuze, dar ce am făcut de când sunt la Paris?

Începu să plângă.

– Nu mai simt nimic, nu mai sunt nimic.

Avea aerul că se zbate împotriva unei dureri fizice a cărei victimă iresponsabilă ar fi fost.

– Situația se va schimba, ai încredere în noi, o să te ajutăm.

– Nu puteți să mă ajutați, zise Xavière, într-o explozie de disperare copilărească, eu sunt marcată! Suspinele o sufocau; cu bustul drept, cu fața chinuită, lăsa fără să se opună, lacrimile să curgă, și în fața naivității lor dezarmante, Françoise își simți inima topindu-se; ar fi voit să găsească un gest, un cuvânt, dar nu-i mai era atât de simplu, se depărtase prea mult. Se așternu o lungă tăcere apăsătoare; între oglinzile îngălbenite, o zi obosită întârzia să moară; jucătorii de șah nu-și schimbaseră pozițiile; un bărbat se așezase lângă nebună; ea părea mult mai puțin nebună acum, interlocutorul ei își găsise un trup.

– Sunt atât de lașă, zise Xavière, ar fi trebuit să mă sinucid de mult timp. Fața i se crispă. O voi face, spuse ea pe un ton de sfidare.

Pierre o privea cu un aer nedumerit și năuc și se întoarse brusc spre Françoise.

– În sfârșit! Vezi în ce stare e! Încearcă s-o calmezi, zise el indignat.

– Ce vrei să fac? zise Françoise a cărei milă îngheță imediat.

– Ar fi trebuit de mult timp s-o iei în brațe și să-i spui... să-i spui ceva, termină el.

În gând, brațele lui Pierre o strângeau pe Xavière și o consolau, dar respectul, decența, o mulțime de stricte interdicții le paraliza. Numai în trupul lui Françoise putea el să-și releveze calda lui compasiune. Inertă, înghețată, Françoise nu schiță nici un gest; vocea autoritară a lui Pierre o golise de propria-i voință, dar, cu toți mușchii

încordați, refuză intruziunea străină. Pierre rămase și el imobilizat, total împotmolit într-o tandrețe inutilă. Un moment agonia lui Xavière continuă în liniște.

– Calmează-te, reluă Pierre blând. Ai încredere în noi. Ai trăit la întâmplare până acum, dar viața este o întreprindere uriașă. Ne vom gândi împreună și vom face planuri.

– Nu există planuri de făcut, ripostă Xavière întunecată. Nu, n-am decât să mă reîntorc la Rouen, mai bine.

– Să te întorci la Rouen! Asta ar fi într-adevăr inacceptabil, zise Pierre. Vezi bine că nu suntem supărați pe tine.

Îi aruncă lui Françoise o privire nerăbdătoare.

– Spune-i măcar că nu ești supărată pe ea.

– Bineînțeles că nu sunt supărată pe tine, repetă Françoise cu o voce neutră. Pe cine era supărată? Avea impresia penibilă că se întorsese împotriva ei însăși. Era ora șase și încă nu se putea vorbi de plecare.

– Nu fi atât de tragică, zise Pierre, să stăm de vorbă ca niște oameni cu scaun la cap.

Exista în el ceva atât de liniștitor, atât de puternic, că Xavière se mai potoli; îl privea ascultătoare. -

– Ceea ce îți lipsește ție, zise Pierre este ocupația.

Xavière schiță un surâs.

– Nu ocupații care să-ți umple timpul; înțeleg că ești prea exigentă pentru a te mulțumi să ascunzi golul, n-ai putea accepta niște simple distracții. Ți-ar trebui ceva care să dea, într-adevăr, un sens zilelor.

Françoise primi în plin, neplăcut surprinsă, critica lui Pierre; ea nu-i propusese niciodată decât distracții lui Xavière, încă o dată, nu o luase destul de în serios; și acum, peste capul ei, Pierre căuta o înțelegere cu Xavière.

– V-am spus că nu sunt bună de nimic, zise Xavière.

– Nici n-ai încercat mare lucru, zise Pierré, surâzându-i: Aș avea o idee.

– Care? zise ea curioasă.

– De ce n-ai face teatru?

Xavière holbă ochii.

– Teatru?

– De ce nu? Ai un fizic excelent, un simț profund al atitudinilor și al jocurilor fizionomice. Nu-mi permit să afirm că ai talent; dar, în sfârșit, sunt măcar autorizat să sper.

– Nu voi fi niciodată în stare, zise Xavière.

– Nu te tentează?

– Bineînțeles, zise Xavière, dar asta nu ajută la nimic.

– Ai o sensibilitate și o inteligență care nu e dată tuturor, zise Pierre. Sunt mari atuuri.

Ea îl privea serios.

– Firește! va trebui să muncești; să urmezi niște cursuri; am făcut și eu două, iar Bahin și Rambert sunt amabili amândoi.

O rază de speranță trecu prin ochii lui Xavière.

– Nu voi reuși niciodată, se plânse ea.

– Vrei să-ți dau eu însumi lecții ca să te ajut? Îți jur că dacă ai o umbră de talent, îl voi scoate la iveală.

Xavière scutură din cap.

– E un vis frumos, suspină ea.

Françoise făcu un efort de bunăvoință; s-ar putea ca Xavière să fie talentată și oricum ar fi o binecuvântare dacă ar reuși s-o intereseze pentru ceva.

– N-ai zis tu că pentru asta vii la Paris, îi aminti ea. Și uite, chiar asta o să faci!

– E adevărat, o aprobă Xavière.

Françoise surâse.

– Trăiești atât de tare în prezent că viitorul îți apare ca un vis; te îndoiești chiar și de timp.

Xavière surâse puțin.

– E atât de nesigur, șopti ea.

– Ești la Paris sau nu? zise Françoise.

– Da, dar nu e totul, zise Xavière.

– La Paris e suficient să fii, zise Pierre, vesel. Aici efortul trebuie mereu luat de la capăt. Dar contează pe noi; avem voință pentru trei.

– Vai! zise Xavière surâsând, sunteți îngrozitori.

Pierre dori să-și sporească avantajul asupra ei.

– De luni vei veni la cursul de improvizație. O să vezi, sunt ca jocurile tale din copilărie. Ți se cere să-ți imaginezi că iei masa cu o prietenă sau că ești surprinsă furând din magazin; trebuie să inventezi scena și s-o joci în același timp.

– Trebuie să fie foarte amuzant, zise Xavière.

– Și după aceea vei alege imediat un rol pe care vei lucra; măcar fragmente.

Pierre o consultă din priviri pe Françoise.

– Ce-am putea alege pentru ea?

Françoise se gândi.

– Ceva care nu reclamă prea mult meșteșug, dar pe care nici să nu-l joace simplu cu farmecul ei natural. „Ocazia”, de Mérimée, de exemplu.

Ideea o amuza; s-ar putea să devină actriță; în orice caz, era interesant să încerce.

– N-ar fi rău deloc, zise Pierre.

Xavière îi privea și pe unul și pe altul cu un aer bucuros.

– Mi-ar place atât de mult să fiu artistă! Aș putea juca pe o scenă adevărată ca tine?

– Bineînțeles, zise Pierre, și probabil chiar de la anul, cu un rol mic.

– Oh! zise Xavière bucuroasă. Oh! voi munci, veți vedea.

Totul era atât de imprevizibil la ea, probabil că până la urmă avea să muncească; Françoise începu să se lase fermecată de viitorul pe care îl imagina pentru ea.

– Mâine, duminică, nu pot, zise Pierre, dar joi îți voi da o primă lecție de dicție! Vrei să vii în cabina mea în fiecare luni și joi, de la orele trei la patru?

– Dar nu te deranjează? îl întrebă Xavière.

– Dimpotrivă, mă interesează, zise Pierre.

Xavière se însenină și Pierre iradia de bucurie; trebuia să mărturisească fără tăgadă că reușise un tur de forță aproape athletic: s-o aducă pe Xavière de pe culmile disperării

până la această stare de încredere și bucurie. Uitase și de Gerbert și de vernisaj.

– Trebuie să-i mai telefonezi o dată lui Gerbert, îi aminti Françoise, ar fi bine dacă ai putea să-l vezi înainte de spectacol.

– Crezi? zise Pierre.

– Tu nu? ripostă ea puțin cam repezit.

– Da, se supuse Pierre cu regret, mă duc.

Xavière privea pendula.

– Oh! Iată că ați lipsit de la vernisaj din pricina mea, zise ea pocăită.

– Nu-i nimic, o liniști Françoise.

Dimpotrivă, era mult, pentru că mâine trebuia să-i ceară mătzușii scuze, și scuzele n-aveau să fie primite.

– Mi-e rușine, șopti Xavière.

– N-ai de ce, o calmă Françoise.

Remușcările lui Xavière și hotărârile ei o emoționară, într-adevăr; nu puteai s-o judeci ca pe oricine. Puse mâna pe mâna lui Xavière.

– O să vezi, totul va fi bine.

Xavière o contemplă o clipă cu devotament.

– Când mă văd și când mă uit la tine! zise ea cu un accent pasionat, mi se face rușine!

– E absurd, zise Françoise.

– Ești fără pată, zise Xavière cu o voce plină de râvnă.

– Oh! nu, zise Françoise.

Altădată, aceste cuvinte o făceau doar să surâdă, acum ele o stinghereau.

– Câteodată noaptea, când mă gândesc la tine, zise Xavière, sunt atât de uimită că nu pot să cred că exiști cu adevărat.

Surâse.

– Și chiar exiști, zise ea, cu o tandrețe încântătoare.

Françoise știa: Xavière se abandona dragostei pe care i-o purta numai noaptea și numai între cei patru pereți ai camerei ei; atunci nimeni nu putea să-i dispute imaginea pe

care o purta în inima ei, și, așezată în fotoliu, privind în gol, o contempla în extaz. Femeia în carne și oase care aparținea lui Pierre, lumii întregi și sieși nu percepea decât slabe ecouri ale acelui cult gelos.

– Nu merit să te gândești așa la mine, zise Françoise cu un fel de remușcare.

Pierre se apropie vesel.

– Era acolo; i-am spus să fie la orele opt la teatru, că vreau să-i vorbesc.

– Ce a răspuns?

– A răspuns: Bine!

– Nu da înapoi în fața nici unui sofism, zise Françoise.

– Ai încredere în mine, zise Pierre.

El surâse lui Xavière.

– Dacă am merge să bem un pahar la Pôle Nord înainte de a ne despărți.

– Oh! Da, să mergem la Pôle Nord, zise Xavière cu tandrețe.

Acolo se pecetluise prietenia lor, locul devenise oricum legendar și simbolic; ieșind din cafenea, Xavière luă ea însăși de braț pe Pierre și pe Françoise și, călcând toți trei în pas egal, se îndreptară în pelerinaj spre bar.

Xavière nu accepta ca Françoise s-o ajute să-și aranjeze camera; din discreție și, apoi, fără îndoială, îi displăcea ca o mână străină, fie ea și a unei divinități, să-i atingă lucrurile. Françoise urcă în camera ei, își puse un capot și își scoase hârtiile pe masă. Cel mai adesea la această oră, în timp ce Pierre juca, ea se ocupa de romanul ei; începu să recitească paginile pe care le scrisese în ajun, dar capul nu-i stătea la ele. În camera alăturată negrul dădea lecții de step prostituatei blonde; cu ei se afla și o mică spaniolă, barmaniță la Topsy, Françoise le recunoscuse vocile. Scoase o pilă din poșetă și începu să-și pilească unghiile. Chiar dacă Pierre va reuși să-l convingă pe Gerbert, nu va rămâne mereu o umbră între ei? Ce mutră va face mâine mătușa Christine? Nu reușea să îndepărteze gândurile sâcâitoare.

Dar, mai ales, nu reușea să-și scoată din cap această după amiază în care Pierre și ea începuseră să se depărteze unul de altul; fără îndoială, de îndată ce va sta de vorbă cu el, impresia penibilă se va șterge, dar până atunci, inima-i era foarte grea. Își privi unghiile. Era stupid! N-ar fi trebuit să dea atâta importanță unui mic dezacord; n-ar trebui să se simtă atât de descumpănită numai pentru că îi lipsea aprobarea lui Pierre.

Unghiile nu erau bine tăiate. Françoise reîncepu să le pilească. Vina ei era că se sprijinise de Pierre cu toată greutatea. Era o mare greșeală, nu trebuia să lase pe seama altuia responsabilitatea propriei ei persoane. Scutură cu neliniște praful unghiilor piliate de pe capot. Pentru a deveni responsabilă de propria-i persoană, i-ar fi fost suficient să vrea; dar nu voia cu adevărat. Chiar reproșul pe care și-l adresa, tot lui Pierre îi va cere să-l aprobe; tot ceea ce gândea, era cu el și pentru el; un act pe care să-l facă de una singură și pe care să-l împlinească fără a-l pune în legătură cu el, un act care să afirme o autentică independență, nici n-ar fi putut să-și imagineze. Nu se simțise până acum stingherită, de altfel, pentru că niciodată nu fusese nevoie să recurgă la sine împotriva lui Pierre.

Françoise aruncă pila. Era absurd să pierzi, întorcând totul pe față și pe dos, trei prețioase ore de lucru. I s-a mai întâmplat lui Pierre să se intereseze de alte femei; atunci de ce se simțea lezată! Neliniștitoare era ostilitatea neclintită pe care o descoperise în ea și care nu se risipise încă. Ezită; o clipă fu tentată să-și elucideze indispoziția; și apoi se plictisi. Se aplecă peste hârtiile ei.

Nu trecuse mult de miezul nopții când Pierre se întoarse de la teatru; fața lui era roșie de frig.

– L-ai văzut pe Gerbert? îl întreabă Françoise neliniștită.

– Da, s-a aranjat, zise Pierre vesel; își scoase fularul și pardesiul. A început să spună că n-avea nici o importanță, nu voia nici o explicație; dar m-am ținut tare; i-am argumentat că nu ne purtăm cu mânuși cu el niciodată și că,

dacă voiam să-l părăsim, i-am fi spus-o în față. Mai păstrase un rest de suspiciune, dar numai de formă.

– Ești cu adevărat o Gură de Aur, zise Françoise; în sentimentul de ușurare se amesteca ranchiuna; o irita să se simtă complice cu Xavière împotriva lui Gerbert, ar fi vrut ca Pierre să fie și el afectat, în loc să-și frece mâinile fericit. Faptele prezentate un pic altfel, nu era prea mare lucru; dar a debita minciuni de la suflet la suflet poate strica ceva între oameni.

– E al naibii de urâtă figura pe care ne-a făcut-o Xavière, constată ea.

– Mi-ai părut deosebit de severă, zise Pierre, surâzând. Ce dură ai să fii la bătrânețe!

– La început, tu erai cel mai sever dintre noi doi, aproape insuportabil, zise Françoise.

Era nelineștită, dându-și seama că nu va fi atât de ușor să șteargă printr-o conversație amicală neînțelegerile unei zile. Imediat ce-i veneau în minte, o acreală agresivă se deștepta în ea.

Pierre începu să-și desfacă cravata pe care o pusese în onoarea vernisajului.

– Mi s-a părut de o ușurință incalificabilă faptul că uitase de întâlnirea cu noi, zise el pe un ton ofensat, dar cu un surâs care-i micșora retrospectiv importanța. Dar, după ce am făcut o plimbare calmantă, faptele mi-au apărut sub alt unghi.

Dispoziția lui nepăsătoare spori nervozitatea lui Françoise.

– Am văzut; purtarea ei față de Gerbert te-a îndemnat brusc la indulgență, aproape că ai felicitat-o.

– Era o treabă prea serioasă pentru a fi tratată cu ușurință, zise Pierre; am simțit că nervozitatea, nevoia de distracție; întâlnirea uitată și trădarea de ieri seara, toate constituie un ansamblu bine motivat.

– Ți-a spus motivul, îi aminti Françoise.

– Nu trebuie să crezi ceea ce spune, sub pretextul că face mofturi până le spune, zise Pierre.

– Atunci, nu merită să insistăm atât, zise Françoise care-și amintea cu ciudă interminabilele interogatorii.

– Dar nici nu minte în întregime. Cuvintele ei trebuie interpretate, zise Pierre.

Parcă ar fi vorba despre Pythia.

– Unde vrei să ajungi? zise Françoise neliniștită.

Pierre schiță un surâs în colțul gurii.

– Nu te-a frapat faptul că mi-a reproșat până la urmă că nu ne-am mai văzut de vineri?

– Ba da, zise Françoise, asta dovedește că a început să țină la tine.

– A începe, pentru această fată, înseamnă a merge până la capăt.

– Cum așa?

– Cred că nutrește ceva sentimente pentru mine, zise Pierre cu un aer de îngâmfare, în parte simulat, dar care trăda o satisfacție intimă. Françoise fu șocată; de obicei discretele bătălii ale lui Pierre o amuzau, dar Pierre o prețuia pe Xavière, tandrețea cu care, la *Pôle Nord*, își însoțise toate surâsurile nu fusese prefăcută; tonul lui cinic devenea neliniștitor.

– Mă întreb cum bunele tale sentimente ar putea s-o scuze pe Xavière, se întrebă ea.

– Pune-te în locul ei, o invită Pierre. Iată o creatură pătimașă și orgolioasă căreia i-am oferit pompos prietenia mea; și prima oară când s-a pus problema să ne revădem, eu trebuia să răstorn munții pentru a-i putea acorda câteva ore. S-a simțit rănită.

– Nu chiar pe moment, în orice caz, constată Françoise.

– Fără îndoială; dar s-a gândit; și cum în zilele următoare nu m-a văzut, după cum i-ar fi fost voia, totul s-a transformat într-un reproș. Aduugă că tu ești aceea care yineri te-ai opus să-l luăm pe Gerbert cu noi; degeaba te iubește ea din toată inima, pentru bietul ei suflet posesiv, tu ești chiar marele obstacol între ea și mine; dincolo de secretul pe care i l-am pretins, a sesizat un destin. A făcut

asemenea celui copil care cu dosul mâinii bramburește cărțile fiindcă a pierdut partida.

– Îi acorzi prea multă importanță, observă Françoise.

– Iar tu îi acorzi întotdeauna prea puțină, o repezi Pierre; nu era pentru prima oară în cursul acelor zile când, vorbind despre Xavière, lua acest ton caustic.

– Eu nu spun că ea a formulat totul explicit, dar acesta era sensul gestului său.

– Probabil, zise Françoise.

Așadar, dacă l-ar crede pe Pierre, Xavière o privea ca pe o nedorită pe care era geloasă; Françoise își aminti în ciudată de emoția pe care o resimțise privind chipul credincios al lui Xavière; i se păru că fusese simulat.

– E o explicație ingenioasă, reluă ea, dar nu cred că pentru Xavière există vreodată vreo explicație definitivă: ea trăiește prea mult urmându-și umorile.

– Dar umorile ei au un fond dublu, îi explică Pierre; crezi că s-ar fi înfuriat din pricina unei chiuvete, dacă nu era deja scoasă din fire? Mutarea era doar o fugă; sunt sigur că eu sunt acela de care fuge pentru că-i e ciudă că s-a îndrăgostit de mine.

– Crezi, până la urmă, că există o explicație pentru toate purtările ei și că ea constă într-o subită pasiune pentru tine?

Pierre își împinse ușor buza înainte.

– Nu spun că ar fi chiar o pasiune, zise el.

Fraza lui Françoise îl enervase; de fapt, era felul brutal de punere la punct pe care ei îl reproșau adesea lui Elisabeth.

– De o dragoste adevărată, zise Françoise, nu cred să fie capabilă Xavière. Se gândea. Extaze, dorințe, necazuri, pretenții, da; dar acel fel de consimțământ necesar pentru ca toate aceste experiențe să devină un sentiment stabil, nu cred că se va putea obține de la ea vreodată.

– Viitorul ne-o va spune, zise Pierre al cărui profil deveni și mai tăios.

Își scoase haina și dispăru în spatele paravanului.

Françoise începu să se dezbrace. Vorbi sincer; niciodată nu-și luase precauții față de Pierre, nu era nimic nici dureros, nici secret în el de care să fi trebuit să te apropii în vârful picioarelor; și nu făcuse bine. În seara aceea ar fi trebuit să-și rumege bine cuvintele înainte de a vorbi.

— Evident, niciodată nu te-a privit cum te-a privit în seara aceea la *Pôle Nord*, zise Françoise.

— Ai remarcat și tu? o întreabă Pierre.

Lui Françoise i se pusese un nod în gât; fraza fusese pregătită, o frază pentru un străin și ea și-atinsese scopul. În spatele paravanului, un străin se spăla pe dinți. O idee îi trecu prin minte: dacă Xavière îi refuzase ajutorul, nu era oare numai pentru a rămâne cât mai repede singură cu imaginea lui Pierre? Era posibil ca el să fi ghicit adevărul; în ziua aceea între ei se stabilise un dialog; lui Pierre i se încredințase Xavière, cu cea mai mare bunăvoință, și între ei se stabilise o înțelegere secretă. Ei bine! Era perfect; pentru că o eliberaseră de o istorie de care începea să se teamă.

Pierre o adoptase pe Xavière mai mult decât Françoise ar fi consimțit s-o facă vreodată. N-avea decât s-o ia. De acum înainte Xavière aparținea lui Pierre.

Capitolul VI

– În nici o parte nu se bea cafea atât de bună ca aici, zise Françoise punând ceașca pe farfurioară.

Doamna Miquel surâse.

– Evident, nu e ceea ce ți se oferă în restaurantele tale cu preț fix.

Răsfoia un jurnal de modă și Françoise se așeză pe brațul fotoliului. Madame Miquel lăasă „Timpul” în colțul șemineului unde ardea un foc de lemne. Lucrurile nu se schimbaseră aici deloc nici după douăzeci de ani, ceea ce i se părea apăsător. Când Françoise se întorcea în apartament, i se părea că în toți acești ani nu lipsise deloc: timpul băltea în jurul ei ca o mlaștină stătătoare, dulceagă. A trăi, înseamnă a îmbătrâni, nimic mai mult.

– Într-adevăr Daladier a vorbit bine, zise doamna Miquel; foarte hotărât, foarte demn; sunt sigură că nu va ceda nici un deget.

– Se zice că personal Bonnet ar fi dispus la concesi, zise Françoise, se pretinde chiar că ar fi angajat în secret negocieri cu privire la Djibouti.

– Să bagi de seamă că, într-un fel, revendicările italienilor

n-au nimic exorbitant, zise doamna Miquel, dar tonul este inacceptabil; cu nici un preț nu se poate consimți o tranzacție după o astfel de somație.

– Doar nu te-ai angaja într-un război numai dintr-o chestiune de prestigiu? zise Françoise.

– Dar nici nu ne putem resemna să devenim o națiune de mânia a doua, pitindu-ne în spatele liniei Maginot.

– Nu, zise Françoise. E dificil.

Evitând să abordeze vreodată chestiunile de principiu, ajungea ușor la un fel de înțelegere cu părinții ei.

– Crezi că mi-ar sta bine genul ăsta de rochie? o întrebă maică-sa.

– Sigur că da, mamă, tu ești atât de subțire.

Ea privi pendula; era ora două; Pierre se instalase deja în fața unei cafele proaste; Xavière sosise atât de târziu la primele două lecții, că hotărâseră să se întâlnească la Dôme cu o oră înainte, ca să se poată apuca de lucru la momentul dorit; sau poate că se afla deja acolo; era atât de imprezvizibilă.

– Pentru a o suta reprezentatie cu Jules Cezar îmi trebuie o rochie de seară, zise Françoise, nu știu ce să aleg.

– Avem timp să ne gândim, o liniști doamna Miquel.

Doamna Miquel lăsă ziarul jos.

– Tu contezi pe o sută de reprezentații?

– Cel puțin, sălile sunt pline în fiecare seară.

Se scutură și se îndreptă spre oglindă; atmosfera era deprimantă.

– Trebuie să plec, am o întâlnire.

– Nu-mi place moda asta să ieși în oraș fără pălărie, zise doamna Miquel; pipăi mantoul lui Françoise. De ce nu l-ai căptușit cu blană cum ți-am spus? N-ai nimic în spate.

– Nu-ți place acest trois-quart? mi se pare atât de frumos, se alintă Françoise.

– Este un mantou pentru toate anotimpurile, observă mama ei, ridicând din umeri: mă întreb ce faci cu banii.

– Când mai vii? o întrebă doamna Miquel, miercuri seara, vin în vizită Maurice cu soția sa.

– Atunci voi veni joi seara, zise Françoise, îmi place mai mult să vă văd singuri.

Coborî ușor scara și o luă pe strada de Medicis; aerul era lipicios și umed; dar nu se simțea mai bine afară decât în biblioteca încălzită; timpul se puse ușor în mișcare; mergea să-l întâlnească pe Gerbert, ceea ce dădea un sens cel puțin acestor clipe.

Acum, Xavière sosise cu siguranță, se gândea Françoise cu un ușor ghimpe în inimă. Xavière își pusese rochia ei albastră sau bluza roșie frumoasă cu dungi albe, buclele îngrijite încadrau fața surâzătoare; ce era cu acest surâs necunoscut? Cum o privea Pierre? Françoise se opri pe marginea trotuarului: avea chinuitoarea impresie că se afla în exil. Astăzi totul părea schimbat. De obicei, centrul Parisului, era exact locul unde se găsea ea. Astăzi, totul era schimbat. Centrul Parisului era această cafenea unde Pierre și Xavière stăteau la masă, în timp ce Françoise rătăcea prin neștiutele lui periferii.

Françoise se așeză aproape de un calorifer pe terasa cafenelei „Deux Megots”. Diseară, Pierre îi va povesti totul, dar de un timp ea nu mai avea încredere în cuvinte.

– O cafea neagră, comandă ea chelnerului.

Un fior de neliniște o zgâlțâi; nu era o suferință precisă, trebuia să se întoarcă foarte mult în timp pentru a identifica o asemenea indispoziție. Și amintirea reveni. Casa era goală; trăsesse transperantele din cauza soarelui și se făcuse umbră; pe palierul de la primul etaj, o fetiță lipită de perete își ținea respirația. Era ciudat că se afla acolo singură când toată lumea era în grădină, era ciudat și îi era frică; mobilele aveau aerul lor de toate zilele, dar în același timp păreau schimbate: compacte, grele, secrete; pe sub bibliotecă și pe sub consola de marmură stăruia o umbră opacă. Nu simțea nevoia să o ia la fugă, dar stătea cu inima strânsă.

Vechiul veston era suspendat pe spătarul unui scaun: fără îndoială, Anna îl curățase cu bezină sau îl scosese de la

naftalină să se aerisească, era foarte vechi, avea un aer ponosit. Era vechi și obosit dar nu se putea plânge cum se plângea Françoise când se lovea, nu putea spune „sunt un vechi veston obosit”. Era ciudat; Françoise încercă să-și imagineze cum ar fi fost dacă n-ar fi putut spune „eu sunt Françoise, am șase ani, și mă aflu în grădina bunicii”; dacă n-ar fi putut să spună absolut nimic; închise ochii. Ar fi ca și cum n-ar fi existat; și totuși alți oameni ar fi venit acolo, m-ar fi văzut, ar fi vorbit cu mine. Deschisese ochii; văzu vestonul, acesta exista și nu-și dădea seama; era enervant, parcă înfricoșător. La ce-i servea că exista dacă el nu știa? Se gândi: probabil că există un mijloc. Pentru că eu pot să zic „eu”, ce ar fi să vorbesc în locul lui? Și fu dezamăgită; degeaba privise vestonul, pe el și numai pe el, degeaba spusese foarte repede: „Sunt vechi și obosit”, nu se întâmpla nimic, haina rămânea acolo, indiferentă, absolut străină, și ea era tot Françoise, de altfel, dacă devenea veston, atunci ea, Françoise, n-ar mai fi știut nimic. Totul i se învârtea în cap și o luă la fugă spre grădină.

Françoise dădu pe gât ceașca de cafea, care se răcise; n-avea nici o legătură, și atunci de ce-și amintea toate astea? Privi cerul acoperit. În acel moment, lumea prezentă nu mai putea fi atinsă; nu era exilată numai din Paris, era exilată din univers. Oamenii așezați pe terasă, oamenii care treceau pe stradă, nu aveau greutate, erau ca niște umbre; casele nu erau decât un decor fără reliefe, fără profunzime. Și Gerbert care venea spre ea surâzând nu era și el o umbră ușoară și încântătoare?

– Salut, zise el.

Era îmbrăcat în pardesiul lui mare bej, cu o cămașă în carouri mici maron și galbene, cu o cravată galbenă care-i punea în evidență cularea mată a feței. Se îmbrăca întotdeauna cu gust. Françoise era bucuroasă că-l vede, dar înțelese imediat că nu trebuia să se bizuie pe el pentru a o ajuta să-și recapete locul ei în lume; el nu putea fi decât un plăcut tovarăș de exil.

– Mai mergem la talcioc, în pofida acestui timp atât de urât? întrebă Françoise.

– Burnițează, zise Gerbert, nu plouă.

Traversară piața și coborâră pe scara metroului.

– Ce ar fi să-ți povestesc ce s-a întâmplat? se gândi Françoise.

Era pentru prima dată, după atâta timp, că ieșea singură cu el, și voia să fie foarte amabilă pentru a șterge ultimele umbre pe care ar fi putut să le lase explicațiile lui Pierre. Dar de ce? Ea lucra, Pierre lucra, de asemenea. O viață de funcționari, cum spunea Xavière.

– Am crezut că n-am să mai pot scăpa de ei, zise Gerbert. Veniseră atât de mulți pentru prânz: Michel și Lermière, și familia Adelson, toată înalta societate, după cum vezi; și ce mai vorbeau: un adevărat foc de artificii; era penibil. Péclard a compus un nou cântec, împotriva războiului, pentru Dominique Orel; nu prost, să fiu drept. Numai că nu prea folosesc cântecele lor la nimic.

– Cântece, discursuri, zise Françoise, parcă niciodată nu s-a făcut o asemenea risipă de cuvinte.

– Oh! ziarele de azi sunt formidabile, exclamă Gerbert al cărui râs îi lumină fața; indignarea la el lua totdeauna o formă de ilaritate.

– Ce gargară ne mai oferă despre redresarea franceză! Și toate acestea pentru că de Italia le e mai puțin frică decât de Germania.

– Sper că nu vom declara război pentru Djibouti, se neliniști Françoise.

– Așa cred și eu, zise Gerbert, dar chiar dacă războiul va izbucni peste doi ani sau peste șase luni, tot nu te ajută la nimic, nu-ți dă mai mult curaj, gândindu-te că el oricum va izbucni.

– Că nu te ajută la nimic e puțin spus, constată Françoise.

Lângă Pierre îi era mai ușor să fie nepăsătoare, ce va fi vom vedea. Lângă Gerbert însă nu era în largul ei. N

era o mare fericire să fi tânăr în aceste timpuri. Îl privea puțin neliniștită. Ce gândea în fond? Despre el, despre viața lui, despre lume? Nu se dezvăluia niciodată. Trebuia să încerce imediat să vorbească serios cu el; pentru o clipă zgomotul metroului făcea conversația dificilă. Privi, pe perețele negru al tunelului, resturile unui afiș galben. Chiar curiozitatea ei era lipsită astăzi de convingere. Era o zi albă, o zi pentru nimic.

– Știi că eu am o speranță să joc în „Déluges”? zise Gerbert, firește, figurație, dar mi-ar aduce niște bani. Încruntă sprâncenele. Imediat ce-i voi avea, îmi cumpăr un automobil; de ocazie, nu costă mai nimic:

– Ar fi un lucru bun, zise Françoise, m-ai omorî cu siguranță, dar tot așa merge cu tine.

Ieșiră din metrou.

– Sau, continuă Gerbert, voi monta cu Mullier un teatru de marionete. Begramian ne-a convocat pentru „Images”, dar e nesperios.

– Sunt simpatice marionetele, zise Françoise.

– Numai să ai o sală și un dispozitiv al tău, te costă ochii din cap, zise Gerbert.

– Va veni și asta într-o zi, zise Françoise.

Astăzi n-o amuzau proiectele lui Gerbert; se întrebă chiar de ce, de obicei, i se părea că existența lui ar avea un farmec discret. Era acolo, lângă ea, venise după o masă plicticoasă la Péclard, în seara aceea juca pentru a douăzecea oară rolul tânărului Caton, toate acestea nu aveau nimic înduioșător. Françoise privi în jurul ei; ar fi voit să găsească ceva care să vorbească inimii ei, dar drept și lung, bulevardul nu-i spunea nimic. În micile cărucioare aliniate la marginea trotuarului nu se vindeau decât mărfuri austere: bumbăcărie, șosete, săpunuri.

– S-o luăm mai bine pe una din străduțele astea, zise ea. Încălțăminte veche, discuri, mătăsuri putrezite, chiuvețe de email, porțelanuri ciobite, stăteau înșirate chiar pe pământul noroios; femeii brunete îmbrăcate în zdrențe bălțate

stăteau pe sub garduri, pe jurnale sau covoare vechi. Nici ele n-o emoționau deloc.

– Privește, zise Gerbert, acolo s-ar putea să găsim accesorii.

Françoise privea cu răceală la vechiturile așezate la picioarele ei; desigur, toate aceste obiecte murdare, vor fi avut și ele povestea lor; dar pe brățări, pe păpușile sparte, pe stofele decolorate nu era înscrisă nici o legendă. Gerbert mângâia cu mâna un bol de sticlă în care înotau confeti multicolore.

– S-ar spune că e un bol bun pentru ghicit, zise el.

– E un presse-papier, zise Françoise.

Negustoaarea îi pândea cu colțul ochiului; era o femeie grasă, fardată, cu părul ondulat; trupul ei era înfășurat în șaluri de lână, iar picioarele învelite în jurnale vechi; nici ea n-avea istorie, era fără viitor, nu era nimic altceva decât o masă de carne înghețată. Și gardurile, gheretele de tablă, grădinile mizerabile unde se îngrămădeau fiarele vechi ruginite, nu alcătuiau ca de obicei un univers sordid, dar atrăgător; erau acolo, căzute în ele însele, inerte, dizgrațioase.

– Ce e povestea asta cu turneul? întrebă Gerbert. Bernheim spunea că s-ar face anul viitor.

– Evident, Bernheim și-a băgat în cap ideea cu turneul, zise Françoise. Pe el nu-l interesează decât problemele de bani! dar Pierre nu vrea deloc; în anul viitor are altceva de făcut.

Trecu peste o băltoacă de noroi. Era ca altădată în casa bunicii când închideau ușa, lăsând afară dulceața serii și parfumul florilor: o mare clipă din viața lumii de care ea se simțea pentru totdeauna frustrată. În altă parte, ceva se înfiripa fără ea și numai acest ceva conta. Acum nu mai putea spune: nu știu că există, deci nu există. Știa. Pierre nu pierdea nici un surâs al lui Xavière și Xavière aduna cu o atenție încântătoare toate cuvintele pe care Pierre le spunea; împreună, ochii lor reflectau cabina lui Pierre, cu

portretul lui Shakespeare agățat pe perete; lucrau oare? Sau se odihneau vorbind despre tatăl lui Xavière, despre colivia plină de păsări, de mirosul de grajd?

– Xavière a făcut ceva ieri la cursul de dicție? întrebă Françoise.

Gerbert începu să râdă.

– Rambert i-a cerut să repete: capra calcă-n piatră, piatra crapă-n patru, crapă capul caprei! s-a înroșit toată și a început să privească în podea.

– Crezi că are ceva talent? întrebă Françoise.

– E bine făcută, glumi Gerbert.

O luă pe Françoise de braț.

– Hai să vezi, o chemă el brusc; își făcură loc prin mulțime; oamenii se înghesuiau în jurul unei umbrele mari, deschise, așezată direct pe pământul noroios; un bărbat arunca niște cărți pe pânza ei neagră.

– Două sute de franci, zicea o femeie bătrână cu păr cenușiu, aruncând în jur priviri disperate, două sute de franci! Buzele îi tremurau; cineva o împinse grosolan.

– Țștia sunt hoți, exclamă Françoise.

– Firește, zise Gerbert.

Françoise privea curioasă la șarlatanul cu mâini înșelătoare care făcea să alunece repede pe mătasea umbrelei trei bucăți de carton jengoase.

– Două sute pe asta, propuse un bărbat punând două bilete pe una din cărți; făcu cu ochiul, malițios; un colț era puțin îndoit și se zărea un rege de cupă.

– Câștigă, zise șarlatanul întorcând regele. Cărțile aluneceau din nou sub degetele sale.

– E aici, urmărești cartea, privești bine, este aici, aici, aici; două sute de franci, regele de cupă.

– E acolo, cine pune o sută de franci cu mine:? zise un bărbat.

– O sută de franci, uite, o sută de franci, strigă unul.

– Câștigat, zise șarlatanul aruncând înaintea lui câteva bilete boțite. Îi lăsase să câștige, bineînțeles, pentru a

încuraja publicul. Era momentul să mizeze; nu era greu, Françoise ghicea regele dintr-odată. Era amețitor să urmărești zborul grăbit al cărților: alunecau, săreau, la dreapta, la stânga, la mijloc, la stânga.

– O idioțenie, zise Françoise, se vede de fiecare dată.

– E acolo, i-l arată un bărbat.

– Pentru patru sute de franci, zise șarlatanul.

Bărbatul se întoarse spre Françoise.

– Eu n-am decât două sute, iată-le, puneți două sute pentru mine, zise el grăbit.

La stânga, la mijloc, la stânga, era chiar acolo. Françoise puse două sute pe carte.

– Șapte de treflă, zise șarlatanul, și luă banii.

– Ce prostie! zise Françoise.

Rămase interzisă, ca și femeia de adineaori; un mic gest atât de rapid, nu era posibil să piardă banii, puteau fi cu siguranță recuperați. La următorul joc, o să fie mai atentă.

– Hai, zise Gerbert, toți sunt complici. Vino, altfel vei pierde până la ultimul bănuț.

Françoise îl urmă.

– Știu că nu se câștigă niciodată, zise ea supărată.

Era una din acele zile în care făceai tot felul de prostii, când totul era absurd: locurile, oamenii, cuvintele care se spuneau. Ce frig era! Doamna Miquel avea dreptate, mantoul era mult prea subțire.

– Dacă am merge să bem ceva, propuse ea.

– Vreau, zise Gerbert, hai la cafeneaua cea mare.

Se apropia noaptea; lecția se sfârșise, dar cu siguranță că ei nu plecaseră încă; unde erau ei? Poate s-au reîntors la Pôles Nord; când lui Xavière îi plăcea un loc, își făcea imediat cuib. Françoise își aminti de banchetele de piele cu cuiele lor mari, de aramă, de vitralii, de abajururile în carouri roșii și albe, dar era în zadar; fețele și vocile și gustul cocktailurilor cu hidromel, totul se învăluia într-un aer misterios care s-ar fi risipit dacă Françoise ar fi deschis ușa. Amândoi ar fi surâs cu tandrețe, Pierre i-ar fi rezumat

discuția, ea ar fi continuat să bea dintr-un pahar cu paiul; dar niciodată, nimeni, nici măcar ei, nu i-ar fi putut dezvălui secrete lor conversație în doi.

– Aici a cafeneaua, zise Gerbert.

Era un fel de hangar încălzit de godine enorme și plin de lume; o orchestră acompania zgomotos un cântăreț îmbrăcat în uniformă de soldat.

– Eu vreau să beau o drojdie, zise Françoise, să mă încălzesc.

Burnița năclăioasă o pătrunsese până la os, tremura; nu știa ce să facă, nici cu trupul, nici cu gândurile ei. Privea femeile în șoșoni, învelite în șaluri mari, bând cafele cu rom; de ce șalurile erau întotdeauna violete? se întrebă ea. Soldatul avea fața mânjită cu roșu și bătea din palme cu un aer ștregar, deși nu ajunsese încă la cuplete obscene.

– Dacă vreți să achitați imediat, zise chelnerul. Françoise își înmuie buzele în pahar, un gust violent de benzină și mucegai îi umplu gura. Gerbert izbucni brusc în râs.

– Ce ai? zise Françoise; i-ai fi dat în acel moment doisprezece ani.

– Obscenitățile mă fac să râd, zise el.

– Care este acel cuvânt care te-a făcut să râzi, zise Françoise.

– A țâșni, zise Gerbert.

– A țâșni! repetă Françoise.

– Ah! Dar și când îl văd scris! zise Gerbert.

Orchestra ataca un *paso doble*; pe estradă, lângă acordeonist, se afla o păpușă mare, coafată, cu un sombrero, care părea aproape vie. Urmă un moment de tăcere.

– Tot mai crede că ne plictisește, își zise Françoise în sinea ei cu regret. Pierre nu făcuse nici un efort pentru a recâștiga încrederea lui Gerbert; în prietenia cea mai sinceră, el angaja atât de puțin din el însuși. Françoise încerca să se smulgă din toropeală; trebuia să-i explice lui Gerbert de ce Xavière ocupa atâta loc în viața lor.

– Pierre crede că Xavière va putea deveni actriță, începuse Françoise.

– Da, știu, pare s-o aprecieze mult, zise Gerbert, cu o umbră de stinghereală.

– E un drac de fată, zise Françoise, nu-i simplu să ai de-a face cu ea.

– E, mai degrabă, rece, remarcă Gerbert, nu știi cum să-i vorbești.

– Refuză orice amabilitate, zise Françoise; e interesant, însă destul de incomod.

– La școală, nu vorbește cu nimeni; stă într-un colț, cu tot părul în ochi.

– O exasperează foarte mult, zise Françoise, că noi suntem mereu amabili, Pierre și cu mine.

Gerbert făcu un gest de uimire.

– Ea știe, totuși, ce e între voi, nu?

– Da, dar ar vrea să rămână liberă în privința sentimentelor ei; fidelitatea, i se pare că nu poate fi obținută decât prin compromisuri și minciuni.

– E săcâitor! Ar trebui să vadă că voi nu aveți nevoie de asta, o sfătui Gerbert.

– Evident, îl aprobă Françoise.

Îl privi pe Gerbert, puțin enervată; o dragoste nu era oricum atât de simplă, cum își imagina el. Era mai tare ca timpul, dar trăia totuși în timp și aduna, clipă de clipă, îngrijorări, renunțări, mărunte tristeți; bineînțeles, toate acestea nu contează, dacă refuzi să ții seama de ele, dar e necesar, oricum, un efort.

– Dă-mi te rog o țigară, zise ea, îmi dă o iluzie de căldură.

Gerbert îi întinse pachetul surâzând; surâsul era încântător și nimic mai mult, dar i-ai fi putut descoperi un farmec tulburător; Françoise ghicea ce dulceață ar fi putut găsi în ochii lui verzi dacă l-ar fi iubit; la toate aceste lucruri prețioase, ea renunțase fără măcar să le fi cunoscut; nicio dată nu avea să le cunoască. Nu-i părea rău, dar, în sfârșit, ar fi meritat.

– Când îl vezi pe Pierre cu micuța Pagès, îți vine să mori de răs,zise Gerbert, el are aerul că dansează pe ouă.

– Da; el, atât de interesat de obicei de oamenii ambițioși, plini de viață, curajoși, în preajma ei se schimbă, zise Françoise. nimeni n-are mai puțin decât ea grijă de propria-i viață.

– Ține într-adevăr la ea? o întrebă Gerbert.

– A ține la cineva, nu e ușor de spus ce înseamnă pentru Pierre; se uită nesigură la jarul țigării. Altădată, când vorbea de Pierre, privea în sinea ei; acum, pentru a-i descifra tră-săturile, trebuia să ia distanță față de el. Era aproape imposibil să-i răspundă lui Gerbert. Pierre refuza întotdeauna orice solidaritate cu el însuși; în fiecare minut, cerea un progres și, cu o furie de renegat, își oferea trecutul ca pe un holocaust prezentului. Credeai că îl ții închis cu tine într-o durabilă legătură de tandrețe, de sinceritate, de suferință și deja el plutea ca un elf la celălalt capăt al timpului, lăsând în mâinile tale o fantomă pe care, de la înălțimea virtuților sale recente, o condamna cu severitate. Răul e că el cere victimelor puterea de a se mulțumi cu un simulacru și, pe deasupra, un simulacru perimat. Ea strivi chiștocul în scrumieră; altădată i se părea amuzant că pe Pierre clipa nu-l putea reține. Dar ea însăși până la ce punct era apărută împotriva acestor trădătoare evadări? Bineînțeles, Pierre n-ar fi acceptat absolut cu nimeni o complicitate împotriva ei; dar cu el însuși? Se înțelegea că el n-avea viață interioară, dar, în sfârșit, îți trebuia multă bunăvoință pentru a crede că e chiar așa. Françoise simți că Gerbert o privește pe furis și își reveni.

– Și, mai ales, ea îl neliniștește, zise Françoise.

– Cum așa? se miră Gerbert.

Se arată foarte surprins; și lui Pierre i se părea atât de plin, atât de dur, atât de perfect închis în el însuși; nu-și imagina nici o fisură pe unde neliniștea s-ar fi putut insinua. Și totuși Xavière știrbise această liniște. Sau nu făcuse decât să descopere o breșă imperceptibilă?

– Ți-am mai spus adesea, dacă Pierre a mizat atât pe teatru, pe artă în general, a făcut-o printr-un fel de decizie, zise Françoise. Și o decizie, când începe să fie asaltată din interior de întrebări, provoacă tulburări. Surâse. Xavière e un teribil semn de întrebare.

– Și e, totuși, îngrozitor de încăpățânat în ideile lui, remarcă Gerbert.

– Un motiv în plus. E deosebit de măgulit când se susține în fața lui că e la fel de important să bei o cafea cu lapte sau să scrii *Julius Cesar*.

Lui Françoise i se puse un nod în gât; putea ea, într-adevăr, să afirme că, de-a lungul acestor ani, Pierre n-a fost niciodată traversat de nici o îndoială? Sau, pur și simplu, ea n-a vrut să bage de seamă?

– Tu ce crezi? o întrebă Gerbert.

– Despre ce?

– Despre importanța cafelei cu lapte?

– Oh! Eu! exclamă Françoise; își aminti de un anume surâs al lui Xavière. Eu țin atât de mult să fiu fericită, zise ea, cu dispreț.

– Nu văd legătura, zise Gerbert.

– E obositor să te întrebi mereu, zise ea. E periculos.

În fond, ea seamănă cu Elisabeth; făcuse un act de credință, odată pentru totdeauna și acum se odihnea liniștită pe evidențe perimate. Ar fi trebuit să pună totul sub semnul întrebării, luând-o de la început, dar i-ar fi trebuit o forță supraomenească.

– Și tu, zise ea, ce crezi?

– Oh! cum vrei, zise Gerbert; zâmbi. Depinde ce ai chef să faci, să bei sau să scrii.

Françoise îl privi.

– M-am întrebat adesea ce aștepti de la viață? îl întrebă ea.

– Aș vrea să fiu sigur că mi se va lăsa timp, răspunse el.

Françoise surâse.

– Mi se pare că ai dreptul; dar să presupuneam că vei avea această șansă?

– Nu știu, zise Gerbert, gânditor. Poate în alte timpuri aş fi știut mai bine.

Françoise arboră un aer detaşat; dacă Gerbert nu-şi va da seama de importanţa problemei, poate că-i va răspunde.

– Eşti mulţumit de existenţa ta sau nu?

– Sunt momente mai bune şi altele mai puţin bune, zise el.

– Da, zise Françoise puţin decepţionată; ezită. Dacă se mărgineşte la atât e cam sinistru.

– Depinde de zile, zise Gerbert, făcând un efort. Tot ce poţi să spui despre viaţa ta, mi se par doar cuvinte.

– A fi fericit sau nenorocit, astea sunt cuvinte pentru tine?

– Da, nu văd prea bine ceea ce înseamnă toate acestea.

– Dar tu eşti totuşi vesel din fire, zise Françoise.

– Mă plictisesc adesea, zise Gerbert.

O spunea cu seninătate. I se părea normală o lungă plictiseală traversată de mici sclipiri de plăcere. Momente bune, altele mai puţin bune. Dar dacă are dreptate, până la urmă. Dacă restul nu era decât iluzie şi literatură? Stătea acolo pe o bancă de lemn tare; se făcea frig, în jurul meselor se înghesuiau militari şi familii. Pierre era aşezat la o altă masă cu Xavière, au fumat, au băut, au vorbit; şi zgomotul, fumul nu se condensaseră în acele ore misterioase a căror intimitate interzisă Françoise trebuia s-o invidieze; ei se pregăteau să se despartă şi din legătura care-i unise nu va rămâne nici o urmă. Şi nicăieri, nimic nu va mai rămâne de invidiat, de regretat sau de temut. trecutul, viitorul, dragostea, fericirea nu mai erau decât zgomotul pe care-l facem din gură. Nimic nu există, decât muzicanţii în bluze stacojii şi păpuşa în rochie neagră, cu un fular roşu în jurul gâtului; fustele sale ridicate pe un jupon mare brodat descoperindu-i picioarele subţiri. Ea era acolo; era de ajuns pentru a-ţi umple privirea care putea să se odihnească, contemplând-o într-un prezent etern.

– Dă-mi mâna, frumoasa mea, să-ţi ghicesc. Françoise tresări şi întinse mâna unei ȝigănci îmbrăcată în galben şi violet.

– Nu-ți merge atât de bine pe cât ai vrea, dar fi liniștită, vei primi curând o veste care te va face fericită, zise femeia, dintr-o singură suflare. Ai bani, frumoasa mea, dar nu atâția cât cred oamenii, ești mândră și de asta ai dușmani, dar ai să învingi până la urmă necazurile. Dacă vii cu mine, frumoasa mea, îți spun un mic secret.

– Du-te, o îndemnă Gerbert.

Françoise o urmă, țigancă iar scose din buzunar o bucățică de lemn alb.

– Îți spun un secret: există un bărbat tânăr brunet, tu îl iubești mult, dar nu ești fericită cu el din cauza unei fete blonde. Asta e o amuleță, o pui într-o batistă și o porți la tine timp de trei zile și vei fi fericită cu bărbatul pe care-l iubești, nimănui n-am dat-o, este amuleta cea mai prețioasă; dar ție ți-o dau cu o sută de franci.

– Mulțumesc, zise Françoise, nu vreau amuleta. Poftim pentru ghicit.

Femeia pipăi moneda de argint.

– O sută de franci pentru fericirea ta, nu înseamnă nimic; cât vrei să plătești pentru fericirea ta; douăzeci de franci?

– Nimic, zise Françoise.

Reveni și se așeză lângă Gerbert.

– Ce ți-a povestit? zise Gerbert.

– Baliverne, zâmbi Françoise; mi-a oferit fericirea pentru douăzeci de franci, dar e prea scump dacă, așa cum spui tu, nu e decât un cuvânt.

– N-am spus asta! protestă Gerbert, speriat de a se fi compromis atât de mult.

– Probabil e adevărat, zise Françoise, cu Pierre ne spunem o grămadă de vorbe, dar dedesubt ce e?

Neliniștea care o fulgera brusc fu atât de violentă, încât îi veni să țipe; era ca și cum deodată lumea se golea; nu mai aveai de ce te teme, dar nici ce să mai iubești. Nu exista absolut nimic. Avea să-l regăsească pe Pierre, aveau să-și spună fraze și pe urmă aveau să se despartă; dacă prietenia dintre Pierre și Xavière nu era decât un miraj gol,

nici dragostea dintre Pierre și Françoise nu mai exista; nu era decât o nesfârșită adunare de clipe indiferente; nimic decât o agitație dezordonată de carne și gânduri, cu moarte la sfârșit.

– Hai să plecăm, zise ea brusc.

*

* *

Niciodată Pierre nu întârzia la o întâlnire; când Françoise intră în restaurant, el era deja așezat la masa lor obișnuită; ea fu străbătută de un elan de bucurie văzându-l, dar se răzgândi imediat: n-avem decât două ore la dispoziție și bucuria se topi.

– Ai petrecut o după amiază plăcută? o întrebă Pierre cu tandrețe; un surâs larg îi lumina toată fața, dând trăsăturilor un aer de inocență.

– Am hoinărit prin talcioc, îl informă Françoise, Gerbert a fost chiar amuzant numai timpul a fost mohorât. Am pierdut două sute de franci la masa unui sfōrar.

– Cum s-a întâmplat? Ce proastă ești, Françoise, zise Pierre. El îi întinse lista de bucate. Ce iei?

– Un welh, zise Françoise.

Pierre studia lista cu un aer îngrijorat.

– Nu există ouă cu maioneză, constată el; chipul lui nedumerit și decepționat n-o impresionează pe Françoise; remarcă, rece, că avea o față înduioșătoare.

– Atunci două welh, zise Pierre.

– Te interesează să-ți povestesc despre ce am vorbit, îl întrebă Françoise.

– Bineînțeles că mă interesează, zise Pierre, însuflețit.

Ea îi aruncă o privire neîncrezătoare; odinioară se gândea „îl interesează” și-i povestea repede totul; când i se adresau ei, cuvintele, zâmbetele lui Pierre, erau chiar Pierre; brusc, ele îi apărură ca niște semne echivoce; Pierre le provoca

voit; se ascundea în spatele lor, se putea deci afirma doar atât: „el a spus că-l interesează” și nimic mai mult.

Puse mâna pe brațul lui Pierre.

– Povestește tu întâi atunci, zise ea. Ce ai făcut cu Xavière? Ați lucrat, în sfârșit?

Pierre o privi cu un aer rușinat.

– Cătuși de puțin, zise el.

– Mi-am închipuit! zise Françoise, fără să-și mai ascundă nervozitatea; Xavière trebuie să lucreze, pentru binele ei și al nostru; nu va putea trăi ani de zile ca o parazită.

– Ne-am certat trei sferturi din timpul petrecut împreună după amiază, zise Pierre.

Françoise simți cum își alcătuiește o anume expresie, temătoare fără să știe de ce că ar fi putut să-i scape ceva.

– Referitor la ce? zise ea.

– Referitor chiar la munca ei, zise Pierre; zâmbi în gol. Azi dimineață, la cursul de improvizație, Bahin i-a cerut să se plimbe într-o pădure și să culeagă flori; ea a răspuns cu oroare că detestă florile și mai mult nu s-a putut scoate de la ea. Mi-a povestit cu atâta mândrie că m-a scos din sărite.

C-un aer indiferent Pierre turnă sosul englezesc peste welh-ul fumegând.

– Și? îl îndemnă Françoise, nerăbdătoare; dar el mânca liniștit, fără a bănuși cât era de important pentru ea să știe.

– Oh! i-am arătat eu ei! se amuză Pierre, era ulcerată; a venit toată numai fiere și zâmbete, fiind sigură că am să-i împletesc coronițe și eu am făcut-o troacă de porci! Mi-a explicat, cu pumnii strânși, cu acea politețe perfidă pe care o cunoști bine, că suntem mai răi decât burjuii pentru că nu ne gândim decât la confortul nostru moral. Ceea ce nu era chiar atât de fals, dar pe mine m-au apucat pandaliile; am stat o oră la Dôme, unul în fața celuiilalt, cu dinții înțeleștați.

Toate aceste teorii despre o viață fără speranțe, despre vanitatea oricărui efort, deveniră, până la urmă, agasante.

Françoise se stăpâni: nu voia să-și petreacă timpul criticând-o pe Xavière.

– Trebuie să fi fost foarte plăcut! zise ea. Era stupid nodul acela din gât; dar nu avea de gând să-și piardă cumpătul în fața lui Pierre.

– Nu-i chiar atât de neplăcut să fierbi de furie, zise Pierre, cred că și ei îi place; dar având o rezistență mai mică decât mine, până la urmă s-a dezumflat; atunci am încercat o apropiere. A fost greu pentru că era îngrozitor de ancorată în ura ei, însă, până la urmă, am învins-o. Și adăugă cu un aer satisfăcut: am semnat o pace solemnă și pentru a pecetlui reconcilierea m-a invitat să luăm un ceai în camera ei.

– În camera ei? se miră Françoise; era mult timp de când Xavière n-o mai primise în camera ei; simți o mică arsură de ciudă.

– Ai reușit până la urmă să-i smulgi câteva promisiuni?

– Am vorbit despre altceva, zise Pierre. I-am povestit despre călătoriile noastre și ne-am imaginat că eram toți trei.

Zâmbi.

– Am improvizat o mulțime de mici scene; o întâlnire în inima deșertului între un excursionist englez și un mare aventurier, vezi genul. Are fantezie, numai dacă ar ști s-o folosească.

– Trebuie s-o ții bine în mână, îi recomandă Françoise, cu un ușor reproș.

– O voi face, promise Pierre, nu mă bombăni.

Surâse umil și zaharisit.

– Mi-a zis brusc: petrec un moment formidabil alături de tine.

– Ei bine! E un succes, fu de acord Françoise. Petrec un moment formidabil alături de tine... stătea în picioare, cu ochii pierduți în gol sau pe marginea divanului, prăvind-l fix pe Pierre? Nu merita osteneala să întrebi; cum să definești nuanța precisă a vocii, parfumul care-i învăluia camera în clipa aceea? Cuvintele nu puteau decât să te

apropie de mister, fără să-l facă mai puțin impenetrabil; n-ar fi făcut decât să sporească umbra rece care-i acoperea inima.

– Nu prea văd exact în ce stadiu sunt sentimentele ei pentru mine, zise Pierre cu un aer preocupat, câștig teren, mi se pare; dar e un teren teribil de mișcător.

– Tu câștigi din zi în zi, zise Françoise.

– Când am plecat de la ea, a fost din nou oribilă, zise el, îi era ciudă că nu-și făcuse lecția și se arăta plină de dezgust față de ea însăși.

O privi pe Françoise cu un aer serios.

– Vei fi amabilă cu ea, nu-i așa?

– Eu sunt întotdeauna amabilă cu ea, protestă Françoise cu răceală; de fiecare dată, când Pierre îi dicta purtarea față de Xavière, se zbârlea; n-avea nici o poftă s-o vadă pe Xavière, nici să fie amabilă, acum că totul devenise o datorie.

– E îngrozitor amorul ei propriu! rosti Françoise. Ar trebui să fie sigură de o reușită imediată și strălucitoare pentru a consimți să riște.

– Nu este numai amorul propriu, zise Pierre.

– Ce-i atunci?

– Ne-a spus de o sută de ori că o dezgustă să se înjosească făcând tot felul de calcule, impunându-și să aibă răbdare.

– Și tu o simți ca o înjosire? întrebă Françoise.

– Eu n-am morală, declară Pierre.

– Sincer, tu crezi că ține de morală ceea ce face ea?

– Firește, într-un sens, zise Pierre, parcă enervat. Are o atitudine bine definită față de viața cu care ea nu cade la învoială; după mine, este o morală. Ea caută plenitudinea: nu e genul de pretenție pe care noi am prețuit-o întotdeauna?

– E vorba în cazul ei de o slăbiciune, zise Françoise.

– Slăbiciune, cum adică? se miră Pierre. Slăbiciune să fie acest fel al ei de a se închide în prezent? dar numai

așa își găsește starea ei de plenitudine; dacă prezentul nu-i oferă nimic, se ascunde în colțul ei ca un animal bolnav; dar tu știi, când împingi inerția, până la punctul în care ea o împinge, nu mai merge să-i spui slăbiciune pentru că devine un fel de putere. Nici tu, nici eu, n-avem forța de a rămâne 48 de ore într-o cameră fără să vedem pe nimeni și fără să facem nimic.

– Sunt de acord, zise Françoise; o cuprinse brusc o nevoie dureroasă s-o vadă pe Xavière; vocea lui Pierre devenise de o căldură neobișnuită; admirația era totuși un sentiment pe care el pretindea că-l ignoră.

– În schimb, continuă Pierre, când ceva o emoționează, este impresionant cum se poate bucura; îmi simt sângele atât de sărac lângă ea; aproape că mă simt umilit.

– Ar fi pentru prima oară în viața ta când ai cunoaște umilința, zise Françoise, încercând să râdă.

– La plecare i-am spus că era o mică perlă neagră, zise Pierre cu gravitate, a dat din umeri, însă eu așa am simțit. Totul este atât de pur în ea și atât de violent.

– De ce neagră? întrebă Françoise.

– Din cauza acestui soi de perversiune care o stăpânește. S-ar zice că are nevoie din când în când să facă rău, să-i provoace pe ceilalți s-o urască.

Pierre deveni o clipă visător.

– E curios, știi, adesea când îi spuneam că o prețuim, se cabra, ca și cum i-ar fi fost teamă. Se simțea înlănțuită de prețuirea pe care i-o purtăm.

– Și-și scutura repede lanțurile, conchise Françoise.

Ezita; ar fi dorit să creadă în această imagine seducătoare; dacă se simțea acum departe de Pierre, era și din pricină că-l lăsase să înainteze singur pe calea admirației și a tandreței; ochii lor nu mai contemplau aceleași imagini; ea nu vedea decât un copil capricios, acolo unde Pierre zărise un suflet exigent și sălbatic; dacă ea ar fi consimțit să-l însoțească, dacă ar fi renunțat la rezistența ei îndârjită...

– E ceva adevărat în toate acestea, fu de acord și ea, simt și eu adesea un anume patetism în ea.

Se încordă toată din nou; masca atrăgătoare era o vicleanie, nu va ceda acestei vrăjitorii; ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi cedat, n-avea idee: știa doar că o amenința o primejdie.

– Dar e imposibil să te împrietenești cu ea, zise ea aspru. E de un egoism monstruos; și nu pentru că se preferă pe sine în raport cu ceilalți, dar n-are nici măcar sentimentul existenței lor.

– Ea te iubește foarte mult, totuși, îi reproșă Pierre, dar tu ești destul de dură cu ea, să știi.

– Nu e o iubire prea plăcută, constată Françoise, mă tratează ca pe un idol și ca pe un preș în același timp. Poate că în adâncul sufletului ei, contemplă esența mea cu admirație; dar de biata mea persoană în carne și oase, dispune cu o dezinvoltură stingheritoare. Se înțelege: unui idol nu-i e niciodată foame, nici somn, pe un idol nu-l doare capul, îl respecti fără să-i ceri avizul privind cultul pe care-l închini.

Pierre începu să râdă.

– E adevărat, însă ai să mă crezi părtinitor; mă tulbură această incapacitate a ei de a intra în contact cu oamenii.

Françoise zâmbi și ea.

– Este, într-adevăr puțin părtinitoare, constată ea.

– Ieșiră din restaurant; nu vorbiseră decât de Xavière; toate clipele în care nu era cu ea și le petrecea vorbind despre ea. Devenea o obsesie. Françoise îl privi pe Pierre cu o anume tristețe; nu-i puse nici o întrebare, era perfect indiferent la ceea ce gândise Françoise în timpul zilei; și când părea că o asculta cu un oarecare interes, nu era oare numai din politete? Ea îi strânse brațul, dorind să păstreze cel puțin un contact cu el. Pierre îi apăsă ușor mâna.

– Știi, regret într-un fel că nu mai dorm la tine.

– Cabina ta e acum foarte frumoasă, zise Françoise după ce ai zugrăvit-o din nou.

Era îngrozitor. În fraza mângâietoare, în gestul lui tandru,

ea nu văzuse decât o intenție amabilă; nu erau sentimente complete; n-o emoționau. Se înfioră. Provocase parcă fără voia ei un declic; și acum că se înfiripase, îndoiala mai putea ea fi vreodată învinsă?

– O seară plăcută, îi ură Pierre, tandru.

– Mulțumesc, pe mâine dimineată, zise Françoise.

Îl văzu dispărând pe mica ușă a teatrului și o suferință ascuțită îi sfâșie inima. În spatele frazelor și a gesturilor, ce mai era? „Noi suntem una și aceeași ființă”. La adăpostul acestei confuzii comode, nu catadicsise să se neliștească pentru Pierre; dar totul nu era decât vorbe; ei erau doi. Simțise într-o seară la Pôles Nord; și i-o reproșă lui Pierre, câteva zile mai târziu. Nu se ostenise să-și analizeze starea, se refugiase în mânie pentru a nu vedea adevărul: dar Pierre nu era de vină, el nu se schimbase. Ea era aceea care greșise ani de zile, privindu-l numai ca pe o justificare a ei însăși; remarcase de abia acum că el trăia pe seama lui însuși, și răsplata încrederii ei năuce, o primise, trezindu-se brusc în fața unui necunoscut. Grăbi pasul. Singurul fel în care ea se mai putea apropia de Pierre, era s-o întâlnească pe Xavière și să încerce s-o vadă cum o văzuse el. Era departe timpul în care Xavière nu-i apărea lui Françoise decât ca o frântură a propriei ei vieți. Acum se grăbea cu o neliniște curioasă și descurajantă spre o lume străină pe care ochii ei abia dacă o zăreau.

Françoise rămase un moment neclintită înaintea ușii; camera aceea o intimidă; era într-adevăr un loc sacru; se celebra mai mult decât un cult, iar divinitatea supremă, spre care urcau fumul țigărilor, parfumul de ceai și de lavandă, era Xavière însăși, așa cum proprii ei ochi o contemplau.

Françoise deschise încet.

– Intră, se auzi o voce veselă.

Puțin surprinsă, Françoise împinse ușa; în picioare în rochia ei de casă, cu verde și alb, Xavière zâmbea, amuzată de uimirea pe care știa că avea s-o stârneasă. O lampă camuflată în roșu arunca în cameră o lumină sângerie.

– Vrei să-ți petreci seara cu mine? zise Xavière. Am pregătit ceva pentru cină.

Lângă chiuvetă, ceainicul torcea pe un reșou cu spirt și Françoise zări în penumbră două farfurii încărcate cu sandvișuri multicolore; nu se punea problema să refuze invitația: dincolo de aerul lor timid, invitațiile lui Xavière erau întotdeauna ordine imperioase.

– Ești foarte drăguță, acceptă ea, dacă aș fi știut că va fi o seară de gală, m-aș fi îmbrăcat frumos.

– Ești foarte bine așa, zise Xavière, cu dragoste. Instalează-te comod; privește, am cumpărat ceai verde, frunzulitele au încă aerul că trăiesc și o să vezi ce parfumat e.

Își umflă obrajii din toate puterile în flacăra reșoului. Lui Françoise îi fu rușine de răutatea ei.

– Da, într-adevăr, sunt foarte rea, își spuse în sine ea, m-am înăcrit. Pe ce ton aspru îi vorbise adineaori lui Pierre! Expresia atentă a chipului ei aplecat peste ceainic era dezarmantă.

– Îți plac icrele de Manciuira? zise Xavière.

– Da, foarte mult, zise Françoise.

– Ah! ce bine-mi pare, mi-a fost teamă că n-o să-ți placă.

Françoise privea sandvișurile cu puțină teamă; pe bucăți de pâine de secară tăiate rotund, în pătrate, în romburi erau expuse diferite feluri de gustări împestritate; ici, colo se distingeau o sardea, o măslină, o rondelă de sfleclă roșie.

– Nu sunt două la fel, zise Xavière cu mândrie; turnă într-o ceașcă ceaiul aburind. Am fost obligată să pun puțin sos tomat din loc în loc, zise ea repede, asta le face mai frumoase, dar n-o să-l simți deloc.

– Par foarte dichisite, zise Françoise cu resemnare; avea oroare de tomate. Alese sandvișul cel mai puțin roșu, avea un gust ciudat, dar nu era chiar atât de rău.

– Ai văzut că am fotografii noi? zise Xavière.

Pe tapetul pereților cu ramuri roșii și verzi ea prinsese în ace câteva nuduri artistice; Françoise examină cu grijă lungile dosuri curbate, sâni bogăți.

– Nu cred că i-au plăcut lui Labrousse, zise Xavière cu o mustră înțepată.

– Blonda este poate puțin cam grasă, zise Françoise, dar bruneta este încântătoare.

– Are gâtul lung și frumos, seamănă cu al tău, zise Xavière cu o voce mângâietoare. Françoise îi surăsese simțindu-se brusc eliberată; toată vraja acestei zile dispăruse. Privi divanul, fotoliile, acoperite cu o pânză în romburi galbene, verzi, roșii ca o haină de clown; îi plăcea sclipirea culorilor îndrăznețe, de o nuanță veștedă și lumina funebră și mirosul de flori moarte și de trup viu care plutea în jurul lui Xavière; din această cameră, Pierre nu cunoscuse nimic în plus și Xavière nu întorsese fața spre el mai emoționată decât i-o oferea acum lui Françoise; trăsăturile încântătoare alcătuiau o figură cinstită de copil și nu o mască neliniștitoare de magician.

– Mai ia sandvișuri, zise Xavière.

– Nu-mi e chiar atât de foame, se scuză Françoise.

– Oh! exclamă Xavière cu o față dezolată, nu-ți plac.

– Ba da, îmi plac, zise Françoise întinzând mâna spre farfurie; cunoștea bine această tandră tiranie. Xavière încercând să facă plăcere celui alt se încânta în mod egoist de plăcerea de a face plăcere. De ce s-o fi oropsit? Nu era oricum amabilă? Cu ochii strălucind de satisfacție, se uita la Françoise cum înghițea un sos de tomate; ar fi trebuit să fii o stâncă să nu te emoționezi de bucuria ei.

– Am avut o mare bucurie adineaori, zise Xavière pe un ton de confidență.

– Care? zise Françoise.

– Frumosul dansator negru! exclamă Xavière. Mi-a spus câteva cuvinte.

– Fii atentă, să nu-ți scoată ochii blonda, zise Françoise.

– L-am întâlnit pe scară pe când urcam cu ceaiul și cu pachetele. Ochii lui Xavière se luminară. Ce frumos era! Avea un pardesiu de culoare deschisă și o pălărie gri deschis, era atât de frumos cu pielea lui întunecată. Am scăpat

pachetele. El mi le-a adunat surâzând și mi-a zis: „Bună seara, domnișoară, poftă bună”.

– Și tu ce i-ai răspuns? o întrebă Françoise.

– Nimic! zise Xavière cu un aer scandalizat. Am luat-o la fugă.

Surâse.

– E grațios ca o pisică, și e atât de inconștient și de viclean.

Françoise nu-l privise niciodată foarte de aproape pe acest negru; alături de Xavière, ea se simțea atât de uscată; câte amintiri n-ar fi adunat Xavière de la talcioc; n-ar fi văzut numai niște trențe jegose, niște barăci găurite.

Xavière umplu din nou ceașca lui Françoise.

– Ai lucrat bine în dimineața asta? o întrebă cu un aer drăgăstos. Françoise surâse; Xavière făcuse un progres evident; de obicei, ura munca pe care o făcea Françoise pentru că îi consacra cel mai mult din timpul ei.

– Destul de bine, zise ea. Dar a trebuit să plec după amiază, am luat masa cu mama.

– Am să-ți citesc oare cartea într-o zi? zise Xavière cu un botic cochet.

– Bineînțeles, zise Françoise, dacă vrei îți arăt primele capitole.

– Despre ce e vorba? se interesă Xavière.

Se așezase pe o pernă, cu picioarele sub ea și suflă ușor în ceaiul fierbinte. Françoise o privea cu un pic de remușcare, era emoționată de interesul pe care i-l arăta Xavière; ar fi trebuit să încerce să stea de vorbă cu ea mai des.

– E vorba despre tinerețea mea, îi explică Françoise; aș vrea să descifrezi în cartea mea de ce ești adesea atât de defavorizat când ești tânăr.

– Crezi că omul tânăr e defavorizat? o întrebă Xavière.

– Nu tu, zise Françoise. Tu ai un suflet nobil.

Se gândea.

– Vezi, când ești copil, te resemnezi ușor să nu fii luat în seamă; dar, la șaptesprezece ani, lucrurile se schimbă:

vrei să exiști cu adevărat și, cum în sinea ta ești tot copil, faci apel prostește la garanții exterioare.

– Cum așa? se interesă Xavière.

– Cauți aprobarea oamenilor, îți scrii gândurile, te compari cu modele stabilite. Uită-te la Elisabeth, exemplifică Françoise. Într-un sens n-a depășit niciodată acest stadiu. A rămas o eternă adolescentă.

Xavière începu să râdă.

– Nu semănăm, cu siguranță, Elisabethei, conchise ea.

– În parte, zise Françoise. Elisabeth ne agasează pentru că ne ascultă orbește, pe Pierre și pe mine și pentru că se prefăce tot timpul. Dar, dacă am încerca cu puțină simpatie să o înțelegem, s-ar vedea în toate acestea un efort stângaci pentru a da vieții și persoanei ei o valoare sigură. Chiar respectul ei pentru formele sociale: căsătoria, celebritatea, este tot o formă a acestei griji.

Fața lui Xavière se umbri ușor.

– Elisabeth este o neînsemnată persoană vanitoasă, zise ea. Asta-i tot.

– Nu, nu e chiar tot, o contrazise Françoise. Trebuie să înțelegem de unde-i vina.

Xavière ridică din umeri.

– La ce folosește să încercăm să-i înțelegem pe oamenii care nu valorează nimic.

Françoise își stăpâni un gest de nerăbdare; Xavière se simțea lezată imediat ce se vorbea despre altcineva decât ea, cât de cât indulgent sau măcar imparțial.

– Într-un sens, toată lumea merită acest efort, zise ea lui Xavière, care o asculta cu o atenție bosumflată. Elisabeth e îngrozită când privește în interiorul ei pentru că nu dă decât de gol și pustiu; ea nu-și dă seama că asta-i soarta tuturor; pe ceilalți, dimpotrivă, ea îi vede din afară, prin cuvinte, gesturi, chipuri care exprimă a anume plinătate și produc asupra ei un fel de miraj.

– E interesant, conchise Xavière. De obicei, nu-i găsești atâtea scuze.

– Dar nu e vorba nici de scuze, nici de condamnări, zise Françoise.

– Am remarcat, zise Xavière. Labrousse și cu tine atribuiți oamenilor totdeauna o mulțime de mistere. Ei sunt însă mult mai simpli.

Françoise surâse; era chiar reproșul pe care i-l adresase într-o zi lui Pierre: de a o complica pe Xavière de bună voie..

– Sunt simpli dacă îi privești la suprafață, zise ea.

– Probabil, zise Xavière politicoasă și neatentă, punând capăt definitiv discuției. Își puse pe masă ceașca și surâse lui Françoise cu un aer amabil.

– Știi ce mi-a povestit femeia de serviciu? o întrebă ea; la numărul nouă stă un individ care este pe rând bărbat și femeie.

– La nouă? tipul acela cu capul masiv și vocea groasă? o întrebă Françoise. Individul tău se îmbracă în femeie? El e.

– Da, însă are nume de bărbat. Este austriac: se pare că la nașterea lui au șovăit; în final l-au declarat băiat; apoi la cincisprezece ani a avut un accident specific feminin, dar părinții lui nu i-au schimbat starea civilă. Xavière adăuga, în șoptă: de altfel, are păr pe piept și alte particularități. Era celebru în țara lui, s-au făcut filme despre el, a câștigat destui bani.

– Îmi închipui că în vremurile bune ale psihanalizei și sexologiei, trebuie să fi fost un noroc să fi hermafrodit, zise Françoise.

– Da, dar de când s-au iscat toate mișcările astea politice, știi, zise Xavière, cu un aer stingherit l-au izgonit. Atunci el s-a refugiat aici; n-are bani și se pare că este foarte nenorocit pentru că inima îl poartă spre bărbați, însă bărbații nu-l vor deloc.

– Ei! săracul! E adevărat; nici pederastia nu au ce face cu ea, zise Françoise.

– Plânge tot timpul, o înștiință Xavière cu un aer dezolat; se uita la Françoise. Nu e vina lui; cum se poate să te

izgonească dintr-o țară pentru că ești făcut așa sau altfel? Nu au dreptul.

– Guvernele au drepturile pe care și le iau singure, zise Françoise.

– Nu înțeleg, se revoltă Xavière. Nu există nici o țară unde să poți face ce vrei?

– Nici una.

– Atunci ar trebui să trăiești pe o insulă pustie, zise Xavière.

– Chiar și insulele pustii aparțin acum tot oamenilor, o informă Françoise. Suntem încolțiți.

– Oh, voi găsi eu ceva.

– Nu cred, zise Françoise, vei fi obligată ca toată lumea să accepte o grămadă de lucruri care nu-ți plac.

Surăse.

– E o idee care te revoltă?

– Da, zise Xavière.

Îi aruncă lui Françoise o privire furioasă.

– Nu-i așa că Labrousse ți-a spus că nu-i mulțumit de munca mea?

– Mi-a spus doar că ați stat de vorbă foarte mult timp. Françoise adăugă veselă: era flatat că l-ai invitat la tine.

– Oh! Așa s-a întâmplat, zise Xavière cu răceală.

Se întoarce cu spatele ca să mai umple o dată ceainicul. Se făcu liniște. Pierre se înșela dacă credea că fusese iertat; Xavière nu rămânea niciodată la ultima impresie pe care o trăia. Probabil că se gândise mâniaasă toată după amiaza și o mai enervase, pe deasupra, și acea reconciliere finală.

Françoise o cercetă atentă. Primirea încântătoare nu fusese oare decât un simplu exorcism? Nu se lăsase încă o dată înșelată. Ceaiul, sandvișurile, frumoasa rochie verde nu erau destinate s-o onoreze pe ea, ci, mai degrabă, să-i retragă lui Pierre privilegiul prostește acordat. I se puse un nod în gât. Nu, nu era posibil să lege o asemenea prietenie; simți brusc în gură un gust fals, un gust de pilitură metalică.

Capitolul VII

– Ar trebui să luați o cupă cu fructe, zise Françoise dând din coate pentru a-i face loc Jeannei Harbley să treacă spre bufet. Mătușa Christine nu se ridicase de la masă și-i surâdea cu admirație lui Guimiot care mânca o înghețată cu un aer condescendent. Dintr-o privire, Françoise verifică dacă farfuriile cu sandvișuri și fursecuri mai arătau onorabil; venise de două ori mai multă lume decât la revelionul de anul trecut.

– Decorul este încântător, remarcă Jeanne Harbley.

Françoise răspunse pentru a zecea oară.

– Begramian l-a montat, el are gust.

El avusese meritul de a transforma atât de repede în sală de dans un câmp de bătălie roman, dar lui Françoise nu-i plăcea prea mult această abundență de ilex, vâsc și ramuri de brad. Privi în jurul ei, căutând fețe noi.— Ce bine că ați venit! Labrousse va fi atât de bucuros să vă vadă.

– Unde este iubitul nostru maestru?

– Jos, cu Berger, are nevoie de voi ca să-l distrați.

Blanche Bouguet nu era deloc mai amuzantă decât Berger, dar o schimbare nu strica. Pierre n-avea un aer de

sărbătoare; din timp în timp ridică brusc capul, cu un aer preocupat: Xavière îl neliniștea; îi era teamă să nu se îmbete sau să nu plece. În clipa aceea, ea stătea pe marginea avanscenei alături de Gerbert; bălăngănindu-și picioarele în gol, părea că se plictisește strașnic. Fonograful cânta o rumba, însă înghesuiala era atât de mare că nu se putea dansa.

– N-are decât! se gândi Françoise; seara era deja destul de penibilă și așa, dar ar fi devenit intolerabilă dacă ar fi trebuit să ții seama de mofturile și indispozițiile ei.

– Plecați deja? Ce păcat!

– Urmări cu privirea satisfăcută silueta lui Abelson; când toți invitații serioși vor fi plecat, nu va trebui să se mai ostenească, conversând atât. Françoise se îndreptă spre Elisabeth; de o jumătate de oră fuma, rezemată de portant, cu privirea fixă, fără să vorbească nimănui; dar să traversezi scena, însemna o adevărată expediție.

– Ce bine-mi pare că ai venit! Labrousse va fi bucuros! A pus Blanche Bouguet laba pe el, încearcă să-l scapi!

Françoise mai făcu câțiva pași.

– Sunteți minunată, Marie-Ange, acest albastru cu violet, este atât de frumos.

– E un ansamblu de la Lanvin; este șic, nu-i așa?

Strângeri de mâini, surâsuri, și Françoise ajunsese lângă Elisabeth.

– Greu a fost, zise ea, veselă. Se simțea cu adevărat obosită, era adesea obosită în ultima vreme.

– Multe femei elegante, în seara asta! constată Elisabeth; toate actrițele astea ai remarcat ce ten urât au.

Tenul Elisabethei nu era nici el mai frumos; buhăit, bătând în galben; „a început să se lase”, constată Françoise în gând; nu-ți venea să crezi că în urmă cu numai șase săptămâni, în seara repetiției generale, era încă strălucitoare.

– Din pricina fardurilor, zise Françoise.

– Trupurile sunt însă formidabile, constată Elisabeth, imparțială. Când te gândești că Blanche Bouguet are mai mult de patruzeci de ani!

Trupurile erau tinere, și tânăr era părul în culori prea adecvate și chiar conturul ferm al fețelor, însă tinerețea lor n-avea prospețimea lucrurilor însuflețite, era o tinerețe îmbălsămată; nici un rid, nici o labă a gâștei nu le marcau pilele bine întinsă; dar aerul istovit din jurul ochilor devenea cu atât mai neliniștitor. Era un semn că îmbătrâneau pe ascuns; puteau îmbătrâni încă mult timp fără ca lustruita lor carapace să plesnească până într-o zi, când brusc cochilia strălucitoare, mai subțire decât o hârtie de mătase, se va face pulbere, atunci se va vedea apărând o bătrânețe desăvârșită cu riduri, cu pete, cu vine umflate, cu degete noduroase.

– Femei bine conservate, zise Françoise, ce expresie îngrozitoare; mă duce cu gândul întotdeauna la conservele de homar și la chelnerul care vă spune: „sunt la fel de bune ca și cele proaspete”.

– Eu nu am atâtea prejudecăți în favoarea tinereții, zise Elisabeth. Puștancele astea prost făcute, sunt atât de nesărate.

– Nu ți se pare încântătoare Canzetti, cu fusta ei largă țigănească, o întrebă Françoise, și uite la micuța Eloy, și la Chanaud; evident, croiala nu este impecabilă...

Rochiile lor cam stângace aveau grația existențelor nehotărâte, reflectând ambițiile, visele, greutatea, resursele; centura lată și galbenă a lui Canzetti, broderiile cu care Eloy își presărase corsajul, le aparțineau la fel de intim ca și surâsurile lor. Așa se îmbrăcase și Elisabeth altădată.

– Iar eu îți spun că ele ar fi dat mult, puștancele, să arate ca Harbley sau ca Bouguet, zise Elisabeth, cam acră.

– E adevărat și, dacă reușesc, vor fi la fel cu celelalte, conchise Françoise.

Ea încojură cu o privire scena: frumoasele actrițe de renume, debutantele, ratatele sfioase, o mulțime de destine separate, alcătuind o agitație confuză, care te amețea. În anumite clipe, lui Françoise i se părea că aceste vieți veniseră să se încrucișeze într-adins pentru ea, în acel punct al spațiului și al timpului, unde se afla și ea; în alte clipe

i se părea că era exact pe dos. Oamenii trăiau risipiți, fiecare pentru sine.

În orice caz, Xavière e de-a dreptul urâtă în această seară, zise Elisabeth, florile pe care și le-a pus în păr, sunt de prost gust!

Françoise își petrecuse mult timp cu Xavière pentru a alcătui acest buchețel timid, dar nu vru s-o contrazică pe Elisabeth; avea destulă ostilitate în privire, chiar când erai de aceeași părere cu ea.

– Sunt cam ridicoli amândoi, zise Françoise.

Gerbert era gata să-i aprindă țigara lui Xavière, însă îi evita cu grijă privirea; era elegant, într-un costum de culoare închisă pe care-l împrumutase de la Péclard. Xavière își privea, îndârjită, vârful pantofilor.

– De când mă uit la ei, n-au schimbat nici un cuvânt, zise Elisabeth, sunt timizi ca doi îndrăgostiți.

– Se terorizează, zise Françoise; păcat, ar fi putut fi buni prieteni.

Perfidia lui Elisabeth n-o atinsese, dragostea ei pentru Gerbert era ferită de orice gelozie; dar nu era plăcut să te simți atât de sălbatic de urâtă. Era aproape o ură fățișă; niciodată Elisabeth nu făcea confidențe; toate vorbele, toate tăcerile ei erau reproșuri mușcătoare.

– Bernheim mi-a spus că veți pleca, fără îndoială, în turneu la anul, o întrebă Elisabeth. E adevărat?

– Nu-i adevărat, zise Françoise; el și-a băgat în cap că Pierre va ceda până la urmă, dar se înșeală. Iarna viitoare Pierre își va monta piesa lui.

– Începeți stagiunea cu ea? mai întrebă Elisabeth.

– Nu știu încă, zise Françoise.

– Ar fi păcat să plecați în turneu, rosti Elisabeth cu un aer preocupat.

– Asta-i și părerea mea, zise Françoise.

Se întreba surprinsă dacă Elisabeth mai spera ceva de la Pierre; probabil că se gândea să mai facă o tentativă, în octombrie, în favoarea lui Battier.

– Se mai goleşte puţin, zise ea.

– Trebuie s-o văd pe Lise Malan, zise Elisabeth, se pare că are ceva important să-mi spună.

– Iar eu mă duc să-l ajut pe Pierre.

Pierre strângea afectuos mâinile, însă strădania era zadarnică, nu ştia să pună căldură în surăsurile sale; era o artă pe care doamna Miquel avusese mare grijă s-o înveţe pe fata ei.

– Mă întreb în ce stadiu se află relaţia ei cu Battier, se gândea Françoise, tot risipind saluturi şi regrete. Elisabeth îl alungase pe Guimiot, sub pretextul că i-ar fi furat ţigările, se împăcase cu Claude, însă probabil că nu mergea, nicio dată nu fusese mai rea.

– Ia te uită, unde s-a dus Gerbert? zise Pierre.

Xavière era singură în mijlocul scenei, cu braţele atârând.

– De ce nu dansaţi? reluă el. Acum e loc.

Avea o anume nervozitate în voce. Cu inima puţin strânsă, Françoise privea faţa pe care o iubise atâta timp cu o nepăsare oarbă; învăţase să-l descifreze; nu era prea sigur pe el în seara aceea, părea tot atât de fragil pe cât era, de încordat şi înţepenit.

– E ora două şi zece, zise ea, nu mai vine nimeni.

Pierre aşa era, nu ştia să profite de momentele când Xavière se arăta amabilă cu el; în schimb, cele mai mici încruntări ale ei din sprâncene îl făceau să turbeze de furie sau remuşcare. Avea nevoie s-o simtă în puterea lui pentru a trăi în pace cu el însuşi. Dacă oamenii se întărpuneau între ea şi el, era întotdeauna neliniştit şi iritabil.

– Nu te-ai plictisit? o întreabă Françoise.

– Nu, zise Xavière. Numai că e greu să asculţi o muzică bună de jazz şi să nu poţi dansa.

– Dar acum se poate foarte bine dansa, zise Pierre.

Se lăsă un moment de tăcere; zâmbiră toţi trei, dar vorbele nu le veniră pe buze.

– Am să te învăţ rumba imediat, îi propuse Xavière lui Françoise, parcă un pic cu prea mult elan.

– Rămân la slow, refuză Françoise, pentru rumbă sunt prea bătrână.

– Cum poți să spui asta? zise Xavière; se uita la Pierre cu un aer plângăreț. Ar dansa atât de bine dacă ar vrea.

– Nu ești deloc bătrână, zise Pierre.

Brusc, intrând în vorbă cu Xavière, fața și vocea i se luminară; își controla cele mai mici nuanțe ale vocii cu o precizie neliniștitoare; trebuia să fie mereu la pândă, își pierduse veselia ușoară și tandră care-i lumina altădată ochii.

– Am exact vârsta Elisabethei, zise Françoise, am văzut-o adineaori, nu e deloc liniștitor.

– De ce să vorbim despre Elisabeth, zise Pierre, tu nu te uiți la tine?

– Nu se uită niciodată la ea, zise Xavière cu părere de rău. Ar trebui să-i facem într-o zi un mic film, fără știrea ei și apoi să i-l proiectezi ca pe o surpriză; ar fi astfel forțată să se vadă și ar fi mirată.

– Îi place să se imagineze ca o doamnă matură, zise Pierre. Dacă-i știi ce aer tânăr ai!

– Dar eu n-am chef să dansez, protestă ea. Corul lor înduioșător o făcuse să se simtă prost.

– Atunci vrei să dansăm amândoi? o invită Pierre pe Xavière.

Françoise îi urmări din ochi; era plăcut să-i privești. Xavière dansa cu ușurința unui abur, nu exista podeaua; Pierre, avea un trup greoi, dar acum părea smuls invizibilei legi a gravitației, avea miraculoasa ușurință a unei marionete.

– Mi-ar place să știu să dansez, se gândi Françoise.

Erau zece ani de când abandonase dansul. Era prea târziu pentru a-l relua. Ridică o cortină și în obscuritatea culiselor aprinse o țigară; aici, cel puțin va avea puțin răgaz. Prea târziu. Niciodată, nu va mai fi o femeie care să-și stăpânească perfect trupul; ceea ce ar mai putea dobândi ea astăzi, nu era interesant; înfrumusețările, accesoriile, toate-i rămâneau

exterioare. Aceasta era semnificația vârstei de treizeci de ani: o femeie coaptă. Va rămâne veșnic o femeie care nu știa să danseze, o femeie care nu coborâse în canoe pe canioanele din Colorado și nici n-a traversat cu piciorul platourile din Tibet. Acești treizeci de ani, nu erau numai un trecut pe care-l târa după ea, erau depuși în jurul ei, în ea însăși, era prezentul ei, viitorul ei, era substanța din care era făcută. Nici un eroism, nici o absurditate n-ar mai putea schimba nimic. Cu siguranță, avea tot timpul înaintea ei, până la moarte să învețe limba rusă, să citească pe Dante, să vadă Bruges și Constantinopole; mai puteau apare încă, ici și colo, în viața ei incidente neprevăzute, noi talente; dar ea nu va fi mai puțin *această* viață a ei și nu o alta; și viața ei nu va fi altceva decât ea însăși. Printr-un fulger dureros, Françoise se simți pătrunsă de o lumină uscată și albă care nu lăsa în ea nici un colt de speranță; rămase un moment nemișcată, privind strălucind în întuneric capătul aprins al țigării. Un chicot, şușoteli înfundate o scoaseră din toropeală; aceste coridoare întunecate erau întotdeauna foarte căutate. Se îndepărtă fără zgomot și ajunse pe scenă; oamenii păreau să se distreze foarte bine acum.

– De unde ai ieșit? se miră Pierre. Am stat de vorbă o clipă cu Paule Berger; Xavière zice că e foarte frumoasă.

– Am văzut-o, zise Françoise, chiar am invitat-o să rămână până dimineață.

O plăcea pe Paule; numai că era dificil s-o vadă fără soțul ei și fără prietenii lor.

– E formidabil de frumoasă, zise Xavière, nu seamănă cu toate manechinele astea.

– Seamănă prea mult cu o maică sau cu o evanghelistă, o contrazise Pierre.

Paule stătea de vorbă cu Inès; purta o rochie lungă pe gât, de catifea neagră; buclele de un blond arămiu îi încadrau fața cu o frunte mare netedă, cu orbitele adânci.

– Obrajii-i sunt cam supti, zise Xavière, însă gura e mare și generoasă, iar ochii atât de vioi.

– Ochi transparent, zise Pierre; el o privi pe Xavière și zâmbi. Mie îmi plac ochii mai grei.

Pierre nu avea dreptul să vorbească de Paule pe acest ton; o stima foarte mult, de obicei; avea acum plăcerea rea să i-o sacrifice în mod gratuit lui Xavière.

– E minunată când dansează, remarcă Françoise; face mai mult pantomimă decât dans; tehnica ei nu este foarte bine pusă la punct, dar poate face aproape orice.

– Aș vrea atât de mult s-o văd dansând! zise Xavière.

Pierre o privi pe Françoise.

– Ar trebui s-o rogi, zise el.

– Mi-e teamă să nu fie o indiscreție, zise Françoise.

– Nu se lasă rugată, de obicei, zise Pierre.

– Mă intimidează, zise Françoise.

Paule Berger era de o amabilitate perfectă cu toată lumea, dar nu știa niciodată ce gândește.

– Ai văzut-o vreodată pe Françoise intimidată? zise Pierre râzând. Este pentru prima oară în viața mea!

– Ar fi atât de plăcut! zise Xavière.

– Bine, mă duc, zise Françoise.

Se apropie surâzând de Paule Berger. Înșă avea aerul abătut; purta o uimitoare rochie de moar roșu și o plasă de aur în părul ei galben; Paule o privea în ochi, vorbind pe un ton încurajator și matern. Se întoarse spre Françoise cu însuflețire.

– Nu-i așa că în teatru talentul nu folosește la nimic dacă nu ai curaj și credință?

– Cu siguranță, o aprobă Françoise.

Nu asta era problema și Înșă o știa bine, părea oricum mai mulțumită.

– Eu am venit să adresez o cerere, o rugă Françoise, roșind și simțind un val de furie împotriva lui Pierre și a lui Xavière. Dacă te supără să-mi spui, dar ne-ar face atâta plăcere dacă ai vrea să ne dansezi ceva.

– Vreau, zise Paule, numai că n-am nici muzică, nici accesorii.

Schiță un surâs de scuză.

– În numărul de dans pe care-l fac acum am nevoie de o mască și o rochie lungă.

– Ce frumos trebuie să fie, exclamă Françoise.

Paule o privi pe Inès, nehotărâtă.

– Poți să mă acompañezi în dansul mașinilor, o invită ea, pe fata din casă, o fac fără muzică, tu le știi deja. Le-ai văzut, nu?

– Nu face nimic, mi-ar place să le revăd, zise Françoise. Ești atât de amabilă! Să opresc fonograful.

Xavière și Pierre le pândeau cu un aer complice și amuzat.

– A acceptat, zise Françoise.

– Ești o bună ambasadoare, zise Pierre.

El avea aerul atât de naiv fericit că Françoise fu surprinsă. Cu ochii ațintiți la Paule Berger, Xavière aștepta în extaz; chipul lui Pierre reflecta bucuria ei copilărească.

Paule avansă în mijlocul scenei; nu era încă prea cunoscută marelui public, aici însă toată lumea îi admira arta; Canzetti se așeză jos și fusta ei mare mov se desfășură toată în jurul ei; Eloy se întinse pe dușumea la câțiva pași de Tedesco, într-o poziție de felină; mătușa Christine dispăruse și Guimiot, în picioare, lângă Marc Antoniu, îi zâmbea cochet. Toți păreau interesați. Inès atacă la pian primele acorduri; încet, brațele lui Paule se mișcau, mașina somnolentă se puneă în mișcare; ritmul se accelera puțin câte puțin, însă Françoise nu vedea nici biele, nici mișcarea oțelului; ea o vedea pe Paule; o femeie de vârsta ei; o femeie care își avea și ea povestea ei, munca ei, viața ei; o femeie care dansa fără a se sinchisi de Françoise și când îi zâmbise adineaori, o făcuse ca unei spectatoare printre altele; Françoise nu era pentru ea decât o parte a decorului.

În clipa aceea existau pe pământ mii de femei care își ascultau cu emoție bătaia inimii. Fiecare cu ale ei; fiecare pentru sine. Cum putuse să creadă că se afla într-un centru privilegiat al lumii? Acolo existau Paule și Xavière și atâția alții. Nu se putea nici măcar compara.

Mâna lui Françoise coborî încet de-a lungul fustei.

– Cine sunt eu? se întreba ea; o privea pe Paule, pe Xavière al cărei chip radia de admirație indecentă; aceste femei, se știa bine, aveau amintiri rafinate, gusturi și idei care le defineau, caractere hotărâte pe care trăsăturile fețelor le exprimau; dar, în ea însăși, Françoise nu distingea nici o formă precisă; lumina care o pătrunsese adineaori nu-i descoperise decât vidul. „Ea nu se privește niciodată” spusese Xavière; era adevărat, Françoise nu era atentă la fața ei decât pentru a o îngriji ca pe un obiect străin; căută în trecutul ei peisaje, oameni, dar nu pe ea; și chiar ideile, gusturile ei, nu-i dădeau un chip; era reflectarea adevărilor care i se dezvăluiau și asemenea buchetelor de vâsc și de ilex suspendate de plafon, ele nu-i aparțineau.

– Eu nu sunt nimeni, gândi Françoise; adesea se simțise mândră de a nu fi închisă ca altele în strâmtele linii individuale: într-o noapte, la *Prairie*, în prezența Elisabethei și a lui Xavière cu puțin timp în urmă. O conștiință dezvăluindu-se lumii, așa se credea. Își atinse fața: nu era pentru ea decât o mască albă. Dar iată: toți acești oameni o vedeau, și de bine, de rău se afla aici în lume, o fărâma din această lume; era o femeie printre altele și pe această femeie o lăsase să trăiască la întâmplare, fără să-i impună limite; era incapabilă să emită vreo judecată asupra acestei necunoscute. Și totuși Xavière o judeca, o confrunta cu Paule; pe care o prefera? Și Pierre? Când se uita la ea, ce vedea? Întoarse ochii spre Pierre, însă Pierre n-o privea.

El o privea pe Xavière; cu gura întredeschisă, cu ochii aburiți, Xavière respira cu greutate; nu mai știa unde se află, părea pe altă lume; Françoise întoarse ochii stânjenită, insistența lui Pierre era indiscretă și aproape obscenă; fața aceea de posedată nu era făcută să fie văzută. Cel puțin Françoise știa; ea n-ar fi fost capabilă de asemenea transe pasionate. Putea să știe cu multă certitudine ceea ce nu era ea: era dificil să te definești prin ceea ce nu ești.

– Ai văzut chipul lui Xavière? o întrebă Pierre.

– Da, zise Françoise.

Rostise aceste cuvinte fără să o părăsească din ochi pe Xavière.

– Aşa este, gândi Françoise; nu avea nici pentru el, cum nu avea nici pentru sine însăşi, trăsături distincte; invizibilă, făcea parte din el; îi vorbise cum şi-ar fi vorbit lui însuşi, dar privirea sa rămăsese aţintită pe Xavière. Xavière era frumoasă în clipa aceea, cu buzele ei umflate, şi lacrimile care-i curgeau pe obrajii albi.

Aplaudară.

– Trebuie să te duci să-i mulţumeşti lui Paule, zise Françoise; ea gândea „eu nu mai simt nimic”; de-abia dacă privise dansul, îşi cernuse gândurile maniace ca femeile bătrâne.

Paule accepta complimentele cu multă graţie; Françoise o admira că ştie întotdeauna să se poarte atât de perfect.

– Mi-ar fi plăcut să am rochiile, discurile şi măştile mele, zise ea; îl fixa pe Pierre cu ochii ei mari nevinovaţi. Mi-ar place să ştiu ce gândeşti.

– Sunt foarte curios să văd în ce sens lucrezi, zise Pierre, există atâtea posibilităţi în ceea ce ne-ai arătat.

Fonograful cânta un paso doble; perchile se formară din nou.

– Dansezi cu mine, o invită Paule pe Françoise, autoritară.

Françoise o urmă ascultătoare; o auzise pe Xavière care îl refuzase pe Pierre, pe un ton îmbufnat:

– Eu nu vreau să dansez.

Îşi schimbase dispoziţia. Iată! Greşise din nou, Xavière turba şi Pierre se va supăra tot pe ea pentru furia lui Xavière. Dar Paule conducea atât de bine, era o plăcere să te laşi condusă de ea; Xavière nu ştia deloc.

Erau vreo cincisprezece perechi pe scenă; alţii erau risipiţi prin culise, prin cabine; un grup se instalase în fotoliile de la bacon. Deodată, Gerbert ţâşni în avant-scenă sărind ca un elf. Marc Antoniu îl urmă, mimând în jurul lui un dans seducător; era un bărbat cu un trup puţin cam vârtos

însă plin de vioiciune și grație. Gerbert părea puțin beat, bucla lui neagră îi cădea în ochi, se opri se cu o cochetărie nesigură, apoi își ascunse pudic capul sub braț, se retrăgea, revenea cu un aer timid și seducător.

– Sunt încântători, zise Paule.

– Cu atât mai picant, observă Françoise, cu cât Ramblin chiar are anumite gusturi; de altfel, nici nu se ascunde.

– Mă întrebam dacă era un efect al artei sau al naturii sale, această latură feminină pe care i-a dat-o lui Marc An-toniu, zise Paule.

Françoise aruncă o privire spre Pierre; îi vorbea însuflețit lui Xavière care părea să nu-l asculte; ea-l privea pe Gerbert cu un aer lacom, vrăjită. Privirea ei o răni pe Françoise; era ca o imperioasă și secretă luare în posesie.

Muzica se opri și Françoise se despărți de Paule.

– Pot și eu să te fac să dansezi, zise Xavière, apucând-o pe Françoise și strângând-o, cu mușchii ei încordați; lui Françoise îi veni să zâmbească, simțind mâna mică care se crispa pe mijlocul ei; cu dragoste, respira parfumul de ceai, de miere și de trup viu care era parfumul lui Xavière.

– Dacă aș fi putut s-o am pentru mine, aș fi iubit-o, se gândi Françoise.

Această față autoritară, nu era nici ea nimic altceva decât o *fărămă a acestei lumi călduțe și dezarmate*.

Dar Xavière nu perseveră în efortul ei; se răzgândi, ca de obicei, și începu să danseze pentru ea însăși fără să se sinchisească de Françoise; Françoise nu reușea s-o urmeze.

– Nu merge, zise Xavière cu un aer descurajat. Mor de sete. Tu nu?

– La bufet ai să dai peste Elisabeth, îi atrase atenția Françoise.

– Și ce dacă, zise Xavière, vreau să beau.

Elisabeth vorbea cu Pierre; dansase mult și părea mai puțin sinistră; chicotea ca o cumătră.

– Îi povesteam lui Pierre cum Eloy s-a învârtit toată seara în jurul lui Tedesco, zise ea; Canzetti era nebună de furie.

– Eloy arată bine în seara asta, zise Pierre, noua coafură o schimbă; are mai multe resurse fizice decât mi-am închipuit.

– Guimiot mi-a spus că se aruncă în capul tuturor bărbatilor, zise Elisabeth.

– În cap, e un fel de a vorbi, zise Françoise.

Cuvântul îi scăpase; Xavière nu se încruntă, probabil că nu înțelesese. Când discuțiile cu Elisabeth nu erau încordate, ele luau ușor o întorsătură deșăntată. Se simți stânjenită simțind alături de ea pe această mică virtuoaasă severă.

– Ei o tratează ca pe ultima târfa, zise Françoise. Caraghios e că este virgină și ține să rămână.

– E un complex? întrebă Elisabeth.

– E din pricina tenului, zise Françoise râzând.

Se opri; Pierre părea să sufere.

– Nu mai dansezi? se adresează el repezit lui Xavière.

– Sunt obosită, zise Xavière.

– Te interesează teatrul? o întrebă Elisabeth cu aerul ei cel mai îmbietor. Ai într-adevăr vocație?

– Știi, la început, e cam neplăcut, zise Françoise.

Se lăsă tăcere. Xavière era, din cap până-n picioare, o dezaprobare vie. Totul lua o asemenea greutate când era ea acolo, devenea copleșitor.

– Tu lucrezi, acum? zise Pierre.

– Da, lucrez, zise Elisabeth; și adăugă pe un ton detașat: Lise Malan a venit să-mi propună din partea lui Dominique decorația cabaretului său; voi accepta probabil.

Françoise avea impresia că ar fi vrut să păstreze secretul, dar că nu putuse rezista, din dorința de a-i ului.

– Acceptă, zise Pierre, e o afacere de viitor, Dominique va câștiga bine cu acest local.

– Micuța Dominique, ce caraghioasă, râse Françoise. Pentru ea, oamenii se defineau odată pentru totdeauna. Orice schimbare era exclusă în acest univers rigid în care încercase cu atâta încăpățănare să-și găsească reperele.

– Ea are mult talent, zise Pierre.

– A fost încântătoare cu mine, m-a admirat întotdeauna, zise Elisabeth pe un ton obiectiv.

Françoise simți piciorul lui Pierre strivindu-l dureros pe al ei.

– Trebuie să-ți ții categoric promisiunea, îi zise el, ești prea leneșă; Xavière te va învăța să dansezi rumba asta.

– Hai! zise Françoise pe un ton resemnat; și o trase pe Xavière după ea.

– Ca să scăpăm de Elisabeth, îi zise ea, dansăm trei minute. Pierre traversă scena cu un aer afectat.

– Vă aștept în biroul tău, zise el, vom bea ceva în liniște.

– Să-i invit pe Paule și pe Gerbert? zise Françoise.

– Nu! De ce? Mergem numai noi trei, zise Pierre, rece.

Dispăru; Françoise și Xavière îl urmară aproape imediat. Pe scară, se întâlniră cu Begramian care o săruta pe micuța Chanaud; o farandolă se auzi din foierul primului etaj.

– Vom avea, în sfârșit, puțină liniște, zise Pierre.

Françoise scoase din dulap o sticlă de șampanie; era o șampanie bună, rezervată invitaților de calitate; erau de asemenea, sandvișuri și biscuiți pe care-i mâncau în zori, înainte de plecare.

– Uite, destupă-ne tu sticla, zise ea lui Pierre, e formidabil, ce praf se îngHITE pe scenă, îți usucă gâtul.

Pierre scoase dopul cu îndemănare și umplu paharele.

– Ai petrecut o seară frumoasă? o întrebă el pe Xavière.

– O seară divină! zise Xavière, golind dintr-o înghițitură paharul și izbucnind în râs.

– Doamne! Ce aer grav de domn important aveai la început, când vorbeai cu tipul acela gras. Credeam că-l văd pe unchiul meu!

– Și acum? zise Pierre.

Tandrețea care-i înflorea chipul era încă reținută și voalată; era de-ajuns o cută a gurii și indiferența că o pânză îi acoperea chipul, fără nici un fior.

– Acum, ești din nou tu, zise Xavière, împingându-și buzele înainte.

Chipul lui Pierre se destinsese; Françoise îl privea cu o grijă neliniștită; până nu de mult, când se uita la Pierre, vedea prin el lumea întreagă, acum ea nu-l vedea decât pe el. Pierre era exact acolo unde se găsea trupul lui, trupul pe care-l putea cuprinde într-o privire.

– Tipul acela gras? zise Pierre, știi cine era? Berget, soțul lui Paule.

– Soțul ei? O secundă, Xavière păru surprinsă, apoi rosti pe un ton tăios: Ea nu-l iubește.

– Ține strașnic la el, zise Pierre. Era măritată, avea un copil și a divorțat pentru a se mărita cu el, ceea ce a creat o mulțime de drame pentru că ea face parte dintr-o familie foarte catolică. N-ai citit niciodată romanele lui Masson? E tatăl ei. Ea este genul fiicei unor oameni importanți.

– Nu-l iubește, zise Xavière; făcea o mutră dezolată. Oamenii confundă îngrozitor lucrurile!

– Îmi place tezaurul tău de experiență, zise Pierre, vesel; îi zâmbi lui Françoise. Dacă ai fi auzit-o adineauri: Gerbert este unul dintre acei tipi care se iubesc atât de profund pe ei înșiși, că nici nu se sinchiesc să se facă plăcuți...

Imitase perfect vocea lui Xavière care-i aruncă o privire amuzată și necăjită.

– Și cel mai grav e că le nimerește adesea, zise Françoise.

– Este o vrăjitoare, zise Pierre, tandru.

Xavière râse cu un aer prostesc, de parcă ar fi fost foarte mulțumită.

– Cred despre Paule Berger că este o flacăără rece, remarcă Françoise.

– Nu e posibil să fie rece, zise Xavière, mi-a plăcut mult al doilea dans; la sfârșit, când se clătina de oboseală, epuizarea ei era atât de profundă că devenise voluptoasă.

– Știe să evoce senzualitatea, zise Pierre, dar n-o cred o senzuală.

– Este o femeie care-și simte trupul trăind, zise Xavière cu un surâs de înțelegere secretă.

– Eu nu-mi simt trupul trăind, gândi Françoise; mai a-dăugase ceva pentru cunoașterea de sine, dar nu ajuta la nimic să îmbogățească la nesfârșit acest negativ.

– Cu rochia ei lungă, neagră, zise Xavière, când stă nemișcată, te duce cu gândul la virginele neînduplecate ale Evului Mediu, dar de îndată ce se mișcă, e ca un bambus.

Françoise își umplu din nou paharul; ea nu lua parte la conversație; ar fi putut și ea, să facă comparații cu privire la părul Paulei, la talia ei suplă, la curbura brațelor, dar rămase la o parte, pentru că Pierre și Xavière erau profund interesați de ce spuneau ei. Se scurse un lung moment absolut alb; Françoise nu mai urmări ingenioasele arabescuri pe care vocile le desenau în aer, apoi, din nou, îl auzi pe Pierre care spunea:

– Paule Berger este o patetică și la o patetică, totul stă în unduiri. Tragic pentru mine a fost chipul tău în timp ce-o priveai.

Xavière roși.

– M-am dat în spectacol, zise ea.

– Nimeni n-a remarcat, zise Pierre. Te invidiez că simți lucrurile atât de puternic.

Xavière se uită în fundul paharului.

– Oamenii sunt atât de ciudați, zise ea cu un aer naiv. Aplaudă, însă nimeni n-avea aerul că ar fi fost cu adevărat tulburat. Probabil pentru că știu atâtea lucruri, dar nici măcar tu, s-ar putea spune, nu făceai vreo deosebire.

Ea scutură din cap și adaugă severă:

– Ciudat e că mi-ai vorbit de Paule Berger, așa, la întâmplare, cum ai vorbi de o Harbly, iar în seara aceasta, te-ai foit de ici, colo, cum faci de obicei când muncești. Niciodată nu m-am amuzat atât de tare.

– E adevărat, recunoscui Pierre. nu prea am făcut vreo deosebire.

Se opri; se deschise ușa.

– Scuzați-mă, spuse Inès, am veni să vă previn: Lise Malan va cânta ultimele sale creații; și după aceea Paule

va dansa, i-am adus muzica și măștile ei.

– Coborâm imediat, zise Françoise; Închise ușa.

– Era bine aici, zise Xavière, cu o voce îmbufnată.

– Îmi pasă mie de cântecele lui Lise, zise Pierre, vom coborî într-un sfert de oră.

Niciodată nu hotăra, cu atâta autoritate, fără s-o consulte pe Françoise; ea simți sângele urcându-i în obraji.

– Nu ești prea amabil, remarcă ea.

I se păru vocea ei mai uscată decât și-ar fi dorit, băuse mult și nu mai putea să se controleze. Era o jignire dacă nu coborau; n-ar fi trebuit totuși s-o urmeze pe Xavière pe drumul capriciilor ei.

– Nici nu vor remarca lipsa noastră, zise Pierre cu un aer decis.

Xavière îi surâse; de fiecare dată când i se sacrifică ceva și mai ales cineva, un aer de dulceață angelică i se așternea pe față.

– Să nu mai coborâm de aici niciodată, propuse.

Râse.

– Să se închidă ușa cu cheia și să ni se aducă mâncarea cu un scripete.

– Și să mă înveți să fac deosebiri, zise Pierre.

El îi surâse afectuos lui Françoise.

– Vezi unde e vrăjitoarea, zise el. Ea privește lucrurile cu ochii ei proaspeți; și iată că lucrurile încep să existe și pentru noi, exact așa cum le vede ea. Altă dată strângeam mâini, ne făceam un șir de griji mărunte; datorită ei trăim în acest an o adevărată noapte de Crăciun!

– Da, îl aprobă Françoise.

Cuvintele lui Pierre nu i se adresau ei; nici lui Xavière; Pierre vorbise pentru el însuși. Aici era marea schimbare; altădată el trăia pentru teatru, pentru Françoise, pentru ideile lui, se putea întotdeauna colabora cu el; dar la relațiile cu el însuși nu se putea participa. Françoise își goli paharul. Trebuia să se hotărască să privească în față schimbările care se produsese. Trecură atâtea zile de când toate gândurile

ei aveau un gust acru; în interiorul ei, Elisabeth trebuia să fie cam așa. Iar ea nu trebuia să ajungă ca Elisabeth.

– Eu trebuie să văd limpede, îşi promise Françoise, în sinea ei.

Dar capul îi era prins într-un vârtej roşu şi înţepător.

– Trebuie să coborâm, zise ea brusc.

– Da, de data aceasta trebuie, zise Pierre.

Faţa lui Xavière se crispă.

– Vreau să-mi termin şampania, protestă ea.

– Bea-o repede, o sfătui Françoise.

– Nu vreau s-o beau repede; vreau s-o beau terminându-mi ţigara.

Se trase înapoi.

– Nu vreau să cobor.

– Voiai atât de mult s-o vezi dansând pe Paule, zise Pierre. Vino, trebuie categoric să coborâm.

– Duceţi-vă fără mine, zise Xavière; se așeză mai bine şi repetă cu un aer încăpăţânat: Vreau să-mi termin şampania.

– Atunci pe curând, zise Françoise, împingând uşa.

– O să golească toate sticlele, se nelinişti Pierre.

– E insuportabilă cu capriciile ei, conchise Françoise.

– Nu e un capriciu, ripostă Pierre aspru. Era mulţumită că ne avea lângă ea.

Din moment ce Xavière părea că ţine la el, lui i se părea totul perfect, fireşte; Françoise fu gata să i-o spună, dar se răzgândi, multe din reflecţiile ei de acum le păstra pentru ea.

Să mă fi schimbat eu oare? se întrebă ea.

Fu brusc îngrozită, simţind de câtă ostilitate i se încărcase gândul.

Paule purta un fel de cămaşă fără mâneci din lână albă; ţinea în mână o mască din fileu cu ochiuri foarte strânse.

– M-am intimidat, să ştiţi, îi anunţă ea surâzând.

Nu mai rămăsese multă lume pe scenă; Paule îşi ascunse faţa sub mască, o muzică stridentă răsuna în culise şi ea

făcu un salt; mima o furtună, era însuși uraganul dezlănțuit. Ritmuri seci și zvâcnitoare inspirate din cântece hinduse îi susțineau gesturile. În capul lui Françoise, ceața se risipi; vedea cu luciditate ceea ce se întâmpla între ea și Pierre; ridicaseră frumoase construcții impecabile și se adăpostiră în umbra lor, fără să se întrebe ce puteau să conțină. Pierre repeta încă: „Noi nu suntem decât una și aceeași persoană”, și totuși ea descoperise că el trăia pentru el însuși; fără a-și pierde forma perfectă, dragostea lor, viața lor se goleau ușor de substanță, ca acele omizi ascunse într-o cochilie invulnerabilă, dar care poartă în carnea lor moale, minusculii viermișori care le vor omorî.

— Trebuie să-i vorbesc, se hotărî Françoise. Se simțea ușurată; exista un pericol, dar împotriva lui vor lupta împreună; nu trebuia decât să fie mai atentă cu fiecare clipă. Se întoarse spre Paule și reuși să-i contemple frumoasele gesturi, fără a se mai lăsa distrasă.

— Va trebui să dai un recital, cât de curând posibil, îi propuse Pierre cu căldură.

— Ah! mă gândesc și eu, zise Paule neliniștită. Berger spune că nu este o artă care să-și ajungă sieși.

— Ești obosită, zise Françoise. Am niște șampanie, să mergem să bem în foyer, va fi mai confortabil ca aici.

Platoul era prea mare pentru pușinii invitați care mai rămăseseră și pe deasupra, era plin de chiștoace, de sămburi, de petice de hârtie.

— Voi aduceți discurile și paharele, zise Françoise lui Canzetti și lui Inès.

Îl trase pe Pierre lângă tabloul de electricitate și coborî manetele.

— Aș vrea să terminăm repede cu ei și după aceea să facem o plimbare împreună, singuri, zise ea.

— Cu plăcere, zise Pierre, privind-o curios. Nu ți-e bine?

— Ba da, mă simt bine, zise Françoise; avea o nuanță de enervare în voce; Pierre nu părea să creadă că ea ar fi putut fi vulnerabilă altfel decât în trupul ei.

– Dar vreau să te văd. Ce seară deprimantă.

– Urcară scara și Pierre o luă de braț.

– Mi s-a părut că aveai un aer trist, observă el.

Ridică din umeri; vocea-i tremura puțin.

– Când cercetezi viața oamenilor, Paule, Elisabeth, Inès, am o impresie ciudată; mă întreb cum sunt văzută eu din exterior.

– Nu ești mulțumită de viața ta? zise Pierre pe un ton întrebător.

Françoise surâse; n-ar fi fost chiar așa de grav; dacă i-ar fi explicat lui Pierre, totul ar putea fi dat uitării.

– Fapt e că nu am probe, începuse ea. E nevoie doar să mă crezi...

Se opri; cu o expresie tandră și aproape dureroasă Pierre se uita în susul scării la ușa în spatele căreia o lăsase pe Xavière.

– Trebuie să fie moartă de beată, zise el.

Lăsă brațul lui Françoise și urcă repede ultimele trepte.

– Nu se aude nimic.

Rămase un moment nemișcat; neliniștea care-i crispa fața nu era aceea pe care Françoise i-o inspirase, calm consimțită. Xavière îl chinuia, fără voia lui?

Françoise simți cum sângele i se scurge din obraji; dacă un șoc ar fi surprins-o brusc, n-ar fi fost mai violent; niciodată n-avea să uite cum brațul lui amical se smulsese dintr-al ei, fără ezitare.

Pierre împinse ușa; pe dușumea, în fața ferestrei, Xavière ghemuită dormea profund. Pierre se aplecă asupra ei. Françoise luă din dulap un carton plin de mâncare, un coș cu sticle și ieși fără uin cuvânt; avea chef să se înfunde undeva pentru a încerca să se gândească și să plângă. Aici ajunseseră deci; un moft al lui Xavière conta mai mult decât toată descumpănirea ei; și totuși Pierre continua să-i spună că o iubește.

Patefonul cânta același vechi refren melancolic, Canzetti luă coșul din mâinile lui Françoise și se instală în spatele

barului; trecu sticlele lui Ramblin și lui Gerbert care se cocoșase cu Tedesco, pe taburete. Paule Berger, Inès, Eloy și Chanaud stăteau în apropierea marilor ferestre cu vitralii.

– Aș vrea puțină șampanie, zise Françoise.

Capul îi zbârâia; i se părea că ceva în ea, o arteră, coastele sau inima, erau gata să explodeze. De obicei, nu suferea; era pur și simplu intolerabil. Canzetti se apropie, ținând cu precauție, o cupă plină; fusta ei lungă îi dădea magnificența unei tinere preotese; Eloy, cu un pahar în mână, se interpuse între ea și Françoise. O secundă, Françoise ezită, apoi luă paharul.

– Mulțumesc, zise ea; îi surâse lui Canzetti cu un aer de scuză.

Canzetti aruncă lui Eloy o privire ironică.

– Te răzbuni cum poți, murmură ea printre dinți; tot printre dinți, Eloy răspunse ceva, dar Françoise nu auzise.

– Îndrăznești! chiar în fața doamnei Miquel, strigă Canzetti.

Mâna ei căzu pe obrazul roz al lui Eloy; o clipă Eloy o privi, descumpănită, apoi se repezi la ea; se trăgeau de păr, învârtindu-se pe loc, cu maxilarele crispate. Paule Berger se repezi.

– Ce faceți? zise ea, punând frumoasele sale mâini pe umerii lui Eloy.

Se auzi un râs ascuțit; Xavière înainta, cu privirea fixă și albă ca creta. Pierre venea în spatele ei. Toate fețele se întorseseră spre ei. Râsul lui Xavière se opri brusc.

– Ce oribilă muzică, zise ea; se îndreptă spre patefon cu un aer grav și hotărât.

– Așteaptă, voi pune alt disc, zise Pierre.

Françoise îl privea cu o suferință uimită. Până acum, când se gândea: „ne-am despărțit”, această despărțire mai era încă o nenorocire comună care-i rănea pe amândoi și pe care împreună aveau s-o învingă. Acum înțelegea: a fi despărțit înseamnă a trăi despărțirea singur.

Cu fruntea lipită de geam, Eloy plângea cu suspine. Françoise o luă de umeri; i se făcuse un pic greață de trupul

ei grăsun atât de des frământat și mereu intact, dar era un alibi comod.

– Nu plânge, zise Françoise fără să se gândească la nimic: lacrimile, carnea ei călduță avea ceva calmant. Xavière dansa cu Paule, Gerbert cu Canzetti; fețele le erau stinse, mișcările febrile; pentru toți, această noapte avea deja o istorie care se transforma în oboseală, în decepție, în regrete, năclăindu-le inima; se temeau de momentul plecării, dar nici nu mai aveau nici un chef să întârzie pe aici; aveau toți poftă să se facă covrig pe jos și să doarmă cum făcuse Xavière. Françoise, ea însăși, n-avea altă dorință. Afară începeau să se contureze, sub cerul care pălea, siluețele negre ale copacilor.

Françoise tresări. Pierre era lângă ea.

– Trebuie să facem o plimbare înainte de a pleca, vii și tu cu mine?

– Viu, zise Françoise.

– O ducem pe Xavière și apoi plecăm la Dôme amândoi, zise Pierre, e atât de plăcut acolo dimineața.

– Da, zise Françoise.

Nici măcar n-avea nevoie să fie atât de amabil cu ea; ceea ce dorea de la el, era să întoarcă spre ea fața cu aceea expresie nestăpânită cu care se aplecase peste Xavière adormită.

– Ce-i cu tine? zise Pierre.

Sala era cufundată în întuneric și nu se vedeau decât buzele lui Françoise tremurând; se stăpâni.

– Nu-i nimic; ce ai vrea să fie? Nu sunt bolnavă, seara a fost reușită, totul e bine.

Pierre o prinse de încheietură; ea se eliberă brusc.

– Poate sunt cam băută, zise ea cu un soi de chicot.

– Stai aici, zise Pierre, așezându-se lângă ea, în primul rând al fotoliilor de orchestră, și spune-mi ce se întâmplă. S-ar spune că ai ceva împotriva mea? Ce ți-am făcut?

– Nu mi-ai făcut nimic, zise ea cu tandrețe; îi luă mâna, era nedrept să ai ceva împotriva lui, era atât de perfect cu

ea. Firește, tu n-ai făcut nimic, repetă ea cu o voce sugrumată; îi dădu drumul mâinii.

– E cumva din pricina lui Xavière? Asta nu poate schimba nimic între noi, știi bine; dar mai știi, de asemenea, că, dacă această poveste te nemulțumește, măcar cât negrul sub unghie, nu trebuie decât să-mi spui o vorbă.

– Nu-i asta problema, zise ea, însuflețită.

Nu printr-un șir de sacrificii ar putea să-i redea el bucuria; bineînțeles, în acțiunile sale concrete, el o punea întotdeauna pe Françoise mai presus de toate: dar nu acestui bărbat, încotopenit într-o moralitate scrupuloasă și o dragoste cuminte, se adresa ea astăzi; ar fi vrut să-l atingă, în intimitatea lui, dincolo de respect, ierarhii și aprobarea de sine. Își înăbuși lacrimile.

– Am impresia că dragostea noastră a început să îmbătrânească, zise ea. De îndată ce rosti aceste cuvinte, lacrimile începură să curgă.

– A îmbătrânit? se scandaliză Pierre. Dar dragostea mea pentru tine n-a fost niciodată mai puternică; de ce crezi asta?

Firește, încercă imediat s-o calmeze și să se calmeze pe sine.

– Nici măcar nu-ți dai seama, zise ea, și nu-i de mirare. Tu ții atât de mult la această iubire că, pentru siguranță, ai scos-o în afara timpului, în afara vieții, pentru ca nimic să n-o poată atinge; din când în când tu te gândești la ea satisfăcut, dar ceea ce a devenit ea, cu adevărat, nu te-ai întrebat niciodată.

Izbucni în plâns.

– Eu vreau să mă întreb, zise ea, înghițindu-și lacrimile.

– Calmează-te, zise Pierre strângând-o la piept, cred că delirezi.

Îl respinse; se înșela, ea nu vorbea pentru a fi calmată, ar fi fost prea simplu dacă ar fi putut s-o potolească astfel.

– Nu delirez; probabil că sunt beată, de aceea îți vorbesc acum, dar sunt zile de când mă gândesc la asta.

– Ai fi putut să-mi spui de la început, zise Pierre supărat. Nu înțeleg: ce-mi reproșezi?

Se apăra; era îngrozit să fie învinovățit.

– Nu-ți reproșez nimic, zise Françoise, poți să ai conștiința absolut liniștită. Dar e singurul lucru care contează? strigă ea, scoasă din fire.

– Scena pe care mi-o faci e fără cap și fără coadă, zise Pierre, eu te iubesc, tu trebuie să știi, dar dacă te amuză să nu mă crezi, eu n-am nici un mijloc să ți-o dovedesc.

– Să cred. Mereu să cred, zise Françoise, așa cum Elisabeth ajunge să creadă că Battier o iubește și chiar să creadă că și ea îl mai iubește. Evident, asta-ți dă o stare de siguranță. Tu ai nevoie ca sentimentele tale să-și păstreze întotdeauna aceeași imagine, să fie mereu prezente în jurul tău, bine aranjate, neclintite și, chiar dacă nu mai rămâne nimic înăuntru, ți-e indiferent. Precum mormintele înălbite din Evanghelie, strălucitoare în exterior, solide, credincioase, tencuite periodic cu vorbe frumoase.

Lacrimile o podidiră din nou.

– Numai să nu le deschizi niciodată, că nu găsești decât cenușă și praf.

Repetă:

– Cenușă și praf; o orbitoare evidență. Uf! făcu ea, ascunzându-ți fața în brațul îndoit.

Pierre lăasă mâna jos.

– Nu mai plânge, îi porunci el, vreau să stăm de vorbă serios.

El avea să găsească argumente frumoase și era atât de plăcut să cedezi. Să se înșele, ca Elisabeth, Françoise nu voia, își dădea seama limpede; ea continua să plângă în hohote, încăpățânată.

– Dar nu-i atât de grav, zise Pierre încet; îi atinse părul cu o mângâiere ușoară: ea tresări.

– E grav, sunt sigură de ce-ți spun; sentimentele tale sunt inalterabile, ele pot traversa secole pentru că sunt mumificate, ca babele alea, zise ea, amintindu-și brusc cu

groază de fața lui Blanche Bouquet, înțepenită, îmbălsămată.

– Ești extrem de dezagreabilă, zise Pierre, plângi sau vorbește, dar nu amândouă odată.

Se stăpâni.

– Ascultă, extazuri, bătaie de inimă, mi s-au mai întâmplat, rar, mărturisesc, dar din asta se constituie realitatea unei iubiri? De ce te-ai supărat așa brusc? Tu m-ai cunoscut întotdeauna așa.

– Uite! prietenia ta pentru Gerbert, e la fel, zise Françoise, nu-l vezi niciodată, dar te înfurii dacă-ți spun că afecțiunea ta pentru el a scăzut.

– N-am simțit nevoia să-i văd pe oameni, e adevărat, zise Pierre.

– Tu n-ai nevoie de nimeni, zise Françoise, ți-e indiferent.

Ea plângea disperată; se gândea cu groază la clipa în care va fi obligată să reunească la lacrimi pentru a reentra în lumea înșelătoriilor clemente; ar fi trebuit să găsească o vrajă care să fixeze pentru totdeauna clipa prezentă.

– Sunteți acolo? se auzi o voce.

Françoise se ridică; era uimitor cum aceste irezistibile suspine puteau să se oprească imediat. Silueta lui Ramblin se ivi în pragul ușii; se apropia, râzând.

– Sunt urmărit; micuța Eloy m-a tras într-un ungher obscur, explicându-mi cât de rea e lumea, vrând să mi se arunce în brațe folosind violența.

Își duse mâna la sex cu un gest pudic ca al lui Venus.

– Am avut nevoie de toate puterile mele pentru a-mi apăra virtutea.

– N-are nici o șansă în seara asta, zise Pierre, și-a încercat în zadar farmecele pe Tedesco.

– Dacă nu era acolo Canzetti, nu știu ce ar fi ieșit, zise Françoise.

– Eu n-am prejudecăți, zise Ramblin, dar aceste maniere mi se par vătămătoare.

Ciuli urechea.

– Auziți?

– Nu, zise Françoise, ce e?

– Cineva respiră.

Un zgomot se auzea dinspre scenă, semănând într-adevăr cu o respirație.

– Ce să fie? se întrebă Ramblin.

Urcară pe platou; era un întuneric complet.

– La dreapta, zise Pierre.

Un corp zăcea în spatele cortinei de catifea; se aplecară.

– Guimiot! M-aș fi mirat să fi plecat înainte de a fi golit ultima sticlă.

Guimiot surâdea îngerilor, cu capul sprijinit pe brațul îndoit; era într-adevăr foarte frumos.

– Vreau să-l trezesc, zise Ramblin, și să-l duc sus.

– Noi vom termina plimbarea, zise Pierre.

Foaierul artiștilor era pustiu; Pierre închise ușa.

– Aș vrea într-adevăr să ne explicăm, zise el, îmi vine atât de greu că pui la îndoială dragostea noastră.

Afișă o expresie și un aer îngrijorat și Françoise îl privea, ispitită.

– Eu nu cred că tu ai încetat să mă iubești, murmură ea.

– Dar zici că iubirea noastră e un cadavru bătrân pe care îl târâm după noi; ești nedreaptă! Mai întâi, nu e adevărat că n-am nevoie să te văd, mă plictisesc imediat ce nu mai ești lângă mine, cu tine nu mă plictisesc niciodată; tot ce mi se întâmplă, vreau imediat să-ți povestesc, mi se întâmplă cu tine; ești viața mea și tu o știi. Nu sunt tulburat prea des, gândindu-mă la tine, e drept; dar asta pentru că noi suntem fericiți; dacă ai fi bolnavă, dacă mi-ai face neplăceri, mi-aș ieși cu totul din fire.

Spusese aceste ultime cuvinte cu un aer atât de convins, atât de calm că Françoise izbucni într-un râs tandru, îl luă de braț și urcară împreună spre cabine.

– Eu sunt viața ta, zise Françoise, dar am simțit foarte tare în seara aceasta, că viețile noastre sunt undeva în jurul

nostru, aproape fără voia noastră, fără să le putem alege. Pe mine nici atât, nu mai ai cum să mă alegi niciodată. Tu nu mai ești liber să nu mă iubești.

– Fapt e că te iubesc, zise Pierre. Crezi, cu adevărat, că asta e libertatea, să repunem mereu lucrurile sub semnul întrebării, în fiecare minut? N-am spus noi adeseori, referitor la Xavière, că, în acest caz, riscăm să devenim sclavii celor mai mici capricii.

– Da, zise Françoise.

Era prea obosită pentru a se descurca în gânduri, dar revăzu chipul lui Pierre când îi lăsase brațul: era o evidență absolut convingătoare.

– Și totuși din clipele pline de tine e făcută viața, zise ea pătimașă. Dacă fiecare dintre ele sunt goale, niciodată nu mă vei convinge că adunate dau un întreg plin.

– Dar și eu am avut o mulțime de clipe pline de tine, zise Pierre, nu se vede? Vorbești ca și cum eu aș fi un bătăran indiferent.

Françoise îi atinse brațul.

– Ești atât de draguț, zise ea. Numai că înțelegi, nu se pot distinge momentele pline de cele goale, pentru că tu ești întotdeauna perfect egal.

– De unde tragi concluzia că ele sunt toate goale! exclamă Pierre, frumoasă logică! Bine, voi avea și eu de acum încolo capriciile mele!

O privi pe Françoise cu un aer de reproș.

– De ce ești bosumflată, tu, cea pe care eu o iubesc atât?

Françoise întoarse capul.

– Nu știu; e ca un vârtej. Șovăi. De exemplu, tu m-ascuți întotdeauna politicos când ți vorbesc de mine, fie că te interesează sau nu; atunci mă întreb, dacă erai mai puțin politicos, m-ai fi ascultat?

– Mă interesează întotdeauna, protestă Pierre, uimit.

– Dar niciodată nu mi-ai pus vreo întrebare!

– Cred că dacă ai ceva să-mi spui, îmi spui, zise Pierre.

El o privi insistent, neliniștit.

– Când s-a întâmplat?

– Ce?

– Să nu-ți pun nici o întrebare?

– De câteva ori în ultima vreme, zise Françoise râzând. Te gândeai în altă parte.

Șovăi, nesigură; în fața încrederii lui Pierre, i se făcu rușine; fiecare tăcere pe care ea o păstra cu privire la el, era o capcană în care el cădea liniștit; nu bănuia că-i învinovăța de curse. Nu era ea aceea care se schimbase? Nu era ea aceea care mințea vorbind de o dragoste fără nori, de fericire, de gelozie stăpânită? Cuvintele, purtările ei, nu mai răspundeau întru totul mișcărilor inimii; și el continua s-o creadă. Era credință sau indiferență?

Cabinele și coridoarele erau pustii; totul părea în ordine. Se întoarseră tăcuți în foaierul artiștilor și pe scenă Pierre se așeză pe marginea prescenei.

– Cred că am fost neglijent față de tine în ultimul timp, zise el. Dacă aș fi fost într-adevăr perfect cu tine, această perfecțiune nu te-ar fi neliniștit.

– Probabil, zise Françoise; nu se poate nici măcar vorbi, pur și simplu, de o neglijență.

Ea făcu o pauză pentru a-și întări vocea.

– Mi se pare că în momentele în care mi te abandonezi de bună voie, eu nu contez foarte tare pentru tine.

– Altfel spus, eu nu sunt sincer decât atunci când sunt în culpă? zise Pierre, și când sunt corect cu tine, o fac printr-un efort de voință? Ți dai seama de raționamentul tău?

– Se poate susține, zise Françoise.

– Cu siguranță, pentru că atențiile mele pentru tine mă condamnă tot atât cât și gafele mele; dacă pornești de aici, purtările mele îți vor da întotdeauna dreptate.

Pierre o prinse de umăr.

– E fals, e ridicol de fals; eu nu am pentru tine o anume indiferență pe care aș fi arătat-o din timp în timp; eu țin

la tine și, când din întâmplare, din cauza unu necaz oarecare, eu o simt mai puțin de cinci minute, tu îmi spui că se vede.

El o privea.

– Nu mă crezi?

– Te cred, zise Françoise.

Îl credea; dar nu asta era problema. Nici nu mai știa bine care era problema.

– Tu ești înțeleaptă, zise Pierre, dar să n-o iei de la capăt.

Îi strânse mâna.

– Eu cred că înțeleg bine ce ți se întâmplă. Noi am încercat să construim dragostea noastră dincolo de clipe, dar numai elipele sunt sigure; în rest, e nevoie de încredere; și încrederea e oare curaj sau lene?

– Asta mă întrebam și eu adineaori, zise Françoise.

– Eu mă întreb uneori cu privire la munca mea, zise Pierre. Mă supăr când Xavière îmi spune că mă agăț de ea dintr-o dorință de securitate morală; și totuși?

Inima lui Françoise se strânse; nu putea suporta ca Pierre să pună în discuție opera lui.

– E vorba de o încăpățănare oarbă în cazul meu, zise Pierre. Știi, albinele, dacă se face o gaură în fagure, ele continuă să depună mierea cu același entuziasm. Uneori mă simt asemenea lor.

– Nu cred c-o gândești într-adevăr! zise Françoise.

– Uneori mă simt ca un erou care străbate un drum pe întuneric, zise Pierre, încrețind fruntea cu un aer hotărât și stupid.

– Da, tu ești un erou, zise Françoise râzând.

– Mi-ar place să cred, zise Pierre...

Se ridicase, dar rămase nemișcat, sprijinit de un portant. Sus patefonul cânta un tango; se dansa încă; erau nevoiți să meargă sus, la ei.

– E plictisitor, zise Pierre, dar creatura asta, mă supără cu adevărat, cu morala ei care mă înjosește. Mi se pare că,

dacă m-ar iubi, aş putea fi la fel de sigur pe mine ca înainte; aş avea impresia că i-am forţat consimţământul.

– Tu eşti amuzant, zise Françoise. Ea poate să te iubească şi să te dezarmeze.

– N-ar fi decât o dezarmare abstractă, zise Pierre. A mă face iubit de ea, a mă impune ei, înseamnă a mă introduce în lumea ei şi a învinge conform propriilor ei valori.

Surâse.

– Ştii doar care e felul de triumf de care eu am o nevoie maniacă.

– Ştiu, zise Françoise.

Pierre o privi serios.

– Numai că eu nu vreau ca această manie vinovată să mă facă să stric relaţia noastră.

– Ai spus-o singur, nimic n-o poate strica, zise Françoise.

– Nu poate strica nimic esenţial, zise Pierre, dar, de fapt, când sunt supărat din pricina ei, sunt neglijent faţă de tine; când o privesc pe ea, pe tine nu te mai privesc.

Vocea lui se precipită.

– Mă întreb dacă nu aş face mai bine să opresc aici această poveste; nu e dragoste sentimentul pe care îl am pentru ea, e mai degrabă o superstiţie; dacă ea rezistă, eu mă încăpăţânez, când mă cred sigur de ea, îmi devine indiferentă; şi dacă hotărâsc să n-o mai văd, ştiu că, după un minut aş înceta să mă mai gândesc la ea.

– Dar nu ai nici un motiv, zise Françoise cu însufleţire.

Cu siguranţă, dacă Pierre ar fi luat iniţiativa s-o rupă cu ea, el n-ar fi regretat; şi-ar fi reluat viaţa de dinaintea apariţiei lui Xavière. Uimită, Françoise simţi că această siguranţă nu trezise în ea decât o uşoară decepţie.

– Tu ştii doar, zise Pierre surâzând, eu nu pot să primesc nimic de la nimeni; Xavière nu mi-a adus absolut nimic. N-ai de ce să-ţi faci vreun scrupul.

Rădeveni grav.

– Gândeşte-te bine, e o chestiune serioasă. Dacă simţi

că există un cât de mic pericol pentru dragostea noastră, trebuie să-mi spui; un pericol pe care eu nu vreau să-l risc cu nici un preț.

Se lăsă tăcere; capul lui Françoise era greu; nu-și mai simțea decât capul, nu mai avea trup; nici inima nu-i mai bătea. Ca și cum straturile de oboseală și de indiferență o despărțiseră de ea însăși. Fără gelozie, fără dragoste, fără vârstă, fără nume, ea nu mai era înaintea propriei sale vieți decât un martor liniștit și detașat.

– M-am gândit, zise ea, nu e nici o problemă.

Pierre o luă drăgăstos pe după umeri și urcară la primul etaj. Se făcuse ziuă de acum, toate fețele erau trase. Françoise deschise ușa și făcu un pas pe terasă; frigul o învălui; începea o nouă zi.

– Și acum, ce se va întâmpla? se întrebă în sinea ei.

Dar orice avea să se întâmple, ea n-ar fi putut hotărî altfel decât o făcuse. A refuzat întotdeauna să trăiască printre vise, cu atât mai mult nu va accepta să se închidă într-o lume mutilată. Xavière exista și existența ei nu putea fi negată, era obligată deci să-și asume toate riscurile pe care le comporta această existență.

– Intră, zise Pierre, s-a făcut prea frig.

Închise fereastra. Măine vor veni suferințele și lacrimile, însă ea nu va simți nici o compasiune pentru femeia zbu-ciumată care avea să redevină curând. Privea la Paule, Gerbert, Pierre, Xavière; nu simțea nimic decât o curiozitate impersonală și atât de violentă că tresări de bucurie.

Capitolul VIII

– Firește, zise Françoise, rolul nu este destul de reliefat, joci mult prea interiorizat; dar simți personajul, toate nuanțele sunt exacte.

Se așează pe marginea divanului, lângă Xavière și o luă pe după umeri.

– Îți jur pe propriul tău cap că poți să-i joci scena lui Labrousse; e bine, să știi, într-adevăr, e bine.

Fusese un succes că obținuse de la Xavière să-și recite monologul; s-a rugat de ea o oră și Françoise se simțea complet epuizată; dar nu folosea la nimic dacă n-o convingea să lucreze mai departe cu Pierre.

– Nu îndrăznesc, exclamă Xavière, disperată.

– Labrousse nu-i atât de furios, o liniști Françoise cu un surâs.

– Oh, ba da! zise Xavière, ca profesor, mă sperie.

– Păcat, zise Françoise, uite o lună de când lucrăm la scena asta, ne astenizăm, trebuie să scăpăm de ea.

– Dar și eu vreau, zise Xavière.

– Ascultă, ai încredere în mine, zise Françoise cu căldură. Nu te-aș îndemna să înfrunți judecata lui Labrousse

dacă n-aș crede că ești pregătită. Pot să garantez pentru tine.

O privi pe Xavière în ochi.

– Nu mă crezi?

– Te cred, zise Xavière, dar e îngrozitor să simți că ești judecat.

– Când vrei să lucrezi, trebuie să renunți la amorul propriu, o sfătui Françoise. Fii curajoasă; fă-o chiar la începutul lecției.

Xavière se concentrează.

– O voi face, zise ea, cu un aer pătruns; pleoapele-i clipiră. Aș vrea atât de mult să fi mulțumită de mine.

– Sunt sigură că vei deveni o adevărată actriță, zise Françoise cu dragoste.

– Ai avut o idee bună, zise Xavière a cărei față se luminează. Sfârșitul se desfășoară mult mai bine dacă stau în picioare.

Ea se ridică și zise cu însuflețire.

– Dacă această ramură are un număr par de frunze, îi voi da scrisoarea... 11, 12, 13, 14... par.

– Joci foarte bine, zise Françoise veselă.

Inflexiunile vocii, expresiile lui Xavière nu erau decât indicii, dar ingenioase și încântătoare; dacă s-ar putea să-i insufle puțină voință, se gândea Françoise; ar fi prea oboșitor s-o ducă astfel în brațe până la reușită.

– Iată-l pe Labrousse, zise Françoise; e punctual cu minuție.

Deschise ușa, îi recunoscuse pasul. Pierre surâse vesel.

– Salut! zise el.

Era strivit de un palton greu din păr de cămilă care-i dădea aerul unui ursuleț.

– Ah! ce m-am plictisit; toată ziua am făcut socoteli cu Bernheim.

– Ei bine! Noi nu ne-am pierdut timpul, zise Françoise. Xavière mi-a jucat scena sa din „Ocazia”; vrei să vezi ce bine a lucrat?

Pierre se întoarse spre Xavière cu un aer încurajator.

– Sunt la ordinele voastre, zise el.

Lui Xavière îi era atât de teamă să iasă afară că în cele din urmă consimți să ia lecțiile în camera lui Françoise; dar tot nu se clinti.

– Nu imediat, zise ea cu o voce rugătoare. Mai putem zăbovi o clipă.

Pierre o consultă pe Françoise din privire.

– Vrei să ne mai găzduiești puțin?

– Rămânem până la șase și jumătate, zise Françoise.

– Da, măcar o jumătate de oră, zise Xavière, privind pe rând la Françoise și la Pierre.

– Cred că fac o gripă, îi răspunse Françoise, din cauza timpului.

Era și timpul de vină, dar și lipsa somnului; Pierre avea o sănătate de fier, Xavière recupera în timpul zilei, amândoi râdeau cu bunăvoință de Françoise când ea pretindea să se culce înainte de ora șase dimineața.

– Ce ți-a povestit Bernhaim? zise ea.

– Mi-a amintit de acel proiect de turneu, zise Pierre; șovăi; evident, cifrele sunt atrăgătoare.

– Dar n-avem atâta nevoie de bani, zise Françoise însuflețită.

– Un turneu, unde? zise Xavière.

– În Grecia, în Egipt, în Maroc, zise Pierre; surâse; în ziua când se va hotărî, te vom lua cu noi.

Françoise tresări; acestea nu erau vorbe aruncate în vânt, dar era neplăcut că Pierre se gândise să le rostească; el era un generos. Călătoria aceasta, dacă se va face vreodată, ea era cumplit de hotărâtă s-o facă singură cu el: într-adevăr, vor târî trupa după ei, dar nu conta.

– Mai e până atunci, zise ea.

– Crezi c-ar fi chiar o nenorocire dacă ne-am acorda puțină vacanță? zise Pierre, pe un ton insinuant.

De data aceasta, o tornadă o zgâlțâi pe Françoise din cap până-n picioare; niciodată Pierre nu luase în considerare

acest proiect; el era în plin avânt. Iarna viitoare își va monta piesa lui, cartea trebuia să apară, avea o mulțime de planuri care priveau dezvoltarea școlii. Françoise se grăbea să-l vadă ajungând la apogeul carierei lui și să dea operei sale o formă definitivă. De abia-și stăpâni tremurul vocii.

– Nu e momentul, se opuse ea. Știi doar că în teatru se pune întotdeauna problema oportunității; după *Iulius Cezar*, stagiunea ta e așteptată cu nerăbdare; dacă lași să treacă un an, oamenii se vor gândi deja la altceva.

– Tu vorbești înțelept ca întotdeauna, zise Pierre cu o umbră de regret.

– Ce rezonabilă ești! exclamă Xavière; fața ei exprima o admirație sinceră și scandalizată.

– Oh! Dar se va face sigur într-o zi, zise Pierre vesel. Va fi atât de plăcut să debarcăm la Atena, la Alger, să ne instalăm în micile lor teatre amărâte. La ieșirea de la spectacol, în loc să ne ducem la Dôme, ne vom întinde pe rogojini în fundul unei cafenele maure și vom fuma kif.

– Kif? zise Xavière, vrăjită.

– Este o plantă opiacee pe care ei o cultivă; se pare că-ți provoacă viziuni fermecătoare, adăugă el cu un aer decepționat; ceea ce eu n-am avut niciodată.

– Nu mă mir, zise Xavière cu o indulgență dragăstoasă.

– Se fumează în mici pipe încântătoare pe care negustorii le fac pe măsură, zise Pierre, o să fii mândră să ai o mică pipă personală!

– Eu voi avea sigur viziuni, zise Xavière.

– Îți aduci aminte de Moulay Idriss? zise Pierre surâzând lui Françoise, când am fumat acea pipă pe care arabii, roși de sifilis, o treceau din gură în gură?

– Îmi amintesc, zise Françoise.

– Nu prea erai în largul tău, îi aminti Pierre.

– Nici tu nu arătai prea curajos, ripostă Françoise.

Cuvintele se articulau greu, era crispată; proiectele erau totuși, atât de îndepărtate și ea știa, într-adevăr, că Pierre n-ar hotărî nimic fără consimțământul ei. Va spune nu, era

simplu, n-avea de ce să se neliniștească. Nu. Nu vor pleca iarna viitoare; nu, nu o vor lua și pe Xavière cu ei. Nu. Se înfioră. Avea febră, mâinile-i erau moi și tot corpu-i ardea.

– Să mergem la lucru, zise Pierre.

– Mă duc și eu la lucru, zise Françoise; se forță să surâdă; ei simțiseră probabil că se petrecea ceva neobișnuit cu ea, păreau stingheriți. De obicei, știa să se stăpânească mai bine.

– Încă cinci minute, zise Xavière surâzând cu un aer îmbufnat; suspină: numai cinci minute.

Ochii se ridicară spre fața lui Françoise, apoi se așezară pe mâinile cu unghii lungi și subțiri; altădată Françoise ar fi fost tulburată de această privire furișă și pătimasă, însă Pierre îi atrăsese atenția că Xavière folosea adesea acest truc când se simțea debordând de dragoste pentru el.

– Trei minute, zise Xavière; privirea ei se fixase pe ceas; regretul abia dacă ascundea reproșul; „eu nu sunt atât de zgârcită cu mine însămi”, gândea Françoise; evident, în comparație cu Pierre, ea părea rapace; el nu mai scria de mult, se irosea cu indiferență; ea nu putea să rivalizeze cu el, nu voia. Din nou fu traversată de un frison fierbinte.

Pierre se sculă.

– La miezul nopții te găsesc aici?

– Da, nu mă mișc, zise Françoise, te aștept să luăm masa.

Îi zâmbi lui Xavière.

– Fii curajoasă, nu este decât un moment care trece.

Xavière suspină.

– Pe mâine, zise ea.

– Pe mâine, zise Françoise.

Se așază la masa de lucru și privi fără bucurie foile albe; capul îi era greu și simțea o durere coborând de la ceafă spre coloană; știa că va lucra prost. Xavière îi mai ronțaise încă o jumătate de oră, era îngrozitor cât timp putea să-i mănânce. Nu-i lăsa nici un răgaz, nici o clipă de singurătate,

nici chiar simpla clipă de odihnă; se ajungea uneori la o stare de tensiune inumană. Nu, va spune nu; cu toate forțele încordate va spune nu; și Pierre va asculta.

Françoise se simți slăbită, răvășită. Pierre va renunța ușor la această călătorie, nu și-o dorea atât de tare; și după aceea? La ce va folosi? Îngrijorător era că el însuși, din proprie voință nu se ridicase împotriva acestui proiect; ținea el atât de puțin la opera lui? Ajunsese de la perplexitate la o indiferență totală? Nu avea nici un rost să-i impui din afară simulacrul unei credințe pe care el o pierduse; la ce bun să vrei ceva pentru el, dacă era fără el și chiar împotriva lui? Hotărârile pe care le aștepta de la el, Françoise pretindea să fie din voința lui; toată fericirea ei se baza pe libera voință a lui Pierre și exact asupra acesteia ea nu avea nici o putere.

Tresări; pe scări se auziră pași grăbiți și bătăi puternice în ușă.

– Intrați, zise ea.

Cele două fețe apărură împreună în prag, surâzând; Xavière își ascunsese părul într-un capișon mare ecosez; Pierre ținea pipa în mână.

– Ai ceva împotriva dacă înlocuim lecția cu o plimbare în zăpadă? o întrebă el.

Sângele lui Françoise făcu un salt brusc; ea se bucurase atât de mult imaginându-și surpriza lui Pierre, satisfacția lui Xavière în fața elogiilor pe care i le-ar fi adus; își dăduse duhul ca s-o convingă să lucreze; fusese, într-adevăr naivă să creadă că lecțiile vor fi luate în serios și acum mai pretindeau să-și asume tot ea și responsabilitatea lenei lor.

– Vă privește, le răspunse, eu nu mă amestec.

Surăsurile se șterseră; vocea ei serioasă fusese prevăzută în joc.

– Ne dezaprobi? întrebă Pierre, descumpănit.

El se uita la Xavière care, la rândul ei, îl privi nesigură; aveau aerul a doi vinovați. Pentru prima oară, din cauza complicității în care Françoise îi ținea prizonieri, ei stăteau

acum în fața ei ca un cuplu; ei simțeau și erau stingheriți.

– Nu, zise Françoise, plimbare plăcută!

Închise ușa în urmă lor, puțin prea repede și rămase rezemată de perete; ei coborâră scara în liniște, ea ghicea fețele lor plouate; oricum, ei tot n-ar fi lucrat mai mult; le-a stricat numai bucuria; suspină. La ce-i folosea? Nu reușise decât să le otrăvească bucuriile și să devină odioasă în proprii ei ochi, ea nu putea să aibă voință în locul lor, era imposibil. Brusc se aruncă cu fața-n jos pe pat și izbucni în lacrimi; era prea dureroasă această voință încremenită pe care ea se încăpățâna s-o cultive, n-avea decât să-și dea drumul; va vedea ce se va întâmpla.

– Voi vedea ce se va întâmpla, repetă Françoise; ajunsesese la capătul puterilor, tot ceea ce-și mai dorea era liniștea binecuvântată care cobora în fulgi albi peste drumetuțului epuizat; n-avea decât să renunțe la tot, la viitorul lui Xavière, la opera lui Pierre, la propria ei fericire, și ar fi dobândit liniștea; inima nu i se va mai crispa, pieptul nu i se va mai umple de suspine și nu va mai simți arsura ochilor în fundul orbitelor. Nu avea de făcut decât un gest, să deschidă brațele, să dea drumul hățului; ridică o mână, își mișcă degetele, acestea se supuneau mirate și docile, miracolul supunerii a mii de mușchi ignorați; la ce bun să pretinzi mai mult? Șovăi; să dea drumul hățului; nu-i era teamă pentru ziua de mâine. Acest mâine nu exista, numai că în jurul ei, prezentul era atât de gol, atât de rece, că nu avu curajul. Era ca la cafeneaua aceea mare, unde fusese cu Gerbert; o risipă de clipe, o foială de gesturi și imagini fără șir; Françoise se ridică dintr-un salt, era intolerabil; orice suferință valorează mai mult decât această cădere fără speranță în gol, în haos.

Îmbracă mantoul, își înfundă peste urechi toca de blană; trebuia să-și revină, avea nevoie să stea de vorbă cu ea însăși, trebuia s-o fi făcut de mult, în loc să se arunce asupra lucrului imediat ce avea un minut de răgaz. Lacrimile îi satinaseră pleoapele și-i încercănaseră ochii; era ușor

de reparat, dar nu merita osteneala; până la miezul nopții, nu va vedea pe nimeni, putea să se îndoape de singurătate în atâtea ore. Rămase un moment în fața oglinzii să-și privească chipul, dar chipul ei nu-i spunea nimic; era lipit de cap ca o etichetă; Françoise Miquel. Chipul lui Xavière, din contră, era o inepuizabilă șușoteală, de aceea-și surădea atât de misterios în oglinzi. Françoise ieși din cameră, coborî scara. Trotuarele erau acoperite de zăpadă, gerul îi înțepenea obraji. Se urcă într-un autobuz, pentru a-și regăsi singurătatea, libertatea, trebuia să evadeze din acest cartier.

Françoise șterse cu palma aburul care acoperise geamul; vitrinile luminate, felinarele, trecătorii, se iveau în întuneric; n-avea însă impresia că se mișcă, toate aparițiile se succedau fără ca ea să-și fi schimbat locul; era o călătorie în timp, în afara spațiului; închise ochii. Își reveni. Pierre și Xavière se ridicaseră împotriva ei, voia la rândul ei să se ridice împotriva lor; să se adune; ce să adune? Ideile fugeau, nu se gândea la absolut nimic. Nu mai avea la ce să se gândească.

Autobuzul se opri la colțul străzii Damrémont și Françoise coborî; Françoise ezită, stingherită de brusca ei libertate; putea să se ducă unde voia; n-avea chef să meargă nicăieri. Mașinal, începu să urce colina; zăpada rezista puțin sub picioare, apoi ceda cu un foșnet mătăsos; o cuprinse o iritare decepționată, simțind topindu-se obstacolul înaintea efortului să fie deplin. Zăpada, cafenelele, scările, casele... ce legătură au cu mine? se gândea Françoise cu un fel de stupefacție; se simți invadată de o plictiseală atât de profundă că picioarele refuzară să o mai asculte. Cum ar fi putut s-o ajute toate aceste lucruri necunoscute care nu aveau nimic de-a face cu golul vertiginos care o înghițea. Să coboare în spirală, din ce în ce mai adânc, până i se va părea că va găsi ceva; calmul sau disperarea, dar ceva decisiv; rămânea însă mereu acolo sus, la marginea abisului. Françoise privi în jurul ei, dezolată; nu, nimic n-o putea ajuta. Din ea însăși ar fi trebuit să smulgă un elan de orgoliu, de milă sau de

dragoste pentru sine însăși. O dureau spatele, tâmpilele; dar chiar durerea îi rămânea străină. Ar fi trebuit să fie cineva acolo căruia să-i spună: „Sunt obosită, sunt nefericită”, atunci clipa vagă și suferința și-ar fi luat cu demnitate locul într-o viață. Dar nu era nimeni.

— E vina mea, se gândi Françoise urcând încet o scară. Era vina ei, Françoise avea dreptate, erau ani de când ea încetase să mai fie cineva; nu mai avea nici măcar un chip. Cea mai nefericită dintre femei putea să-și mângâie cu dragoste propria ei mână, numai ea se uita surprinsă la mâinile ei. Trecutul nostru, viitorul nostru, ideile noastre, dragostea noastră... niciodată nu spusese „eu”. Și totuși Pierre dispunea de propriul său viitor și de propria lui inimă; se depărta, se întorcea înapoi, până la răscrucea propriei lui vieți. Ea rămânea acolo, despărțită de el, despărțită de toți și fără nici o legătură cu sine însăși; părăsită, negăsind în părăsirea ei nici măcar o veritabilă singurătate.

Se sprijini de balustradă și privi în jos perdeaua de fum albastru și înghețat: era Parisul care se desfășura, se lăbărta, acolo, sub ochii ei, cu o indiferență insultătoare. Françoise se trase înapoi; ce făcea acolo, în frig, cu aceste cupole albe deasupra capului și la picioare cu hăul căscat până la stele? Coborî în fugă scările; să meargă la cinema sau să telefoneze cuiva.

— E jalnic, murmură ea.

Singurătatea nu este un aliment friabil, nu se lasă consumată în porții mici; era pueril să-și imagineze că ar fi putut să se refugieze în ea doar pentru o seară; trebuia să renunțe la ea până când nu și-o va redobândi pe de-a-ntregul.

O durere ca un junghi îi tăie respirația; se opri și-și duse mâinile la coaste.

— Ce-i cu mine?

Un frison puternic o scutură din cap până-n picioare, asudase și capul îi zumzăia:

– Sunt bolnavă, se gândea ea cu un fel de ușurare. Făcu semn unui taxi. N-avea nimic de făcut decât să se întoarcă acasă, să se bage în pat și să încerce să doarmă.

*

*

*

O ușă pe palier se izbi și cineva traversă culoarul târșâind papucii; se sculase târfa blondă; în camera de deasupra, patefonul negrului cânta încet: „Solitude”. Françoise deschise ochii, era noapte; trecuseră 48 de ore de când se odihnea în căldura cearceafurilor; răsuflarea ușoară de lângă ea, era a lui Xavière care nu se mișcase din fotoliu de la plecarea lui Pierre. Françoise respira adânc; punctul dureros nu dispăruse, dar, fiind sigură că e bolnavă, era mulțumită, pentru că i se părea teribil de odihnitor; n-avea nici o grijă, nici măcar să vorbească. Dacă pijamaua n-ar fi fost udă de sudoare, Françoise s-ar fi simțit chiar bine; i se lipea de trup; pe coapsa dreaptă avea o porțiune dureroasă; doctorul fusese indignat că se puseseră atât de prost cataplasmele, dar era din vina lui, ar fi trebuit să explice mai clar.

Ușa se deschise încet.

– Intrați, zise Xavière.

Capul îngrijitorului de pe etaj apăru de după ușă.

– Domnișoara n-are nevoie de nimic?

Se apropie timid de pat; venise din oră în oră cu un aer catastrofal, propunându-și serviciile.

– Mulțumesc, zise Françoise: nu putea să vorbească, atât de greu respira.

– Doctorul a spus că domnișoara trebuie să meargă la clinică mâine dimineată neapărat; domnișoara nu vrea să dau un telefon?

Françoise scutură din cap.

– Nu țin să merg, zise ea.

Un val de sânge îi arse fața și inima începu să bată cu

violență; de ce ațâța medicul oamenii din hotel? Îi vor spune lui Pierre; și lui Xavière o să-i spună, și nici ea însăși nu putea să-l mintă, Pierre ar obliga-o să se ducă. Ea nu voia și n-o puteau duce, totuși, împotriva voinței ei. Privea ușa închizându-se în urma valetului și privi roată împrejur prin cameră. Mirosea a boală; de două zile nu se făcuse curat, patul nu fusese scuturat, nici fereastra n-o deschisese. Pe șemineu, Pierre, Xavière, Elisabeth îngrămădiseră în zadar mâncăruri îmbietoare: șunca se uscaseră; caisele putreziseră în sucul lor, crema răsturnată se topise într-o mare de caramel. Camera începuse să semene cu o locuință sechestrată; dar era camera ei și Françoise nu voia s-o părăsească; iubea crizantemele desfrunzite care decorau tapetul, covorul ros și rumoarea din hotel. Camera ei, viața ei; voia să rămână acolo deprimată și pasivă, nu să se exileze între pereții albi și anonimi de spital.

– Nu vreau să mă ducă de aici, zise ea cu o voce înăbușită; din nou fiori fierbinți o străbătură și lacrimile îi umplură ochii.

– Nu fi tristă, zise Xavière cu un aer nefericit și pătimăș! O să te însănătoșești repede.

Se aruncă brusc pe pat, își lipi obrazul proaspăt de obrazul fierbinte și se strânse lângă Françoise.

– Draga mea Xavière, murmură Françoise, emoționată, înconjurând cu brațele corpul ei suplu și cald. Xavière se lăsă cu toată greutatea pe ea, nu mai putu să respire, dar tot nu voia s-o lase să se îndepărteze; n-o ținuse oare într-o dimineată așa lipită de inima ei; de ce nu știuse s-o păstreze? Îi era atât de dragă fața ei neliniștită și plină de tandrețe.

Draga mea Xavière, repeta ea; un suspin i se înnodă în gât; nu, nu va pleca. Făcuse o greșală, dar voia să înceapă totul de la capăt. Mohorâtă, crezuse că Xavière se depărtase de ea, dar acest elan care o aruncase pe Xavière în brațele ei nu putea s-o înșele; Françoise niciodată n-o să uite ochii ei cerniți de neliniște și dragostea atentă și fierbinte pe care

Xavière i-o oferise fără reținere, timp de două zile.

Xavière se îndepărtă ușor de Françoise și se ridică.

– Vreau să plec, zise ea, aud pasul lui Labrousse pe scară.

– Sunt sigură că vrea să mă trimită într-o clinică, zise Françoise nervoasă.

Pierre deschise ușa și intra; avea un aer îngrijorat.

– Cum te simți? zise el, strângând mâna lui Françoise în mâna lui. Îi surăsese lui Xavière: a fost cuminte?

– Bine, zise Françoise în șoaptă, mă înăbuș câteodată.

Vru să se scoale, dar o durere ascuțită îi sfâșie pieptul,

– Te rog, bate la ușa mea înainte de a pleca, voi reveni lângă ea, îi ceru Xavière privindu-l pe Pierre, binevoitoare.

– Nu mai e nevoie, protestă Françoise, trebuie să ieși puțin la plimbare.

– Nu sunt o bună asistentă? îi reproșă Xavière.

– Cea mai bună, o liniști Françoise cu dragoste.

Xavière închise fără zgomot ușa în urma ei și Pierre se așeză la căpătâiul patului.

– Așadar, te-a văzut doctorul?

– Da, zise Françoise neîncrezătoare; făcu o grimasă; nu voia să plângă, dar nu se putea controla.

– Adu-mi o infirmieră, dar lasă-mă aici, zise ea.

– Ascultă, zise Pierre, punând mâna pe fruntea ei. Mi-au spus că ai nevoie să fii supravegheată de aproape: nu e grav, dar plămânul e atins și problema devine serioasă. Îți trebuie injecții, o mulțime de îngrijiri, și un medic la îndemână. Un medic bun. Bătrânul ăla nu-i decât un măgar.

– Găsește alt medic și o infirmieră, zise ea.

Lacrimile izbucniră; cu toate sărmanele-i puteri care-i mai rămăseseră, continua să reziste; nu va ceda, nu se va lăsa scoasă din camera ei, din trecutul ei, din viața ei; dar n-avea nici un mijloc să se apere, chiar vocea ei nu era decât o șoaptă.

– Vreau să rămân cu tine, zise ea; începuse să plângă imediat; iată că rămăsese la mila altuia, nimic decât un corp

zgâlțâit de febră, fără vigoare, fără vorbe și chiar fără gânduri.

– Voi fi în fiecare zi acolo, zise Pierre, va fi același lucru. O privea cu un aer rugător și tulburat.

– Nu, nu va fi același lucru, zise Françoise. Suspinele o sufocau. S-a sfârșit.

Era prea obosită pentru a mai putea preciza că era gata să moară în lumina galbenă a camerei, dar nu voia să se consoleze. Luptase atât de mult; era mult timp de când se simțea amenințată; își aminti mesele de la *Pôle Nord*, banchetele de la Dôme, camera lui Xavière, propria ei cameră; și se revedea pe ea însăși încordată, crispată, încercând să păstreze un bun despre care nu știa prea bine ce era. Acum venise momentul; ținuse degeaba mâinile închise, se agățase degeaba cu ultimele puteri; o vor duce de acolo; nimic nu mai depindea de ea și nu-i mai rămânea nici o revoltă decât lacrimile.

Françoise făcuse febră toată noaptea; nu adormise decât în zori. Când deschise ochii o rază firavă de soare lumina camera și Pierre stătea aplecat deasupra patului.

– Ambulanța e aici, zise el.

– Ah! își aminti Françoise.

Plânse-se în ajun dar nu-și mai amintea bine de ce; era pustiită și calmă.

– Să-mi iau niște lucruri, propuse ea.

Xavière surâse.

– Ți-am făcut bagajele în timp ce dormeai. Pijamale, batiste, apa de Cologne. Cred că n-am uitat nimic.

– Poți să fii liniștită, zise Pierre vesel. A făcut ce a făcut și a umplut valiza cea mare.

– Tu ai fi lăsat-o să plece ca o orfelină, cu o periută de dinți într-o batistă, zise Xavière. Se apropie de Françoise și o privi neliniștită. Cum te simți? Nu o să obosești prea tare?

– Mă simt foarte bine, zise Françoise.

Se întâmplase ceva, în timp ce ea dormea; niciodată de săptămâni și săptămâni, nu mai coborâse în ea o asemenea

pace. Xavière se schimbă la față; o luă de mână pe Françoise și i-o strânse.

– Îi aud urcând, zise ea.

– Vei veni să mă vezi în toate zilele, o rugă Françoise.

– Oh, da, în toate zilele, promise Xavière. Se aplecă peste Françoise și o îmbrățișă, cu ochii plini de lacrimi; Françoise îi surâse: mai știa cum se surâde, nu mai știa cum mai puteau să te emoționeze lacrimile, nici cum mai puteai fi tulburată pentru nimic. Indiferentă, se uita la cei doi infirmieri care o ridicară și o întinseră pe o brancardă. Îi surâse pentru ultima oară lui Xavière, care rămase pietrificată lângă patul gol, ușa se închise, lăsând-o în urmă pe Xavière, camera, trecutul ei. Françoise nu era decât o masă inertă, nici măcar un trup articulat; au coborât-o pe scară cu capul înainte, cu picioarele în aer, ca pe un colet greu pe care brancardierii l-au mănuit conform legilor gravitației și ale comodității lor personale.

– Pe curând, domnișoară Miquel, însănătoșiți-vă repede.

Patroana, servitorul de pe etaj și soția lui se înșiruiră pe culoar.

– Pe curând, zise Françoise.

O adiere rece îi biciui fața, trezind-o de tot. O grămadă de oameni se înghesuiau în fața ușii. O bolnavă era îmbarcată într-o ambulanță. Françoise văzuse adesea scena pe străzile Parisului.

– De această dată bolnavă sunt eu, se gândi ea cu mirare; tot nu-i venea să creadă. Boala, accidente, toate acele povești tipărite în mii de exemplare, nu se gândise niciodată că ar putea să i se întâmple și ei; așa zisese cu privire la război; nenorocirile impersonale, anonime, nu puteau să o atingă pe ea. Cum aș putea să fiu oricine? Și totuși era acolo, întinsă în mașina care demară lin. Pierre stătea lângă ea. Bolnavă. Și totuși se întâmplase. Devenise ea oricine? De aceea se simțea atât de ușoară, eliberată de ea însăși și de toată escorta ei înăbușitoare de bucurii și griji? Închise ochii; mașina mergea lin și timpul luneca și el.

Ambulanța se opri în fața unei uriașe grădini; Pierre înfășură strâns pătura în jurul ei și Françoise fu purtată pe aleile înghețate, pe culoarele acoperite cu linoleum. O întinseră pe un pat mare și simți cu plăcere sub obraz, sub trup, prospețimea cearceafurilor. Totul era atât de curat aici, atât de odihnitor. O infirmieră scundă, cu fața măslinie, bătu ușor cu palma pernele și vorbi în șoaptă cu Pierre.

– Eu te las, zise Pierre, medicul va trece să te vadă. Revin curând.

– Pe curând, zise Françoise.

Îl lăasă să plece fără regret; nu mai avea nevoie de el; nu mai avea nevoie decât de medic și de infirmieră; era o bolnavă oarecare, numărul 31, un caz banal de congestie pulmonară. Cearceafurile erau curate, pereții albi și ea se simțea nemaipomenit de bine; iată, n-avea decât să se abandoneze, să renunțe, era atât de simplu, pentru ce ezitase atât? Acum, în jurul ei, în locul acelor infinite trâncăneli, al străzilor, al chipurilor, al propriului ei chip, se făcuse liniște și nu-și mai dorea nimic altceva. Afară vântul rupsese o cracă; în acest vid perfect, cel mai mic zgomot se propaga în unde largi pe care le puteai aproape vedea și atinge; reverberau la nesfârșit în mii de vibrații care rămâneau suspendate în eter, în afara timpului, fermecând inima mai mult decât o muzică. Pe gheridon, infirmiera pusese o carafă cu oranjadă transparentă și trandafirie; lui Françoise i se păru că nu se va sătura niciodată s-o privească; era acolo; miraculos era că ceva se afla acolo, fără efort, tandra prospețime a oranjadei sau altceva: era acolo fără nelișițe, fără chin, neobosind să existe; de ce ar înceta ochii să se mai încânte? Da, era exact ceea ce Françoise nu îndrăznise să-și dorească cu trei zile mai înainte; eliberată, fericită se odihnea în cui-bul clipelor liniștite, închise în ele însele, netede și rotunde ca pietricelele șlefuite de apa mării.

– Puteți să vă ridicați puțin? -zise doctorul; o ajută să se îndrepte. Așa e mai bine, nu va dura mult.

Avea un aer amical și competent; scoase un aparat din trusă și îl așeză pe pieptul lui Françoise.

– Respirați adânc, o rugă el.

Françoise respiră; era un chin, avea respirația atât de scurtă, încât dacă încerca să aspire adânc o durere violentă o sfâșia.

– Numărați: unu, doi, trei, o ruga doctorul.

Îi ascultă spatele, ciocăni ușor în cutia toracică, ca un polițist din film cercetând un perete suspect. Supusă, Françoise număra, tușea, respira.

– Gata, am terminat, zise doctorul; așeză perna sub capul lui Françoise, privind-o cu bunăvoință.

– E o mică infecție pulmonară; imediat vă vom face injecții pentru susținerea inimii.

– Va dura mult? zise Françoise.

– În mod normal, durează nouă zile; veți avea însă nevoie de o lungă convalescență. Ați mai avut probleme cu plămânii?

– Nu, zise Françoise. De ce? Credeți că am plămânul atins?

– Nu se știe niciodată, zise medicul cu un aer vag; o bătu ușor pe mână. Imediat ce vă veți simți mai bine veți face o radiografie și vom vedea ce trebuie să facem cu dumneavoastră.

– Mă veți trimite la sanatoriu?

– N-am spus asta, zise doctorul, surâzând. De altfel câteva luni de odihnă nu trebuie să vă sperie. Mai ales, nu vă neliniștiți.

– Nu mă neliniștesc, promise Françoise.

Plămânul atins. Luni de sanatoriu; poate, ani. Ce ciudat. Toate aceste lucruri se pot deci întâmpla. Ce departe era acea seară de revelion când se credea închisă într-o viață desăvârșită; nimic nu era încă precizat. Viitorul se întindea departe, neted și alb ca cearșafurile, ca pereții, o pistă lungă de zăpadă liniștită. Françoise era oricine și orice devenea brusc posibil.

*

*

*

Françoise deschise ochii; îi plăceau aceste deșteptări care n-o smulgeau din pat, permițându-i să le conștientizeze încântată; nu era nevoie nici măcar să-și schimbe poziția, era foarte bine așezată; se obișnuise să doarmă așa; somnul nu mai era pentru ea o retragere voluptoasă și sălbatică, era o activitate ca oricare alta, care se exercita în aceeași poziție ca celelalte. Privea fără grabă portocalele, cărțile pe care Pierre le îngrămadise pe noptieră; o zi liniștită de repaus se desfășura înaintea ei.

– Curând, îmi vor face o radioscopie, se gândi ea. Era evenimentul central în jurul căruia se ordonau toate celelalte evenimente; îi erau indiferente rezultatele examenului. Ceea ce o interesa, era să treacă pragul acestei camere, unde stătea întinsă de trei săptămâni. I se părea că se însănătoșise; cu siguranță că putea să stea în picioare fără prea multă osteneală, și chiar să meargă.

Dimineața trecu foarte repede; făcându-i toaleta, tânăra infirmieră slabă și brunetă, care se ocupa de Françoise, i-a ținut un lung discurs despre soarta femeii moderne și importanța instruirii; după aceea, o vizită doctorul. Doamna Miquel sosi pe la zece aducând două pijamale călcate proaspăt, un semn de carte din angora trandafirie, mandarine, apă de Cologne; luă prânzul cu ea de dimineață și mulțumi infirmierei. După ce plecă ea, Françoise își întinse picioarele și, culcată pe spate, cu bustul aproape drept, lăsă lumea să alunece spre noapte; luneca, revenea spre lumină și iar luneca; era o balansare de o mare blândețe. Brusc balansarea se opri. Xavière se aplecă peste pat.

– Ai petrecut bine noaptea? zise Xavière.

– Cu picăturile astea, dorm întotdeauna bine, o liniști Françoise.

Cu capul lăsat pe spate, cu un surâs vag pe buze, Xavière își desfăcu fularul care-i acoperea părul; când se ocupa de sine, avea întotdeauna în gesturile sale ceva de ritual și de mister; fularul alunecă, ea coborî spre pământ. Cu un aer circumspect, lua flaconul între degete.

– Nu trebuie să-ți faci un obicei, îi recomandă ea. După asta nu te mai poți lipsi de ele; ai ochii ficși și mâinile reci, ne sperii.

– Și tu ai conspirat cu Labrousse ca să-mi ascundeți toate fiolele, ripostă Françoise, dar eu le-am descoperit.

Începu să tușească, obosea vorbind.

– Eu nu am dormit noaptea trecută, zise Xavière cu mândrie.

– Hai, povestește-mi, o îndemnă Françoise.

Fraza lui Xavière intrase în ea ca oțelul dentistului într-un dinte mort, nu simți nimic decât locul gol al unei neli-niști care nu mai exista. Pierre se obosea mult, Xavière nu va face niciodată nimic; gândurile erau prezente, dar dezarmate și insensibile.

– Am ceva pentru tine, zise Xavière.

Dezbracă impermeabilul și scoase dintr-un buzunar o mică cutie de carton cu o panglicuță verde. Françoise desfăcu nodul, ridică liniștită capacul, era plină cu vată și hârtie de mătase; sub hârtia subțire, un buchet de ghiocci.

– Ce frumoși sunt, zise Françoise, par în același timp vii și artificiali.

Xavière suflă ușor deasupra corolelor albe.

– Au petrecut și ele noaptea cu mine, însă de dimineață le-am pus la locul lor, au rezistat.

Se ridică și vărsă apa dintr-un pahar, așează florile. Taiorul de velur negru îi subția și mai mult trupul ei flexibil; nu mai avea nimic dintr-o țărancă: era o tânără fată desăvârșită și sigură de grația ei. Trase un fotoliu aproape de pat.

– Într-adevăr, am petrecut o noapte formidabilă, zise ea.

Aproape în fiecare seară îl aștepta pe Pierre la ieșirea

de la teatru, între ei nu mai exista nici un nor; dar Françoise nu mai văzuse niciodată pe fața ei această expresie emoționată și reculeasă; își împingea buzele înainte ca și cum ar fi schițat un gest de ofrandă și ochii ei surâdeau. Sub hârtia de mătase, sub vată, izolată într-o casetă bine închisă, era amintirea lui Pierre pe care Xavière o mângâia cu buzele și cu ochii.

– Știi că de mult timp voiam să fac un turneu prin Montmartre, zise Xavière și nu l-am făcut niciodată.

Françoise surâse; exista în jurul cartierului Montmartre un cerc magic pe care Xavière nu se hotăra niciodată să-l depășească; frigul, oboseala o opreau și ea se refugia temătoare la *Dôme* sau la *Pôle Nord*.

– Aseară, Labrousse a făcut un tur de forță, zise Xavière; m-a urcat într-un taxi și m-a dus în Place Pigalle. Nu prea știam unde vrem să mergem, am pornit în explorare.

Surâse.

– Cred că ni se înfierbântase capul pentru că după cinci minute ne-am trezit în fața unei căsuțe toată în roșu, cu o mulțime de minuscule ferestre cu perdele roșii; avea un aer intim și puțin echivoc. N-am îndrăznit să intru, dar Labrousse a împins vesel ușa; era cald ca într-o ureche și plin de lume; am descoperit totuși o masă într-un colț; avea o față de masă și încântătoare șervețele trandafirii, mai degrabă niște batistute de mătase pentru tineri neserioși. Ne-am așezat acolo. Xavière se opri puțin. Și am mâncat varză acră.

– Ați mâncat varză acră? zise Françoise.

– Da, zise Xavière bucuroasă că-i reușise efectul. Mi s-a părut foarte bună.

Françoise ghicea privirea cutezătoare și strălucitoare a lui Xavière.

– O varză acră și pentru mine.

Era o comuniune mistică pe care i-o propunea lui Pierre. Erau așezați unul lângă altul, puțin depărtați; priveau la oameni, apoi se uitau unul la altul cu o prietenie complice

și fericită. Nu exista nimic neliniștitor în aceste imagini, Françoise le evoca liniștită. Totul se petrecuse dincolo de pereții goi, dincolo de grădina clinicii, într-o lume himerică, precum lumea în negru și alb de la cinema.

— Ce clientelă era acolo! zise Xavière strâmbându-se cu un aer prefăcut de mironosiță. Traficanți de cocaină, desigur, recidivând. Patronul era brunet, uriaș, palid, cu buze groase trandafirii; avea aerul unui gangster. Nu al unei brute, al unui gangster destul de rafinat pentru a fi crud.

— Aș vrea să seduc un bărbat ca ăsta.

— Ce să faci cu el? o întrebă Françoise.

Buzele lui Xavière se ridicară dezvelindu-i dinții albi.

— L-aș face să sufere, zise ea cu un aer voluptos.

Françoise o privi, stingherită; micuța virtuoasă, ar fi părut un sacrilegiu dacă te-ai fi gândit la ea ca la o femeie cu dorinți de femeie; dar ea, cum se vedea? Ce vise de senzualitate și de cochetărie îi înfiorau nasul, gura? Cărei imagini a ei însăși, ascunsă ochilor celorlalți, surădea ea într-o misterioasă convență? În acea clipă, Xavière își simțea trupul, se simțea femeie și Françoise avea impresia că e înșelată de o necunoscută ironică, ascunsă în spatele unor trăsături familiare.

Rictusul dispăru și Xavière adăugă pe un ton copiăresc:

— După aceea m-a dus la fumătorii de opium și mi-a făcut cunoștință cu criminalii.

Rămase o clipă visătoare.

— Probabil că dacă ne-am duce acolo în fiecare seară, până la urmă ne-ar adopta. Ne-am făcut deja cunoștințe noi: două femei erau la bar bete pulbere.

Și adăugă pe un ton confidențial:

— Pederaste.

— Vrei să spui lesbiene? o corectă Françoise

— Nu e același lucru? o întrebă Xavière ridicând sprâncenele.

— Homosexuali, nu se spune decât pentru bărbați, zise Françoise.

– În orice caz era o familie, zise Xavière cu o umbră de nerăbdare; fața i se însufleți. Era una cu părul tăiat foarte scurt și chiar că părea ca un bărbat tânăr, un tânăr bărbat încântător, gata să se destrăbăleze cu multă sânguință; cealaltă era femeie, puțin mai în vârstă și destul de frumoasă, cu o rochie de mătase neagră și un trandafir roșu la corsaj. Deoarece femeia-bărbat îmi plăcea, Labrousse mi-a spus că ar trebui să încerc să-l seduc. I-am aruncat câteva ochiade ucigătoare, și ea a venit la masa noastră, oferindu-mi să beau din paharul ei.

– Cum ai făcut ochiadele? zise Françoise.

– Așa, făcu Xavière, și aruncă peste carafa cu oranjadă o privire furișă și provocatoare; din nou Françoise se jenă; nu pentru că Xavière ar fi avut asemenea talente tulburătoare, ci pentru că părea atât de încântată de tot ceea ce făcea.

– Și? întrebă Françoise.

– Atunci am invitat-o să se așeze, zise Xavière.

Ușa se deschise fără zgomot; tânăra infirmieră cu fața măslinie se apropie de pat.

– Este ora injecției, spuse ea pe un ton prietenos.

Xavière se ridică.

– Nu e nevoie să plecați, o opri infirmiera care umplu siringa cu un lichid verde. Durează un minut.

Xavière o privi pe Françoise cu un aer nefericit în care se putea citi un anume reproș.

– Nu țiip, vezi, zise Françoise surâzând.

Xavière se duse la fereastră și-și lipi fruntea de geam. Infirmiera ridică ușor cuverturile și-i dezveli coapsa; pielea era toată presărată de contuzii învinețite, sub care se formaseră o mulțime de bile tari; cu o lovitură rapidă ea băgă acul; era îndemânatică și nu-ți făcea rău.

– Gata, am terminat, zise ea; se uita la Françoise cu un aer supărat; nu trebuie să vorbești prea mult, vă obosiți.

– Nu eu vorbesc, o liniști Françoise.

Infirmiera îi surâse și ieși din cameră.

– Ce femeie îngrozitoare, zise Xavière.

– E foarte amabilă, zise Françoise. Se simțea plină de o indulgență molcomă față de această fată îndemânată și prevenitoare care o îngrijea atât de bine.

– Cum poți să fi infirmieră, zise Xavière; îi aruncă lui Françoise o privire temătoare și dezgustată.

– Te-a durut?

– Nu, n-am simțit nimic.

Pe Xavière o trecură fiorii; era capabilă să se înfioare chiar în fața unor imagini.

– Să mi se înfigă în carne un ac, n-aș putea să suport.

– Dar dacă te droghezi, îi reaminti Françoise.

Xavière își lăsă capul pe spate și chicoti disprețuitor.

– Ah! Eu mi-aș face-o. Mie, eu pot să-mi fac orice.

Françoise recunoscuse acest ton de superioritate și de ranchiună.

Xavière judeca oamenii mult mai puțin după actele lor decât după situațiile în care ei se găseau la un moment dat. Chiar fără voia lor. Acceptase pentru că era vorba de Françoise, dar pentru ea era o greșeală gravă să fi bolnav; își aduse aminte brusc:

– Vei fi și tu obligată să le suporti într-o zi, zise Françoise; și adăugă, răuvoitoare: ți se va întâmpla și ție într-o zi.

– Niciodată, zise Xavière, aș crăpa mai degrabă decât să văd un doctor.

Morala ei interzicea remediile; era meschin să te îndârjești să trăiești dacă viața te evită; ura orice fel de îndârjire ca pe o lipsă de dezinvoltură și de orgoliu.

– S-ar lăsa și ea îngrijită ca oricare alta, gândi Françoise enervată; dar era o slabă consolare. În clipa aceea, Xavière era acolo, proaspătă și liberă, în taiorul ei negru; o bluză ecosez cu gulă strâmt îi puneă în evidență strălucirea luminoasă a feței, părul ei auriu. Françoise întinsă, legată, supusă infirmierelor și doctorilor; era slabă și urâtă, infirmă, abia dacă putea vorbi. Își simți brusc boala ca pe o umilitoare murdărie.

– Vrei să termini povestea, zise ea.

– Nu va mai veni să ne deranjeze? întrebă Xavière pe un ton bosumflat.

– Nu cred că se mai întoarce, zise Françoise.

– Ei bine! I-a făcut semn prietenei ei, reluă Xavière cu efort și s-au instalat alături de noi, cea mai tânără și-a băut whisky-ul și a căzut brusc pe masă, cu brațele înainte, cu obrazul sprijinit pe cot, ca un prunc; râdea și plângea în același timp; părul i se încâlcise, avea broboane de sudoare pe frunte și totuși rămânea curată și inocentă.

Xavière tăcu, revedea scena în minte.

– E foarte puternic cel care merge până la capăt în ceva; într-adevăr până la capăt, zise ea; rămase o clipă cu ochii în gol, apoi reluă cu însuflețire: cealaltă o scutura, voia neapărat s-o ia de acolo, făcea pe târfa mămoasă, știi, târfele astea care nu vor să-și lase baltă tipul, din interes, din instinct de proprietate și dintr-un fel de milă scârboasă.

– Îmi dau seama, zise Françoise.

Ar fi crezut că Xavière petrecuse ani din viața ei printre prostituate.

– Parcă a bătut cineva? întrebă ea ciulind urechea. Spune-i te rog, să intre.

– Intrați, zise Xavière, cu o voce limpede; o umbră de nemulțumire trecu prin ochii ei.

Ușa se deschise.

– Salut, zise Gerbert; puțin stingherit întinse mâna lui Xavière.

– Salut, repetă el; se apropie de pat.

– Ce amabil din partea ta că ai venit, zise Françoise.

Nu-și dorise vizita lui, dar era surprinsă și încântată să-l vadă; semăna cu un vânt răcoros care intrase în cameră, măturând mirosul de boală și aerul jilav de spital.

– Aveți o figură ciudată, zise Gerbert, râzând cu simpatie. Vă simțiți mai bine?

– Sunt vindecată, zise Françoise. Chestiile astea se hotărăsc în nouă zile; ori crăpi, ori scade febra. Ia loc.

Gerbert își scoase fularul, un fular de lână cu dungi late de un alb strălucitor; se așază pe un puf, în mijlocul camerei, privind pe rând la Françoise și la Xavière, cu un aer cam hăituit.

– Nu mai am febră, dar încă mă clatin, îl puse Françoise la curent. În curând trebuie să-mi facă radioscopie și cred că mă voi simți teribil de ciudat să pun picioarele pe pământ. Mi se va examina plămânul pentru a vedea dacă s-a vindecat. Doctorul mi-a spus că în momentul sosirii mele aici, plămânul meu drept era ca o bucată de ficat; și celălalt începuse ușor să se transforme și el într-un ficat.

Avu un mic acces de tuse.

– Sper că și-au redobândit consistența. Ți dai seama, altfel trebuia să fac ani de sanatoriu.

– N-ar fi amuzant, zise Gerbert; ochii lui făcură turul camerei ca să găsească o inspirație. Ce de flori ai! S-ar spune că e o cameră de nuntă.

– Coșul e de la elevii mei, zise Françoise; vasul cu azalee este de la Tedesco și Ramblin; Paule Berger mi-a trimis anemonele.

Un nou acces o scutură.

– Vezi, tușești, o dojeni Xavière cu o compasiune puțin cam prea vioaie, infirmiera ți-a interzis să vorbești.

– Ești o infirmieră înțeleaptă, o liniști Françoise, am să tac. Se lăsă o clipă de tăcere.

– Și ce s-a mai întâmplat cu acele femei? o întrebă ea.

– Au plecat, asta-i tot, zise Xavière din vârful buzelor.

Cu un aer de hotărâre eroică, Gerbert își aruncă pe spate smocul de păr care-i căzuse în ochi.

– Aș vrea, într-adevăr, să te însănătoșești la timp pentru a veni să-mi vezi marionetele, merge, știi, spectacolul va fi gata în cincisprezece zile.

– Vei mai monta și altele la anu, nu? zise Françoise.

– Da, acum avem localul; sunt niște tipi de treabă cei de la „Images”; mie nu-mi place ce fac ei, însă sunt binevoitori.

– Ești mulțumit?

– Sunt încântat, zise Gerbert.

– Xavière mi-a spus că păpușile tale sunt foarte frumoase, zise Françoise.

– Așa e, ce tâmpit sunt, trebuia să-ți aduc una, zise Gerbert. Ei au marionete cu sfori, ale noastre sunt păpuși ca la bălci, care se mânuiesc direct și sunt mult mai pline de haz. Sunt din pânză cerată cu fuste mari evazate care ascund bine mâna; se trag pe mână ca o mânășă.

– Tu le-ai făcut? îl întrebă Françoise.

– Mollier și cu mine; dar ideile au fost ale mele, zise Gerbert, fără modestie.

Era atât de plin de el că-și uita timiditatea.

– Nu-i chiar așa de comod să le manevrezi, știi pentru că mișcările trebuie să aibă ritm și expresie; dar eu încep să știu cum să fac. Nu-ți imaginezi ce probleme avem cu punerea în scenă. Închipuie-ți: ridici mâinile în aer; ai câte o păpușă în fiecare mână. Dacă vrei să trimiți pe una la capătul scenei, trebuie să găsești un pretext pentru a o mișca și pe cealaltă în același timp. Asta cere inventivitate.

– Aș vrea, într-adevăr, să asist la o repetiție, zise Françoise.

– Acum lucrăm în fiecare zi, de la cinci la opt, zise Gerbert. Se montează o piesă cu cinci personaje și trei scheciuri. Le port de atâta timp în cap!

Se întoarse spre Xavière.

– M-am gândit ieri la tine, rolul nu te interesează?

– Cum să nu? M-ar amuza enorm, zise Xavière pe un ton ofensat.

– Atunci, vino cu mine acum, zise Gerbert. Ieri, Chanaud a citit rolul, dar era groaznică, vorbea de parcă s-ar fi aflat pe scenă. E foarte dificil să găsești tonul, zise el lui Françoise, trebuie ca vocea să pară că aparține chiar păpușilor.

– Dar mi-e teamă că n-am să știu s-o fac, zise Xavière.

– Ba da, cele patru replici pe care le-ai dat alaltăieri, erau chiar cele de care avem nevoie.

Gerbert surâse cu un aer seducător.

– Și să știi, beneficiile se împart între actori, cu puțină șansă puteți să luați un mic onorar de cinci, șase franci.

Françoise se lăsă între perne; era mulțumită că vorbeau amândoi, se simțea obosită; voia să întindă picioarele, dar cea mai mică mișcare cerea o întreagă strategie; era așezată pe un colac de cauciuc pudrat cu talc, avea cauciuc sub călcăie și un fel de inel de răchită care ridica cearșafurile deasupra genunchilor. Dacă se freca de cearșafuri își irita pielea. Reuși să se lungească; după plecarea lor, dacă Pierre nu va sosi putea dormi puțin, capul îi era cam gol. Mai auzi pe Xavière care spunea:

– Femeia uriașă se schimbă brusc în aerostat, fustele ei se ridicau în sus transformându-se în nacela unui balon care dispărea în aer.

Vorbea de marionetele pe care le văzuse ea în bâlci la Rouen.

– Eu, la Palermo, am văzut jucând „Roland furiosul” zise Françoise.

Nu mai continuă, n-avea chef să povestească. Se aflau pe o străduță, aproape de un negustor de struguri; Pierre îi cumpărase un ciorchine uriaș și lipicios; biletul de intrare costa cincizeci de centime și în sală nu erau decât copii. Lățimea băncilor era după măsura fundurilor lor mici, în pauze, un tip circula cu un platou plin de pahare cu apă proaspătă pe care le vindea pe zece centime, după care se așeza pe bancă aproape de scenă; ținea în mână o nuia lungă și lovea copiii care făceau zgomot în timpul spectacolului. Pe pereți erau un fel de imagini de Epinal care povesteau istoria lui Roland; păpușile erau superbe și foarte țepene în armurile lor de cavaleri. Françoise închise ochii. Nu erau decât doi ani, dar asta părea să țină deja de preistorie; totul devenise atât de complicat acum, sentimentele, viața, Europa; ei nu-i păsa, pentru că se lăsa să plutească

ca o epavă, dar se adunau mълuri negre, pretutindeni, la orizont; ea se legăna pe un ocean cenușiu, în jurul ei clocoteau ape bituminoase și sulfuroase, făcea pluta fără să se gândească la nimic, fără nici o teamă și fără nici o dorință. Redeschise ochii.

Conversația se opri; Xavière își privea picioarele și Gerbert privea neliniștit vasul cu azalee.

– Ce lucrezi acum? o întrebă el, în sfârșit?

– La „Ocazia” lui Mérimée, răspunse Xavière.

Tot nu se hotărăște să joace scena în fața lui Pierre.

– Și tu? zise ea.

– Octav din „Capriciile Marianei”; dar numai pentru a-i da replica lui Canzetti.

Din nou se lăsă tăcere; Xavière făcu o mutră răutăcioasă.

– Canzetti joacă bine rolul Marianei?

– Nu cred că e prea potrivită în rol, zise Gerbert.

– E vulgară, declară Xavière.

Tăcură, cam încurcați.

Dintr-o mișcare a capului, Gerbert își aruncă părul pe spate.

– Știi că voi juca într-un număr de marionete la Dominique Oryol? Va fi extraordinar pentru că se pare că-i merge bine cabaretul.

– Mi-a spus Elisabeth, zise Françoise.

– Ea m-a prezentat. Ea învârte totul pe acolo:

Își duse mâna la gură cu un aer uimit și scandalizat:

– Zău, nu-ți vine să crezi!

– Este plină de bani, se vorbește mult despre ea; și-a schimbat viața, zise Françoise. A devenit formidabil de elegantă.

– Îmi place cum se îmbracă, zise Gerbert cu o părținare hotărâtă.

Era ciudată să te gândești că acolo, la Paris, zilele nu seamănă unele cu altele; se întâmplau multe, lucrurile se mișcau, se schimbau. Toată acea agitație îndepărtată însă, toate luminile clipind în ceață, nu trezeau în Françoise nici o invidie.

– Trebuie să fiu în Impass, e Jules Champlin la orele cinci. Am șters-o.

Se uită la Xavière.

– Vii cu mine? Altfel Chanaud nu va mai lăsa rolul din mână.

– Vin, zise Xavière. Își îmbracă impermeabilul și înnodă cu grijă fularul sub bărbie.

– Mai rămâi mult timp aici? o întreabă Gerbert.

– O săptămână, sper, zise Françoise. După aceea mă voi întoarce acasă.

– La revedere, pe mâine, zise Xavière, cam rece.

– Pe mâine, zise Françoise.

Îi surâse lui Gerbert care-i făcu un mic semn cu mâna. Deschise ușa și dispăru înaintea lui Xavière cu un aer neliniștit; se întreba probabil despre ce aveau să vorbească. Françoise se lăsă între perne; îi făcea plăcere să se gândească că Gerbert ținea la ea; firește, ținea la ea infinit mai puțin decât la Labrousse, dar era o simpatie personală care se adresa numai ei; și ea îl iubea, într-adevăr. Nu-și putea imagina o legătură mai plăcută decât o asemenea prietenie fără pretenții și întotdeauna vie. Închise ochii; era bine; ani de sanatoriu... chiar această idee nu trezea în ea vreo revoltă. În câteva clipe o să știe; se simțea gata să accepte orice verdict.

Ușa se deschise încet.

– Cum te simți? zise Pierre.

Sângele îi năvăli în obraji; era mai mult decât plăcută prezența lui Pierre. În fața lui se calma, indiferența ei dispărea.

– Mi-e din ce în ce mai bine, zise ea reținând mâna lui Pierre într-a ei.

– Faci acum radiografia?

– Da. Dar, să știi, medicul crede că plămânul este complet vindecat.

– Numai să nu te obosească prea mult, se neliniști Pierre.

– Sunt bine dispusă astăzi, zise ea.

Inima i se umplu de duioșie; cât de nedreaptă a fost comparând dragostea lui Pierre cu vechiul mormânt albit! Datorită bolii, ea atinsese adevărata plenitudine. Și nu numai grație prezenței lui constante, a telefoanelor, a atențiilor pentru care ea îi era recunoscătoare; ci pentru că fusese de o tandrețe de neuitat, iar, dincolo de această tandrețe consimțită, ea zărise la el o neliniște profundă, nesimulată, care-l depășea în acest moment; era acea expresie năcontrolată a chipului când se întorcea spre ea; i se repetase degeaba că nu era decât o formalitate, neliniștea îl tulbura. Puse un pachet de cărți pe pat.

– Privește, ce ți-am ales. Îți place?

Françoise se uita la titluri: două romane polițiste, un roman american, câteva reviste.

– Bineînțeles că-mi place, zise ea, iar tu ești atât de amabil.

Pierre își scose pardesiul.

– I-am întâlnit pe Gerbert și Xavière în parc.

– O ducea la repetiția unei piese de marionete, zise Françoise. E amuzant să-i vezi împreună. Trec de la volubilitatea cea mai neînfrânată, la cea mai neagră tăcere.

– Da, zise Pierre, e amuzant.

Făcu un pas spre ușă.

– Se pare că vin.

– E ora patru; e timpul, zise Françoise.

Infirmiera intră, precedând plină de importanță doi brancardieri care împingeau un fotoliu mare.

– Cum o găsiți pe bolnava noastră? întrebă ea. Sper să suporte cu înțelepciune mica ei expediție.

– Are o mină bună, zise Pierre.

– Mă simt foarte bine, zise Françoise.

A trece pragul acestei camere după lungile zile de izolare era o veritabilă aventură. O s-o ridice, o s-o învelească cu cuverturi, o s-o instaleze în fotoliu; era ciudat că stătea

așezată, dar nu cum ar fi fost așezată în pat; capul i se cam învârtea.

– Merge? zise infirmiera, cu mâna pe clanța ușii.

– Merge, zise Françoise.

Privea surprinsă și puțin șocată ușa care era gata să se deschidă spre afară; normal, ea se deschidea pentru a-i lăsa pe oameni să intre; iată că-și schimba brusc sensul, se transformase într-o ușă de ieșire; și camera era șocantă. Cu patul gol, ea nu mai constituia acel punct central al clinicii spre care duceau toate culoarele și scările; culoarul, acoperit cu linoleum silențios, semăna cu o arteră vitală în care dădeau o serie de mici odăite. Françoise avea impresia că trecuse de cealaltă parte a lumii; era la fel de ciudat ca și cum ar fi trecut printr-o oglindă.

Fotoliul l-au depus într-o cameră pardosită cu lespezi și plină de instrumente complicate; era o căldură teribilă. Françoise închise pe jumătate ochii, călătoria în lumea cealaltă o obosise.

– Puteți să vă țineți în picioare două minute? zise medicul, intrând.

– Voi încerca, zise Françoise; nu mai era atât de sigură pe ea.

Brațe puternice o ridicară în picioare și o conduseră printre instrumente; pământul îi fugea de sub picioare, ceea ce-i dădea o senzație de greață. Nu și-ar fi imaginat nici-o dată că putea fi atât de greu să mergi, sudoarea îi brobonea fruntea.

– Nu vă mișcați, îi porunci o voce.

O lipiră de un aparat și o placă de lemn îi fu așezată pe piept; se înăbușea, nu reușea să reziste două minute fără să se sufocă. Se făcu brusc întuneric și liniște; nu-și mai auzea decât șuieratul scurt și precipitat al respirației; apoi se auzi un declic, un zgomot sec și totul dispăru. Când își recăpătă cunoștința, era din nou culcată în fotoliu; medicul se apleca peste ea cu blândețe și infirmiera îi ștergea fruntea udă leocă.

– Am terminat, zise el. Plămâni dumneavoastră sunt superbi; puteţi dormi liniştită.

– Vă simţiţi mai bine? întrebă infirmiera.

Françoise făcu un semn din cap; era epuizată, i se părea că niciodată nu-şi va mai recăpăta puterile, că va trebui să rămână tot restul vieţii culcată. Ea se lăsă în fotoliu şi din nou o transportară de-a lungul culoarelor; capul îi era gol şi greu. Îl zări pe Pierre care se plimba în faţa uşii. Îi surâse neliniştit.

– E bine, murmură ea.

El făcu o mişcare spre ea.

– Un moment, vă rog, zise infirmiera.

Françoise întoarse capul spre el şi zărindu-l atât de bine înfipt pe propriile lui picioare, fu cuprinsă de disperare; cât era de neputincioasă şi infirmă! Nimic decât un pachet inert pe care-l transportă prin forţa braţelor.

– Acum, odihniţi-vă, o rugă infirmiera; îi aranjă pernele, trase cearşafurile.

– Mulţumesc mult, zise Françoise, întinzându-se cu plăcere. Puteţi să-l anunţaţi că poate să vină?

Infirmiera părăsi camera; se auzi o scurtă discuţie în spatele uşii şi Pierre intră; Françoise îl urmărea din ochi cu invidie, i se părea atât de firesc să se deplaseze prin cameră.

– Sunt mulţumit, zise el. Se pare că eşti sănătoasă tun.

Se aplecă peste ea şi o sărută; bucuria care se reflecta în surâsul lui, reîncălzi inima lui Françoise; el n-o crease special ca să i-o dedice ei, o trăia pentru el însuşi cu o totală graţuitate; dragostea sa redevenise o strălucită evidenţă.

– Ce aer cumplit aveai pe scaunul care te ducea, zise el cu dragoste.

– Nu mă simţeam prea bine, mărturisi Françoise.

Pierre scoase o ţigară din buzunar.

– Poţi fuma pipa, să ştii, zise ea.

– Niciodată, refuză Pierre; el privea ţigara cu poftă. Chiar şi aşa, şi n-ar trebui.

– Ba da, plămânul meu este refăcut, zise Françoise veselă.

Pierre aprinse țigara.

– Și acum, te vei reîntoarce bineînțeleș acasă; vei vedea ce frumoasă convalescență îți voi pregăti; îți voi procura un patefon și discuri, vei primi vizite, vei trăi ca în sânul lui Avram.

– Măine, îl voi întreba pe doctor când îmi va permite să plec, zise Françoise. Suspină: mi se pare că niciodată nu voi mai putea merge.

– Oh! te voi învăța repede, o liniști Pierre, te vei așeza pe fotoliu, un minut în fiecare zi, apoi te vei ridica în picioare câteva minute și, în cele din urmă, vei face ade-vărate plimbări.

Françoise îi surâse încrezătoare.

– Se pare că ai petrecut o seară frumoasă ieri, Xavière și cu tine, îl descusu ea.

– Am descoperit un loc atât de amuzant, zise Pierre.

Se întunecă brusc; Françoise avu impresia că-l cufundase din nou, brusc, într-o lume de gânduri neplăcute.

– Mi-a povestit cu ochii ieșiți din cap, zise ea decepționată.

Pierre ridică din umeri.

– Ce e? întrebă ea. La ce te gândești?

– Oh! N-are importanță, zise Pierre cu un surâs reținut.

– Cât ești de ciudat! Totul mă interesează, zise Françoise puțin neliniștită.

Pierre ezită.

– Atunci? zise Françoise; se uita la Pierre. Te rog, spune-mi ce-ți trece prin cap!

Pierre încă ezită, apoi păru să ia o hotărâre.

– Mă întreb dacă nu e îndrăgostită de Gerbert.

Françoise îl privi stupefiată.

– Ce vrei să spui?

– Exact ceea ce am spus, zise Pierre. N-ar fi nimic anormal. Gerbert e frumos și fermecător; el are acel fel de

grație care o încântă pe Xavière. Privea în gol pe fereastră. E chiar mai mult decât probabil, zise el.

– Dar Xavière este prea ocupată de tine, zise Françoise. Părea fascinată de noaptea pe care ați petrecut-o.

Pierre împinse buza înainte și Françoise regăsi cu tristețe acel profil tăios și prețios pe care ea nu-l văzuse de mult.

– Firește, zise el cu trufie, pot întotdeauna să fac în așa fel încât să ofer o seară plăcută cuiva dacă vreau să-mi dau osteneala. Și ce dovedește asta?

– Nu înțeleg ce te face să crezi asta? îl întrebă Françoise.

Pierre păru să n-o audă.

– E vorba de Xavière și nu de una ca Elisabeth, zise el; exercit o certă seducție intelectuală asupra ei, asta e sigur; însă nu face desigur greșeala să confunde lucrurile.

Françoise simți un șoc neplăcut; nu pentru farmecul lui intelectual se îndrăgostise ea de Pierre odinioară?

– E o senzuală, continuă el, și senzualitatea ei nu e falsă. Îi place, într-adevăr, conversația mea; dar dorește sărutările unui bărbat tânăr și frumos.

Neplăcerea lui Françoise se accentuă; ei îi plăceau sărutările lui Pierre. Le disprețuia el oare acum? Dar nu era vorba de ea.

– Sunt sigură că Gerbert nu-i face curte, zise ea. Mai întâi el știa că tu te interesezi de ea.

– El nu știe nimic, zise Pierre, nu știe niciodată decât ce i se spune. Și apoi nu asta e problema.

– Dar, în sfârșit, ai remarcat ceva între ei? îl întrebă Françoise.

– Când i-am zărit în grădină, m-a frapat ca o evidență, zise Pierre, care începuse să-și roadă o unghie. Tu n-ai văzut cum îl privește când se crede neobservată: ai zice că vrea să-l mănânce.

Françoise își aminti firește privirea lacomă pe care i-o surprinsese în seara de revelion.

– Da, zise ea, însă era fascinată și de Paule Berger; ea

face pasiuni instantanee, ceea ce nu poate crea cu adevărat un sentiment.

– Și nu-ți amintești ce furioasă era când ai glumit odată în legătură cu Christine și Gerbert, zise Pierre; avea să-și mănânce degetul până la os dacă mai continua astfel.

– Era ziua în care abia făcuse cunoștință cu el, zise Françoise, nu poți pretinde că-l iubea deja.

– De ce nu? zise Pierre, l-a plăcut pe loc.

Françoise reflectă; o lăsase pe Xavière singură cu Gerbert în seara aceea, și când s-au reîntâlnit, Xavière era într-o stare de furie ciudată; Françoise se întrebase dacă el fusese nepoliticos cu ea sau, poate, dimpotrivă, ea furioasă că Gerbert îi plăcuse prea mult. Și s-a mai întâmplat și aceea ciudată indiscreție, câteva zile mai târziu.

– La ce te gândești? zise Pierre nervos.

– Încerc să-mi amintesc, zise ea.

– Vezi, și tu șovăi, zise Pierre pe un ton precipitat. Oh! Există o mulțime de indicii. Ce avea în cap când i-a povestit cum am ieșit în oraș fără el?

– Te gândeai că era un început de sentiment pentru tine.

– A existat și așa ceva, în momentul când a început să se intereseze de mine; dar totul e mult mai complicat. Probabil îi părea rău că n-a petrecut seara cu el; poate că a căutat o complicitate de un minut cu el împotriva noastră. Sau, mai mult, a vrut să se răzbune pe el pentru dorințele pe care i le inspira.

– În orice caz, asta nu ne dă nici un indiciu în nici un sens, zise Françoise, e prea ambiguu.

Se ridică puțin pe perne; discuția o obosise, sudoarea începuse să-i brobonească spatele și podul palmelor. Și ea care crezuse că se sfârșise cu toate aceste interpretări, explicații în care Pierre putea să se învârtă în cerc ore în șir... Ar fi vrut să rămână liniștită și detașată, dar agitația febrilă a lui Pierre o invadea.

– Oricum, adineori nu mi-a făcut această impresie, reluă ea.

Din nou, Pierre își împinse buza înainte; avea o expresie ciudată, ca și cum s-ar fi felicitat că-și păstra pentru el o mică răutate care era gata să i-o spună.

– Tu nu vezi decât ceea ce vrei să vezi, zise el.

Françoise roși.

– Sunt trei săptămâni de când m-am retras din lume.

– Dar au existat o mulțime de semne.

– Care sunt acelea? zise Françoise.

– Toate pe care ți le-am spus, zise Pierre, imprecis.

– Nu prea au greutate, zise Françoise. Pierre se enervă.

– Ți-am spus că știu despre ce este vorba, zise el.

– Atunci nu mă întreba pe mine, îl repezi Françoise; vocea ei tremura puțin; în fața acestei durități neașteptate a lui Pierre, se simți slabă și jalnică.

Pierre o privi, plin de remușcări.

– Te obosesc cu poveștile mele, zise el într-un elan de dragoste.

– Cum poți să spui asta? zise Françoise. Părea atât de chinuit, ar fi vrut să-l ajute. Sincer, dovezile tale mi se par fragile.

– La Dominique, în seara deschiderii, a dansat o dată cu el; când Gerbert a înlănțuit-o, Xavière s-a înfiorat din cap până-n picioare și a schițat un surâs de voluptate care nu putea să mă înșele.

– De ce nu i-ai spus? zise Françoise.

Pierre ridică din umeri.

– Nu știu.

O clipă rămase visător.

– Ba da, știu; e cea mai neplăcută dintre amintiri, cea care are pentru mine cea mai mare greutate; Mi-era teamă că, mărturisind-o ție și făcându-te părtașă la evidența ei, ea va deveni definitivă.

Surâse.

– N-aș fi crezut să ajungeți aici.

Françoise revăzu fața lui Xavière în timp ce vorbea cu Pierre; buzele ei mângâietoare, privirea ei tandră.

- Nu mi s-a părut a fi chiar atât de evidentă, zise ea.
- Vreau să-i vorbesc în seara asta, zise Pierre.
- Se va înfuria.

Pierre surâse cu un aer cam scrâșnit.

- Ba nu, ei îi place mult când îi vorbesc despre ea, crede că știu să-i apreciez toate subtilitățile; e chiar primul dintre meritele mele în ochii ei.

- Ea ține într-adevăr la tine, încercă Françoise să-l liniștească. Eu cred că Gerbert o încântă pentru moment, dar nu merge prea departe.

Fața lui Pierre se lumineă puțin, dar rămase încordată.

- Ești sigură de ceea ce spui?

- Sigură? Nu poți fii niciodată sigură, zise Françoise.

- Vezi, nici tu nu ești sigură. O privea aproape amenințător, avea nevoie să asculte de la ea cuvinte de calmare pentru a se simți magic liniștit. Françoise se crispă, nu voia să-l trateze pe Pierre ca pe un copil.

- Nu sunt oracol, zise ea.

- Ce șanse există, după tine, ca ea să fie îndrăgostită de Gerbert?

- Asta nu se poate calcula, zise Françoise cu puțină nerăbdare. Îi era penibil că Pierre se arăta atât de pueril și nu voia să-i devină complice.

- Ai putea totuși să spui o cifră, zise Pierre.

Febra urcase mult, probabil, în cursul după amiezii; Françoise avea impresia că tot trupul i se dizolvase în sudoare.

- Nu știu; zece la sută, zise ea la întâmplare.

- Nu mai mult de zece la sută?

- Ascultă, de unde vrei tu să știu?

- Puțină bunăvoință, zise Pierre cu răceală.

Françoise simți un nod care i se urca în gât; avea nevoie să plângă; i-ar fi simplu să spună ceea ce el voia să audă, să se lase în voia lui; dar din nou se nașteau în ea acele rezistențe încăpățănate, din nou lucrurile aveau un sens, un preț și meritau să se bată pentru ele; numai că ea nu era la înălțimea luptei.

– E o idioteție, zise Pierre. Ai dreptate, de ce vin să te tracasez pe tine?

Fața i se destinsese.

– Observă că nu doresc nimic în plus de la Xavière decât ceea ce am; dar nu pot să suport ca altcineva să aibă mai mult.

– Înteleg, zise Françoise.

Surâse, însă liniștea nu coborî în ea; Pierre îi sfâșiasse singurătatea și liniștea, începea să întrevadă din nou o lume plină de bogății și de obstacole, o lume în care ea voia să-l întâlnească pentru a dori și a se teme alături de el.

– Vreau să-i vorbesc în seara aceasta, repetă el. Măine, îți voi povesti totul, dar nu te voi mai tortura, îți promit.

– Nu tu m-ai torturat, îl calmă Françoise. Eu te-am forțat să vorbești, tu nu voiai.

– Era un punct prea sensibil, zise Pierre surâzând. Eram sigur că nu voi fi capabil să discut cu sânge rece. Nu dorința de a-ți vorbi îmi lipsea; dar, când am venit și ți-am văzut bietul tău chip slăbit, tot restul mi s-a părut derizoriu.

– Eu nu mai sunt bolnavă, zise Françoise. Nu mai e nevoie să mă menajezi.

– Vezi bine că nu te menajez deloc, zise Pierre; surâse. Sunt chiar rușinat că nu fac decât să vorbesc de mine.

– Asta da, nu se poate spune că n-ai fi comunicativ! îl ironiză Françoise. Ești chiar de o sinceritate uimitoare. Tu care poți fi atât de mare sofist în discuții: niciodată n-ai trișat cu tine însuși.

– Nu e meritul meu, se fândosi Pierre. Știi doar că nu mi-a fost niciodată rușine pentru ceea ce se întâmplă cu mine.

Ridică ochii spre Françoise.

– Mi-ai spus într-o zi un lucru care m-a surprins; că mi-am scos sentimentele în afara timpului, în afara spațiului, și, pentru a le păstra neatinse, uit să le trăiesc; eram puțin nedrept. Dar pentru propria mea persoană, mi se pare că procedez chiar în acest sens: prețuiesc întotdeauna ceea

ce sunt în alt plan, fiecare moment în parte neavând importanță.

– E adevărat, zise Françoise. Tu te crezi întotdeauna superior tuturor lucrurilor care ți se întâmplă.

– Și, astfel, pot să-mi permit orice, continuă Pierre. Mă refugiez în ideea că eu sunt omul care împlinește o anume operă, omul căruia i-a reușit cu tine o dragoste perfectă. Dar e prea comod. Pentru că restul există și el.

– Da, restul există, zise Françoise.

– Vezi, sinceritatea mea este încă un mijloc de a trișa cu mine însumi. Uimitor cât sunt de viclean, adăugă Pierre cu un aer foarte grav.

– Oh! Am descoperit noi toate vicleniile tale, zise Françoise.

Ea îi surâse. De ce să se neliniștească? El putea să se întrebe cât voia despre el însuși, putea repune lumea în chestiune. Ea știa că n-avea de ce să se teamă de această libertate care îl despărțea de ea. Niciodată nimic n-ar altera dragostea lor.

*

*

*

Françoise își sprijini capul de pernă. era amiază. Mai avea înaintea ei un lung moment de singurătate, dar nu mai era singurătatea egală și albă a dimineții; o plictiseală caldută se infiltrasese în cameră, florile își pierdură auriul și oranjada prospețimea; pereții, mobilele netede păreau pustii. Xavière. Pierre. Peste tot unde-și arunca ochii, nu sesiza decât absențe. Françoise închise ochii. Pentru prima oară după atâtea săptămâni se ivi în ea neliniștea. Cum și-au petrecut noaptea? Întrebările indiscrete ale lui Pierre o răniseră probabil pe Xavière; curând aveau să se împace la căpătâiul lui Françoise. „Și”? Recunoștea arsura din gât, bătaile repezi ale inimii. Pierre o ridicase din străfundul

limburilor și ea nu mai voia să coboare înapoi; nu mai voia să rămână aici; acum, clinica nu mai era decât un exil. Nici boala nu reușise să-i creeze un destin solitar; viitorul care se realcătuia la orizont, era viitorul ei lângă Pierre. Viitorul nostru. Ciuli urechea. În zilele care trecuseră, instalată liniștit în centrul vieții ei de bolnavă, primăa vizitele ca pe un simplu divertisment. Astăzi, era altceva. Pierre și Xavière înaintau, un pas după altul, de-a lungul culoarului, urcau scara, veneau de la gară, din Paris, din adâncurile vieții lor; o fărâma din acea viață avea să se petreacă aici. Pașii se opriră înaintea ușii.

– Putem intra? întrebă Pierre; împinse ușa. Era acolo în fața ei, și Xavière era cu el. De la absența lor la prezența lor trecerea era aproape insesizabilă.

– Infirmiera ne-a spus că ai dormit bine.

– Da, imediat ce termin de făcut injecțiile, voi putea pleca, zise Françoise.

– Cu o condiție, să fii într-adevăr înțeleaptă și să nu te agiți prea mult, o sfătui Pierre. Odihnește-te bine și nu mai vorbi. Noi suntem aceia care-ți vom povesti întâmplări. Îi adresă un surâs lui Xavière, avem o mulțime de întâmplări să-ți povestim.

Se instalează pe un scaun lângă pat și Xavière se așează pe un puf mare, pătrat; se coafase de dimineată și spuma aurie a buclelor îi încadra fața.

– Aseară a mers foarte bine la teatru, începu Pierre. Sala era entuziastă, au fost o mulțime de bisuri. Numai eu, nu prea știu de ce, eram într-o dispoziție posomorâtă după reprezentație.

– Tu ai fost nervos chiar de după amiază, îi aminti Françoise, schițând un surâs.

– Da, și, fără îndoială, încep să simt și lipsa somnului, nu știu. Fapt e că imediat ce am luat-o pe strada de Gaité, am început să mă arăt insuportabil.

Xavière își ascuți botul, amuzată.

– O adevărată viperă, șuerând veninoasă, zise ea. Eu am

fost veselă tot timpul; am repetat cu băgare de seamă timp de două ore prințesa chineză; am dormit puțin, ca să fiu într-adevăr proaspătă, adăugă ea cu reproș.

– Și în răutatea mea, n-am făcut decât să caut motive pentru a mă supăra pe ea! zise Pierre. Străbătând bulevardul Montparnasse, a avut nefericita inspirație de a-mi lăsa brațul...

– Din cauza mașinilor, zise Xavière însuflețită, nu mai puteam merge în același pas, era mai comod.

– Am luat-o ca pe o insultă deliberată, continuă, Pierre, m-a cuprins o mânie de s-au auzit oasele trosnind.

Xavière privea la Françoise cu un aer consternat.

– Era îngrozitor, nu-mi mai adresa decât câte o frază din când în când, de o politețe acidă; eu nu mai știam ce să fac cu mine; mă simțeam molestată pe nedrept.

– Îmi imaginez, zise Françoise surâzând.

– Am hotărât să mergem la *Dôme* pentru că nu mai fusesem acolo de mult, zise Pierre. Xavière părea mulțumită că se afla acolo și mie mi se părea că era un fel al ei de a deprecia ultimele seri pe care le petrecusem acolo în căutarea unor noi aventuri; ceea ce m-a ancorat în furia mea și am rămas aproape o oră încheștat de turbare în fața paharului de bere.

– Am încercat subiecte de conversație, zise Xavière.

– A fost de o răbdare, într-adevăr, angelică, zise Pierre, stingherit, însă toate eforturile ei binevoitoare n-au făcut decât să mă scoată și mai mult din sărite. Îți dai seama, când ești într-o asemenea stare, că ai putea să te calmezi dacă vrei, dar nu vezi nici un motiv să vrei, dimpotrivă. În cele din urmă, am explodat în reproșuri. I-am spus că e inconsistentă ca vântul, că eram sigur că dacă petrec o seară bună cu ea, următoarea va fi detestabilă.

Françoise începu să râdă.

– Ce-ți trece prin cap, când ești de o asemenea rea credință?

– Am crezut sincer că mă primise cu rezervă și reținere.

Am crezut-o pentru că morocănos fiind, m-am convins de la început chiar că ea se pregătea să-mi stea împotriva.

– Da, zise Xavière pe un ton plângăreț. Mi-a explicat că teama de a nu mai putea petrece o seară perfectă, precum cea din ajun, îi provocase acea proastă dispoziție.

Își zâmbiră cu o complicitate drăgăstoasă. Se pare că nu se mai pusese în discuție problema Gerbert; fără îndoială, Pierre nu îndrăznise să-i vorbească și, ca să încheie, el se scuzase cu jumătăți de adevăr.

– Ea avea un aer atât de dureros scandalizat, zise Pierre că brusc m-a dezarmat, m-am simțit rușinat. I-am povestit tot ceea ce-mi trecuse prin cap după ce ieșisem de la teatru; surâse lui Xavière; și ea a avut atâta măreție în suflet că m-a iertat.

Xavière îi înapoie surâsul. Se lăsă o clipă tăcere.

– Și după aceea am căzut de acord să constatăm că de foarte mult timp toate serile noastre erau perfecte, continuă Pierre. Xavière a binevoit să-mi spună că niciodată nu s-a plictisit cu mine, și eu i-am spus că momentele pe care le-am petrecut cu ea le socotesc printre cele mai prețioase din toată existența mea.

Adăugă repede și pe un ton vesel care nu putea suna autentic:

– Și am convenit apoi că nici nu era atât de uimitor, în fond, pentru că ne iubim.

În ciuda tonului lejer, cuvântul căzu greu în încăpere și în jurul lui se făcu tăcere. Xavière schiță un surâs forțat. Françoise își alcătui o expresie de circumstanță; nu era vorba decât de un cuvânt și era, oricum, mult timp de când lucrurile ajunseseră aici; dar era un cuvânt hotărâtor și, înainte de a-l pronunța, Pierre putea s-o întrebe. Ea nu era geloasă pe el, dar pe puștoaica mătăsoasă și aurie pe care ea o adoptase într-o dimineață cenușie, nu o va pierde fără să se revolte.

Pierre reluă cu o ușurință liniștitoare.

– Xavière mi-a spus că, până acum, ea n-a realizat că

este vorba de o dragoste; zâmbi; ea constatase, într-adevăr, că clipele pe care noi le petreceam împreună erau fericite și importante, însă ea nu știuse că se datorau prezenței mele.

Françoise o privea pe Xavière care se uita în pământ, cu un aer neutru. Era nedreaptă, Pierre o consultase; nu i-a spus ea prima, era mult timp de atunci; „Poți să te îndrăgostești de ea”; în noaptea de revelion, nu-i propusese el să renunțe la Xavière? Avea tot dreptul să-și simtă conștiința curată.

– Ți se pare o întâmplare magică? întrebă Françoise, cu stângăcie.

Xavière ridică brusc capul.

– Nu-i adevărat, zise ea. Se uită la Pierre; știam că datorită ție, dar mă gândeam că se întâmpla tocmai pentru că tu erai interesant și atât de plăcut. Nu pentru... pentru altceva.

– Dar acum ce crezi? Nu ți-ai schimbat părerea de ieri? zise Pierre cu un aer ademenitor, dar din care străbătea puțină neliniște.

– Sincer nu, eu nu sunt o giruetă, zise Xavière cu rigiditate.

– Ai fi putut să te înșeli, zise Pierre a cărui voce ezita între uscăciune și dulceață. Probabil într-un minut de exaltare ai luat o prietenie drept dragoste.

– Am avut eu oare aseară un aer exaltat? zise Xavière cu un surâs crispat.

– Păreai prinsă, pentru o clipă, zise Pierre.

– Nu mai mult decât de obicei, zise Xavière. Ea apucă o șuviță de păr și se uită la ea cu un aer neghiob și vicios. Adevărul e că vorbele mari devin întotdeauna atât de grele, zise ea cu o voce monotonă.

Pierre se întunecă la față.

– Dacă vorbele sunt exacte, de ce să-ți fie teamă?

– Evident, zise Xavière continuând să se uite îngrozitor de cruciș.

– Dragostea nu e un secret rușinos, zise Pierre, mi se pare o slăbiciune să nu vrei să privești în față ce se petrece cu tine.

Xavière ridică din umeri.

– Nu pot să fiu altfel, zise ea, eu nu am un suflet public.

Pierre păru descumpănit și suferind, ceea ce o îndureră pe Françoise; el putea deveni atât de fragil, dacă renunța la toate întăriturile și armele sale.

– Ți se pare neplăcut că se discută despre asta în trei? o întrebă el, dar așa am convenit aseară. Probabil că ar fi fost mai bine dacă fiecare îi vorbea lui Françoise între patru ochi? O privi pe Xavière, ezitând ea îi aruncă o privire supărată.

– Nu mă interesează dacă sunt doi sau trei sau o mulțime, zise ea, ceea ce mi se pare ciudat e că ascult vorbindu-mi mie despre sentimentele mele.

Începu să rădă nervos.

– E atât de ciudat că nu-mi vine să cred. E într-adevăr vorba de mine? Eu sunt aceea pe care tu ești gata s-o diseci? Și eu accept, eu?

– De ce nu? E vorba de tine și de mine, zise Pierre; surâse timid; și s-a părut firesc în noaptea trecută.

– Noaptea trecută... zise Xavière; schiță un rictus aproape dureros. Aveai aerul că trăiești și tu lucrurile și nu numai că vorbești despre ele.

– Ești extrem de dezagreabilă, zise Pierre.

Xavière își băgă mâinile în păr și îl strânse la tâmple.

– E o sminteală să vorbești despre tine ca și cum ai fi o bucată de lemn, zise ea cu violență.

– Iar tu nu poți trăi decât în penumbră, pe ascuns, zise Pierre pe un ton arțăgos. Ești incapabilă să gândești lucrurile și să le vezi la lumină. Nu cuvintele te deranjează; ceea ce te supără este că îți cer să fi de acord astăzi, de bună voie, cu ce ai acceptat aseară ca pe o surpriză.

Xavière se schimbă la față și se uită la Pierre cu un aer hăituit. Françoise ar fi vrut să-l oprească pe Pierre; ea

înțelesese că lui îi era teamă de ea și că ar fi vrut să scape de această tensiune imperioasă care-i înăsprea trăsăturile; nu era nici el fericit, însă în ciuda fragilității lui, Françoise nu putu să se împiedice să vadă în el un bărbat îndârjit în triumful lui de mascul.

– Tu m-ai lăsat să înțeleg că mă iubești, reluă Pierre. Mai ai timp să te răzgândești. Nu voi fi deloc uimit să constat că n-ai cunoscut niciodată nimic decât emoțiile unei clipe.

O privi pe Xavière cu un aer răutăcios.

– Haide, spune-mi deschis că nu mă iubești.

Xavière îi aruncă o privire disperată lui Françoise.

– Oh! Aș fi vrut ca nimic din toate acestea să nu se fi întâmplat, zise ea cu disperare, era atât de bine înainte! De ce ai stricat totul?

Pierre păru emoționat de această explozie; o privi pe Xavière, apoi pe Françoise, ezitând.

– Las-o puțin să respire, zise Françoise, o hărțuiești.

A iubi, a nu iubi; Pierre devenea exigent și rațional în setea lui de siguranță. Françoise înțelegea într-un fel fratern consternarea lui Xavière; ea însăși, cu ce cuvinte ar putea să se descrie? Totul era atât de tulbure înlăuntrul ei.

– Iartă-mă, zise Pierre, n-am avut dreptul să mă supăr, gata; nu vreau să crezi că ceva s-a stricat între noi.

– Dar s-a stricat, știi bine! zise Xavière; buzele-i tremurau, era la capătul nervilor; brusc își înfundă fața în mâini.

– Oh! Ce-o să facem acum? Ce-o să facem? șoptea ea întruna.

Pierre se aplecă spre ea.

– Dar nu, nu s-a întâmplat nimic, nu s-a schimbat nimic, zise el pe un ton precipitat.

Xavière lăsa să-i cadă mâinile pe genunchi.

– E atât de greu acum; parcă m-aș afla într-un gang; tremura din cap până-n picioare. E atât de greu!

– Să nu crezi că eu aștept ceva în plus de la tine, eu nu-ți cer nimic în plus. Totul rămâne exact ca înainte, îi promitea Pierre.

– Uite cum e, zise Xavière; se îndreptă și-și aruncă brusc capul pe spate pentru a împiedica lacrimile să curgă; gâtul i se umfla convulsiv. Se va întâmpla o nenorocire, zise ea cu o voce întretăiată.

Françoise o privea, neputincioasă și dezolată; era ca altădată la *Dôme*; Pierre putea încă și mai puțin decât atunci să-și permită vreun gest, care n-ar mai fi fost numai o îndrăzneală, ci chiar o impertinență. Françoise ar fi voit să-i înconjoare cu brațele umerii care tremurau și să găsească cuvintele potrivite, dar ea stătea paralizată între cearșafuri; nici un contact nu era posibil, nu se puteau spune decât fraze înțepenite, care sunau fals din capul locului. Xavière se zbătea fără ajutor printre amenințările zdrobitoare pe care le zărea în jurul ei, singură ca o halucinantă.

– Nu există nici o nenorocire de temut între noi trei, zise Françoise. Trebuie să ai încredere. De cine ți-e teamă?

– Mi-e teamă, zise Xavière.

– Pierre este o viperă, dar mai mult șueră decât mușcă și apoi îl vom îmblânzi noi. Nu-i așa, te lași îmblânzit?

– Nici n-o să mai șuer măcar, zise Pierre, jur.

– Atunci? zise Françoise.

Xavière respiră adânc.

– Mi-e teamă, repetă ea cu o voce obosită.

Ca și în ajun la aceeași oră, ușa se deschise încet și infirmiera intră, cu o siringă în mână. Xavière se sculă dintr-un salt și se duse spre fereastră.

– Nu va dura mult, zise infirmiera! Pierre se sculă și făcu un pas ca și cum ar fi vrut să se ducă lângă Xavière, dar se opri în fața șemineului.

– E ultima injecție? întrebă Françoise.

– Veți mai face încă una mâine, zise infirmiera.

– Și după asta, aș putea să mă însănătoșesc la mine acasă?

– Sunteți grăbită să ne părăsiți? Așteptați să vă veniți în fire ca să vă putem transporta.

– Cât timp? Încă opt zile?

– Opt sau zece zile.

Infirmiera băgă acul.

– Gata, am terminat, zise ea; întinse cearșafurile și ieși cu un surâs larg. Xavière se reîntoarse brusc.

– Detest vocea ei mieroasă, zise ea răutăcioasă. O clipă rămase nemișcată în fundul camerei, apoi se duse spre fotoliu unde își aruncase impermeabilul.

– Ce faci? zise Françoise.

– Vreau să iau aer, zise Xavière, mă asfixiez aici. Pierre făcu o mișcare. Am nevoie să fiu singură, zise ea, violentă.

– Xavière! Nu te-ncăpățâna! zise Pierre, vino și așează-te să vorbim serios.

– Să vorbim! N-am vorbit destul! zise Xavière. Îmbracă în grabă mantoul și se îndreptă spre ușă.

– Nu pleca așa, zise Pierre încet. Întinse mâna s-o apuce de braț, Xavière se trase înapoi dintr-un salt.

– Nu-mi da ordine, acum, zise ea cu o voce albă de furie.

– Du-te și ia aer, zise Françoise, dar vino să mă vezi la sfârșitul zile, vrei?

Xavière o privi.

– Vreau, zise ea ascultătoare.

– Te voi vedea la miezul nopții? zise Pierre pe un ton sec.

– Nu știu, șopti Xavière. Ea împinse brusc ușa și o închise după ea.

Pierre se îndreptă spre fereastră și rămase acolo un moment nemișcat cu fruntea sprijinită de geam: o privea plecând.

– Iată ce încurcătură afurisită, zise el, revenind spre pat.

– Dar mai ales ce gafă! zise Françoise, nervoasă. Ce ți-a trecut prin cap? Era ultimul lucru de făcut, să vii aici cu Xavière pentru a-mi povesti proaspăta voastră conversație. Situația e jenantă pentru toată lumea; chiar o fată mai puțin neîncrezătoare n-ar fi suportat.

– Eh! Ce voiai să fac? exclamă Pierre. I-am sugerat să

vină singură să te vadă, dar, firește, i s-a părut peste puterile ei, ea mi-a propus că ar fi mai bine să venim împreună. Pentru mine nu era greu să-ți vorbesc fără ea, dar aș fi avut aerul că vreau să aranjez lucrurile între adulți, peste capul ei.

– Așa e, îl aprobă Françoise, era delicat.

Și adăugă cu o ciudată plăcere încăpățanată:

– În orice caz, soluția ta n-a fost cea fericită.

– Aseară părea totul atât de simplu, zise Pierre. Privea în gol, cu un aer absent. Veneam să-ți destăinuim dragostea noastră, să ți-o povestim, ca pe o frumoasă poveste care ni se întâmplase.

Lui Françoise i se urca sângele în obraji și inima i se umplu de ranchiună; ura rolul de divinitate indiferentă și binecuvântată pe care-o obligau să-l joace, din comoditate, sub pretextul că o onorează.

– Da, și povestea era sanctificată dinainte, zise Françoise. Înțeleg; Xavière avea mai multă nevoie decât tine să știe că această noapte mi-a fost povestită.

Ea își aminti aerul lor complice și încântat, în clipa în care intraseră în cameră; îi aduceau dragostea lor ca pe un dar pe care ea să-l înapoieze transformat în virtute.

– Numai că Xavière nu-și imaginează niciodată lucrurile în detaliu; ea nu fusese informată că trebuia să se servească de cuvinte; s-a îngrozit de cum ai deschis gura; asta nu mă mai miră la ea, însă tu ar fi trebuit să fi mai prevăzător.

Pierre ridică din umeri.

– Eu nu m-am gândit să calculez, zise el. Aveam încredere. Mica furie, s-o fi văzut cât era de topită în seara aceea. Când eu am pronunțat cuvântul dragoste, a tresărit puțin, însă chipul ei a consimțit imediat. Am însoțit-o până acasă.

Surâdea, dar avea aerul că nu simte că surâde; ochii lui priveau aiurea.

– La plecare, am luat-o în brațe și ea mi-a întins gura.

A fost un sărut cast, dar era atâta dragoste în gestul ei.

Imaginea o străbătu pe Françoise ca o arsură; Xavière, taiorul negru, bluza ecosez și gâtul alb, Xavière suplă și caldă în brațele lui Pierre, cu ochii pe jumătate închiși, oferindu-și gura. Să nu-i mai vadă niciodată chipul! Făcu un efort violent; ar fi nedreaptă, nu voia să se lase invadată de ranchiuna pe care o simțea crescând în ea.

– Nu i-ai propus o dragoste comodă, conchise ea. Era firesc să i se facă teamă o clipă. Nu eram obișnuiți s-o privim sub acest unghi; dar, în sfârșit, e tânără, n-a iubit niciodată. Asta contează, dincolo de orice.

– Numai să nu facă vreo prostie, zise Pierre.

– Ce să facă?

– Cu ea nu se știe niciodată; în starea în care era.

Se uită neliniștit la Françoise.

– Încearcă tu s-o calmezi și să-i explici. Numai tu poți să aranjezi lucrurile.

– Voi încerca, îi promise Françoise.

Se uita la el și discuția pe care o avuseseră în ajun i se strecura în inimă: îl iubise prea mult timp orbește pentru ceea ce primea de la el; dar își promisese să-l iubească pentru el însuși și până la acea totală libertate de unde el îi scăpa; n-avea acum să se împiedice de primul obstacol. Îi surâse.

– Mă voi strădui s-o fac să înțeleagă, zise ea, că tu nu ești un bărbat disputat de două femei, că noi formăm toți trei ceva special, ceva probabil foarte dificil, dar care ar putea fi frumos și fericit.

– Mă întreb dacă ea va veni la miezul nopții, zise Pierre. Era complet scoasă din fire.

– Voi încerca s-o conving, promise Françoise. În fond, nu e nimic atât de grav.

O clipă tăcură amândoi.

– Și Gerbert? zise Françoise. N-ai mai vorbit deloc despre el?

– Abia dacă l-am pomenit, răspunse Pierre. Cred că

aveai dreptate. O încântă o clipă și, un minut după aceea, nu se mai gândește la el.

Răsuca o țigară între degete.

– Și totuși de aici a pornit totul. Legătura noastră mi se părea încântătoare așa cum era ea; n-aș fi încercat să schimb nimic dacă gelozia nu mi-ar fi trezit imperialismul. E ceva bolnăvicios, dar imediat ce simt că mi se opune o rezistență cât de mică, mă ia amețala.

Era adevărat că el avea un mecanism primejdios pe care nici el însuși nu-l stăpânea. Lui Françoise i se puse un nod în gât.

– Până la urmă ai să te culci cu ea, zise ea.

Se simți imediat invadată de o intolerabilă siguranță; dintr-o perlă neagră, dintr-un înger sever, cu mâinile lui mângăietoare de bărbat, Pierre va face o femeie răsfățată; strivise deja cu buzele lui buzele ei dulci. Îl privea cu un fel de groază.

– Știi doar că nu sunt un senzual, zise Pierre. Tot ceea ce cer este să pot regăsi oricând imagini ca acelea din noaptea trecută, momentele în care eu singur să exist pentru ea.

– Dar e aproape inevitabil, zise Françoise. Imperialismul tău nu se va opri aici. Pentru a fi sigur că ea te iubește întotdeauna la fel de mult, îi vei cere în fiecare zi puțin mai mult.

Vocea ei exprimă o duritate ostilă care ajunsese la urechea lui Pierre; se strâmbă.

– Mă faci să mă dezgust de mine însumi.

– Mi se pare un sacrilegiu, zise Françoise aproape în șoaptă, să mă gândesc la Xavière ca la o femeie.

– Și mie la fel, zise Pierre; își aprinse cu un aer hotărât o țigară.

Françoise simți din nou acea intolerabilă mușcătură în inimă.

– Tocmai de aceea te vei culca cu ea, zise ea, nu spun că imediat, dar peste șase luni, peste un an.

Cunoștea clar fiecare etapă a acestui drum fatal care duce de la sărutări la mângâieri, de la mângâieri la ultimele abandonări; din vina lui Pierre, Xavière va urma același drum ca oricare. O clipă îl urî de-a dreptul.

– Știi ce ai de făcut acum, zise ea controlându-și vocea. Tu te vei instala în colțul tău ca și în alte zile și vei lucra cuminte. Eu mă voi odihni puțin.

– Te-am obosit, zise Pierre, am uitat că tu ești bolnavă.

– Nu tu, zise Françoise.

Închise ochii. Suferea de o durere dubioasă. Ce voia de fapt? Ce putea să vrea? Nu știa, dar fusese absurd să-și imagineze că ar putea să se salveze prin renunțare; ținea prea mult la Pierre și la Xavière, era prea implicată; mii de imagini dureroase i se involburau în cap, sfâșiindu-i inima; i se părea că sângele care curgea în vinele ei era otrăvit. Se întoarse spre perete și începu să plângă în tăcere.

Pierre o părăsi pe Françoise la ora șapte. Cinase, era prea obosită ca să mai citească, nu mai putea să facă nimic decât s-o aștepte pe Xavière. Numai să vină! Era îngrozitor să depinzi de această voință capricioasă fără să ai nici un mijloc de a acționa asupra ei. Prizonieră. Françoise privea pereții goi; camera mirosea a febră și întuneric; infirmiera luă florile și stinse lumina din plafon; nu rămăsese decât o cușcă de lumină tristă în jurul patului.

– Ce vreau? repeta Françoise, neliniștită.

Nu știuse decât să se agațe încăpățânată de trecut; îl lăsase pe Pierre să meargă înainte singur; și acum, pentru că-i dăduse drumul, era prea departe pentru ca să-l mai poată ajunge din urmă; era prea târziu.

– Și dacă nu era prea târziu? se întreba ea.

Dacă se hotăra, în sfârșit, să se arunce înainte cu toate puterile, în loc să rămână pe loc cu brațele goale, bălângănindu-se? Se ridică puțin între perne. Să se dăruiască pe sine însăși, fără rezervă, era singura șansă; probabil că va fi înghițită la rândul ei de acest viitor nou în care Pierre și Xavière o precedaseră. Privea cu înfrigurare ușa. O va

face; se hotărâse; nu era nimic altceva de făcut. Numai să vină Xavière. E șapte și jumătate; n-o aștepta numai pe Xavière, cu mâinile umede, cu gâtul uscat; viața, viitorul și reînvierea fericirii ei o așteptau.

Cineva bătu ușor în ușă.

– Intră, zise Françoise.

Nu se mișcă nimeni. Xavière se temea că Pierre ar mai fi putut fi încă acolo.

– Intră, strigă Françoise cât de tare putu; dar vocea-i era strangulată; Xavière va pleca fără s-o audă și ea n-avea nici un mijloc s-o cheme.

Xavière intră.

– Nu te deranjez? întrebă ea.

– Sigur că nu, te așteptam, o invită Françoise.

Xavière se așeză aproape de pat.

– Unde ai fost în tot acest timp? o întrebă Françoise încet.

– M-am plimbat, zise Xavière.

– Cât de răvășită ești, zise Françoise, de ce te torturezi așa? De ce ți-e frică? N-ai nici un motiv.

Xavière lăsă capul în jos; părea să fi ajuns la capătul puterilor.

– Am fost infectă adineaori, mărturisi ea. Și adăugă timid: nu-i așa că Labrousse e foarte supărat?

– Bineînțeles că nu, zise Françoise. Era numai neliniștit. Surâse.

– Dar l-am liniștit!!

Xavière o privea pe Françoise cu un aer terorizat.

– Nu îndrăznesc să mă duc să-l văd, zise ea.

– Dar e absurd, zise Françoise; din cauza scenei de mai înainte?

– Din cauză a tot.

– Te-ai speriat din pricina unui cuvânt, o potoli Françoise; un cuvânt nu schimbă niciodată nimic. Nu-ți imaginezi că el ar putea crede că are drepturi asupra ta?

– Ai văzut, zise Xavière ce zarvă a făcut.

– Tu faci zarvă pentru că ești mereu speriată, zise Françoise. Surâse. Tot ceea ce e nou te neliniștește întotdeauna. Ți-a fost teamă să vii la Paris, teamă să faci teatru. Și totuși, nu ți s-a întâmplat nimic grav până acum.

– Nu, zise Xavière, cu un surâs palid.

Fața ei descompusă de oboseală și de neliniște părea și mai impalpabilă decât de obicei; era făcută totuși dintr-o carne dulce pe care Pierre își pusese buzele; Françoise contemplă îndelung cu ochi de îndrăgostită pe această femeie pe care o iubea Pierre.

– Totul ar putea fi atât de bine, sau dimpotrivă, zise ea. Un cuplu unit, e deja un lucru frumos, dar cât de bogate sunt trei persoane care se iubesc din toate puterile lor.

Tăcu un timp; venise momentul să se implice și ea, acceptând toate riscurile.

– În fond nu tot dragoste se numește ceea ce e între voi și mine?

Xavière îi aruncă o privire surprinsă.

– Da, zise ea în șoaptă; brusc o expresie de tandrețe copilărească îi lumină fața și împinsă de un mare elan se aplecă spre Françoise și o îmbrățișă.

– Ce caldă ești, constată ea. Ai febră.

– Seara am întotdeauna puțină febră, o liniști Françoise. Surâse; sunt atât de fericită că ești aici.

Era atât de simplu; dragostea care brusc îi umpluse inima de mângâiere, fusese întotdeauna la îndemâna ei; trebuia numai să întindă mâna temătoare și avară.

– Vezi, dacă ar exista dragoste între Labrousse și tine, am alcătui un trio frumos, echilibrat, zise ea. Nu este o formă de viață obișnuită, însă nu cred că ar fi prea dificilă pentru noi. Nu crezi?

– Da, zise Xavière, luându-i mâna și strângându-i-o.

– Numai să mă întrezesc eu, și o să vedeți ce viață frumoasă vom duce toți trei, zise Françoise.

– Te întorci într-o săptămână? întrebă Xavière.

– Dacă totul merge bine, promise Françoise.

Își recunoscuse brusc dureroasa încordare a trupului; nu, nu va rămâne prea mult timp în clinică, se terminase cu detașarea ei împăcată. regăsise toată voința ei de fericire.

– E atât de lugubru hotelul fără tine, zise Xavière. Altfădată, chiar dacă nu te vedeam ziua, te simțeam deasupra capului meu, îți ascultam pasul pe scară. E atât de pustiu acum.

– Mă voi reîntoarce, o liniști Françoise emoționată. Nu bănuise niciodată că Xavière putea fi atât de atentă cu prezența ei; cât de puțin o cunoscuse! Cât de mult o va iubi, recâștigând timpul pierdut. Îi strânse mâna și o privi în tăcere. Cu tâmplele înfiorate de febră, cu gâtul uscat, înțelegea în sfârșit ce miracol îi inundase viața. Fusese gata să se usuce încet la adăpostul unor construcții răbdător alcătuite și a unor gânduri grele ca plumbul, pentru ca, deodată, într-o sclipire de puritate și libertate, toată această lume prea umană să se facă praf; fusese suficientă privirea naivă a lui Xavière pentru ca închisoarea să se prăbușească și acum, pe pământul eliberat, mii de minuni să se nască datorită acestui înger tânăr și exigent. Un înger întunecat cu mâini dulci de femeie, roșii ca mâinile țăranilor, cu buzele mirosind a miere, a tutun și ceai verde.

– Prețioasă Xavière, șopti Françoise.

Partea a doua

Capitolul I

Privirea lui Elisabeth dădu un ocol pereților capitonati și se așeză pe micul podium roșu din fundul sălii. Un timp, se gândi orgolioasă: e opera mea. Dar n-avea de ce să fie atât de mândră; trebuia să fie opera cuiva.

– Mă duc acasă, zise ea. Pierre vine să ia masa la mine cu Françoise și micuța Pagès.

– Ah! Pagès care m-a părăsit, zise Gerbert cu un aer decepționat.

N-avusese timp să se demachieze; cu pleoapele verzi și ocrul gros care-i acoperea obrazii, era mult mai frumos decât era în mod obișnuit. Elisabeth i-l prezentase lui Dominique care acceptase numărul lui de marionete. Avusese un mare rol în organizarea cabaretului. Surâse amar. Alcoolul, țigara îi dăduseră în cursul discuțiilor impresia amețitoare că acționează, dar fuseseră, ca și restul vieții ei simulacre. Înțelesese de-a lungul celor trei zile sumbre că nimic din ceea ce i se întâmplase nu era niciodată adevărat. Uneori, privind ceața, zărea ceva care semăna a eveniment.

sau faptă; oamenii puteau să se lase înșelați; dar nu erau decât niște iluzii grosolane.

– Te va părăsi mai des decât îți imaginezi, zise Elisabeth.

În lipsa lui Xavière, Lise preluase rolul și după părerea Elisabethei, ea se descurcase cel puțin tot atât de bine; totuși, Gerbert părea contrariat. Elisabeth îl cercetă cu privirea.

– Pare dotată puștanca, reluă ea, dar în tot ce face, îi lipsește convingerea, ăsta-i păcatul.

– Înțeleg că n-o încântă să vină aici în fiecare seară, zise Gerbert cu o mișcare de recul care nu-i scăpă Elisabethei. Îl suspecta de mult pe Gerbert că nutrea un sentiment pentru Xavière. Era amuzant. Să fi bănuit Françoise?

– Ce ai hotărât pentru proiectul tău? zise ea; marți seara? Îmi trebuie câteva schițe.

Ar fi trebuit să știe ce credea Xavière despre Gerbert. Nu-și făcea probabil prea multe griji în privința lui, o țineau bine în mână; totuși ochii lui străluciră ciudat, în seara premierei, când Xavière dansase cu el; dacă el i-ar fi făcut curte, ea cum i-ar fi răspuns?

– Marți, dacă vreți, zise Gerbert.

Era atât de timid; din propria lui voință n-ar fi îndrăznit niciodată să facă vreun gest; nu bănuia totuși că avea șanse. Elisabeth atinse ușor cu vârful buzelor fruntea lui Dominique.

– La revedere, iubito.

Împinse ușa; era târziu, trebuia să meargă repede pentru că voia să ajungă înaintea lor; amânase până-n ultimul minut plecarea, de frica singurătății. Făcuse în așa fel încât să poată vorbi cu Pierre; partida era pierdută dinainte, însă voia să-și încerce ultima șansă. Strânse buzele. Suzanne triumfa; *Nanteuil* acceptase „Partajul” pentru iarna viitoare și Claude strălucea de o satisfacție stupidă. Niciodată nu fusese atât de tandru ca în cele trei zile și niciodată ea nu-l

urâse mai mult. Un arivist, un vanitos, un ușuratic; era legat de Suzanne pentru veșnicie; și tot pentru veșnicie, Elisabeth rămânea amanta tolerată și secretă. De-a lungul celor trei zile, adevărul îi apăruse în toată cruzimea lui intolerabilă; din lașitate se hrănea cu speranțe deșarte, n-avea nimic de așteptat de la Claude; și totuși ar accepta orice pentru a-l păstra, nu putea să trăiască fără el. Ea n-avea nici măcar scuza unei iubiri generoase, suferința și ranchiuna omorâseră toată dragostea. Îl iubise ea oare vreodată? Era oare capabilă să iubească? Grăbi pasul. Îl iubise pe Pierre. Dacă el i-ar fi oferit viața lui, probabil că în ea nu s-ar fi ivit atâta vrajbă și minciună. Ar fi fost și pentru ea lumea plină și ar fi cunoscut și ea pacea inimii. Dar acum se sfârșise; se grăbea spre el, fără a găsi nimic în ea decât dorința disperată de a-i face rău.

Urcă scara, aprinse lumina. Înainte de a ieși, aranjase masa și cina arăta, într-adevăr, bine. Arăta și ea bine cu fusta plisată, cu vesta ecosez și machiajul ei îngrijit. Dacă priveai tot acest decor într-o oglindă, te puteai crede în prezența unui vechi vis realizat. Când avea douăzeci de ani, în trista ei cămășuță, pregătea pentru Pierre tartine cu paté de porc, carafe cu vin roșu și se juca imaginându-și că îi oferă o masă bună cu paté de gâscă și vin vechi de Bourgogne. Acum patéul de ficat de gâscă se afla pe masă, alături de tartinele de caviar și de sticlele de vin de Xérès și vodca; avea bani, o mulțime de relații, un început de reputație. Și totuși, continua să se simtă marginalizată; supeul nu era decât o imitație de supeu, într-o imitație de studio șic. Și ea nu era decât parodia femeii care pretindea că este. Sfărâmă un fursec între degete. Jocul era amuzant altădată, anticipația unui strălucit viitor; ea nu mai avea viitor; știa că niciodată, nicăieri nu va atinge modelul autentic a cărui copie era persoana ei. Niciodată nu va cunoaște nimic altceva în afara acestei imitații. Fusese bleștemată; schimba tot ce atingea în carton presat.

Soneria de la intrare întrerupse tăcerea. Ei știau că totul

era fals? Știau, cu siguranță. Aruncă o ultimă privire spre masă și se privi în oglindă. Deschise ușa. Françoise apărură în prag, ținând în mâini un buchet de anemone; florile pe care Elisabeth le iubea cel mai mult; cel puțin așa hotărâse Elisabeth acum zece ani.

– Ia te uită, le-am găsit adineaori la Banneau, zise Françoise.

– Ești drăguță, zise Elisabeth. Sunt atât de frumoase. Ceva se topise în ea. De altfel, nu pe Françoise o ura ea.

– Intrați, zise ea, pășind înaintea lor, în atelier.

Ascunsă în spatele lui Pierre, Xavière cu aerul ei timid și neghiob. Elisabeth era pregătită, dar tot o irita. Erau, pe drept cuvânt, ridicoli, târând-o peste tot după ei.

– Oh! ce frumos e! zise Xavière.

Privi camera și apoi pe Elisabeth cu o uimire nedesimulată. Părea să spună:

– N-aș fi crezut niciodată!...

– Atelierul e încântător, nu-i așa? constată Françoise. Își scoase mantoul și se așeză.

– Scoate-ți mantoul, o să-ți fie frig la plecare, zise Pierre lui Xavière.

– E foarte cald aici, încerca s-o convingă Françoise.

– Vă asigur că nu-mi este prea cald, refuza Xavière cu o blândă încăpățănare. O priviră amândoi cu un aer nefericit și se consultară din priviri. Elisabeth își stăpâni o mișcare din umeri. Xavière nu știa să se îmbrace niciodată, purta un mantou de modă veche, mult prea larg și prea închis pentru ea.

– Sper că vă este foame și sete, zise Elisabeth cu vioiciune. Serviți-vă, trebuie să-mi onorați supeul.

– Eu mor de sete, zise Pierre. De altfel, se știe că sunt un mâncăcios înfiorător. Zâmbi și ceilalți zâmbiră și ei; aveau toți un aer ilar și complice, i-ar fi putut crede beți.

– Xérès sau vodcă? întrebă Elisabeth.

– Vodca, răspunseră ei în cor.

Pierre și Françoise preferau vinul de Xérès, era sigură;

ajunsesse Xavière până acolo încât să le impună gusturile ei? Umplu paharele. Pierre se culcă cu Xavière, nu mai era nici o îndoială; și cele două femei? Era foarte posibil să formeze un trio perfect simetric. Îi întâlneai uneori doi câte doi, stabiliseră probabil un rulaj; însă cel mai adesea îi vedeai pe toți trei împreună, braț la braț și mergând în același pas.

– V-am zărit ieri traversând intersecția Montparnasse, zise ea. Ea râse puțin: erați atât de caraghioși!

– De ce caraghioși?

– Vă țineți de braț și săreați de pe un picior pe altul toți trei deodată.

Când se entuziasma de cineva sau ceva, Pierre nu păstra nici o măsură, era întotdeauna ca acum. Ce găsise oare la Xavière? Cu părul blond, cu tenul stins și mâinile ei roșii, n-avea nimic seducător.

Se întoarse spre Xavière.

– Tu nu vrei să mănânci nimic?

Xavière examinează farfuriile cu un aer neîncrezător.

– Ia una din acele tartine cu icre, o invită Pierre. E delicioasă. Elisabeth, ne-ai primit ca pe prinți.

– Și ea s-a îmbrăcat ca o prințesă, zise Françoise. Și îți stă extraordinar de bine să fii șic!

– Stă bine la toată lumea, zise Elisabeth.

Françoise ar fi găsit și ea mijloacele de a fi la fel de șic dacă ar fi găsit de cuviință că merită.

– Cred că vreau să gust din icre, ceru Xavière cu un aer meditativ. Luă un sandvici și mușcă. Pierre și Françoise o priviră fix, cu un aer extrem de interesat.

– Cum îți place? zise Françoise.

Xavière se concentrează:

– E bună, zise ea, decisă.

Cele două fețe se destinseră. Era clar, nu era greșeala ei dacă se credea o divinitate.

– Te-ai făcut bine? Cum te simți? o întrebă Elisabeth pe Françoise.

– Niciodată n-am fost atât de voinică, răspunse Françoise. Boala m-a obligat să mă odihnesc un timp, mi-a făcut un mare bine.

Chiar se îngrășase puțin, era înfloritoare. Bănuitoare, Elisabeth o privi înghițind o tartină cu pate de ficat. În această fericire pe care ei o afișau cu atâta ostentație, nu exista, într-adevăr, nici o fisură?

– Aș vrea să-mi arăți ultimele tale pânze, zise Pierre. N-am mai văzut nimic lucrat de tine de atâta timp. Françoise mi-a spus că ți-ai schimbat maniera.

– Sunt în plină evoluție, zise Elisabeth cu o exagerare ironică. Tablourile ei; culori întinse pe pânze, în așa fel încât să semene a tablouri; își petrecea zilele pictând pentru a face să se creadă că era pictor, nu era însă decât un joc lugubru.

Luă una din pânze, o puse pe șevalet și aprinse lampa albastră. Iată, totul făcea parte din ritual. Ea le arăta tablourile ei false și ei îi decernau elogiile false; Ei nu știu că ea știe; așa că păcăliții erau ei.

– Da, într-adevăr, e o schimbare radicală! zise Pierre.

Privea tabloul, părănd într-adevăr interesat; reprezenta o porțiune de arenă cu un cap de taur într-un colț și în mijloc puști și cadavre.

– Nu seamănă deloc cu prima ta încercare, zise Françoise, trebuie să i-o arăți și pe aceea lui Pierre, ca să aprecieze evoluția.

Elisabeth scoase tabloul „Salvă de focuri”.

– Este interesant, zise Pierre, însă e mai puțin bun decât celălalt. Cred că ai dreptate când, tratând astfel de subiecte, renunți la orice fel de realism.

Elisabeth îl fixă cu privirea, el însă părea sincer.

– Ai văzut, în sensul acesta lucrez acum, zise ea. Încerc să folosesc incoerența și libertatea suprarrealismului, însă dirijându-le.

Scoase „Câmp de concentrare”, „Peisaj fascist”, „Noaptea progromului”, pe care Pierre le studie cu un aer profesional.

Elisabeth aruncă asupra tablourilor ei o privire nedumerită. În definitiv, pentru a fi un pictor adevărat, oare numai publicul îi lipsea? Oare în singurătatea lui nu orice artist exigent se crede un mângăitor? Pictorul adevărat, este acela a cărei operă este adevărată; într-un sens, Claude avea dreptate când ardea de dorința să joace pe scenă; o operă devine adevărată făcându-se cunoscută. Alese una din cele mai recente pânze ale ei: „Jocul masacrului”. Cum o puse pe șevalet sesiză privirea consternată pe care Xavière o adresase lui Françoise.

– Nu-ți place pictura? întrebă ea cu un surâs rece.

– Nu înțeleg nimic; zise Xavière, pe un ton de scuză.

Pierre se întoarse cu o mișcare rapidă, nelineștit, spre ea și Elisabeth simți clocotul de mânie cuprinzându-i inima. O preveniseră pe Xavière că va fi supusă unei inevitabile corvoade, dar ea își pierduse răbdarea și cea mai mică indispoziție a ei conta mai mult decât destinul Elisabethei.

– Ce ai spus? zise ea.

Era un tablou îndrăzneț și complex care merita ample comentarii. Pierre îi aruncă o privire în grabă.

– Îmi place mult, zise el.

Vizibil, nu dorea decât să termine cât mai repede.

Elisabeth strânse pânza.

– E suficient pentru astăzi, zise ea. Nu trebuie să mai martirizăm biata fată.

Xavière îi aruncă o privire întunecată, înțelesese că Elisabeth nu se înșelase asupra ei.

– Știi, dacă vrei să pui un disc, zise Elisabeth lui Françoise, o poți face. Pune-i numai un ac de lemn să nu se audă la locatarul de sub noi.

– Oh! da, zise Xavière, grăbită.

– De ce nu încerci o expoziție anul acesta? o întrebă Pierre, aprinzându-și pipa. Sunt sigur că marile public va fi emoționat.

– Momentul ar fi rău ales, răspunse Elisabeth, epoca e mult prea nesigură pentru lansarea unui nume nou.

– Teatrul merge bine totuși, zise Pierre.

Elisabeth îl privi ezitând, apoi zise pe nepusă masă.

– Știi că *Nanteuil* a reținut piesa lui Claude?

– Ah! da, zise Pierre cu un aer confuz. Claude e mulțumit?

– Mai mult decât îți imaginezi, zise Elisabeth, aspirând adânc fumul țigării. Eu însă sunt dezolată. E unul dintre acele compromisuri care pot duce la fund un tip pentru totdeauna.

Își adună curajul.

– Ah! Dacă tu ai accepta „Partajul”, Claude ar fi lansat.

Pierre părea încurcat; detesta să spună nu. Numai că, de obicei, făcea în așa fel încât își scăpa printre degete când era să-i ceri ceva.

– Ascultă, zise el. Vrei să încerc să mai vorbesc încă odată cu Berger? Tocmai ne ducem să dejunăm la el.

Xavière o îmbrățișase pe Françoise și o învăța să danseze rumba; fața lui Françoise era crispată de efort ca și cum viața ei ar fi fost în joc.

– Berger nu va reveni asupra refuzului său, zise Elisabeth. Un elan de speranță absurdă o traversă. Nu el, ci tu trebuie s-o faci. Ascultă. Tu îți montezi piesa în iarna următoare; dar nu înainte de luna octombrie? Dacă totuși ai juca „Partage” măcar câteva săptămâni?

Așteptă cu inima bătând. Pierre trăgea din pipă, se simțea stingerit.

– Știi și tu că cel mai probabil, zise el, în anul viitor, plecăm într-un turneu prin lume.

– Faimosul proiect al lui Bernheim? întrebă Elisabeth neîncrezătoare. Dar am avut impresia că tu nu voiai cu nici un chip.

Era o înfrângere, însă ea nu voia să-l lase pe Pierre să-i scape atât de ușor.

– E destul de tentant, zise Pierre, am câștiga niște bani, am vedea țări.

Îi aruncă o privire lui Françoise.

– Firește, nu e încă nimic hotărât.

Elisabeth reflectă. O vor lua și pe Xavière, evident. Pierre pare capabil de orice pentru un surâs al ei; probabil că era gata să-și abandoneze opera pentru a-și oferi un an de idilă triungiulară pe Mediterana.

– Dar dacă nu veți pleca? reluă ea.

– Dacă nu plecăm... zise Pierre încet.

– Da, ai lua „Partage” în octombrie?

Ea voia să audă un răspuns ferm; își ținuse cuvântul dat. Pierre trase câteva fumuri din pipă.

– În definitiv, de ce nu? zise el fără convingere.

– Vorbești serios?

– Desigur, zise Pierre pe un ton mai hotărât. Dacă rămânem, se poate foarte bine să începem sezonul cu „Partage”.

Acceptase într-adevăr cam repede; probabil că era absolut sigur că va face acest turneu. Oricum, era o imprudență. Dacă nu se realiza proiectul, el era legat de cuvântul dat.

– Ar fi formidabil pentru Claude! zise ea. Când crezi că vei fi hotărât?

– Într-o lună sau două, zise Pierre.

Se lăsă tăcerea.

– Dacă ar exista un mijloc să împiedic plecarea, se gândi Elisabeth preocupată.

Françoise, care-i urmărea de câțva timp, cu coada ochiului, se apropie plină de însuflețire.

– E rândul tău să dansezi, îi zise ea lui Pierre. Xavière e neobosită, dar eu nu mai pot.

– Ai dansat foarte bine, zise Xavière, zâmbind cu un aer naiv; vezi, nu e nevoie decât de puțină bunăvoință.

– Ai avut tu pentru amândouă, zise Françoise înveselită.

– O să mai încercăm, zise Xavière, pe un ton de amenințare tandră.

Erau cât se poate de enervante pisicelile cu care se fandoseau între ei.

– Scuză-mă, zise Pierre. Se duse să aleagă un disc cu

Xavière, care se hotărâse, în sfârșit, să-și scoată mantoul; avea un corp subțire la care însă ochiul exersat al unui pictor descoperea o tendință sigură de împlinire; s-ar fi îngărașat repede dacă nu s-ar fi supus unui regim sever.

– Are dreptate că se supraveghează, zise Elisabeth. S-ar îngărașa foarte ușor.

– Xavière? Françoise începu să râdă. E ca o trestie.

– Crezi că întâmplător nu mănâncă nimic, întrebă Elisabeth.

– Sigur nu ca să-și mențină linia, protestă Françoise.

Avea aerul că ideea i se părușe burlească; ea își păstrase un timp luciditatea; acum însă devenise la fel de stupid de extaziată ca Pierre. Ca și cum Xavière n-ar fi o femeie ca celelalte! Elisabeth nu era lămurită în privința ei; o credea accesibilă tuturor slăbiciunilor umane, sub masca ei de virgină blondă.

– Pierre mi-a spus că veți pleca în turneu la iarnă, întrebă ea. E serios?

– Așa se vorbește, zise Françoise. Păru încurcată; nu știa ce-i spusese Pierre și îi era teamă să nu se compromită.

Elisabeth umplu două pahare cu vodcă.

– Cu puștanca ce urmează să faceți? o întrebă ea, scuturând din cap. Mă întreb și eu.

– Cum ce facem? zise Françoise surprinsă. Ea face teatru, știi doar.

– Mai întâi că nu face, zise Elisabeth. Și apoi, nu asta vreau să spun.

Goli paharul pe jumătate.

– Nu-și va petrece existența ținându-se pe urmele voastre.

– Nu, firește, zise Françoise.

– N-are chef să aibă o viață a ei: amoruri, aventuri? Françoise zâmbi în colțul gurii.

– Nu cred că se gândește prea mult în acest moment.

– Pentru moment, firește, zise Elisabeth.

Xavière dansa cu Pierre; dansa foarte bine; arborase un

surâs de o cochetărie într-adevăr nerușinată; cum o suporta Françoise? Cochetă, senzuală; Elisabeth observase bine; cu siguranță era îndrăgostită de Pierre, dar o fată ascunsă și nestatornică, era capabilă să sacrifice totul unei plăceri de o clipă. În ea se putea găsi fisura.

– Ce s-a mai întâmplat cu amorezul tău? o întrebă Françoise.

– Moreau? Am avut o scenă teribilă, zise Elisabeth. Apropo de pacifism; mi-am bătut joc de el și s-a înfuriat; n-a lipsit mult să mă sugrume.

Căută în poșetă.

– Uite, ultima lui scrisoare.

– Nu cred că e chiar atât de tâmpit, zise Françoise. Dar tu mi l-ai bârfit atâta!

– El se bucura de stima universală, zise Elisabeth.

I se păruse interesant la început, se amuzase, încurajându-i dragostea; de ce o dezgustase atât? Își goli poșeta. Pentru că el o iubea; era cel mai bun mijloc de a te desconsidera în ochii ei. Îi rămăsese cel puțin acest orgoliu; de a putea disprețui sentimentele derizorii pe care chiar ea le inspira.

– E o scrisoare corectă, zise Françoise. Ce i-ai răspuns?

– Am fost într-adevăr foarte încurcată, zise Elisabeth, îmi era greu să-i explic că, nici un minut măcar, n-am luat această poveste în serios. De altfel...

Ridică din umeri; cum să mai priceapă, când se pierduse pe sine însăși. Simulacrul de prietenie pe care-l fabrica din lipsă de ocupație putea, într-adevăr, să revendice tot atât o realitate cât pictura, politica sau certurile ei cu Claude. Toate erau la fel; comedii fără consecințe.

Reluă:

– M-a urmărit până la Dominique, palid ca un mort, cu ochii ieșiți din cap; se întunecase, nu era nimeni pe stradă, era de spaimă.

Chicoti. Nu se putea stăpâni să nu povestească; și totuși nu-i fusese teamă, nu se întâmplase nimic; doar un biet tip

scos din fire, care arunca la întâmplare vorbe, gesturi stângace.

– Imaginează-ți, m-a lipit de un felinar și m-a apucat de gât, spunându-mi pe un ton teatral: te voi avea, Elisabeth, sau te voi omorî.

– Chiar a vrut să te strângă de gât? zise Françoise; eu credeam că e așa un fel de-a vorbi.

– Nu, zise Elisabeth, părea într-adevăr capabil să mă omoare.

Era agasant, dacă povestea lucrurile așa cum se întâmplaseră, oamenii n-o credeau; iar când voiau să creadă, credeau altceva decât fusese. Își reaminti ochii sticloși foarte aproape de fața ei și buzele vinete care se apropiiau de ale ei.

– I-am spus: Strânge-mă de gât, dar nu mă săruta; dar mâinile lui se strângeau pe gâtul meu.

– Ei bine, exclamă Françoise, ar fi fost o frumoasă crimă pasională.

– Oh! a slăbit strânsoarea imediat, zise Elisabeth. După ce am rostit: „E ridicol”, mi-a dat drumul.

Fusese decepționată, dar, dacă el ar fi continuat să strângă și ea ar fi căzut, tot n-ar fi fost o crimă adevărată; mai degrabă un accident nedorit. Niciodată, niciodată ei nu i se va întâmpla ceva adevărat.

– Din dragoste pentru pacifism voia să te asasineze! zise Françoise.

– L-am indignat spunându-i că războiul era singurul mijloc de a ieși din mizeria în care trăim, zise Elisabeth.

– Și eu gândesc la fel ca și el, zise Françoise. Mă tem că remediul ar putea fi mai rău decât durerea.

– De ce? zise Elisabeth.

Ridică din umeri. Războiul. De ce le era tuturor atât de teamă? Măcar el ar fi fost real și nu s-ar fi transformat în carton presat. Ceva adevărat, în sfârșit; acțiunile adevărate ar deveni posibile. Să organizeze revoluția de exemplu; la întâmplare, începuse să învețe limba rusă. Probabil că, în

sfârșit, ar fi putut să-și dea măsura; poate că circumstanțele nu erau pe măsura ei.

Pierre se apropie:

– Ești tu atât de sigură că războiul va aduce revoluția? o întrebă. Și, atunci, chiar nu crezi că prețul ar fi prea mare?

– E o fanatică, zise Françoise cu un surâs afectuos. Ar trece Europa prin foc și sânge pentru a servi cauza.

Elisabeth surâse.

– O fanatică... repetă ea, modestă; surâsul ei se stinse brusc. Cu siguranță, ei nu se lăsau înșelați; ei știau: în ea, totul era gol, convingerea nu era decât în vorbe, care și ele, la rândul lor, tot minciună și comedie.

– O fanatică! repetă ea izbucnind, într-un râs strident; bine spus, într-adevăr.

– Ce te-a apucat? zise Pierre cu un aer jenat.

– Nimic, zise Elisabeth. Tăcu. Ajunsese prea departe, își zise ea, prea departe; dar, atunci, dezgustul cinic față de propria persoană? Era tot fabricat? Și disprețul față de acest dezgust pe care ea era gata să-l inventeze, nu era și el o comedie? Și îndoiala în fața acestui dispreț... era înnebunitor, dacă admiteai să fii sincer unde ajungeai?

– Trebuie să ne luăm rămas bun, zise Françoise. Plecăm.

Elisabeth tresări; stăteau toți trei în fața ei pârând foarte jenați; probabil că făcuse o figură caraghioasă cât timp tăcuse.

– La revedere, voi trece pe la teatru într-una din aceste seri, zise ea, însoțindu-i până la ușă. Se întoarse în atelier; se apropie de masă, își turnă un pahar plin cu vodcă pe care-l bău dintr-o înghițitură. Și dacă ar fi continuat să râdă? Dacă le-ar fi strigat: „Știu, știu, că voi știți”. S-ar fi mirat. Dar la ce bun? Lacrimile, revolta, era o altă comedie mai obositoare și la fel de zadarnică; nu exista nici un mijloc de a scăpa; în nici un punct din lume, și nici în ea însăși, nici un adevăr nu-i era rezervat.

Privi farfuriile murdare, paharele goale, scrumiera plină

de mucuri. Nu vor triumfa totuși; mai era ceva de făcut. Ceva în care să fie amestecat Gerbert. Se așează pe marginea divanului; își reaminti obrajii sidefii și părul blond al lui Xavière, surâsul fericit al lui Pierre în timp ce dansa cu ea; totul se învârtea ca o sarabandă în capul ei, dar mâine, va ști să-și pună ordine în gânduri. Să facă ceva, un act autentic, care să provoace adevărate lacrimi. În acel moment, poate, ar simți că trăiește și ea cu adevărat. Atunci, turneul nu s-ar mai face; s-ar juca piesa lui Claude. Atunci...

– Sunt beată, murmură ea.

N-avea decât să doarmă și să aștepte dimineța.

Capitolul II

– Două beri, o cafea cu lapte și cornuri, comandă Pierre. Îi surâse lui Xavière. Nu ești prea obosită?

– Când mă distrez, nu sunt niciodată obosită, îi răspunse Xavière. Pe masă, în dreptul ei, o pungă plină cu creveți trandafirii, două banane uriașe și trei mănunchiuri de anghinare crudă. Nici unul nu avusese chef să se ducă la culcare după ce plecaseră de la Elisabeth; mâncaseră o supă de ceapă pe strada Montorgueil și cutreieraseră prin Hale, atât de încântătoare pentru Xavière.

– Ce plăcut e la *Dôme* la această oră, zise Françoise. Cafeneaua era aproape goală; așezat în genunchi un bărbat în bluză albastră ștergea cu buretele pardoseala care răspândea un miros de leșie. Când chelnerul le aduse comanda, o americană înaltă, în rochie de seară, îi aruncă în cap un ghemotoc de hârtie.

– O ține mult când o apucă, zise el, surâzând.

– E frumoasă americanca, remarcă Xavière pe un ton grav. Sunt singurele persoane care pot să se îmbete pulbere fără să devină cârpe.

Luă două bucăți de zahăr, le ținu un moment în suspensie

deasupra paharului și le dădu drumul în cafea.

– Ce ai făcut, zise Pierre. N-ai s-o mai poți bea.

– Am făcut-o într-adins, pentru a o neutraliza, replică Xavière; se uita la Françoise și la Pierre, cu un aer de reproș. Nu vă dați seama; vă otrăviți cu aceste cafele.

– Tu vorbești, zise Françoise amuzată. Tu care te îndopi cu ceai; și mai rău!

– Ah! dar eu o fac metodic, zise Xavière scuturând din cap. Voi le luați fără să știți, ca pe lapte.

Avea într-adevăr un aer odihnit; părul îi strălucea, ochii aveau luciri de email. Françoise observă că irisul deschis la culoare era înconjurat de un albastru mai închis; mereu era ceva de descoperit, pe chipul ei. Xavière era veșnic nouă.

– Îi auziți, le întrebă Pierre.

O pereche sușotea cu jumătate de voce aproape de fereastră; femeia își așeza cu cochetărie părul negru, legat în fileu.

– Uite așa, zicea ea, nimeni nu mi-a văzut părul, el nu e decât al meu.

– Dar de ce? întrebă tânărul bărbat, cu o voce pătimasă.

– Ia te uită ce cumetre, comentă Xavière cu o mutră disprețuitoare. Sunt mereu obligate să-și imagineze câte o prețiozitate, ca să simtă ca au valoare.

– E adevărat, o aprobă Françoise; cea de față își păstrează părul; Eloy, virginitatea și Canzetti arta; ceea ce le permite să risipească restul în vânt.

Xavière surâse ușor și Françoise îi sesiză surâsul parcă invidioasă; trebuie să fii o forță ca să te simți atât de prețios pe tine însuși.

De un timp, Pierre fixa fundul paharului, mușchii i se destinseseră, ochii-i erau tulburi și o neghiobie dureroasă îi năpădisese trăsăturile.

– Nu te simți mai bine ca adineaori? îl întrebă Xavière.

– Nu, zise Pierre, nu; bietul Pierre nu se simte mai bine.

Începuseră jocul în taxi; Françoise se înveselea întotdeauna văzându-i improvizând scene, ea însă nu accepta decât roluri secundare.

– Pierre nu e bietul, Pierre se simte foarte bine, îi porunci Xavière autoritară; își apropiase fața ei amenințătoare de fața lui.

– Nu-i așa că-ți e mai bine?

– Da, mă simt bine, zise Pierre precipitat.

– Atunci, surâzi, îi ordonă Xavière.

Buzele lui Pierre se turtiră și se întinseră până la urechi; în același timp privirea i se îngrozi, și un chip torturat se crispa în jurul surâsului. Era uimitor ce putea să facă cu propriul lui chip. Dintr-odată, ca și cum un resort ar fi pocnit, surâsul se topi într-o expresie plângărească. Xavière își stăpâni râsul, apoi, cu seriozitatea unui hipnotizator, își plimbă mâna prin fața lui Pierre de jos în sus. Surâsul se realcătu; cu un aer parșiv, Pierre își plimbă degetul de sus în jos prin dreptul gurii și surâsul reveni. Xavière începu să râdă cu lacrimi.

– Ce metodă folosești de fapt, domnișoară, întreabă Françoise.

– O metodă personală, zise Xavière, cu un aer modest.

Un amestec de sugestie, de intimidare și convingere.

– Și obții rezultate bune?

– Uimitoare! zise Xavière. Dacă ai ști în ce stare era la început, când mi-a căzut în mână.

– Este adevărat că trebuie să ții seama întotdeauna de punctul de plecare, zise Françoise. În clipa asta bolnavul pare bine atins. Mesteca lacom tutunul chiar din pipă, ca un măgar fânul din iesle; ochii-i erau ieșiți din orbite și mesteca într-adevăr tutun.

– Dumnezeule, se îngrozi Xavière.

Vocea i se modulă:

– Ascultă, zise ea, nu trebuie să mănânci decât ce este comestibil; tutunul nu este comestibil, deci faci o greșală mâncând tutun.

Pierre ascultă docil, apoi reîncepu să mănânce din pipa sa.

– E bun, zise el cu un aer convingător.

- Ar trebui să ne adresăm unui psihanalist, zise Françoise. Nu cumva în copilărie tatăl său l-a bătut cu un băț de lemn de soc?

- De ce asta? zise Xavière.

- Bătut măr¹, zise Françoise. Mânca tutunul pentru a evita loviturile; tutunul este și măduva socului pe care îl distruge printr-o asimilare simbolică.

Fața lui Pierre era gata să se schimbe primejdios; se înroșea din ce în ce mai tare, obrații i se umflau și ochii pluteau într-o ceață trandafirie.

- Nu mi-e bine, zise el, supărat.

- Las-o, zise Xavière, luându-i pipă din mâini.

- Oh! exclamă Pierre, privindu-și mâinile goale. Oh, oh, oh! gema el într-una. Se smiorcăi și brusc lacrimile porniră șiroaie pe obraji. Oh, sunt un nenorocit!

- Ne sperii, îi reproșă Xavière. Oprește-te.

- Oh! Sunt un nenorocit, continuă Pierre. Plângea cu lacrimi fierbinți, cu o teribilă expresie copilărească.

- Oprește-te, zise Xavière ale cărei trăsături se crispaseră de teamă. Pierre începu să râdă și își șterse ochii.

- Ce idiot poetic, zise Françoise; ai putea iubi de-adevăratelea un idiot cu o asemenea expresie.

- Nu e încă pierdută șansa, zise Pierre.

- Nu-i așa că n-ai jucat niciodată rolul unui idiot în teatru? zise Xavière.

- Cunoscut un rol superb, într-o piesă de Valle Inclan, dar e rol mut, zise Pierre.

- Ce păcat, zise Xavière cu un aer ironic și tandru.

- Iar te-a plictisit Elisabeth cu piesa lui Claude? îl întreabă Françoise. Mi s-a părut că voiai să te sustragi pretextând că plecăm în turneu în iarna următoare.

- Da, zise Pierre cu un aer preocupat; mestecând cu lingurița cafeaua care mai rămăsese în pahar. Și, mă rog,

1 joc de cuvinte - passer au tabac - bătut măr

de ce ești atât de pornită împotriva acestui proiect? zise el. Dacă nu-l facem anul viitor, mi-e teamă că nu-l mai facem niciodată.

Françoise avu o tresărire de neplăcere, dar atât de ușoară încât n-o lăsa deloc surprinsă; totul era vătuit în ea și atenuat ca și cum o doză de cocaină i-ar fi insensibilizat sufletul.

– Dar și piesa riscă să nu fie jucată niciodată, zise ea.

– Vom mai munci, fără îndoială, într-un timp, când nu vom mai putea ieși din Franța deloc, zise Pierre răuvoitor, ridicând din umeri. Și apoi piesa mea nu este un scop în sine; am muncit atât în viața noastră, nu dorești puțină schimbare?

Exact în momentul în care erau gata să-și atingă scopul; ea și-ar fi terminat romanul în cursul anului viitor și Pierre avea să culeagă, în sfârșit, rodul unei munci de zece ani. Își amintea foarte bine că un an de absență putea reprezenta un fel de dezastru; dar își amintea cu o indiferență lipsită de vlagă.

– Oh! din punctul meu de vedere, știi cât îmi place să călătoresc, protestă ea.

Nu merita osteneala să lupte, se știa învinsă; nu de Pierre; de ea însăși. Umbra de rezistență care supraviețuia în ea nu era atât de puternică ca să-i lase speranța că va duce lupta până la capăt.

– Nu te încântă să ne imaginăm toți trei pe puntea lui Cairo-City, privind coasta greacă apropiindu-se! se miră Pierre. Surăse lui Xavière. Se zărea în depărtare Acropole, ca un mic monument ridicol. Vom lua rapid un taxi care ne va duce la Atena, hurducându-ne, drumul fiind plin de gropi.

– Și vom merge să luăm masa în grădinile Zappeion, continuă Françoise; se uita bucurioasă la Xavière. Ar fi fost oare în stare să îndrăgească creveții prăjiți, intestinele de oaie și chiar vinul tămâios.

– Sigur, îmi vor place, o liniști Xavière; mă dezgustă

numai bucătăria serioasă care se face în Franța; acolo o să mănânc ca un căpcăun, veți vedea.

– În privința asta, e la fel de oribil ca la restaurantul chinezesc unde te-ai desfătat, zise Françoise.

– Și vom locui în acele cartiere construite din barăci de lemn sau tablă? mai întrebă Xavière.

– Nu se poate, acolo nu există hotel, o dezamăgi Pierre. Acelea nu sunt decât niște cantonamente pentru emigranți. Dar vom petrece acolo momente plăcute.

Ar fi plăcut să le vadă pe toate alături de Xavière privirile ei transfigurau cele mai mici obiecte. Arătându-i adineori bistrourile din Hale, grămezile de morcovi, vagabonzii, lui Françoise i se păruse că le descoperea pentru prima oară. Françoise luă un pumn de creveți și începu să-i curețe. În ochii lui Xavière, cheiurile mișunând de oameni ale Pireului, bărcile albastre, copiii murdari, tavernele cu miros de untdelemn și de carne friptă erau bogății încă necunoscute. Se uita la Xavière, apoi la Pierre; îi iubea, ei se iubeau, ei o iubeau; de mai multe săptămâni trăiau toți trei într-o fericire încântătoare. Și cât de prețioasă era clipa cu aceea lumină matinală învăluind banchetele goale ale Dômului, mirosul lespezilor săpunite, gustul ușor de maree proaspătă.

– Berger are fotografii superbe din Grecia, zise Pierre, va trebui să i le cerem să ni le arate.

– Vă duceți să luați prânzul cu el, întrebă Xavière tandru bosumflată.

– Dacă n-ar fi decât Paule te-am fi luat și pe tine, zise Françoise. Dar cu Berger, totul va fi foarte dificil.

– Vom lăsa toată trupa la Atena, continuă Pierre, și vom merge să dăm o raită prin Peloponez.

– Călare pe catâri, zise Xavière.

– O bucată de drum călare pe catâr, preciză Pierre.

– Și vom trece printr-o mulțime de aventuri, adăugă Françoise.

– Vom răpi o frumoasă grecoaică, zise Pierre. Ți-amintești

de fata din Tripoli de care ni s-a făcut milă?

– Îmi amintesc, firește, zise Françoise; era îngrozitor să te gândești că ea ar fi putut să zacă toată viața ei, în răspântia aceea pustie.

Xavière se încruntă.

– Dar, dar după aceea va trebui s-o târâm tot timpul după noi, ceea ce ar fi stânjenitor, remarcă ea.

– Am expediat-o la Paris, o liniști Françoise.

– Dar o s-o găsim aici la întoarcere, nu se lăsă Xavière.

– Și totuși, se arată uimită Françoise, dacă ai afla că undeva, într-un colț de lume, cineva, o ființă plăcută, e captivă și nefericită, nu ai ridica nici un deget ca s-o găsești?

– Nu, zise Xavière cu un aer încăpățânat; mi-ar fi indiferent.

Se uită la Pierre și la Françoise și zise brusc, cu asprime:

– Nu vreau pe nimeni alături de noi.

Era o copilărie, dar Françoise simți parcă o grea povară apăsându-i umerii; ea ar fi trebuit să se simtă liberă după toate renunțările și totuși, niciodată, nu cunoscuse mai puțin gustul libertății decât în aceste ultime săptămâni. Avea chiar impresia în clipa aceea că e legată în mod absolut.

– Ai dreptate, o calmă Pierre, suntem destui noi trei. Acum că am realizat un trio cu adevărat armonios, trebuie să profităm fără să ne mai ocupăm de nimeni.

– Și totuși dacă unuia dintre noi i se întâmplă o întâlnire tulburătoare? întrebă Françoise; ar fi o bogăție comună; ar fi păcat să ne limităm.

– Dar e atât de nou ceea ce vrem să întemeiem noi, zise Pierre, trebuia mai întâi să acumulăm o experiență îndelungată; după care, fiecare poate să alerge după aventuri, să plece în America, să adopte un chinez. Dar nu înainte... să facem cinci ani.

– Da, îl aprobă Xavière, plină de căldură.

– Bate palma, zise Pierre, e un pact; timp de cinci ani fiecare dintre noi se sacrifică exclusiv trio-ului.

Puse mâna cu palma deschisă pe masă.

– Am uitat că ție nu-ți place gestul, zise Pierre surâzând.

– Ba da, zise Xavière cu gravitate, pentru că e un pact. Și așeză mâna peste mâna lui.

– Fie, zise Françoise întinzând și ea mâna. Cinci ani, cât de apăsătoare erau cuvintele; nu-i fusese niciodată teamă să se angajeze pentru viitor. Dar pentru că viitorul își schimbase înfățișarea, elanul nu mai era susținut cu toată ființa ei. Ce se întâmpla? Nu putea să se gândească la „viitorul meu” pentru că nu se putea despărți de Pierre și de Xavière; dar nu putea nici într-un fel spune: „viitorul nostru”. Cu Pierre, avea un sens; ei protejau împreună aceleași obiective pe care le aveau în față: o viață, o operă, o dragoste. Dar cu Xavière, toate acestea nu însemnau nimic. Nu se putea trăi cu ea, ci numai alături de ea. În ciuda alinului din ultimele săptămâni, lui Françoise i se făcuse teamă să-și imagineze niște ani care s-ar scurge toți la fel; străini și fatali, ca un tunel negru al cărui labirint ar fi trebuit să-l îndure forțat. Nu era un viitor: era un timp înform și gol.

– E ciudat acum, la ora asta, să facem proiecte, zise Françoise. Ne-am obișnuit să trăim atât de mult în provizorat.

– Tu n-ai prea crezut niciodată așa de mult că va fi război, zise Pierre, surâzând. Să nu începi acum, când totul pare să se reazeze.

– Nu mă gândesc chiar la modul pozitiv, șovăi Françoise, dar viitorul mi se arată închis.

Nu era atât din pricina războiului; el conta puțin. Era chiar mulțumită să se poată exprima grație acestui echivoc; era mult timp de când încetase să mai fie de o sinceritate atât de exigentă.

– E adevărat că încet, încet am început să trăim totul cu blândețe, fără viitor, zise Pierre; aproape toți oamenii fac la fel, cred eu, chiar și cei mai optimiști.

– Asta zădărnicește totul, zise Françoise, faptul că lucrurile nu mai au nici o continuitate.

– Ia te uită! Mie nu mi se pare, zise Pierre cu un aer interesat. Dimpotrivă, mi le face mai prețioase, cu toate amenințările din jur.

– Mie, totul mi se pare în zadar, zise Françoise. Cum să-ți spun? Înainte, în tot ce întreprindeam, aveam impresia că eram înghițită de obiecte; de exemplu romanul meu; exista, cerea să fie scris. Acum, a scrie, înseamnă a îngrămădi pagini.

Ea împinse cu mâna mormanul de cochilii trandafirii golite de carne. Femeia cu părul lins era singură acum în fața a două pahare goale; își pierduse aerul ei însuflețit și trecea gânditor un ruj pe buze.

– E adevărat, te simți smuls din propria ta istorie, zise Pierre, asta mi se pare însă o îmbogățire.

– Bineînțeles, zise Françoise cu un surâs. Chiar în război, vei găsi încă un mijloc de a te îmbogăți.

– Dar cum crezi că s-ar putea întâmpla una ca asta? zise Xavière brusc, cu un aer de superioritate. Oamenii nu sunt chiar atât de tâmpiți ca să dorească să fie uciși.

– Nu li se cere părerea, zise Françoise.

– Sunt totuși și ei oameni, cei care hotărăsc și nu sunt toți nebuni, zise Xavière, cu un dispreț ostil.

Discuțiile despre război sau politică o enervau întotdeauna cu neseriozitatea lor năclăită. Françoise fu surprinsă de tonul ei agresiv.

– Nu sunt nebuni, însă sunt depășiți, zise Pierre. Societatea e o mașină ciudată, nimeni nu o poate stăpâni.

– Ei bine! nu înțeleg de ce se lasă striviți de această mașină, zise Xavière.

– Ce vrei tu să faci? zise Françoise.

– Să nu plece capul ca o oaie, zise Xavière.

– Atunci ar trebui să intri într-un partid politic, zise Françoise.

– Xavière o întrerupse.

– Dumnezeu! N-aș vrea să-mi murdăresc mâinile.

– Atunci tu vei fi o oaie, zise Pierre. Întotdeauna e la

fel. Nu poți să lupți împotriva societății decât într-o manieră socială.

– În tot cazul, zise Xavière, a cărei față se colora de furie, dacă eram bărbat, când ar fi venit să mă caute, nu m-aș fi dus.

– O să ajungi departe, ce să spun! exclamă Françoise. O să fii adusă între doi jandarmi și, dacă te opui, o să te lipească de un zid și o să te împuște.

Lui Xavière i se lungi fața.

– E adevărat deci, și se pare atât de îngrozitor să mori, cugetă ea.

Pentru a judeca cu o rea credință atât de profundă trebuia ca Xavière să fie beată de furie. Françoise avu impresia că această furie îi era special adresată; ea nu știa deloc ce greșeală comisese. O privea pe Xavière, îndurerată. Ce gânduri veninoase alteraseră dintr-odată fața parfumată, toată fremătând de dragoste? Gândurile înfloreau, sub mica frunte încăpățânată, înăbușită de părul mătăsos, și Françoise era fără apărare împotriva lor, o iubea pe Xavière, însă nu-i mai putea suporta ura.

– Ai spus acum o clipă că e revoltător să te lași omorât, îi aminti ea.

– Nu e același lucru dacă mori într-adins, zise Xavière.

– A muri pentru a nu fi omorât, nu înseamnă a muri într-adins, zise Françoise.

– În tot cazul, eu aș prefera, zise Xavière. Și adăugă cu un aer absent și obosit; și mai există și alte mijloace; se poate întotdeauna dezerta.

– Nu e chiar atât de ușor, să știi, zise Pierre.

Privirea lui Xavière se îndulci; îi adresă lui Pierre un surâs insinuant.

– Ai face-o, dacă ar fi posibil? întrebă ea.

– Nu, zise Pierre, pentru mii de motive. Mai întâi nu m-aș mai putea întoarce niciodată în Franța și aici este teatrul meu, publicul meu, aici e opera mea, are un sens și sunt șanse de a lăsa o urmă după tine.

Xavière suspină.

– E adevărat, zise ea cu un aer trist și decepționat. Tărăști după tine atâta fier vechi.

Françoise tresări; frazele lui Xavière erau întodeauna cu dublu înțeles. O șocotea printre fiarele vechi și pe Françoise? îi reproșa ea lui Pierre că o iubea și pe ea? Françoise remarcase uneori bruște tăceri când ea le strica o conversație între patru ochi, scurte bosumflări, când Pierre se adresa ei mai mult; nu le băgase în seamă, însă astăzi i s-a părut evident; Xavière ar fi vrut să-l aibă pe Pierre pentru ea, singur și liber.

– Printre aceste fiare vechi, zise Pierre, mă aflu și eu însumi. Nu poți separa un tip de ceea ce simte, de ceea ce iubește, de viața pe care și-a construit-o.

Ochii lui Xavière străluceau.

– Ei bine, eu, zise ea, cu un tremur puțin teatral, eu aș pleca oriunde, oricând; să nu trebuiască să depind niciodată de vreo țară, nici de meserie; nici de nimeni, nici de nimic, termină ea impetuoasă.

– Tu nu înțelegi că ceea ce se face și ceea ce este constituie un întreg, zise Pierre.

– Asta depinde de cine ești, zise Xavière; surâse intim și sfidător, nu făcea nimic și era Xavière; și era de o manieră indestructibilă.

Urmă o tăcere, după care o auzi zicând cu o modestie dușmănoasă:

– Bineînțeles, știți aceste lucruri mai bine decât mine.

– Dar nu ți se pare că puțin bun simț face mai mult decât orice știință? zise Pierre vesel; de ce ne urăști așa pe nepusă masă.

– Eu să vă urăsc? se miră Xavière.

Căscă ochii mari, nevinovați, dar gura-i rămase crispată.

– Ar trebui să fii nebună.

– Te-a enervat faptul că ne-am apucat să trăncănim despre război tocmai când făceam niște proiecte atât de plăcute?

– Aveți într-adevăr dreptul să vorbiți despre ce vă place, zise Xavière.

– Crezi că pe noi ne încântă să facem tragedie de po-mană, zise Pierre; te asigur că nu. Situația merită luată în considerare: cursul evenimentelor este important pentru noi ca și pentru tine.

– Știu, zise Xavière, cam rușinată. Însă cui folosesc vorbele?

– A fi gata la orice, îi răspunse Pierre, surâzând, nu-i o prudență burgheză. Dar, dacă într-adevăr ești îngrozită că o să fii strivită în lume, dacă nu vrei să fii o oaie, nu există alt mijloc decât să începi să gândești bine, cu claritate, situația ta.

– Nu înțeleg nimic, zise Xavière cu un ton plângăreț.

– Nu poți să înțelegi într-o zi. Mai întâi, ar trebui să citești ziarele.

Xavière își presă tâmpilele cu mâinile.

– Oh! e atât de enervant! zise ea. Nu știi de unde să începi!

– Și asta e adevărat, zise Françoise; dacă nu ești la curent, îți fug printre degete.

Inima îi era tot strânsă de suferință și mânie; din gelozie, Xavière ura discuțiile oamenilor mari, la care ea nu putea să ia parte; fondul întregii povești ținea de faptul că ea nu putea să suporte un moment ca Pierre să nu se uite la ea.

– Ei bine, știu ce voi face, zise Pierre; într-una din aceste zile, îți voi ține un curs despre politică, după care te voi ține regulat la curent. Să știi, nu e chiar atât de complicat.

– Aș vrea, într-adevăr, zise Xavière, înveselită; se aplecă spre Françoise și Pierre. Ați văzut-o pe Eloy? S-a instalat la o masă, aproape de intrare, în speranța că v-ar putea smulge câteva vorbe în trecere.

Eloy muia un corn într-o ceașcă de cafea; nu era machiată; avea un aer timid și singuratic, dar nu neplăcut.

– Dacă o vezi așa, fără s-o cunoști, ți se pare simpatică, zise Françoise.

– Sunt sigură că vine aici să ia masa într-adins să vă întâlnească, zise Xavière.

– E, într-adevăr, capabilă, zise Pierre.

Cafeneaua începuse să se aglomereze. La o masă vecină o femeie scria scrisori privind la casă cu un aer hăituit; se temea probabil să n-o descopere vreun chelner și să n-o oblige să consume; însă cum nici un chelner nu se arăta, un domn de lângă fereastră bătea în masă cu lovituri înțelepte.

Pierre privi pendula.

– Va trebui să plecăm, zise el; eu am încă de făcut mii de lucruri înainte să mergem la Berger.

– Da, acum trebuie să plecați, exact când totul reîncepuse să meargă bine, zise Xavière cu reproș.

– Dar a fost totul bine, zise Pierre; o umbră de cinci minute, ce înseamnă pe lângă această noapte încântătoare?

Xavière surâse reținut și ieșiră de la Dôme, salutând-o de departe pe Eloy. Françoise nu era prea încântată de prânzul de la Berger, era însă mulțumită să-l vadă pe Pierre singură, să-l vadă în orice caz fără Xavière; ca o scurtă evadare în restul lumii; începea să se înăbușe în acest trio care se închidea din ce în ce mai ermetic în el însuși.

Xavière o luă de braț pe Françoise și pe Pierre cu un aer de bunăvoință, dar fața ei nu se însenina. Traversară intersecția și ajunseră la hotel fără să scoată vreo vorbă. În cutia de scrisori a lui Françoise era o scrisoare.

– Se vede scrisul lui Paule, zise Françoise, desfăcând scrisoarea.

– Ne decomandă, zise ea; ne invită la cină pe 16 în același loc.

– Oh! ce noroc! zise Xavière ai cărei ochi se luminară.

– Chiar un noroc, zise Pierre.

Françoise nu zise nimic; învărtea hârtia între degete; dacă n-ar fi deschis-o în fața ei, ar fi putut să-i ascundă conținutul și să petreacă ziua întreagă cu Pierre; acum, era prea târziu.

– Urcăm să ne odihnim puțin și apoi ne vom reîntâlni la *Dôme*, zise ea.

– E sâmbătă, zise Pierre. Am putea merge în talcioc și să luăm prânzul în marele hangar albastru.

– Da, va fi nemaipomenit! Ce noroc! repetă Xavière încântată.

Bucuria ei exprimă o insistență aproape indiscretă. Au urcat scara; Xavière intră în camera ei. Pierre o urmă pe Françoise.

– Nu ți-e prea somn? o întreabă el.

– Nu, când ne plimbăm ca acum, o noapte albă nu e obositoare, zise ea.

Începu să se demachieze; după o baie răcoritoare, va fi gata odihnită.

– Se face frumos, va fi o zi încântătoare, zise Pierre.

– Numai Xavière să fie amabilă, zise Françoise.

– Va fi; ea, devine mereu bosumflată când se gândește că trebuie să ne despărțim.

– Nu e singurul motiv.

Ezită, îi era teamă să nu i se pară lui Pierre acuzația, monstruoasă.

– Cred că a fost supărată pentru că am stat cinci minute de vorbă între noi.

Ezită din nou.

– Cred că e cam geloasă.

– E îngrozitor de geloasă, zise Pierre, numai acum ți-ai dat seama?

– Mă întrebam dacă nu cumva mă-nșel, zise Françoise. Întotdeauna avea un șoc când îl vedea pe Pierre întâmpinând cu simpatie sentimente pe care ea le combătea în ea însăși din toate puterile.

– E geloasă pe mine, zise ea.

– E geloasă pe tot, zise Pierre; pe Eloy, pe Berger, pe teatru, pe politică; pe noi, că ne gândim la război; i se pare o infidelitate din partea noastră, noi n-ar trebui să ne îngrijim de nimic altceva decât de ea.

– Pe mine i-a fost ciudă astăzi, zise Françoise.

– Da, pentru că tu ai avut rezerve privind proiectele noastre de viitor; ea este geloasă pe tine nu numai din cauza mea, ci chiar în raport cu tine însuși.

– Știu, zise Françoise.

Dacă Pierre voia să-i ia o greutate de pe inimă, n-o nimerise, ea se simțea din ce în ce mai chinută.

– Mi se pare penibil, zise ea, e o dragoste fără prietenie; ai impresia că ești iubit împotriva ta, nu pentru tine.

– Este felul ei de a iubi, zise Pierre.

El se acomoda foarte bine cu acest fel de dragoste, avea chiar impresia că repurtase o victorie asupra lui Xavière. În timp ce Françoise se simțea o pradă îndurerată a acestei inimi pătimase și întunecate, ea nemaexistând decât prin sentimentele capricioase pe care Xavière i le purta; vrăjitoarea pusese stăpânire pe imaginea ei și îi impunea suferința celor mai rele farmece. În clipa aceea, Françoise era indezirabilă, un suflet meschin și uscat; aștepta un surâs de la Xavière pentru a se putea aproba pe sine.

– În sfârșit, să vedem, în ce dispoziție va fi, zise ea.

Dar era un adevărat chin ca fericirea și chiar ființa ei să depindă de o conștiință străină și rebelă.

Françoise mușcă fără plăcere dintr-o prăjitură cu ciocolată; îmbucăturile nu treceau. Îi era ciudă pe Pierre; știa bine că Xavière, obosită după o noapte albă, se dusesese cu siguranță să se culce devreme și el ar fi putut bănui după neînțelegerile de dimineață că Françoise era foarte doritoare să-l vadă între patru ochi. După ce Françoise se însă-nătoșise, făcuse stricte aranjamente; o zi din două, ea ieșea cu Xavière de la ora șapte la miezul nopții, în cealaltă zi Pierre se întâlnea cu Xavière de la ora două la șapte; restul timpului se împărțea după placul fiecăruia, însă întâlnirile cu Xavière între patru ochi erau interzise; Françoise respecta scrupulos aceste convenții; Pierre ținea mult mai puțin seama de ele; în seara aceea el exagerase cerând pe un ton

plângăreț și glumeț să rămână cu ele până va pleca la teatru. Nu părea să aibă vreo remușcare; cocoțat pe taburet, până la înălțimea lui Xavière, îi povestea cu însuflețire viața lui Rimbaud; povestea începuse după talcioc, dar fusese întretăiată de atâtea digresiuni că Rimbaud n-ajunsese încă să-l întâlnească pe Verlaine. Pierre vorbea; frazele îl descriau pe Rimbaud, însă vocea părea plină de o mulțime de aluzii intime și Xavière îl privea cu un fel de docilitate voluptoasă. Relațiile lor erau caste, și totuși prin câteva sărutări, prin ușoare mângâieri se crease între ei o înțelegere senzuală care se întrezărea, dincolo de ținuta lor rezervată. Françoise întoarse ochii; și ei îi plăceau de obicei, poveștile lui Pierre, în seara aceea însă, nici inflexiunile vocii, nici imaginile fermecătoare, nici ocolul neprevăzut al frazelor lui nu reușeau s-o miște; adunase prea multă ranchiună împotriva lui. Avusese grijă să-i explice aproape zilnic lui Françoise că Xavière ținea la ea la fel de mult ca și la el, dar acționa voit ca și cum această prietenie a femeilor i se părea neglijabilă. Cu siguranță el se afla de departe pe primul loc, ceea ce nu-i justifica indiscreția. Firește, nu se puneau problema de a-i refuza ceea ce-i cerea; ar fi fost răvășit de mânie și probabil și Xavière la fel. În timp ce accepta veselă prezența lui Pierre, lui Françoise i se părea că o păcălise pe Xavière. Françoise aruncă o privire în oglinda care acoperea spatele barului pe toată înălțimea peretelui; Xavière surădea lui Pierre, era, evident, satisfăcută de pretenția lui de a o acapara, fără să renunțe la ciuda ei că Françoise îl lăsa s-o facă.

– Ah! îmi imaginez figura doamnei Verlaine, izbucni în râs Xavière.

Françoise își simțea inima toată înecată de jale. Xavière continua s-o urască? Fusese amabilă toată după amiaza, însă într-o manieră superficială, pentru că timpul era frumos și plimbarea la talcioc o încântase, ceea ce nu însemna mare lucru.

– Și ce să fac eu dacă ea mă urăște? se gândea Françoise.

Duse paharul la buze și văzu că mâinile-i tremurau, băuse multe cafele azi și neliniștea o făcea nervoasă; nu putea să facă nimic; n-avea nici o putere asupra acestui suflet încăpățânat, nici măcar asupra frumosului ei trup din carne care-l apăra; un trup slab și suplu, accesibil mâinilor bărbatului, înfățișându-se ochilor lui Françoise ca o armură rigidă. Nu putea decât să aștepte neclintit verdictul care venea s-o ierte sau s-o condamne; erau zece ore de când aștepta.

→ E dezgustător, gândi ea brusc.

Petrecuse toată ziua pândind fiecare încruntare de sprânceană, fiecare intonație a lui Xavière; chiar în clipa aceea nu era preocupată decât de jalnica ei neliniște, despărțită de Pierre și de plăcutul decor a cărui oglindă îi întorcea imaginea, despărțită de ea însăși.

– Și dacă mă urăște, ce-i cu asta? se revoltă ea. Nu s-ar putea oare privi în față ura lui Xavière, întocmai ca plăcintele cu brânză de pe platou? De un plăcut galben deschis, ornate cu astragale roz, ai fi avut parcă poftă să mănânci din ele dacă nu țineai seama de gustul acrișor de nou născut. Căpșorul ei rotund nu ocupa prea mult loc în lume, putea fi cuprins dintr-o singură privire; iar negurile de dușmănie care țâșneau în valuri dacă ar fi fost reintroduse în cutia lor, le-ar fi putut stăpâni. Nu trebuia decât să rostească un cuvânt; într-o prăbușire plină de vufete, ura s-ar resorbi într-un fum subțire conținut cu exactitate în trupul lui Xavière, la fel de inofensiv ca gustul acrișor ascuns sub crema galbenă a prăjiturilor; deși simțea că trăiește, nu era nici o diferență, asemenea lor, în zadar se răsucea în volute furioase; nu s-ar fi văzut trecând peste chipul ei dezarmat decât câteva tresăriri imprevizibile și ținute în frâu ca norii pe cer.

– Acestea ar fi exact ideile care-i trec prin cap, își zise Françoise.

O clipă crezu că vorbele își făcuseră efectul și nu mai rămăseseră decât vagi vignete, defilând în dezordine prin

capul ei blond, pe care, dacă întorceai ochii, nici nu le mai zăreai.

– Vai! trebuie să plec! Iată că sunt în întârziere, zise Pierre.

Sări de pe taburet, își îmbracă trenciul, renunțase la fularele lui moi de om bătrân, părea tânăr și vesel. Françoise avu un gest de tandrețe pentru el, însă era o tandrețe la fel de solitară ca și ranchiuna; surâdea, dar surâsul lui stătea acolo, în fața ei fără nici o legătură cu frământările inimii.

– Pe mâine dimineată, la zece, la *Dôme*, zise Pierre.

– S-a făcut, pe mâine dimineată, zise Françoise.

Îi întinse mâna cu indiferență, văzu apoi aceeași mână acoperind mâna lui Xavière și din surâsul lui Xavière înțelese că atingerea acestor degete era o mângâiere.

Pierre se îndepărtă; Xavière se întoarse spre Françoise. Gândurile care-i treceau prin cap... era ușor de spus, dar Françoise nu credea în ceea ce spusese, nu era decât o prefăcătorie; cuvântul magic, ar fi trebuit să izvorască din adâncul sufletului, dar sufletul ei era cu totul amorțit. O ceață nesuferită plutea deasupra lumii; otrăvea zgomotele și luminile, o pătrundea pe Françoise până la os. Trebuia să aștepte ca ea să se risipească singură; să aștepte, să pândească și să sufere sordid.

– Ce ai vrea să facem noi? o întrebă.

– Ce vrei tu, îi răspunse Xavière cu un surâs încântător.

– Preferi să ne plimbăm, sau să mergem undeva?

Xavière ezita, probabil că luase deja o hotărâre.

– Ce ai spune să facem un tur pe la balul negru, zise ea.

– E o idee excelentă, fu de acord Françoise, sunt secole de când n-am mai pus piciorul acolo.

Ieșiră din restaurant, iar Françoise o luă de braț pe Xavière. Xavière propuse o petrecere pompoasă; când dorea să-i dovedească lui Françoise afecțiunea ei într-un mod deosebit, alegea cu plăcere invitația la dans. Dar se putea la

fel de bine ca ea să fi avut simplu chef să meargă la balul negru.

– Vrei să mergem puțin pe jos? întrebă ea.

– Da, o luăm pe bulevardul Montparnasse, zise Xavière. Își eliberă brațul.

– Prefer să-ți dau eu brațul, îi explică ea.

Françoise acceptă supusă și, cum degetele lui Xavière le atinseră pe ale ei, le apucă ușor; mâna înmănușată într-o antilopă catifelată se lăsă într-a ei cu o încredere tandră. O rază de fericire o luminează pe Françoise, dar nu știa dacă trebuie într-adevăr să creadă în ea.

– Privește, uite-o pe frumoasa brunetă cu Herculele ei, zise Xavière.

Se țineau amândoi de mâini; capul luptătorului era foarte mic înfipt în umerii enormi; femeia râdea cu gura până la urechi.

– Încep să mă simt ca acasă, zise Xavière aruncând o privire satisfăcută pe terasa Dômului.

– Ți-a trebuit ceva timp, zise Françoise.

Xavière scoase un suspin.

– Ah! când îmi aduc aminte de vechile străzi din Rouen, seara în jurul catedralei, mi se rupe inima!

– Nu-ți prea plăceau când erai acolo, zise Françoise.

– Era atât de poetic, zise Xavière.

– Te duci să-ți vezi familia? zise Françoise.

– Cu siguranță, am de gând să merg vara asta, zise Xavière.

Mătușa sa îi scria în fiecare săptămână; ei promisera lucrurile mai bine decât se putea spera, până la urmă.

Brusc colțurile gurii se lăsă în jos, și ea păru istovită, ca o femeie matură.

– Știam că trăiesc pe atunci, e formidabil cum puteam simți lucrurile.

Regretele lui Xavière ascundeau întotdeauna câteva reproșuri; Françoise luă poziția de apărare.

– Totuși, eu îmi amintesc, că te plângeai deja că erai secătuită, zise Françoise.

– Nu era ca acum, zise Xavière, cu o voce surdă.

Lăsa capul în jos și murmură:

– Acum, eu mă simt diluată.

Înainte ca Françoise să-i poată răspunde, ea o strânse veselă de braț.

– Ce ar fi dacă am cumpăra niște caramele frumoase, zise ea, oprindu-se în fața unui magazin trandafirii și strălucitor ca o cristelniță.

În spatele vitrinei, un platou mare de lemn se învârtea încet, oferind privirilor atrăgătoare curmale uscate, nuci pralinate, trufe de ciocolată.

– Să cumpărăm ceva, zise Xavière pe un ton insistent.

– Pentru o frumoasă seară de gală, nu trebuie să ne reținem ca data trecută, zise Françoise.

– Oh! una sau două caramele, zise Xavière, nu sunt periculoase pentru siluetă.

Surăse.

– Are niște culori atât de frumoase magazinul, parcă aş pătrunde într-un desen animat.

Françoise împinse ușa.

– Nu vrei nimic? o întrebă ea.

– Îmi doresc mult niște rahat, răspunse Xavière.

Examină bomboanele cu încântare.

– Dacă am lua din astea, zise ea, arătând acadelele, colorate, învelite în hârtie de mătase. Au un nume atât de frumos.

– Două caramele, niște rahat și un sfert din „mâinile zeiței”, comandă Françoise.

Vânzătoarea așază bomboanele într-o punguță de hârtie gofrată care se închidea cu un șnur trandafirii, culisat.

– Aș cumpăra bomboane numai pentru punguță, zise Xavière. Parcă ar fi niște trăistuțe. Am deja vreo șase, adăugă ea, mândră.

Îi întinse o caramela lui Françoise și mușcă din pătrățelul gelatinos.

– Parcă am fi două băbuțe care-și oferă dulciuri, zise Françoise, e rușinos!

– Când vom avea optzeci de ani, ne vom târî cu pași mici până la cofetărie și vom sta două ore să discutăm în fața vitrinei în mirosul de loukhoun, făcând bale de poftă, zise Xavière. Oamenii din cartier ne vor arăta cu degetul.

– Și noi vom spune dând din cap; nu mai sunt caramellele de altădată! adăugă Françoise; și ne vom plimba la fel de alene pe străzi cu pași mici, ca astăzi.

Își zâmbeau, când hoinăreau pe bulevard, ele adoptau cu plăcere acest mers de octogenare.

– Nu te plictisești să te uiți la pălării? o invită Xavière, rămânând nemișcată în fața unui magazin de mode.

– Vrei să-ți cumperi una, poate?

Xavière începu să râdă.

– Nu că mi-ar fi urâte, nu mi se potrivesc. Mă uit pentru tine.

– Vrei să port pălărie? se miră Françoise.

– Ți-ar sta așa de bine cu o canotieră, o îmbie Xavière cu o voce rugătoare. Imaginează-ți chipul sub ea. Și când vei merge la o reuniune șic, îți vei pune o voaletă mare pe care o vei prinde la spate cu o fundă mare.

Ochii săi străluceau.

– Oh! Spune-mi că ai să-ți iei!

– Mă cam intimidează puțin, zise Françoise; o voaletă!

– Dar tu poți să-ți permiți orice, zise Xavière tristă. Ah! dacă m-ai lăsa să te îmbrac!

– Ei bine! zise Françoise, cu veselie, alege-mi îmbrăcăminte pentru primăvară. Mă las pe mâinile tale.

Strânse mâna lui Xavière; cât putea fi de încântătoare! Trebuia să-i ierte toanele, situația nu era prea ușoară, iar ea era atât de tânără. Françoise o privea cu dragoste; își dorea atât de mult ca Xavière să aibă o viață frumoasă și fericită.

– Ce voiai să spui mai devreme când plângeai că te simți diluată? o întrebă ea cu glas scăzut.

– Oh! nimic altceva, zise Xavière.

– Și totuși!

– Doar atât.

– Aș vrea așa mult să fii mulțumită de existența ta, zise Françoise.

Xavière nu răspunse; toată veselia ei dispăruse dintr-o dată.

– Crezi că trăind atât de intim cu oamenii, pierzi ceva din tine însuși? o mai întrebă Françoise.

– Da, zise Xavière, devii un polip.

Simțise o intonație jignitoare în vocea ei; Françoise credea că, de fapt, nu părea să-i displacă atât de mult să trăiască în societate; era chiar destul de supărată dacă Pierre și Françoise ieșeau fără ea.

– Și, totuși, îți rămân încă destule momente de singurătate, zise ea.

– Dar nu e același lucru, zise Xavière, aceasta nu este o adevărată singurătate.

– Înțeleg, zise Françoise, nu sunt decât mai multe intervale albe, pe când înainte de toate erau pline.

– Așa este, o aprobă Xavière cu tristețe.

Françoise gândi:

– Nu crezi că ar fi altfel dacă ai încerca să faci ceva de una singură? E cea mai bună metodă de a nu te dilua.

– Ei, ce să fac? întrebă Xavière.

Avea o expresie jalnică. Françoise ar fi vrut din toată inima s-o ajute, dar era greu s-o ajuti pe Xavière; surâse.

– Să fii actriță, de exemplu, zise ea.

– Ah! actriță, zise Xavière.

– Eu sunt atât de sigură că tu vei deveni actriță numai dacă ai munci, zise Françoise cu căldură.

– Nu, zise Xavière cu un aer obosit.

– Nu poți să știi.

– Într-adevăr, e zadarnic să lucrezi fără să știi. Xavière ridică din umeri. Cea mai neînsemnată dintre femeiuști crede că va deveni actriță.

– Asta nu dovedește că tu nu poți deveni.

– Există o șansă dintr-o sută, zise Xavière.

Françoise îi strânse brațul puțin mai tare.

– Ce ciudat raționament, zise ea. Ascultă, eu cred că nu trebuie să-ți calculezi șansele; ai totul de câștigat pe de-o parte și nimic de pierdut, pe de altă parte. Trebuie să mizezi pe reușită.

– Da, mi-ai explicat deja, zise Xavière.

Clătină din cap cu un aer neîncrezător.

– Nu-mi plac actele de credință.

– Acesta nu este un act de credință, este un pariu.

– E același lucru.

Xavière se strâmbă.

– Așa se consideră și Canzetti și Eloy.

– Da, mituri de compensare, e dezgustător, o aprobă Françoise. Dar nu este vorba să visezi; e vorba să vrei, e o diferență!

– Și Elisabeth vrea să fie o mare pictoriță, zise Xavière.

– Nu știu dacă e așa, zise Françoise; am impresia că ea pune mitul în acțiune pentru a crede mai mult în el, dar că ea nu este capabilă să dorească nimic din adâncul inimii.

Se gândi.

– Ți se pare că omul este ceva dat odată pentru totdeauna, dar nu cred; am impresia că devii în mod liber ceea ce ești; nu e întâmplare că Pierre era atât de ambițios în tinerețea lui. Știi ce s-a spus despre Victor Hugo? Că era un nebun care se credea Victor Hugo.

– Nu pot să-l sufăr pe Victor Hugo, zise Xavière.

– Grăbi pasul.

– Nu am putea merge puțin mai repede? S-a făcut frig, nu ai impresia?

– Să mergem mai repede, zise Françoise.

Reluă:

– Aș vrea atât de mult să te conving. De ce te îndoiești de tine?

– Nu vreau să mă mint, zise Xavière. Mi se pare ignobil să cred, nu există nimic sigur, în afară de ceea ce atingi.

Își privi pumnul strâns cu un ciudat rictus dușmănos.

Françoise o privi insistentă, neliniștită; ce era în mintea ei? Bineînțeles, de-a lungul atâtor săptămâni de calmă fericire, ea nu dormise; se petrecuseră mii de lucruri în ea, la adăpostul surâsurilor ei. Nu uitase nimic, totul era acolo, ascuns într-un unghi și după multe mici răbufniri într-o bună zi se va produce marea explozie.

Cotiră pe strada Blomet și zăriră țigara mare, roșie de la tutungerie.

- Mai ia o bomboană, o îmbie Françoise, ca s-o distragă.
- Nu, nu-mi plac deloc, zise Xavière.

Françoise strânse între degete unul dintre finele batoane transparente.

- Mi se pare că au un gust plăcut, zise ea, un gust sec și pur.

- Urăsc puritatea, zise Xavière strâmbându-și gura.

Françoise fu din nou străbătută de neliniște. Ce era prea pur? Viața în care ei o închideau pe Xavière? Sărutările lui Pierre? Ea însăși? Ai un profil atât de pur, îi spunea câteodată Xavière. Pe o ușă scria cu litere mari albe „Balul Colonial”; intrară; mulțimea se înghesuia la bar, chipuri negre, palide, ciocolatii. Françoise se așeză la coadă pentru a cumpăra două bilete de intrare; șapte franci pentru doamne, nouă pentru bărbați; rumba care se auzea de cealaltă parte a peretelui despărțitor îi răvășea toate ideile. Ce se întâmplase de fapt? Firește, era întotdeauna insuficient să explice reacțiile lui Xavière printr-un capriciu de moment, ar fi trebuit să revezi povestea acestor ultime două luni, pentru a găsi cheia; cu toate acestea vechile nemulțumiri cu grijă îngropate, n-au reînviat niciodată decât stărnite de o iritare nouă. Françoise încercă să-și amintească. Bulevardul Montparnasse, conversația era ușoară și simplă; și apoi, în loc să se lase în voia ei, Françoise sărise brusc la marile subiecte. O făcea cu adevărat din dragoste, dar nu știa deci să fie tandră decât prin cuvinte, atunci când există această mână catifelată în mâna ei și acest păr parfumat care-i atingea obrazul? Era oare de vină puritatea ei stângace?

– Ia te uită, toată gașca lui Dominique, zise Xavière intrând în sala cea mare.

Se aflau acolo micuța Chanaud, Lise Malan, Dourdin, Chaillot. Françoise le făcu surâzând un semn din cap, în timp ce Xavière le aruncă o privire adormită; nu lăasă brațul lui Françoise și nu detesta faptul că intrând undeva erau luate drept un cuplu: era un fel de provocare care o amuza.

– Masa aceea, de acolo, ar fi foarte bună, zise ea.

– Eu voi lua un punci ușor, zise Françoise.

– Și eu tot un punci, zise Xavière.

Adăugă cu dispreț:

– Nu înțeleg cum poți să te uiți la cineva cu această grosolanie bovină. De altfel, nici nu-mi pasă.

Françoise simți o adevărată plăcere de a se lăsa învăluită, alături de ea, în neghioaba răutate a acestei adunături de țafe, i se părea că erau izolate împreună de restul lumii, erau închise într-o intimitate pătimașă.

– Știi, voi dansa imediat ce vei dori, zise Françoise. În seara aceasta mă simt inspirată.

Exceptând rumbele, dansa destul de corect ca să nu fie ridicolă.

Chipul lui Xavière înflori.

– E adevărat, nu te plictisește?

Xavière o îmbrățișă hotărâtă, ea dansa cu un aer preocupat și fără a privi în jurul ei, însă nu era dobitoacă, știa să vadă fără să privească, avea chiar un talent de care era foarte mândră. Hotărât lucru îi plăcea să se afișeze, nu fără intenție, o strângea pe Françoise mai tare ca de obicei și îi surâdea cu o cochetărie accentuată. Françoise îi zâmbi. Dansul o amețea puțin. Simțea pe pieptul ei sânii calzi și frumoși ai lui Xavière, răsuflarea ei încântătoare. Era dorința? Dar ce dorea? Să-și lipească buzele de ale ei? Trupul lui Xavière abandonat în brațele ei? Nu-și putea imagina nimic, nu era decât o nevoie confuză de a păstra în fața ochilor pentru totdeauna acest chip îndrăgostit și de a putea spune cu pasiune: este a mea.

– Ai dansat foarte, foarte bine, zise Xavière, în timp ce se întorceau la locurile lor.

Rămase în picioare; orchestra atacă o rumbă și un mulatru se înclină în fața ei cu un surâs ceremonios. Françoise se așază în fața punctului comandat și bău o înghițitură din lichidul siropos. În această încăpere, decorată cu fresce spălăcite, semănând în banalitatea ei cu o sală de nunți și banchete, nu se vedeau decât fețe de culoare; de la negru abanos la ocră trandafiriiu, se găseau toate nuanțele de ten. Acești negri dansau cu o nerușinare dezlănțuită, dar mișcările lor aveau un ritm atât de pur încât, în frusta ei naivitate, rumba păstra caracterul sacru al unui rit primitiv. Albii care se amestecau cu ei erau mai puțin fericiți; femeile mai ales semănau cu niște mecanisme înțepenite sau cu niște isterice în transă. Numai Xavière, cu grația ei perfectă sfida în același timp obscenitatea și decența.

Cu un semn din cap, Xavière refuză o nouă invitație și reveni să se așeze lângă Françoise.

– Au pe dracu în ele, negresele astea, zise ea cu mânie. Niciodată nu voi ajunge să dansez ca ele.

Își muie buzele în pahar.

– Ce dulce e? Nu pot să-l beau, zise ea.

– Dansezi extrem de bine, să știi, zise Françoise.

– Da, pentru o ființă civilizată, zise Xavière pe un ton disprețuitor. Privea fix la ceva în mijlocul pistei.

– Tot mai dansează cu creolul acela, zise ea; ochii săi o desemnau pe Lise Malan. Nu i-a mai dat drumul de când am venit noi. Și adăugă pe un ton plângăreț; e nerușinat de frumos.

E adevărat că era încântător, foarte subțire într-o vestă cambrată de culoarea lemnului de trandafir. De pe buzele lui Xavière scăpă un geamăt și mai plângăreț:

– Ah! zise ea, mi-aș da un an din viață pentru a fi o oră negresa aceea.

– E frumoasă, zise Françoise. Nu are trăsături de negresă, nu crezi că are sânge indian?

– Nu știu, zise Xavière cu un aer deznădăduit.

Admirația aducea o sclipire de ură în ochii ei.

– Sau poate ar trebui să fiu atât de bogată pentru a o cumpăra și a o sechestra, zise Xavière. Baudelaire a făcut așa, nu? Imaginează-ți, când vii acasă în loc de un câine sau de o pisică să găsești această somptuoasă creatură care toarce lângă un foc de lemne!

Un trup negru și gol întins în fața unui foc din lemne... Oare asta visa Xavière? Până unde mergea visul ei?

Urăsc puritatea. Cum a putut Françoise să subestimeze desenul senzual al acestui nas, al acestei guri! Ochii lacomi, mâinile, dinții ascuțiți pe care-i descoperau buzele întredeschise căutau să apuce ceva. Xavière nu știa încă ce: sunetele, culorile, parfumurile, trupurile, totul pentru ea era o pradă. Sau poate că ea știa?

– Vino să dansăm, zise ea brusc.

Mâinile ei o curpinseră pe Françoise, dar aceasta nu mai era Françoise și nici tandrețea cumpătată la care râvneau ele. În seara primei lor întâlniri, în ochii lui Xavière apăruse o licărire de fericire beată care se stinsese și nu va mai apărea niciodată. Cum să mă iubească? se gândea Françoise îndurerată. Fină și gracilă ca gustul disprețuit al acadelor, cu o față dură, prea senină, un suflet transparent și pur; olimpiu, cum ar zice Elisabeth, Xavière n-ar fi dat o oră din viața ei pentru a simți în ea acea perfecțiune înghețată pe care Françoise o venera cu religiozitate. Iată-mă deci, gândi Françoise cercetându-se parcă îngrozită; această stângăcie neîndemânatică de abia exista altădată, când n-o băga în seamă; dar acum ea-i invadase toată ființa, gesturile și chiar gândurile ei aveau unghiuri rigide și fragile, echilibrul ei armonios se transformase într-o nouă sterilitate; acest bloc de albeață translucidă și goală, cu muchii aspre, era ea, în ciuda ei însăși, în mod iremediabil.

– Nu ești obosită? o întreabă ea pe Xavière când ajunseră la locurile lor.

Ochii lui Xavière erau puțin încercănați.

– Da, sunt obosită, zise Xavière. Îmbătrânesc. Își țuguie buzele. Dar tu?

– Puțin, zise Françoise. Dansul, somnul și gustul dulce al romului alb îi năclăiseră sufletul.

– N-avem ce face, nu putem să ne vedem decât seara, zise Xavière. Nu poți să fii proaspătă.

– E adevărat, zise Françoise. Adăugă ezitând: Labrousse nu e liber niciodată seara, trebuie să-i păstrezi după amiezile.

– Da, firește, zise Xavière a cărei față se posomorî.

Françoise o privi cu o speranță bruscă, mai dureroasă decât regretele. Xavière îi reproșa discreția prezenței? Spera ea oare ca Françoise să-și impună dragostea prin violență? Ar fi trebuit totuși să înțeleagă că nu cu plăcere Françoise se resemna cu ideea că îl prefera pe Pierre.

– Am putea aranja lucrurile altfel, zise Françoise.

Xavière o întrerupse:

– Nu, e foarte bine așa, zise ea cu însuflețire.

O grimasă îi încruntă chipul. Ideea aranjamentului o îngrozea; ar fi vrut să-i vadă pe Pierre și pe Françoise cu totul la cheremul ei, fără program; pretindea totuși prea mult. Surâse brusc.

– Ah! s-a lăsat prins, zise ea.

Creolul Lisei Malan se apropie cu un aer timid și îmbietor.

– I-ai făcut avansuri? întreabă Françoise.

– Oh! nu pentru mutra lui, zise Xavière. Doar ca s-o necăjesc pe Lise.

Se ridică și-și urmă cucerirea spre mijlocul pistei. Fusese o treabă discretă, Françoise nu remarcase nici cea mai mică privire, nici cel mai mic surâs. Xavière nu contenea niciodată s-o uimească; luă paharul pe care de abia îl atinsese și-l goli pe jumătate: dacă ar putea-o face să-i încredințeze ce se întâmplă în căpșorul ei? Oare Xavière era supărată că ea consimțea tacit la dragostea ei pentru Pierre? Totuși, nu eu i-am cerut să-l iubească, se revoltă ea. Xavière alesese liber. Ce alesese ea de fapt? Ce era adevărat dincolo

de aceste cochetării, tandrețuri, gelozii? Dar exista vreun adevăr? Françoise simți că e gata s-o urască; dansa, strălucitoare în bluza ei albă cu mâneci largi, cu obrajii trandafirii, își privea creolul cu o expresie iluminată de plăcere, era frumoasă. Frumoasă, singură, nepăsătoare. Trăia pe contul ei, cu dulceața sau cruzimea pe care i le dicta clipa, această poveste în care Françoise se angajase în întregime, zbatându-se neputincioasă în fața ei, în timp ce surădea cu un surâs disprețuitor sau aprobator. Ce aștepta ea, de fapt? Trebuia să ghicească; trebuia să ghicească totul, ce simțea Pierre, ce era bine, ce era rău și ce voia ea în adâncul sufletului ei. Françoise reuși să-și golească paharul. Nu mai vedea clar, nu mai vedea nimic. În jurul ei erau numai niște ruine informe, un gol în ea, și întuneric peste tot.

Orchestra se opri la minut, apoi dansul reîncepu; Xavière era în fața creolului, la câți va pași de el, nu se atingeau și totuși un singur fior părea să parcurgă cele două trupuri; în acea clipă, Xavière nu dorea să fie nimic altceva decât ea însăși, propriul ei farmec o copleșea. Și deodată, Françoise se simți și ea copleșită, nu mai era nimic decât o femeie pierdută într-o mulțime, o fărâamă de lume, tinzând cu totul spre această infimă paietă blondă pe care nici măcar nu era capabilă s-o stăpânească, dar în abjecția în care căzuse, iată că îi era dat ceea ce dorise în zadar cu șase luni mai devreme, în toiul nefericirii: muzica, chipurile, luminile se transformau în regret, în așteptare, în dragoste, se confundau cu ea și îi dădeau un sens irevocabil fiecărei bătăi a inimii ei. Fericirea ei se făcuse țandări; dar căzuse în jurul ei într-o ploaie de clipe pasionate.

Xavière reveni la masă, clătindându-se puțin.

– Dansează ca un zeu, constată ea.

Se lăsă pe spate și chipul ei se descompuse dintr-o dată.

– Oh! ce obosită sunt, zise ea.

– Vrei să mergem acasă? zise Françoise.

– Oh! da, îmi doresc atât de mult! zise Xavière cu o voce rugătoare.

Ieșiră și opri ră un taxi. Xavière se prăbuși pe banchetă și Françoise își trecu brațul pe sub ale ei; strângând mâna sa mică inertă, se simți sfâșiată de un fel de bucurie; cu sau fără voia ei, Xavière era legată de ea printr-o legătură mai puternică decât ura sau dragostea; Françoise nu era pentru ea o pradă ca oricare. Era însăși substanța vieții ei, iar momentele tulburi de plăcere, de poftă nemăsurată nu ar fi putut exista fără această trăsătură solidă care le susținea; tot ce i se întâmplase lui Xavière prin Françoise i se întâmplase și în ciuda voinței ei, Xavière îi aparținea.

Taxiul se opri în fața hotelului și ele urcară repede scara; în ciuda oboselii, mersul lui Xavière nu pierduse nimic din vioiciunea sa majestuoasă, împinse ușa camerei sale.

– Intru doar un minut, zise Françoise.

– Imediat ce ajung acasă, mă simt mai puțin obosită.

Își scoase jacheta și se așeză lângă Françoise; tot calmul precar al lui Françoise se clătină. Xavière stătea acolo dreaptă în bluza ei sclipitoare, aproape și surâzătoare, imposibil de atins; de aceea nici o legătură pe care n-o cerea singură, n-o înlănțuia, nu putea fi stăpânită decât prin voința ei.

– A fost o seară plăcută, zise Françoise.

– Da, zise Xavière, o să mai mergem.

Françoise privi în jurul ei cu neliniște; singurătatea urma s-o cuprindă pe Xavière, singurătatea camerei, a somnului și a viselor ei. Nu era nici un mijloc de a-i forța accesul.

– Ai să ajungi să dansezi la fel de bine ca negresa.

– Vai! nu este posibil, zise Xavière.

Liniștea reveni apăsătoare, nu, cuvintele erau neputincioase; Françoise nu făcea nici un gest, paralizată, de grația intimidată a acestui corp frumos pe care nici nu știa să-l dorească.

Ochii lui Xavière se micșoraseră și își înăbuși un căscat copilăresc.

– Cred că adorm pe loc, zise ea.

– O să te las, zise Françoise. Se ridică cu un nod în

gât, dar nu era nimic de făcut; nici n-ar fi știut ce să facă, de altfel.

– Bună seara, zise ea.

Era în picioare lângă ușă; într-un elan, o luă pe Xavière în brațele sale.

– Bună seara Xavière a mea, zise ea atingându-i obrazul.

Xavière se lăsă în voia ei, o clipă rămase lipită de umărul ei, nemișcată și supusă; ce aștepta? Ca Françoise să-i dea drumul sau s-o strângă mai tare? se desprinse încetișor.

– Bună seara, zise ea pe un ton firesc.

Se sfârșise. Françoise urcă scara, îi era rușine de acest gest de tandrețe inutil, se trânti pe pat, cu inima grea.

Capitolul III

– Aprilie, mai, iunie, iulie, august, septembrie șase luni de instrucție și voi fi pe punctul de a da ortul popii, gândi Gerbert.

Stătea în fața oglinzii din baie și răsucea cele două părți ale superbe cravate pe care tocmai o împrumutase de la Péclard; ar fi vrut, într-adevăr, să știe dacă, îi va fi sau nu frică, dar aceste chestii erau imprevizibile; cel mai atroce de imaginat, era frigul; când, descălțându-te, zărești degetele de la picior rămase în vârful pantofilor.

– De data aceasta nu mai era nici o speranță, își zise cu resemnare. Nu părea credibil ca oamenii să fie atât de nebuni încât să hotărască în liniște trecerea lumii prin foc și sânge, dar realitatea era că trupele germane intraseră în Cehia, iar Anglia era mai degrabă încăpățânată în aceste chestiuni.

Gerbert examina cu un aer satisfăcut nodul frumos pe care tocmai îl făcuse; nu-i plăceau cravatele, dar n-avea de unde să știe unde îl vor duce să cineze Labrousse și Françoise; aveau amândoi un gust vicios pentru sosurile cu smântână, iar Françoise degeaba spunea: te remarcau imediat

când mergeai în pulover la unul dintre aceste hanuri cu fețe de masă în carouri. Își trase pe el o haină și trecu în salon; apartamentul era gol; el alesese de pe biroul lui Péclard două trabuce apoi intră în camera Jaquelinei; mănuși, batiste, rujuri în dezordine, parfum „Arpège” de la Lanvin; se putea hrăni o familie întreagă cu prețul acestor frivolități. Gerbert își strecură în buzunar un pachet de Greys și o pungă cu ciocolată; era singura slăbiciune a lui Françoise, dragostea pentru dulciuri, putea fi trecută cu vederea. Gerbert îi era recunoscător că purta adesea, fără rușine, pantofii scâlciați, ciorapi ruși, în camera ei de hotel, nici un fel de efecte căutate nu-ți rețineau privirea; nu avea nici bibelouri, nici broderii, nici măcar un serviciu de ceai; și apoi nu era obligat să se fandosească în fața ei, nu era cochetă, nu avea migrene, toane, nu avea nevoie de nici o atenție; puteai chiar să taci liniștit alături de ea. Gerbert trânti în urma lui ușa de la intrare și coborî cele trei etaje în viteză; patruzeci de secunde, Labrousse nu coborâse niciodată atât de repede această scară întunecată și răsucită; datorită unei șanse nedrepte câștiga câteodată concursurile; numai patruzeci de secunde: cu siguranță că Labrousse îl va acuza de exagerare. Voi spune treizeci de secunde, hotărî Gerbert; în felul acesta se va restabili adevărul. Traversă piața Saint-Germain-des Près; își dăduseră întâlnire la cafeneua *Flore*; pe ei locul îi amuza pentru că nu veneau des aici, el se sătura de toată această elită luminată. Anul viitor, voi schimba aerul, își zise el cu înverșunare. Dacă Labrousse organiza acest turneu va fi nemaipomenit; părea într-adevăr hotărât. Gerbert împinse ușa; anul viitor, el va fi în tranșee, nu va mai fi nici o problemă. Străbătu cafeneaua privind surâzător în jur, apoi surâsul său se lărgi: luat fiecare în parte cei trei erau ușor ciudați, dar când îi vedeai împreună, erau irezistibili.

– De ce ți-ai întins gura la urechi? îl întrebă Labrousse. Gerbert făcu un gest de neputință:

– Pentru că v-am văzut, zise el.

Stăteau înșiruiți pe banchetă, Françoise și Labrousse o încadrau pe Pagès; se așează în fața lor.

– Suntem noi așa de răs? zise Françoise.

– Nici nu vă dați seama, zise Gerbert.

Labrousse îi aruncă o privire furișă.

– Atunci, ce-ai zice să faci o scurtă plimbare pe malul Rinului?

– Nasol, zise Gerbert. Tu care-mi spuneai că nu se va întâmpla nimic.

– Nu mă așteptam la o asemenea lovitură, zise Labrousse.

– Acum, asta-i sigur, zise Gerbert.

– Cred că nu mai e nici o ieșire, avem mai puține șanse să scăpăm decât în septembrie. Anglia a garantat în mod clar Cehiei, ea nu mai poate da înapoi.

Se lăsă o clipă de tăcere. Gerbert se simțea întotdeauna stingherit în prezența d-rei Pagès; Labrousse și Françoise nu păreau nici ei mai în largul lor. Gerbert scoase țigările din buzunar și i le întinse lui Labrousse:

– Ia și tu una, îi oferi el, sunt de lux.

Labrousse scoase un mic fluierat aprobator.

– Péclard se ține bine! le vom fuma la desert.

– Iată și pentru tine zise Gerbert punând țigările și ciocolatele în fața lui Françoise.

– Oh! mulțumesc, zise Françoise.

Surâsul care-i luminează fața semăna puțin cu cel în care ea îl învăluia adesea pe Labrousse; lui Gerbert i se încălzi inima totuși; în anumite momente credea că Françoise îl îndrăgește; nu-l văzuse de foarte mult timp, nu-i păsa nici cât negru sub unghie de el, ei îi păsa numai de Labrousse.

– Serviți-vă, zise ea, trecând punga pe la fiecare.

Xavière dădu din cap cu un aer rezervat.

– Nu înainte de masă, o opri Pierre. O să-ți pierzi pofta de mâncare.

Françoise mușcă dintr-o bomboană, cu siguranță va înghiți tot pachetul din câteva crănțănituri, era monstruos câte dulciuri putea înghiți fără s-o doară stomacul.

– Ce iei? zise Labrousse.

– Un pernod, zise Gerbert.

– De ce bei pernod dacă nu-ți place?

– Nu-mi place pernodul, însă îmi place să-l beau, zise Gerbert.

– Acum te recunosc, râse Françoise.

Din nou se făcu liniște; Gerbert își aprinse pipa; se aplecă spre paharul lui gol și scoase încet fumul.

– Știi să faci așa? îl provocă Labrousse sfidător.

Paharul se umplu de rotocoale de fum smântânoase și ciudate.

– Parcă ar fi o ectoplasmă, zise Françoise.

– Nu trebuie decât să sufli ușor, zise Pierre. El trase un fum din pipă și se aplecă la rândul său cu un aer de atotștiutor.

– Gata, ai făcut bine, zise Gerbert condescendent, în sănătatea noastră.

Ciocni paharul său cu cel al lui Pierre și dintr-o înghițitură absorbi fumul.

– Ești foarte mândru, zise Françoise, zâmbind lui Pierre al cărui chip strălucea de satisfacție. Ea privi cu regret pachetul de ciocolată, apoi cu un gest hotărât, îl puse în poșetă. Știi, dacă vreți să avem timp să mâncăm, am face bine să plecăm acum, zise ea.

Odată în plus, Gerbert se întrebă de ce oamenii o găseau, de obicei, dură și intimidantă; ea nu făcea pe fetița, dar chipul ei era plin de veselie, de viață și de pofte robuste; se simțea atât de bine încât te simțai în largul tău lângă ea.

Labrousse se întoarse spre Pagès și o privi cu neliniște.

– Ai înțeles bine? Te vei duce să iei un taxi și îi vei spune: la Apollo, strada Blanche. Te vei opri chiar în fața cinematografului și nu-ți rămâne decât să intri.

– E într-adevăr o poveste de cow-boys? zise Pagès cu un aer suspicios.

– Mai mult decât se poate spune, o liniști Françoise, e plin de curse de cai.

– Și de focuri de pistol și de încăierări îngrozitoare, zise Labrousse.

Stăteau aplecați deasupra lui Pagès ca doi ispititori și vocile lor aveau un accent rugător. Gerbert făcu un efort eroic pentru a-și reprima râsul care amenința să izbucnească. Înghiți o gură de pernaud, spera de fiecare dată ca printr-un miracol, acest gust să-i devină dintr-o dată plăcut, dar de fiecare dată era străbătut de același fior de greață.

– Actorul e frumos? se mai interesă.

– E foarte plăcut, o liniști Françoise.

– Dar nu e frumos, se plânse Pagès, încăpățânată.

– Nu e o frumusețe obișnuită, recunosc Labrousse.

Pagès făcu o mutră dezamăgită.

– Nu cred, cel pe care m-ați trimis să-l văd deunezi, avea un cap de focă, m-ați păcălit.

– E vorba de William Powel, zise Françoise.

– Dar celălalt e cu totul altfel, zise Labrousse cu un aer rugător. E tânăr, bine făcut și foarte sălbatic.

– Da, în sfârșit, voi vedea, zise Pagès resemnată.

– Vei fi la Dominique la miezul nopții? întrebă Gerbert.

– Bineînțeles, zise Pagès cu un aer ofensat.

Gerbert primi răspunsul cu scepticism, Pagès nu venea, ca să zic așa, niciodată.

– Eu mai rămân încă cinci minute, zise ea după ce Françoise se ridică.

– O seară plăcută, îi ură Françoise cu o voce caldă.

– O seară plăcută, îi întoarse Xavière urarea. Chipul ei avea o expresie ciudată, lăsă nasul în jos și-și plecă imediat capul.

– Mă întreb dacă se va duce la cinema, zise Françoise ieșind din cafenea. E stupid, sunt sigură că va fi încântată.

– Ai văzut, zise Labrousse. A făcut tot posibilul să fie amabilă, dar n-a rezistat până la urmă, s-a supărat pe noi.

– De ce ? zise Gerbert.

– Că n-am petrecut seara cu ea, zise Labrousse.

– N-aveați decât s-o luați cu voi, zise Gerbert. Îi era

neplăcută ideea că acest dineu putea să pară lui Labrousse și lui Françoise ca o acțiune complicată.

– Pentru nimic în lume, zise Françoise. N-ar fi fost deloc același lucru.

– Este un mic tiran, fata asta, noi avem însă măsuri de apărare, zise Pierre vesel.

Gerbert se simți liniștit, dar ar fi vrut foarte mult să înțeleagă ce însemna Pagès de fapt pentru Labrousse; oare din dragoste pentru Françoise ținea la ea? Sau de ce? Niciodată nu va îndrăzni să-l întrebe; se simțea foarte fericit când, din întâmplare, Labrousse i se destăinuia, dar el nu-l întreba niciodată nimic.

Labrousse opri un taxi.

– Ce-ai spune să luăm masa la Grille? propuse Françoise.

– Ar fi bine, fu de acord Gerbert. Poate mai au niște jambon cu fasole. Simți brusc că-i era foame și își dădu o palmă peste frunte. Ah! Eram sigur că am uitat ceva.

– Ce? zise Labrousse.

– La prânz, am uitat să mănânc carnea de vită, ce idioțenie!

Taxiul se opri în fața micului restaurant; un grilaj din zăbrele groase proteja geamurile vitrinei; cum intrai în dreapta era o tețghea de zinc cu o mulțime de sticle îmbietoare; sala era goală. Numai patronul și casierita mâncau la una din mesele de marmură, cu șervetele legate în jurul gâtului.

– Ah! zise Gerbert, dându-și o palmă peste frunte.

– M-ai speriat, zise Françoise. Ce-ai mai uitat?

– Am uitat să-ți spun că am coborât adineaori scara în treizeci de secunde.

– Minți, zise Labrousse.

– Eram sigur că n-o să mă crezi, se supără Gerbert. Exact treizeci de secunde.

– O să cobori din nou sub ochii mei, zise Labrousse. Uți că te-am întrecut de două ori pe scările de la Montmartre.

– Am alunecat, zise Gerbert. Lista de bucate are jambon cu fasole.

– Aici e mai degrabă pustiu, zise Françoise.

– E foarte devreme, o informă Labrousse, și apoi știi că oamenii se retrag pe la casele lor când se întâmplă lucruri grave. În seara asta vom juca în fața a zece spectatori. Comandase ouă cu maioneză și strivea gălbenușul în sos cu un aer maniac, zicând că face ouă „mimoză”.

– Aș prefera să se hotărască odată, zise Gerbert. Asta nu este viață să-ți spună în fiecare zi că a rămas pe a doua zi.

– Ai impresia că trag de timp, zise Françoise.

– Așa se spunea și după München, își aminti Labrousse, dar cred că era o prostie. Nu folosește la nimic să dai înapoi. Luă sticla cu beaujolais de pe masă și umplu paharele. Nu, nu pot dura la nesfârșit aceste eschivări.

– De ce nu, în definitiv? zise Gerbert.

Françoise ezită.

– N-ar fi mai bine orice altceva în afară de un război? întrebă ea.

Labrousse dădu din umeri.

– Nu știu.

– Dacă devine prea nasol aici, poți s-o ștergi în America, zise Gerbert. O să fii primit acolo cu siguranță, ești deja cunoscut:

– Și ce să fac acolo? zise Labrousse.

– Cred că mulți americani vorbesc franceza. Și apoi, vei învăța engleza, îți vei monta piesele în engleză, zise Françoise.

– Nu mă interesează câtuși de puțin, zise Labrousse. Ce sens poate avea pentru mine să lucrez în exil? Dacă vrei să lași ceva în urma ta, trebuie să fii solidar.

– America este și ea o lume, zise Françoise.

– Dar nu-i lumea mea.

– Va veni o zi când o vei adopta.

Labrousse scutură din cap.

– Vorbești ca Xavière. Dar nu pot, sunt prea angajat aici.

– Ești încă tânăr, zise Françoise.

– Da, însă, vezi tu, să creezi în americană un teatru nou, e o sarcină care nu mă tentează. Ceea ce mă interesează este de a-mi termina opera proprie, cea pe care am început-o în baraca mea la *Gobelins* cu banii pe care i-am obținut de la mătușa Christine, cu sudoare trupului meu. Labrousse o privi pe Françoise: înțelegi?

– Da, zise Françoise.

Îl asculta pe Labrousse cu o atenție pasionată care-i provoca lui Gerbert un fel de regret; i se întâmpla să vadă adesea femeii care întorceau spre el chipuri arzătoare de dorință; n-a simțit decât stinghereală; exploziile lor de tandrețe i se păreau indecente sau tiranice. Însă dragostea care strălucea în ochii lui Françoise nu era nici dezarmantă, nici imperioasă. Erai ispitit să inspiri și tu una la fel.

– M-am format la școala veche, reluă Labrousse. Baletul rusești, Vieux, Colombier, Picasso, suprarealismul, eu n-aș fi nimic fără toate astea. Și, bineînțeles, sper ca arta să primească de la mine un viitor original, dar care să fie viitorul acestei tradiții. Nu se poate lucra în pustiu, nu duce la nimic.

– Evident, a trece cu arme și bagaje în serviciul unei istorii care nu este a ta, nu e nici o satisfacție, fu de acord Françoise.

– Personal, îmi place să întind sârma ghimpată în Lorena tot atât cât să mănânc porumb fiert la New York.

– Aș prefera totuși porumbul, mai ales dacă este copt, zise Françoise.

– Ei bine, eu, zise Gerbert, vă jur că, dacă s-ar găsi un mijloc de a o șterge în Venezuela sau San-Domingo...

– Dacă izbucnește războiul, eu n-aș vrea să lipsesc, zise Labrousse. Vă mărturisesc chiar că sunt curios.

– Ești cam vicios, zise Gerbert.

Visa toată ziua la război, dar îi îngheța inima să-l audă

pe Labrousse vorbind grav, ca și cum războiul bătea la ușă. Bătea de fapt, era acolo ghemuit între sobă, tejgheaua de zinc cu reflexele ei galbene, iar agapa lor avea un aer funebru. Căști, tancuri, uniforme, camioane cenușii, într-o imensă maree de noroi, se rostogoleau peste lume; pământul era înecat în acest mâl negricios în care te înpotmoleai purtând pe umeri haine de plumb cu miros de câine ud, în timp ce licăriri sinistre izbucneau pe cer.

– Nici mie, zise Françoise, nu mi-ar place să se întâmple ceva important fără mine.

– Atunci ar fi trebuit să vă angajați în Spania, zise Gerbert, sau chiar să plecați în China.

– Nu-i același lucru, zise Labrousse.

– Nu văd de ce, zise Gerbert.

– Mi se pare că există o chestiune de situație, observă Françoise. Îmi aduc aminte; eram la Point du Roz și când Pierre voia să mă forțeze să plec înainte de izbucnirea furtunii, eram nebună de disperare; m-aș fi simțit vinovată dac-aș fi cedat. În acest moment, se pot dezlănțui acolo toate furtunile din lume, puțin îmi pasă.

– Așa este, zise Labrousse. Acest război aparține propriei mele istorii, iată de ce n-aș consimți să sar pe deasupra cu picioarele legate.

Fața i se luminează de plăcere. Gerbert îi privea pe amândoi cu invidie; sentimentul că erau atât de importanți unul pentru altul le dădea siguranță. Poate că el însuși, dacă ar fi contat atât de tare pentru cineva, ar fi avut mai multă considerație în proprii lui ochi; nu reușea să acorde importanță nici vieții, nici gândurilor lui.

– Vă dați seama, zise Gerbert, Péclard cunoaște un medic care a înebunit tăind la oameni; în timp ce opera pe unul, altul de alături zbiera. Cică a fost unul care tot timpul cât l-a măcelărit a țipat întruna. Ah! genunchiul! Ah! mă dăore genunchiul! Nu e prea amuzant!

– Când ești acolo, nu ai altceva de făcut decât să țipi, zise Labrousse. Dar să știi, nici chiar asta nu mă revoltă

prea mult; este un truc ca oricare altul care te ajută.

– Dacă o iei așa, totul poate fi justificat, opină Gerbert. N-ai decât să încrucișezi brațele.

– Ah! nu, zise Labrousse. A trăi un eveniment, nu înseamnă să-l suporti prosteste; aş accepta să trăiesc orice, tocmai pentru că aş avea posibilitatea să-l trăiesc liber.

– Ciudată libertate, zise Gerbert. Să nu mai poți face nimic din ceea ce te interesează.

Labrousse surâse.

– M-am schimbat să știi, nu mai am mistica operei de artă. Pot foarte bine să mă gândesc și la alte activități.

Gerbert își goli gânditor paharul. Era ciudat să-ți imaginezi că Labrousse ar fi putut să se schimbe; Gerbert îl privise întotdeauna ca pe ceva de neclintit. Avea răspunsuri pentru toate întrebările; nu vedea ce l-ar mai fi putut întreba.

– Atunci nimic nu vă împiedică să plecați în America, zise el.

– Pentru moment, zise Labrousse, mi se pare că cea mai bună întrebuintare pe care pot s-o dau libertății mele este să apăr o civilizație legată de toate valorile la care țin.

– Gerbert are totuși dreptate, zise Françoise. Tu poți justifica orice lume în care s-ar găsi un loc și pentru tine. Surâse: Te-am suspectat întotdeauna că te iei drept Dumnezeu Tatăl.

Păreau amândoi voioși. Gerbert era stupefiat întotdeauna văzându-i atât de înflăcărați de vorbe. Ce putere aveau vorbele? Ce pot toate aceste cuvinte împotriva moleșelii vinului pe care tocmai îl bea, împotriva gazelor care înverzeau plămânii și a spaimei care-i strângea de gât?

– Ce? întrebă Labrousse, ce ai să ne reproșezi?

Gerbert tresări. Nu se aștepta să fie prins în flagrant delict de a gândi.

– Nimic, răspunse el.

– Aveai aerul tău de judecător, remarcă Françoise. Ea îi întinse lista de bucate. Nu vrei un desert?

– Nu-mi plac deserturile, refuză Gerbert.

– Au tarte, nu-ți plac tarteles? insistă Françoise.

– Da, îmi plac într-adevăr, dar mi-e lene, zise Gerbert. Începu să râdă.

– Ești prea obosit pentru un pahar de drojdie bătrână? întrebă Labrousse.

– Nu, o drojdie se poate bea întotdeauna, zise Gerbert.

Labrousse comandă trei pahare și chelnerul aduse o țărafă mare prăfuită. Gerbert își aprinse pipa. Era uimitor, uite, chiar Labrousse avea nevoie să inventeze ceva de care să se poată agăța. Lui Gerbert nu-i venea să creadă că seninătatea lui putea fi de bună credință; el ținea la ideile lui, precum Péclard la mobilele sale. Françoise se sprijinea de Labrousse; așa-și organizau oamenii o lume rezistentă în jurul lor, în care viețile lor să aibă un sens; dar exista întotdeauna și de o iluzie la mijloc. Dacă priveai bine, fără să te lași tras pe sfoară, n-ai fi dat dincolo de aceste aparențe impozante, decât de praful unor impresii trecătoare; lumina galbenă de pe teigheaua barului, gustul de scorușă putredă rămas în paharul de țuică; toate acestea nu se lăsau prinse în fraze, trebuia să le suporti în tăcere pentru că dispăreau fără urmă și în loc apareă altceva, la fel de insesizabil. Nimic, decât nisip și apă, era o nebunie să vrei să construiești ceva. Chiar moartea, nu merita tot tamtamul care se făcea în jurul ei; era, firește, înfricoșător, dar numai pentru că nu-și puteau imagina ce ar simți.

– A fi ucis, treacă meargă, zise Gerbert. Dar se poate la fel de bine trăi desfigurat.

– Eu aș sacrifica mai bine un picior, zise Labrousse.

– Aș prefera un braț, zise Gerbert. Am văzut un tânăr englez la Marsilia care avea un cârlig în loc de mână; ei bine! îi dădea o anume distincție.

– Un picior mecanic, nu se vede atât de tare, supralicită Labrousse. Un braț, este imposibil să-l ascunzi.

– E adevărat, în meseria noastră, nu-ți prea poți permite mare lucru, zise Gerbert. O ureche smulsă este o carieră pierdută.

– Nu se poate, zise Françoise brusc. Vocea i se strangulă, se schimbă la față și dintr-odată lacrimile îi năvăliră în ochi. Lui Gerbert i se părură frumoasă.

– Dar poți să te întorci și teafăr, zise Labrousse pe un ton conciliant... Și, apoi, nici n-am plecat. Îi zâmbi lui Françoise. Să nu începem de pe acum să ne facem coșmare.

Françoise zâmbi la rândul ei, cu efort.

– Sigur, e numai faptul că veți juca în fața unei săli goale în seara asta, zise ea.

– Da, zise Labrousse. Ochii săi făcură înconjurul restaurantului gol. Trebuie să plec oricum, e timpul.

– Eu mă întorc la lucru, zise Françoise. Ridică din umeri. Cu toate că nu știu ce chef o să mai am.

Ieșiră și Labrousse opri un taxi.

– Vii cu noi? zise el.

– Nu, prefer să mă întorc pe jos, zise Françoise. Strânse mâna lui Labrousse și pe cea a lui Gerbert.

El o privi depărtându-se, cu amândouă mâinile în buzunare, cu pași mari, călcând stângaci. Acum o să mai treacă o lună fără îndoială fără s-o vadă.

*

*

*

– Urcă, zise Labrousse, împingându-l în taxi.

Gerbert deschise ușa de la cabina lui. Guimiot și Mercaton se instalaseră deja în fața oglinzilor, cu gâtul și brațele badijonate în ocră; le strânse mâna distrat, n-avea nici o simpatie pentru ei. Un miros dezgustător de cremă și de briantină otrăvea cămăruța supraîncălzită. Guimiot se încăpățâna să țină geamurile închise, îi era teamă să nu răcească. Hotărât, Gerbert se îndreptă spre fereastră.

– Dacă zice ceva, îi strivesc mutra lui de pederast, se gândi el.

I-ar fi plăcut, într-adevăr, să se încaiere cu cineva, ar fi

fost o destindere, dar Guimiot nu clinti; plimba pe față un enorm pământuf mov, pudra zbura în jur, făcându-l să strănute de vreo două ori, cu un aer nenorocit. Gerbert era atât de posomorât că Guimiot nu-l făcu nici măcar să râdă. Începu să se dezbrace: haina, cravata, pantofii, ciorapii; se gândi că va trebui după aceea să le îmbrace din nou. Gerbert era copleșit dinainte, nu-i plăcea să se arate gol în fața bărbaților.

– Ce dracu fac eu pe aici! se întrebă el brusc, privind în jurul lui cu o mirare care devenise aproape suferință; cunoștea bine aceste stări. Erau culmea dezgustului; ca și când tot interiorul lui se schimba într-o apă clocită; îl apuca adesea în copilărie, mai ales când o vedea pe maică-sa aplecată deasupra unui hârdău, învăluită în aburii de leșie. În câteva zile, va lustrui o pușcă, va merge la pas printr-o curte de cazarmă și va face de gardă într-o boartă înghețată; era absurd; dar, până atunci, își întindea pe coapse un fond de ten de o nuanță roșie pe care era un chin să-l cureți după aceea, ceea ce nu era mai puțin absurd.

– Ah! la dracu, zise el cu voce tare. Își aminti brusc că în seara aceea venea Elisabeth să-i facă o schiță de portret. Știu că-și alesese momentul!

Ușa se deschise și apăru capul lui Ramblin.

– Are cineva puțină gomină?

– Eu, zise Guimiot, afectat. Îl considera pe Ramblin un om bogat și influent, drept care-i făcea o curte indiscretă.

– Muțumesc, zise Ramblin cu răceală. Luă flaconul în care tremura o gelatină trandafirie și se întoarse spre Gerbert. Crezi că o să fie frig în seara asta? S-au pripășit trei pisici în fotoliile de orchestră și vreo trei pe la balcon. Izbucni în râs și Gerbert începu și el să râdă, parcă mai încrezător; îi plăceau, într-adevăr accesele de veselie solitară care-l scuturau adesea pe Ramblin și îi era recunoscător că, pederast cum era, nu-i dăduse târcoale niciodată.

– Tedesco e alb de spaimă! îl informă Ramblin. Crede că toți străinii vor fi băgați în lagărele de concentrare. Canzetti

îl ținea de mâini suspinând, Chanaud l-a tratat de venetic împuțit și urla că femeile franceze vor ști să-și facă datoria. Ceva de zile mari, vă jur.

Își lipi cu grijă buclele în jurul feței surâzând în oglindă cu un aer aprobator și sceptic.

– Gerbert, puiule, poți să-mi dai un pic de albastru, întrebă Eloy.

Făcea în așa fel încât să intre întotdeauna în cabina bărbaților când aceștia erau goi; ea însăși era pe jumătate goală, cu un voal transparent peste sânii ei de dădacă.

– Întinde-o de aici, suntem dezbrăcați, o repezi Gerbert.

– Și ascunde chestia asta, zise Ramblin trăgând-o de voal; o urmări din ochi cu dezgust. Spune tuturor că se va angaja infirmieră, îți dai seama ce noroc pe toți tipii ăia, fără apărare, săracii de ei, care-i vor cădea în labă.

Se depărtă. Gerbert își trase pe el veșmintele romane și se așeză să-și machieze fața. Îi făcea plăcere, ca toate lucrurile minuțioase; inventase un nou fel de a-ți face ochii, prelungea linia sprâncenelor printr-un fel de stea de cel mai grațios efect. Arunca în oglindă o privire satisfăcută și coborî scara. În foier dădu peste Elisabeth, stătea pe o banchetă, cu cartonul de desen sub braț.

– Am ajuns prea devreme? zise ea cu o voce mondenă. Era foarte șic în seara asta, nu se putea nega; un croitor bun, fără îndoială, îi dăduse linia taiorului, Gerbert se pricepea.

– Sunt al tău în zece minute, o calmă Gerbert.

Aruncă o privire asupra decorurilor, totul era în ordine și accesoriile așezate la îndemână. Printr-o gaură a cortinei, examină publicul; nu erau mai mult de douăzeci de spectatori, mirosea a dezastru. Cu o fluierătură printre dinți, Gerbert parcurse culoarele pentru a anunța actorii să coboare, apoi veni să se așeze, resemnat alături de Elisabeth.

– Nu te deranjează? îl întrebă ea, începând să-și desfacă planșele.

– Nu, nu sunt aici decât pentru a veghea să nu se facă zgomot, zise Gerbert.

Cele trei bătaii de gong răsunară în tăcere cu o solemnitate lugubră. Cortina se ridică. Cortegiul lui Cezar era masat aproape de ușa care dădea în scenă. Labrousse intră, îmbrăcat în toga lui albă.

– Ia te uită, ești aici, i se adresă el surorii lui.

– După cum vezi, ripostă Elisabeth.

– Dar nu știam că te-ai apucat de portrete acum, zise el, privind-o peste umăr.

– E un studiu, zise Elisabeth; dacă nu faci decât compoziții, îți strici mâna.

– Vino la mine mai târziu, zise Labrousse.

El trecu pragul ușii și cortegiul porni în urma lui.

– E amuzant să asști la o piesă din culise, zise Elisabeth, se văd toate sforile.

Ridică din umeri. Gerbert o privea cu jenă, totdeauna se simțea stingherit în fața ei, nu înțelegea bine ce voia de la el; din când în când, avea impresia că era cam ne bună.

– Rămâi așa, nu te mișca, îi porunci Elisabeth; zâmbi, cuprinsă de scrupule. Nu ai o poziție obositoare?

– Nu, zise Gerbert.

Nu era deloc obositor, dar se simțea cam tâmpit. Ramblin traversă foaierul, aruncându-i o privire răutăcioasă. Se făcuse liniște. Toate ușile erau închise, nu se auzea nici un zgomot. Pe scenă, actorii se agitau în fața unei săli goale. Elisabeth desena cu obstinație pentru a nu i se strica mâna, numai Gerbert stătea acolo de prost. Ce dracu mai e și asta? se gândi el înverșunat. Ca adineori, în cabina lui, simți un gol în stomac. Exista o amintire pe care o evoca mereu în minte, când era într-o asemenea dispoziție; păianjenul uriaș pe care-l văzuse într-o seară, în Provence, mergând pe jos; era agățat de un fir care atârna de un copac, se cățara și cădea ritmic, se cățara din nou cu o răbdare istovitoare, nu înțelegea de unde-și lua curajul încăpățânat, dar părea îngrozitor de singur pe lume.

– Mai ține spectacolul tău de marionete? zise Elisabeth.

– Dominique mi-a spus că mai ține până la sfârșitul săptămânii, zise Gerbert.

– Pagès și-a părăsit rolul până la urmă? întrebă Elisabeth.

– Mi-a promis că vine în seara asta, zise Gerbert.

Cu creionul în aer, Elisabeth îl privea pe Gerbert în ochi.

– Ce crezi despre Pagès?

– E simpatică, zise Gerbert.

Elisabeth izbucni în râs.

– Evident, dacă tu ești la fel de timid ca ea...

Se aplecă deasupra schiței și se apucă să deseneze sânguincios.

– Nu sunt timid, zise Gerbert. Simțea cum se înroșește și se înfurie, era o prostie, era însă îngrozit când i se vorbea despre el, și nu putea nici măcar să se miște pentru a-și ascunde puțin figura.

– Aș înclina să cred că da, îl contrazise Elisabeth veselă.

– De ce? zise Gerbert.

– Fiindcă altfel nu ți-ar fi atât de greu s-o cunoști mai bine. Elisabeth ridică ochii și privi la Gerbert cu un aer binevoitor și curios. N-ai remarcat oare nimic sau te prefaci nepăsător?

– Nu înțeleg ce vrei să spui, se miră Gerbert, încurcat.

– E încântătoare, zise Elisabeth, și atât de rară modestia ta de violetă. Vorbea în gol, dar cu un aer încrezător. Probabil că era gata să înnebunească.

– Pagès nu se ocupă de mine, zise Gerbert.

– Crezi? se miră Elisabeth, ironică.

Gerbert nu-i răspunse nimic, e adevărat că Pagès fusese ciudată cu el de câteva ori, ceea ce nu dovedea mare lucru, ea neinteresându-se de nimeni în afară de Françoise și Labrousse. Elisabeth voia să-și bată joc de el; sugea mina creionului cu un aer enervat.

– Nu-ți place? mai întrebă ea.

Gerbert ridică din umeri.

– Cred că te înșeli.

Se uită roată-împrejur stingherit. Elisabeth fusese întotdeauna indiscretă, vorbea fără să-și dea seama, pentru plăcerea de a vorbi. Dar de data aceasta chiar exagera.

– Cinci minute, zise el ridicându-se, este momentul aclamațiilor.

Figuranții se așezaseră de cealaltă parte a foierului, el le făcu un semn și deschise încet ușa care dădea spre scenă; nu se auzeau vocile actorilor, dar Gerbert, se ghida după muzica acompaniind în surdină dialogul lui Cassius cu Casca; în fiecare seară, trăia aceleași emoții așteptând apariția temei anunțând pasajul în care poporul oferea coroana lui Cezar, credea în solemnitatea ambiguă și decepționantă a acestei clipe. Ridică mâna și zarva acoperi ultimele acorduri ale pianului. Pândea din nou în tăcerea subliniată de un îndepărtat murmur de voci, apoi auzi o melodie scurtă și toate gurile strigară într-un glas; a treia oară, câteva cuvinte de abia schițară tema și vocile se ridicară din nou cu o violență sporită.

– Acum suntem liniștiți pentru moment, zise Gerbert reluându-și poziția. Era totuși intrigat, plăcea femeilor, o știa, plăcea chiar prea mult, însă dacă era vorba de Pagès ar fi fost flatat.

– Am zărit-o în seara aceasta pe Pagès, o informă el după o clipă. Îți jur că n-avea aerul că mi-ar dori binele.

– Cum așa? zise Elisabeth.

– S-a supărat c-am luat masa cu Françoise și Labrousse.

– Ah! îmi dau seama, zise Elisabeth; e geloasă ca un tigru, fetița asta; probabil că te-a urât, dar asta nu înseamnă nimic. Elisabeth mai trase câteva linii de creion în tăcere. Gerbert ar fi vrut într-adevăr s-o mai întrebe câte ceva, dar nu putea să formuleze nici o întrebare care să nu-i pară indiscretă.

– E o povară o persoană ca ea în viața cuiva, zise Elisabeth. Françoise și Labrousse îi sunt grozav de devotați, și totuși ea le atârnă greu în brațe.

Gerbert își aminti de incidentul de aseară și de tonul bonom al lui Labrousse:

– „E un mic tiran, fata asta, dar noi ne apărăm”.

Își amintea expresiile și intonațiile oamenilor, numai că nu știa să sesizeze, prin intermediul lor, ce le trecea prin cap; rămâneau în fața lui precise și opace, fără să-și poată face nici o idee clară. Ezita. Era o ocazie nesperată de a putea să se informeze puțin.

– Nu prea înțeleg bine sentimentele lor pentru ea.

– Tu știi cum sunt ei, zise Elisabeth, ei țin atât de mult unul la altul, relațiile lor cu oamenii sunt întotdeauna ușoare sau atunci viața e un joc. Ea se aplecă asupra desenului său cu o expresie foarte absorbită.

– Îi amuză să aibă o fată adoptivă, dar eu cred că asta a început să-i otrăvească.

Gerbert ezita:

– Labrousse o soarbe din ochi pe Pagès cu atâta solitudine!

Elisabeth începu să râdă.

– Dar tu nu-ți imaginezi că Pierre ar fi chiar îndrăgostit de Pagès? zise ea.

– Bineînțeles că nu, zise Gerbert. Se sufoca de mânie, femeia amabilă din fața lui era o adevărată târfă cu mofurile ei de soră mai mare.

– Observă, zise Elisabeth, arborând un aer serios. Eu sunt sigură de ce-ți spun; n-ai decât să ridici un deget. Și adăugă cu o ironie coplesitoare; este adevărat că ar trebui să ridici degetul.

*

*

*

Cabaretul lui Dominique era la fel de gol ca și teatrul; spectacolul se desfășurase înaintea a zece clienți cu fețe funebre. Inima lui Gerbert se strânse în timp ce-și aranja într-o valiză mica prințesa cu rochie cerată; era probabil ultima seară.

Măine, o ploaie de praf cenușiu se va abate asupra Europei, înecând păpușile fragile, decorurile, zincurile bistrurilor și toate curcubeiele de lumini care străluceau pe străzile din Montparnasse. Mâna întârzie pe fața ei netedă și rece: o adevărată înmormântare.

– Parcă ar fi murit, zise Pagès.

Gerbert tresări; Pagès își înnodea un fular sub bărbie privind într-una la trupșoarele înghețate, aliniate în fundul valizei.

– E cinstit din partea ta că ești aici în seara asta, zise el, merge mai bine când ești aici.

– Dar ți-am spus că vin, zise ea cu o demnitate uimită.

Sosise exact când se ridicase cortina și nu avură timp să schimbe trei cuvinte. Gerbert îi aruncă o privire rapidă; numai să fi găsit ce să-i spună, avea într-adevăr chef s-o rețină o clipă. În definitiv, nu era chiar atât de intimidantă; cu baticul pe cap, avea chiar un aer de copil buclat.

– Ai fost la cinema? o întrebă el.

– Nu, zise Xavière. Mototolea franjurile de la eșarfă. Era prea departe.

Gerbert începu să râdă.

– Taxiurile pot să apropie.

– Oh! zise Xavière cu un aer de cunoascătoare, n-am încredere. Surăse amabil. Ai mâncat?

– Am mâncat un jambon cu fasole, o minune, zise Gerbert, vioi. Se opri nelămurit; dar pe tine te scârbesc poveștile cu haleală.

Pagès ridică sprâncenele, parcă ar fi fost desenate din penel, ca pe o mască japoneză.

– Cine ți-a spus? e o legendă idioată.

Gerbert se gândea, satisfăcut, că el era pe cale să devină psiholog, căci lui i se părea clar că Xavière mai era încă supărată pe Françoise și Labrousse.

– Să nu pretinzi că ești o mâncăcioasă! zise el râzând.

– Pentru că sunt blondă, zise Xavière supărată. Toată lumea mă crede subtilă.

– Pun prinsoare că nu vii cu mine să mănânci un hamburger? zise Gerbert. O spusese fără să se gândească și fu consternat de îndrăzneala lui.

Ochii lui Xavière străluceau veseli.

– Pe ce pui prinsoare că mănânc unul, zise Xavière.

– Ei bine, haide, zise Gerbert. Se dădu în lături pentru a o lăsa să treacă. Ce-am să vorbesc cu ea? se întreba el neli-niștit. Era totuși într-un fel mândru, nu s-ar putea spune că n-a ridicat degetul. De obicei, i-o luau întotdeauna înainte.

– Ah! ce frig e, zise Pagès.

– Mergem la Coupole, e la cinci minute, zise Gerbert.

Pagès privi în jurul ei cu un aer disperat.

– Nu e nimic mai aproape?

– Hamburgerul se mănâncă la Coupole, zise Gerbert ferm.

Așa era întotdeauna cu muierile: era prea frig sau prea cald, și se cereau prea multe precauții pentru a fi buni însoțitori.* Gerbert era tandru cu unele pentru că-i plăcea și lui să fie iubit, dar, iremediabil, se plictisea de ele; dacă ar fi avut șansa să fie homosexual, n-ar fi frecventat decât bărbați. Apoi, era o problemă când voiai să le părăsești, mai ales că lui nu-i plăcea să le facă să sufere; ele înțelegeau, până la urmă, dar le trebuia ceva timp. Annie era gata să înțeleagă, era a treia oară când îi dădea plasă fără s-o prevină. Gerbert privi cu tandrețe fațada de la Coupole; aceste jocuri de lumini îi răvășeau inima cu aceeași melancolie ca o melodie de jazz.

– Ai văzut că nu e așa departe, zise el.

– Pentru că ai tu picioare lungi, zise Xavière, privindu-l cu un aer aprobator, îmi plac oamenii care merg repede.

Înainte de a împinge ușa batantă, Gerbert se întoarse spre ea.

– Mai ai chef de un hamburger? o întrebă el.

Xavière ezita.

– La drept vorbind, nu mi-a fost foarte, foarte poftă, mi-e sete mai ales.

Se uită la el, parcă scuzându-se, era într-adevăr agreabilă cu pomeții mari și bretonul copilăresc care ieșea de sub batic. O idee îndrăzneță îi trecu prin minte lui Gerbert.

– În acest caz, ce-ar fi dacă ne-am opri la un dans? propuse el. Încearca timid să surădă. Ți-aș da o mică lecție de step.

– Oh! asta ar fi nemaipomenit! zise Pagès cu atâta elan, că lui i se opri se parcă respirația. Își scoase fularul cu un gest rapid și începu să coboare scara roșie, câte două trepte odată. Gerbert se întrebă surprins dacă nu era ceva adevăr în insinuările Elisabetei. Pagès era întotdeauna atât de rezervată cu oamenii! Și în seara asta, ea primea cu grabă cele mai mici avansuri.

– Să ne instalăm aici, zise el arătând o masă.

– Da, ce plăcut va fi, zise Pagès. Privi în jurul ei cu un aer încântat; se părea că înaintea amenințării unei catastrofe, dansul era un refugiu mai bun decât spectacolele de artă; câteva perechi se și aflau pe ring.

– Oh! ador acest fel de decorațiuni, exclamă Pagès. Își încreți nasul. În fața fizionomiei ei jucăușe, lui Gerbert îi venea adesea greu să-și păstreze seriozitatea. La Dominique, totul era atât de parcimonios; asta numeau ei bun gust. Se strâmbă și-l privi pe Gerbert cu un aer complice. Nu ți se pare că e din zgârcenie? Spiritul lor, glumele lor, totul pare tras cu linia.

– Oh! cum să nu, zise Gerbert. Sunt oameni care au râsul sobru. Mă fac să mă gândesc la acel filozof de care mi-a vorbit Labrousse, că râdea văzând o tangentă la un cerc; pentru că seamănă cu un unghi și nu era.

– Râzi de mine, zise Pagès.

– Îți jur, zise Gerbert, lui i se părea asta culmea comicalui, dar era unul din cei mai triști oameni.

– Totuși se spune că nu pierdea nici o ocazie, când era vorba să se amuze, zise Pagès.

Gerbert începu să râdă.

– Ai ascultat vreodată Charpini? Da, el, cu adevărat e

amuzant, mai ales când cântă *Carmen*: „Mamă, am văzut-o „în timp ce Brancato o căuta peste tot” dar unde? Aici? Unde e sărmana femeie?” Râd cu lacrimi de fiecare dată.

– Nu, zise Pagès cu un aer dezolat, niciodată n-am auzit ceva cu adevărat, atât de nostim, mi-ar plăcea și mie foarte mult.

– Ei bine, va trebui să mergem odată, zise Gerbert. Și Georgius? Nu-l cunoști pe Georgius?

– Nu, zise Pagès, aruncându-i o privire jalnică.

– Probabil că mă crezi stupid, zise Gerbert, ezitând. Sunt pline de echivocuri cântecele lui și chiar de calambururi. Nu prea și-o imagina pe Pagès ascultându-l pe Georgius cu plăcere.

– Sunt sigură că m-ar amuza, zise ea pofticioasă.

– Ce vrei să bei? zise Gerbert.

– Un whisky, zise Pagès.

– Atunci, două pahare de whisky, comandă Gerbert. Ți place?

– Nu, zise Pagès strâmbându-se. Miroase a tinctură de iod.

– Dar ți place să-l bei, la fel ca mine pernod-ul, zise Gerbert. Numai că mie îmi place whisky, adăugă el scrupulos. Surâse îndrăzneț. Vrei să dansăm tangoul acesta?

– Sigur, zise Pagès. Ea se ridică și își netezi fusta cu mâna. Gerbert o îmbrățișă. Își aminti că dansează bine, mai bine decât Anne, mai bine decât Canzetti. În seara aceea însă perfecțiunea gesturilor ei i se păru miraculoasă; un miros ușor și tandru venea din părul ei blond; un moment Gerbert se abandona fără gânduri ritmului dansului, sunetului chitarelor, razei portocalii a luminilor, plăcerii de a ține în brațele lui un trup suplă.

– Am fost prea tâmpit, se gândi el brusc. Asta ar fi trebuit să facă de săptămâni; s-o invite la plimbare, dar acum cazarma îl pândeă, era prea târziu, era o noapte fără viitor. Inima i se strânse. În viața lui, totul rămânea mereu fără viitor. Admiră de departe frumoasele povești de dragoste,

dar o mare dragoste, era ca ambiția, nu era posibilă decât într-o lume unde lucrurile ar fi avut greutate, unde cuvintele rostite, gesturile săvârșite lăsau urme, dar Gerbert avea impresia că este închis într-o sală de așteptare, de unde nici un viitor nu-i va deschide niciodată ușa. Brusc, când orchestra făcu o pauză, neliniștea care îl stăpânise toată seara se preschimbă în panică. Toți acești ani care i-au alunecat printre degete nu i-au părut niciodată decât un timp inutil și provizoriu, dar ei alcătuiau unica lui existență și nu va cunoaște niciodată alta. Când va sta întins într-un câmp, înțepenit și murdar de noroi, cu plăcuța de identitate la încheietură, nu va mai exista absolut nimic.

– Hai să bem un pahar de whisky, zise el.

Xavière îi surâse ascultătoare. Când se întoarseră la masa lor, zăriră o florăreasă care le întindea un coș cu flori. Gerbert se opri și alese un trandafir roșu. I-l oferî lui Xavière care și-l prinse la corsaj.

Capitolul IV

Françoise aruncă o ultimă privire în oglindă; măcar odată, nici un amănunt nu fusese scăpat; își depilase cu grijă sprâncenele, părul îi dezvelea ușor o ceafă albă, unghiile străluceau ca rubinele. Perspectiva acestei seri o încânta; ei îi plăcea Paule Berger, escapadele pe care le făcuse cu ea fuseseră întotdeauna plăcute. Paule convinsese să-i conducă în seara aceea într-un local spaniol care reproducea exact o sală de bal seviliană și Françoise se bucura să iasă pentru câteva ore din atmosfera încordată, pătimașă, înăbușitoare în care Pierre și Xavière o închiseseră; se simțea proaspătă și plină de viață și gata să guste pe contul ei frumusețea Paulei, încântarea spectacolului, poezia Sevillei pe care o vor reînvia curând sunetul chitarelor și gustul manzanillei.

Mai erau cinci minute până la miezul nopții; nu mai avea de ce să întârzie; dacă nu voia ca noaptea să-i fie stricăută trebuia să coboare și să bată la ușa lui Xavière. Pierre le aștepta la teatru la miezul nopții și își ieșea din fire dacă nu le vedea sosind la ora stabilită. Reciti încă o dată hârtia trandafirie unde se lăbărta în cerneală verde, scrisul mare al lui Xavière:

„Te rog să mă scuzi că nu ne putem întâlni după amiază, dar vreau să mă odihnesc pentru a fi în seara asta în stare bună; la ora unsprezece și jumătate voi fi în camera ta. Te îmbrățișez cu dragoste”. Françoise găsisese acest bilet sub ușa ei, de dimineață și se întreba neliniștită, alături de Pierre, ce a putut face Xavière noaptea trecută pentru a-și dori să doarmă toată ziua. Te îmbrățișez cu dragoste, nu însemna nimic, era o formulă goală. Când au lăsat-o la *Flore*, în ajunul serii, înainte de a merge să ia masa cu Gerbert, Xavière era morocănoasă și nu se putea prevedea dispoziția ei de astăzi. Françoise aruncă pe umeri o capă nouă din lână ușoară, își luă poșeta, mânușile frumoase oferite de mama ei și coborî scara. Chiar dacă Xavière era bosumflată și dacă Pierre se ofensa, ea era hotărâtă să ia răfuiala lor mai în ușor. Bătu la ușă. În spatele ușii, se auzi un zgomot confuz; s-ar fi crezut că se aud palpitând gândurile secrete pe care Xavière le ascundea în singurătatea ei.

– Cine e? răspunse o voce adormită.

– Sunt eu, zise Françoise. De data aceasta nu mișcă nimic. Cu toate hotărârile sale joviale, Françoise recunoștea cu indignare neliniștea care o stăpânea întotdeauna așteptând să apară figura lui Xavière. Va fi surzătoare sau posomorâtă? Oricum ar fi, sensul întregii seri, sensul întregii lumi va deprinde de strălucirea ochilor ei. Se scurse un minut înainte ca ușa să se deschidă.

– Eu nu sunt deloc gata, zise Xavière cu o voce mohorâtă.

Se întâmpla de fiecare dată același lucru și de fiecare dată provoca aceeași surprindere. Xavière era în halat, cu părul încălzit care-i cădea pe fața tânără și umflată. În spatele ei, patul desfăcut părea cald încă și se simțea că ferestrele nu fusăseră deschise în timpul zilei. Camera era plină de fum și de un miros acru de alcool ars; dar ceea ce făcea acest aer irespirabil, peste cel de alcool și tutun, erau dorințele nepotolite, plictiseala și ranchiunele care se depozitaseră de-a lungul orelor, al zilelor, al săptămânilor,

între acești pereți impestrițați ca o imagine delirantă.

– Te voi aștepta, zise Françoise nehotărâtă.

– Dar nu sunt îmbrăcată, zise Xavière. Ridică din umeri cu un aer de resemnare dureroasă. Nu, zise ea, duceți-vă fără mine.

Inertă și consternată, Françoise se opri în pragul camerei; după ce văzuse apărând în inima lui Xavière gelozia și ura, această odaie o speria. Nu mai era sanctuarul în care Xavière își celebra propriul său cult; era o seră caldă în care înflorea o vegetație luxuriantă și veninoasă, era o carceră de halucinantă a cărei atmosferă umedă și se lipea de trup.

– Acultă-mă, zise ea. Mă duc să-l întâlnesc pe Labrousse și în douăzeci de minute, trecem să te luăm. Nu poți să spui că nu ești gata în douăzeci de minute?

Fața lui Xavière se trezi deodată.

– Firește, da, veți vedea, eu pot să fiu gata repede când vreau.

Françoise coborî ultimele două etaje. Era enervată, seara se anunța proastă; erau mai multe zile de când cataclismul plutea în aer și trebuia într-adevăr să se sfârșească printr-o explozie. Mai ales între Xavière și Françoise lucrurile nu mergeau deloc bine; acel neîndemânatic elan de dragoste, de sâmbătă, după balul negru, nu rezolvase nimic. Françoise grăbi pasul. Totul devenise aproape insesizabil: un zâmbet fals, o frază ambiguă era de ajuns să otrăvească o escapadă surâzătoare. Aseară chiar, ea se prefăcea a nu remarca nimic, dar știa că Xavière nu lăsa nimic să-i scape fără intenție.

Nu trecuseră nici zece minute peste miezul nopții când Françoise intră în cabina lui Pierre; el îmbrăcase deja pardesiul și-și fuma pipa, așezat pe marginea divanului, ridică brusc capul și o privi pe Françoise cu o asprime suspectă.

– Ești singură? zise el.

– Xavière ne așteaptă, nu era gata, zise Françoise. Degeaba se întărise, inima i se strânse. Pierre nici măcar nu-i surâse, niciodată nu-i făcuse o astfel de primire.

– Ai văzut-o? Cum era?

Îl privi uimită. De ce părea tulburat? Afacerile îi mergeau bine; certurile cu Xavière nu erau decât certuri de îndrăgostiți.

– Avea aerul posomorât și obosit, și-a petrecut ziua în cameră dormind, fumând și bând ceai.

Pierre se sculă:

– Știi ce a făcut noaptea trecută? o întrebă el.

– Ce? zise Françoise. Se încordă. Ceva neplăcut i se pregătea.

– A dansat cu Gerbert până la ora cinci dimineața, zise Pierre pe un ton aproape triumfător.

– Ah! Și? se miră Françoise.

Era descumpănită; Gerbert și Xavière ieșeau împreună, pentru prima oară, viața lor delirantă și complicată, căreia ea încerca să-i găsească echilibrul, cea mai mică noutate era plină de amenințări.

– Gerbert părea încântat, chiar cu o ușoară tentă de îngâmfare, continuă Pierre.

– Ce a spus? întrebă Françoise. N-ar fi știut să numească sentimentul echivoc care se instala în ea, dar culoarea lui tulbure n-o uimi. În adâncul tuturor bucuriilor ei de acum exista o savoare mucegăită, iar cele mai rele chinuri îi dădeau un fel de plăcere ursuză.

– I se pare că dansează regește și că e simpatică, zise Pierre cu răceală. Avea un aer profund contrariat și Françoise se simți ușurată la gândul că primirea lui brutală nu avea scuze. A stat închisă în casă toată ziua, relua Pierre. Așa face ea întotdeauna când e înduioșată, se ascunde pentru a medita pe îndelete.

Închise ușa cabinei și ieșiră din teatru.

– De ce nu l-ai prevenit pe Gerbert că tu ții la ea? zise Françoise după o pauză. Nu i-ai spus nici un cuvânt.

Profilul lui Pierre se ascuți.

– Mi se pare, într-adevăr, că el a încercat să mă cercezeze, zise el cu un surâs neplăcut. Tatona, avea un aer jenat

căruia nu îi lipsea savoarea. Pierre adăugă pe un ton din ce în ce mai ursuz: eu l-am încurajat.

– Atunci, evident! Cum voiai să bănuiască? zise Françoise. Ai arborat întotdeauna în fața lui un aer atât de detașat.

– N-ai vrea cumva să agăț pe spatele lui Xavière un afiș cu cuvintele: „Vânătoare interzisă”, se răsti Pierre cu o voce severă. Își mușcă o unghie. N-avea decât să ghicească.

Sângele îi năpădi în obraji lui Françoise. Pierre orgolios voia să se arate cavalier, însă nu accepta în mod cinstit perspectiva unui eșec; era încăpățânat și nedrept în clipa aceea și ea îl stima prea mult pentru a-l urî pentru slăbiciunile lui.

– Tu știi doar că el nu e un psiholog, îi luă ea apărarea. Și apoi, adăugă cu asprime, tu însuși ai explicat, referitor la legăturile noastre, că dacă respecti profund pe cineva, refuzi să-i deschizi sufletul fără consimțământul lui.

– Dar nu reproșez nimănui nimic, zise Pierre pe un ton rece, e foarte bine așa cum este.

Îl privi cu ranchiună, era agitat, dar suferința lui era prea agresivă pentru a inspira vreo milă. Făcu totuși un efort de bunăvoință.

– Mă întreb dacă nu din mânie împotriva noastră Xavière a fost amabilă cu el, zise ea.

– Probabil, zise Pierre, fapt e că n-a avut chef să se întoarcă înainte de zori și că s-a ostenit pentru el. Ridică cu mânie din umeri. Și acum o vor avea pe Paule lângă ei, nu vor putea nici măcar să se explice.

Françoise simți că i se oprește inima. Când Pierre era obligat să-și rumege în liniște frământările și nemulțumirile, posedea arta de a schimba scurgerea timpului într-o tortură lentă și savantă; nimic nu era mai de temut decât aceste explicații, la întoarcerea acasă. Seara de care se bucura, nu mai era o distracție; în câteva vorbe, Pierre o transformase deja într-o corvoadă apăsătoare.

– Rămâi aici, urc s-o aduc pe Xavière, zise ea ajungând

în fața hotelului. Urcă la repezeală cele două etaje. Nu va mai fi niciodată posibilă o escapadă liberă? Și de această dată, nu-i va fi permis să arunce chipurilor, decorurilor, decât priviri ascunse? Ar fi vrut să distrugă cercul magic în care se găsea prinsă cu Pierre și Xavière și care o separa de tot restul lumii.

Françoise bătu. Ușa se deschise imediat.

– Vezi, m-am grăbit, zise Xavière. Abia îți venea să crezi că era sechestrata de friguri galbene de adineaori. Fața-i era calmă și luminoasă, părul îi cădea în onduleuri egale pe umeri, își pusese rochia ei albastră și își prinsese în piept un trandafir puțin veștejit.

– Îmi place foarte mult să merg într-un local spaniol, zise ea cu însuflețire. Vom vedea adevărați spanioli, nu-i așa?

– Bineînțeles, zise Françoise. Vor fi frumoase dansatoare, chitariști și castagnete.

– Hai, repede, zise Xavière. Cu vârful degetelor atinse mantoul lui Françoise. Îmi place atât de mult această capă, zise ea. Mă face să mă gândesc la un domino de bal mascat. Este foarte frumoasă, adăugă ea cu admirație.

Françoise surâse jenată, Xavière nu era deloc în ton, avea să fie penibil surprinsă când va zări fața mohorâtă a lui Pierre; coborî scara în salturi, voioasă.

– Iată că v-am făcut să așteptați, zise ea veselă, întinzând mâna lui Pierre.

– N-are nici o importanță, zise Pierre cu o voce atât de severă încât Xavière îl privi cu uimire. Se întoarse și făcu semn unui taxi.

– Mergem mai întâi s-o luăm pe Paule, ca să ne arate locul, zise Françoise. Se pare că e foarte dificil să-l găsești când nu-l cunoști.

Xavière se așeză lângă ea pe banca din fund.

– Poți să te așezi între noi, e destul loc, îl invită Françoise zâmbind lui Pierre.

Pierre lăsă jos strapontina.

– Mulțumesc, zise el, stau foarte bine aici.

Zâmbetul lui Françoise dispăru; dacă el se încăpățâna să stea bosumflat, n-avea decât s-o lase în pace. Nu va reuși să-i strice seara. Se întoarse spre Xavière.

– Deci, se pare că ai dansat toată noaptea? Te-ai distrat bine?

– Oh! da, Gerbert dansează minunat, zise Xavière pe un ton cu totul firesc. Am fost într-un subsol la Coupole, v-a spus? Era o orchestră excelentă.

Bătu puțin din pleoape și ascuți buzele ca și cum îi oferea lui Pierre surâsul ei.

– Mi-a fost teamă de cinema, zise ea, așa că am rămas la Flore până la miezul nopții.

Pierre o măsură cu un aer răuvoitor.

– Erai liberă doar, nu, zise el.

Xavière rămase un moment surprinsă, fața ei avu un tremur sfidător și ochii i se fixară asupra lui Françoise.

– Va trebui să mergem și noi acolo împreună, zise ea. În definitiv, se poate foarte bine merge la dans între femei. Sâmbătă, la balul negru era chiar plăcut.

– Mi-ar place foarte mult, zise Françoise; o privea veselă pe Xavière. Ce te-ai mai destrăbălat! Ai făcut două nopți albe una după alta.

– E bine că m-a odihnit toată ziua, zise Xavière. Vreau să fiu odihnită când ies cu voi.

Françoise susținu fără să clipească privirea sarcastică a lui Pierre. Exagera, nu era nici un motiv să facă o asemenea 'mutră pentru că Xavière dansase cu Gerbert. De altfel, el știa că e vinovat, dar se ascundea într-o superioritate artăgoasă de unde-și permitea să calce în picioare buna credință, bunele maniere și orice fel de morală.

Françoise hotărâse să-l iubească chiar dacă și-ar relua toată libertatea în ceea ce-o privea, însă chiar în această hotărâre exista o doză de optimism neîntemeiat. Dacă Pierre era liber, nu mai depindea numai de ea singură puțința de

a-l iubi, căci el putea deveni astfel în modul cel mai liber demn de ură. Era gata s-o facă în clipa asta. Taxiul se opri.

– Mergi cu noi la Paule? zise Françoise.

– Oh da, nu mi-ai spus tu că e atât de frumos la ea, zise Xavière.

Françoise deschise portiera.

– Mergeți amândouă, eu vă aștept, zise Pierre.

– Cum vrei tu, zise Françoise. Xavière o luă de braț și deschiseră poarta cea mare.

– Sunt atât de bucuroasă să-i văd frumosul ei apartament, zise Xavière. Avea aerul unei fete fericite și Françoise o strânse de braț. Chiar dacă era o tandrețe născută din ranchiună împotriva lui Pierre, tot era plăcut s-o primești; și poate că, de-a lungul acestei lungi zile de singurătate, Xavière și-a curățat inima. Simțind bucuria pe care această speranță i-o aduse, Françoise măsură prin comparație cât o duruse ostilitatea lui Xavière.

Françoise sună, o femeie deschise și le introduse într-o cameră mare cu plafonul înalt.

– Mă duc s-o anunț pe doamna, zise ea.

Xavière se întoarse încet în jurul ei și spuse cu extaz:

– Ce frumos e!

Ochii i se așezară rând pe rând pe lustra multicoloră, pe cufărul de pirat garnisit cu aramă întunecată, pe patul acoperit cu o veche cuvertură de mătase brodată cu caravele albastre, pe oglinda venețiană suspendată în fundul alcovului; în jurul suprafeței lustruite se răsuceau arabescuri de sticlă strălucitoare și capricioase cu o inflorescență de chiciură. Françoise fu străbătută de o vagă invidie; era o șansă să-ți poți înscrie trăsăturile în mătase, în sticla șlefuită și în lemnul prețios, căci la orizontul acestor obiecte judiciose gândite disparat, pe care gustul ei sigur le-a ales, se înălța figura lui Paule pe care o contempla Xavière cu încântare în măștile japoneze, în carafele verzui, în păpușile de scoici înțepenite sub un glob de sticlă. La fel ca la

ultimul bal negru, ca în seara revelionului, Françoise se simțea prin contrast netedă și goală ca acele capete fără față din tablourile lui Chirico.

– Bună ziua, ce bine îmi pare că vă văd! zise Paule. Se apropie, cu mâinile întinse înainte, cu un pas alert care contrasta cu măreția rochiei sale lungi negre; o fundă de catifea închisă stropită cu galben îi sublinia talia. Apucă mâinile întinse de Xavière și i le păstră un moment într-ale ei. „Seamănă din ce în ce mai mult cu Fra Angelico”, zise ea.

Xavière lăsă capul în jos, rușinată, Paule îi lăsă mâinile.

– Eu sunt gata imediat, zise ea, îmbrăcând un mantou scurt de vulpe argintie.

Coborâra scara. Văzând-o pe Paule, Pierre zâmbi.

– Ați avut lume în seara asta la teatru? îl întrebă ea pe Pierre când porni taxiul.

– Douăzeci și cinci de persoane, zise Pierre. Vom închi-de. De altfel, am început să repetăm „Domnul Vânt” și va trebui să terminăm într-o săptămână.

– Noi avem mai puține șanse, zise Paule. Piesa era gata pentru premieră. Nu vi se pare că e cam ciudată această tendință pe care o au oamenii de a se ghemui în ei înșiși când evenimentele devin alarmante? Chiar vânzătoarea de violete de lângă mine mi-a spus că n-a vândut decât trei buchete în ultimele două zile.

Taxiul se opri într-o străduță care urca; Paule și Xavière făcură câțiva pași în timp ce Pierre plătea taxiul; Xavière o privea pe Paule fascinată.

– Bine o să-mi mai stea să intru în local flancat de trei femei, bombăni Pierre printre dinți.

Privea nemulțumit fundătura întunecată în care Paule se angajase. Toate casele păreau adormite. Pe o mică poartă de lemn, foarte retrasă, era scris cu litere spălăcite „Sévilana”.

– Am telefonat să ne rețină o masă bună, zise Paule.

Ea intră prima și înaintă însuflețită spre un bărbat cu

fața bronzată care trebuia să fie patronul; schimbară câteva cuvinte surâzând; sala era mică, în mijlocul plafonului exista un proiector care revărsa o lumină trandafirie peste pista unde dansau perechile; restul camerei era în penumbră. Paule se îndreptă spre una dintre mesele de lângă perete, pe care despățiturile din lemn le separau pe unele de altele.

– Ce plăcut e aici! zise Françoise. E aranjat la fel ca la Sévilla.

Fu pe punctul de a se întoarce spre Pierre; își amintise de frumoasele seri pe care le petrecuseră, cu doi ani în urmă într-un bar aproape de Alameda, însă Pierre nu era dispus să evoce amintiri. Comandă fără chef unui chelner o sticlă de manzanilla. Françoise se uită împrejur; îi plăceau aceste prime clipe în care decorurile și oamenii nu formau decât un ansamblu neclar, înotând în nori de fum; era o bucurie să te gândești că acest spectacol confuz avea să se lumineze puțin câte puțin și să se transforme într-o mulțime de detalii și de episoade captivante.

– Ceea ce-mi place aici, remarcă Paule, este pitorescul autentic.

– Da, e cum nu se poate mai auster, observă și Françoise.

Mesele erau din lemn obișnuit, la fel ca taburetele și ca barul în spatele căruia se îngărmădeau butoiașe de vin spaniol; nimic nu atrăgea privirea, în afară de estrada unde se găsea un pian și frumoasele chitare lusitane pe care muzicanții în haine deschise le țineau de-a latul pe genunchi.

– Trebuie să-ți scoți mantoul, zise Paule, atingând umărul lui Xavière.

Xavière surâse; după ce urcaseră în taxi, ea nu-l pierduse din ochi pe Pierre; își scoase haina cu o docilitate de somnambulă.

– Ce rochie frumoasă! o admiră Paule.

Pierre o fixă pe Xavière cu o privire pătrunzătoare.

– De ce ți-ai pus trandafirul? E veștejit, zise el cu răceală.

Xavière îl privi cruciș, scoase încet trandafirul de la corsaj și-l puse în paharul de manzanilla pe care un chelner îl așezase în fața ei.

– Crezi că așa își va reveni? o întrebă Françoise.

– De ce nu, întrebă și Xavière, supraveghind cu coada ochiului floarea veștejită.

– Chitariștii sunt buni, nu-i așa? zise Paule. Adevărat stil flamingo. Ei creează întreaga atmosferă. Privi spre bar. Mi-era cam teamă să nu fie gol, spaniolii însă nu sunt atât de atinși de evenimente.

– Sunt uimitoare aceste femei, zise Françoise. Au straturi de fard pe piele și totuși asta nu le dă un aer artificial, fețele lor rămân vioaie și carnale.

Examină pe rând spaniolele grase cu fețele puternic machiate, sub bogatele coafuri negre; semănau toate cu femeile din Sévilla care, în serile de vară, purtau la ureche buchete de flori de nard cu parfum pătrunzător.

– Și cum dansează! zise Paule. Vin adesea aici să le admir. În stare de repaos sunt revărsate și scurte în picioare, le-ai crede greoaie, dar de îndată ce se pun în mișcare, trupurile lor devin înaripate și mobile.

Françoise își muie buzele în pahar; savoarea de nucă uscată reînviase în ea umbra binevoitoare a barurilor sevil-liene, unde se îndopa, alături de Pierre, cu măslina și sardele în timp ce soarele potopea străzile; întoarse ochii spre el, ar fi vrut să-și amintească împreună de acele frumoase vacanțe. Dar Pierre privea fix la Xavière cu ochi răuvoitori.

– Ei bine, n-a ținut prea mult, constată el.

Trandafirul atârna jalnic de tija lui cu un aer intoxicat, se îngălbenise tot și petalele ruginiseră. Xavière îl luă încet între degetele sale.

– Da, cred că e mort, zise ea.

Îl aruncă pe masă, apoi îl privi pe Pierre cu dispreț; își luă paharul și-l bău dintr-o înghițitură. Paule făcu ochii mari mirată.

– Să fie oare atât de bun un suflet de trandafir? se miră Pierre.

Xavière se lăsă pe spate, își aprinse o țigară fără să-i răspundă. Se făcu o tăcere jenantă. Paule îi zâmbi lui Françoise.

– Vrei să încercăm acest pasu dublu? o invită ea cu o evidentă dorință de a schimba subiectul.

– Când dansez cu tine, am aproape iluzia că știu, zise Françoise ridicându-se.

Pierre și Xavière rămaseră unul lângă altul fără să scoată vreun cuvânt; Xavière urmărea cu un aer fermecat fumul țigării.

– Acel proiect de recital, unde ai ajuns cu el? zise Françoise după o clipă.

– Dacă situația se lămurește, voi încerca ceva în mai, zise Paule.

– Va fi cu siguranță un succes, zise Françoise.

– Probabil. Un nor întunecă chipul lui Pierre. Dar asta nu este tot ce mă interesează. Aș vrea să găsesc un mijloc de a introduce în teatru stilul dansurilor mele.

– Dar o și faci deja, zise Françoise, plastica ta este atât de perfectă.

– Nu-i de ajuns, zise Paule. Eu sunt sigură că mai e de căutat ceva, într-adevăr, nou. Din nou expresia sa se întunecă. Dar trebuie să băjbâi, să riști.

Françoise o privea cu o simpatie emoționantă. Când Paule și-a renegat trecutul pentru a se arunca în brațele lui Berger, crezuse că o să înceapă o viață aventuroasă și eroică. Berger n-a făcut până-n prezent decât să exploateze, ca un bun comerciant o reputație dobândită. Paule făcuse prea multe sacrificii pentru a-și mărturisi decepția; însă Françoise putea ghici fisurile dureroase ale acestei iubiri, ale acestei fericiri care continua să se afirme. Simți un gust amar în gură. În loja unde-i lăsase, Pierre și Xavière tăceau mereu. Pierre fuma cu capul puțin lăsat, Xavière îl privea cu o expresie furișă și dezolată. Ce liberă era! Liberă pe inima, pe gândurile ei, liberă să sufere, să se îndoiaască, să urască. Nici un trecut, nici un jurământ, nici o fidelitate n-o țineau legată.

Cântecul chitarelor muri încet. Paule și Françoise reveniră la locul lor. Françoise văzu neliniștită că sticla de manzanilla era goală și că ochii lui Xavière aveau o strălucire prea vie sub genele lungi vopsite cu albastru.

– Ați văzut dansatoarele, zise Paule. Eu le găsesc de mare clasă.

O femeie coaptă și grasuță, într-un costum spaniol, avansă în mijlocul pistei; fața-i era deschisă, rotundă, sub părul negru pieptănat cu cărare la mijloc și prins într-un pieptene roșu ca șalul ei. Le zâmbi tuturor, în timp ce chitaristul scoase din instrumentul său câteva acorduri scurte; începu să cante; încet bustul cântăreței se îndrepta, văzură ridicându-se în aer frumoasele ei brațe tinere, degetele pocneau din castagnete și corpul ei se mișca cu o ușurință copilărească. Fusta largă înflorată se făcea vârtej în jurul picioarelor musculoase.

– Ce frumoasă a devenit deodată, zise Françoise întorcându-se spre Xavière.

Xavière nu răspunse nimic. În contemplările ei pătimașe, nu accepta pe nimeni lângă ea. Pomeții-i erau trandafirii, nu-și mai controla figura, privirile urmăreau mișcările dansatoarei cu o încântare buimacă. Françoise goli paharul. Ea știa bine că nu se putea niciodată contopi cu Xavière într-o acțiune sau într-un sentiment comun, însă după bucuria pe care o încercase, văzând tandrețea lui Xavière, îi era greu să nu mai existe pentru ea. Fixă din nou dansatoarea. Zâmbea acum unui imaginar curtenitor, îl seducea, se refuza, cădea în sfârșit în brațele lui. Apoi mimă o vrăjitoare, cu gesturi pline de un mister periculos. Mimă apoi o țărancă veselă, rostogolindu-și nebunește ochii holbați, într-o sărbătoare sătească. Tinerețea, veselia neînfrânată evocate de dansul ei înflorind în trupul îmbătrânit, deveneau de o emoționantă puritate. Françoise nu se putu stăpâni să nu-i arunce o privire lui Xavière; avu o tresărire de surpriză; Xavière nu mai privea, lăsase capul în jos, ținea în mână dreaptă o țigară pe jumătate consumată și o apropia ușor

de mâna stângă. Françoise abia-și putu stăpâni un strigăt; Xavière își ardea cu jarul roșu pielea și un surâs ascuțit îi ridica buzele; era un surâs intim și solitar ca un surâs de nebună, un surâs voluptos și torturat de femeie, lăsându-se în voia plăcerii, nu puteai s-o privești, ascundea ceva oribil.

Dansatoarea își încheiase numărul și saluta într-o salvă de aplauze. Paule întoarse capul și, fără să scoată o vorbă, ochii ei se deschiseră mari, întrebători. Pierre remarcase de mult timp manevra lui Xavière; deoarece nimeni nu se grăbea să vorbească, Françoise se stăpâni și ea, deși ceea ce se întâmpla era intolerabil. Cu buzele rotunjite într-un botic cochet și delicat, Xavière sufla ușor scrumul care acoperea arsura; după ce împrăstie stratul subțire, protector, ea lipi din nou pe rană capătul aprins al țigării. Françoise avu o tresărire; nu numai carnea ei se revolta; se simțea atinsă într-un mod mai profund și mai iremediabil, până-n adâncul ființei sale. De dincolo de acest rictus maniac, un pericol amenința, mai implacabil decât toate cele pe care și le imaginase vreodată. Era ceva acolo, care se încleșta în sine cu înverșunare, care exista pentru sine cu certitudine; nu te puteai apropia nici măcar în gând, în clipa în care își atingea ținta, gândul se dizolva; nu era un obiect sesizabil, era o neîncetată zvâcnire, o fugă continuă, transparentă pentru sine și veșnic impenetrabilă. Nu putea decât să-i dea târcoale, într-o eternă respingere.

– Ce idiotenie, zise ea, o să te arzi până la os.

Xavière ridică, în sfârșit, capul și privi în jurul ei cu un aer rătăcit.

– Nu mă doare, zise ea.

Paule o prinse de încheietură.

– Încă o clipă și o să te doară îngrozitor, îi spuse ea. Ce copilărie!

Rana era mare ca o monedă de zece cenți și părea foarte adâncă.

– Vă jur că nu simt nimic, zise Xavière, retrăgându-și

mâna. O privi cu un aer complice și satisfăcut. E voluptoasă arsura, constată ea.

Dansatoarea se apropie, ținând o tavă într-o mână și în cealaltă unul dintre acele ulcioare cu două guri de care spaniolii se servesc pentru a bea direct, dând băutura pe gât.

– Cine vrea să bea în sănătatea mea? zise ea.

Pierre puse o bancnotă pe tavă și Paule luă ulciorul; spuse câteva cuvinte femeii în spaniolă, își lăsă capul pe spate și îndreptă spre gură un jet de vin roșu pe care îl întrerupse printr-o mișcare rapidă.

– Bea și tu, îl invită ea pe Pierre.

Pierre apucă ulciorul, îl examinează cu un aer neliniștit, apoi dădu capul pe spate ducându-l la buze.

– Nu, nu așa, îl opri femeia.

Cu o mână hotărâtă, depărtă urciorul. Pierre lăsă o clipă să-i curgă vinul în gură apoi făcu o mișcare ca să-și tragă sufletul și lichidul i se vărsă pe cravată.

– La dracu! Înjură cu furie.

Dansatoarea începu să râdă și-l ocări în spaniolă. El părea atât de necăjit încât o izbucnire de veselie întineri trăsăturile sobre ale lui Paule. Françoise reuși cu greu să se strâmbe. Teama se instalase în ea și nimic nu putea s-o distreze. De data aceasta, se simțea în pericol, chiar dincolo de fericirea ei pierdută.

*

*

*

– Mai rămânem o clipă? întrebă Pierre.

– Dacă nu vă plictisește, zise Xavière cu timiditate.

Paule tocmai plecase. Farmecul serii se datorase veseliei ei calme. Îi inițiasă unul după altul în figurile cele mai rare de paso doble și de tango, invitasă la masa lor pe dansatoare și obținuse de la ea să le cânte frumoase melodii

populare pe care toată asistența le reluase în cor. Băuseră multă manzanilla; Pierre își descreți în cele din urmă fruntea, redobândindu-și buna dispoziție. Xavière nu părea să sufere din pricina arsurii; mii de sentimente contradictorii și violente se reflectaseră rând pe rând pe chipul ei. Numai pentru Françoise timpul trecea greu. Muzica, cântecele, dansul, nimic nu reuși să-i risipească spaima care o paralizase; din clipa în care Xavière își arsese mâna, ea nu mai putu să-și desprindă gândul de la acea față torturată și extatică a cărei amintire o făcea să tremure. Se întoarse spre Pierre, avea nevoie să stabilească un contact cu el, dar era prea violent despărțită de el, nu mai reușea să-l întâlnească. Era singură. Pierre și Xavière vorbeau și vocile lor păreau că vin de foarte departe.

– De ce ai făcut asta? întrebă Pierre atingând mâna lui Xavière.

Xavière îi aruncă o privire rugătoare. Toată fața sa nu era decât o tandră supunere. Din pricina ei, Françoise se revoltase atât de tare împotriva lui Pierre încât nu putea nici măcar să-i zâmbească, dar Xavière se împăcase de mult în tăcere cu el și părea gata să-i cadă în brațe.

– De ce? repetă Pierre, privind o clipă la mâna rănită.

– Aș jura că e o arsură rituală, zise el.

Xavière surâse, oferindu-i un chip fără apărare.

– O arsură ispășitoare, repetă el.

– Da, zise Xavière. Am fost atât de jalnic sentimentală cu acest trandafir. Mi-a fost rușine!

– Ai vrut să închizi în tine amintirea serii de ieri? Pierre vorbea pe un ton amical, însă era încordat.

Xavière holbă ochii admirativ.

– De unde știi? zise ea. Părea subjugată de această vrăjitorie.

– Trandafirul veșted, era ușor de ghicit, zise Pierre.

– Gestul e ridicol, un gest de comediană zise Xavière. Dar tu m-ai provocat, adăugă ea cochetă.

Surâsul ei era cald ca o sărutare și Françoise se întreba

cu tristețe de ce se află ea acolo, gata să asiste la această intimitate drăgăstoasă; locul ei nu era aici. Dar unde era locul ei? Cu siguranță în nici o parte. În clipa aceea se simțea ștearsă de pe lume.

– Nu! zise Pierre.

– Arborai aerul tău sarcastic, îmi aruncai priviri amenințătoare, zise Xavière cu duioșie.

– Da, am fost dezgustător, zise Pierre. Îmi cer scuze. Dar te-am simțit ocupată de cu totul altceva decât noi.

– Știi că ai antene, zise Xavière; șuerai înainte ca eu să fi deschis gura. Clătină din cap: numai că ele sunt de proastă calitate.

– Mi-a fost teamă ca nu cumva Gerbert să te fi fermecat, zise Pierre pe un ton repezit.

– Fermecată? repetă Xavière; își încreși fruntea. Dar ce ți-a povestit tipul?

Pierre n-o făcuse într-adins, era incapabil de josnicie, dar fraza lui conținea o insinuare neplăcută împotriva lui Gerbert.

– Nu mi-a povestit nimic, zise Pierre, dar era încântat de seara pe care o petrecuse cu tine și se întâmplă atât de rar să te ostenești să-i încânți pe oameni.

– Ar fi trebuit să bănuiesc, zise Xavière, furioasă. Cum ești politicoasă puțin cu un tip, își face imediat idei! Dumnezeu știe ce o fi inventat cu mintea lui debilă!

– Și, dacă ai stat închisă toată ziua, continuă Pierre ai făcut-o tocmai pentru a medita la romanticoasa seară.

– Romantism răsuflat, zise ea cu umor.

– Așa ți se pare acum, zise Pierre.

– Nu, am știut imediat, se repezi Xavière. Îl privi pe Pierre în ochi. Am vrut ca seara să-mi pară minunată, zise ea. Înțelegi?

Se lăsă tăcere; nu se va ști niciodată ce a însemnat Gerbert pentru ea de-a lungul celor douăzeci și patru de ore, și chiar ea însăși uitase. Sigur era numai că, în clipa aceea, ea îl renega cu sinceritate.

- Era o răzbunare împotriva noastră, zise Pierre.
- Da, șopti Xavière.
- Dar noi nu mai luasem masa cu Gerbert de secole, trebuia să-l vedem și noi, zise Pierre, pe un ton de scuză.
- Știu, zise Xavière, dar mă enervează întotdeauna când vă lăsați cotropiți de toți acești oameni.
- Ești o mică persoană exclusivă, zise Pierre.
- Eu nu pot să mă schimb, zise Xavière, copleșită.
- Nici nu încerca, o sfătui Pierre cu tandrețe. Exclusivismul tău nu este o gelozie meschină, ea e în acord cu intransigența ta, cu violența sentimentelor tale. Fără toate acestea n-ai mai fi aceeași.
- Ah! ar fi atât de bine dacă n-am fi decât noi trei pe lume! zise Xavière. Privirea ei avea o strălucire pătimașă. Numai noi trei!

Françoise surâse cu greutate. Suferise adesea din pricina complicității lui Pierre cu Xavière, dar în seara aceea, își descoperise propria-i condamnare. Gelozia, ranchiuna, sentimente pe care ea le refuzase întotdeauna, iată-i pe ei vorbind amândoi acum despre ele ca despre niște frumoase obiecte stânjenitoare și prețioase care trebuiau manevrate cu precauțiuni respectuoase; ar fi putut și ea să adune în ea aceste comori neliniștitoare; de ce le preferase vechilor consemne prăfuite cărora Xavière le dăduse cu piciorul? De multe ori, fusese și ea mușcată de gelozie, tentată să-l urască pe Pierre, să-i vrea răul lui Xavière, dar, sub pretextul zadarnic de a se păstra curată, se golise de tot. Cu o îndrăzneală calmă, Xavière hotărâse să se afirme așa cum era, drept recompensă stătea bine înfiptă în pământ și Pierre se întorsese spre ea cu un interes pătimaș. Françoise nu îndrăznise să fie ea însăși, și înțeleșese, într-o explozie de suferință, că această ipocrită lășitate o dusesse la a nu mai fi nimic.

Ridică ochii, Xavière vorbea.

- Îmi place într-adevăr aerul tău obosit, zicea ea. Devii complet transparent. Îi adresează brusc lui Pierre un surâs.

Semeni cu propria-ți fantomă. Ți-ar sta bine să fii o fantomă.

Françoise îl privi pe Pierre; într-adevăr, era palid; fragilitatea nervoasă pe care o reflecta în acel moment chipul lui tras, o emoționase adesea până la lacrimi, dar acum era prea departe de el pentru a se mai lăsa emoționată de acest chip; numai prin surâsul lui Xavière mai putea ea ghici farmecul lui romantic.

– Dar știi doar că nu vreau să fiu o fantomă, protestă Pierre.

– O, o fantomă nu-i un cadavru, zise Xavière. E o ființă vie; numai că trupul ei e alcătuit din suflet, n-are prea multă carne, nu-i e nici foame, nici sete, nici somn. Ochii ei priviră fruntea lui Pierre, mâinile lui, mâini lungi osoase și fine, pe care Françoise le atinge adesea cu dragoste, dar la care nu se gândise niciodată să privească. Și apoi, ceea ce mi se pare poetic, nu e legată de pământ: oriunde ar fi, e în același timp și în altă parte.

– Nu sunt altundeva decât aici, zise Pierre.

Îi surâse lui Xavière cu tandrețe; Françoise își mai amintea cu ce plăcere primea ea adesea astfel de surâsuri, dar nu mai era capabilă nici măcar să și le dorească.

– Da, zise Xavière, dar nu știu cum să spun: tu ești aici pentru că vrei într-adevăr să fii. Nu pari a fi un prizonier.

– Par adesea un prizonier?

Xavière ezita:

– Câteodată. Surâse cu cochetărie. Când vorbești cu domni serioși, s-ar spune că ești și tu unul dintre ei.

– Îmi amintesc când ne-am cunoscut, m-ai luat drept un bădăran înfumurat.

– Te-ai schimbat, zise Xavière.

Îl învălui într-o privire fericită și mândră, de proprietară. Se gândea că l-a schimbat; era adevărat? Nu, Françoise n-ar fi putut judeca; în această noapte, pentru inima ei arsă, cele mai prețioase bogății se năruiau în indiferență; trebuia, mai degrabă, să se încreadă în această întunecată flacără care ardea în ochii lui Xavière cu o strălucire nouă.

– Pari copleșită, i se adresă Pierre.

Françoise tresări, ei îi vorbise și părea neliniștit. Încercă să-și controleze vocea.

– Cred că am băut prea mult, zise ea.

Cuvintele i se înnodară în gât. Pierre o privea cu un aer dezolat.

– Ți-am părut absolut odios toată seara, zise el, cu remușcare.

Cu un gest spontan, puse mâna pe mâna ei. Ea reuși să-i suradă; era tulburată de solitudinea lui, dar nici tandrețea pe care el o reînsufleți în ea nu putu s-o salveze din neliniștitoarea ei singurătate.

– Ai fost un pic odios, zise ea, luându-i mâna.

– Iartă-mă, zise Pierre, n-am prea fost, într-adevăr, stăpân pe mine. El era atât de dezolat c-o făcuse să sufere, că dacă în joc ar fi fost numai dragostea lor, Françoise s-ar fi înseninat pe loc. Uite că ți-am stricat seara, zise el, tu care te bucurai atât pentru ea.

– N-ai stricat nimic, zise Françoise; făcu un efort și adăugă veselă: avem încă timp înaintea noastră, e atât de plăcut să stai aici. Se întoarse spre Xavière: Nu-i așa? Paule n-a mințit, e un loc fermecător.

Xavière avu un surâs bizar.

– Nu crezi că avem aerul unor turiști americani vizitând „Parisul noaptea”. Stăm deoparte să nu ne murdărim, primim, nu atingem nimic...

Pierre se posomorî.

– Și ce-ai vrea? să pocnim din degete și să strigăm: „Ollé”! se răsti el.

Xavière ridică din umeri.

– Ce-ai vrea, repetă Pierre.

– Nu vreau nimic, zise Xavière cu răceală. Spun numai cum este.

Și totul reîncepu; din nou, corosivă ca un acid, ura țâșnea din Xavière în-valuri; era inutil să te aperi împotriva acestei mușcăături sfâșietoare, nu aveai decât să suferi și să

aștepți, dar Françoise se simțea la capătul puterilor. Pierre nu părea atât de resemnat. Nu se temea de Xavière.

– De ce ne urăști așa dintr-odată? zise el cu duritate.

Xavière izbucni într-un râs strident.

– Ah! nu, nu începe din nou, zise ea. Obrajii ei ardeau și gura i se crispase, părea în culmea exasperării. Eu nu-mi petrec timpul urându-vă, ascult muzica.

– Tu ne urăști, zise Pierre.

– Absolut deloc, zise Xavière. Își trase sufletul: nu e prima oară când mă mir că ție îți face plăcere să privești lucrurile din afară, ca și cum ar fi decoruri de teatru. Își duse mâna la piept; eu, zise ea cu un surâs pătimăș, sunt din carne și oase, înțelegi?

Pierre aruncă o privire dezolată lui Françoise, ezită puțin, apoi păru că face un efort să se stăpânească!

– Ce s-a întâmplat? zise el pe un ton mai conciliant.

– Nu s-a întâmplat nimic, zise Xavière.

– Ți s-a părut că alcătuim un cuplu, nu-i așa, zise Pierre. Xavière îl privi în ochi.

– Exact, zise ea semeț.

Françoise strânse din dinți; o dorință sălbatică o năpădi s-o bată pe Xavière, s-o calce în picioare; petrecuse ore ascultând calm duetele ei cu Pierre, și Xavière îi refuza acum chiar dreptul să schimbe cu el cel puțin câteva semne amicale! Era prea mult, nu mai putea dura; numai, putea îndura.

– Ești ciudat de nedreaptă, zise Pierre. Dacă Françoise e tristă, e urmarea atitudinii mele față de tine. Nu cred că acestea ar putea fi raporturi de cuplu.

Fără a răspunde, Xavière se aplecă înainte. La o masă vecină, o femeie tânără se ridică și începu să recite cu o voce răgușită un poem spaniol; se făcu o liniște totală și toate privirile se îndreptară spre ea. Chiar dacă nu înțelegeai sensul cuvintelor, accentul ei pătimăș, chipul ei transfigurat de un arzător patetism îți pătrundea în măruntaie; poemul vorbea de ură și moarte, poate și de speranță, și icnetele și

vaietele trezeau în inimile tuturor imaginea Spaniei sfâșiate. Focul și sângele alungaseră de pe străzi chitarele, cântecele, șalurile strălucitoare, florile de nard; localurile de dans se prăbușiseră și bombele spărseseră burdufurile pline cu vin; în dulceața caldă a serilor dădeau târcoale frica și foamea. Cântecele flamenco, savoarea vinurilor care te îmbată, nu mai era decât evocarea funebră a unui trecut mort. O clipă, cu ochii fixați pe gura roșie și tragică, Françoise fu subjugată de imaginile dezolante pe care le isca aspra incantație; ar fi vrut să se piardă trup și suflet în chemările, regretele care tresăreau sub misterioasele sonorități. Întoarse capul, putea să nu se gândească la ea-însăși, dar nu putea s-o uite pe Xavière care se afla lângă ea. Xavière nu mai privea femeia, ochii se fixaseră în gol; între degete ei se consuma o țigară și scrumul începuse să-i atingă carnea fără să aibă aerul că ar fi băgat de seamă; părea cufundată într-un extaz isteric. Françoise își trecu mâna peste frunte; era asudată, atmosfera era înăbușitoare și înlăuntrul ei, gândurile ardeau ca flăcările. Prezența dușmănoasă care i se dezvăluise adineaori într-un surâs de nebună se apropia amenințătoare, nu mai exista nici o posibilitate de a evita dezvăluirea îngrozitoare; zi de zi, minut de minut, Françoise alungase pericolul, acum se terminase, întâlnise, în sfârșit, acel obstacol de netrecut pe care-l presimțise sub forme vagi, încă din fragedă copilărie; prin bucuria maniacă a lui Xavière, prin dușmănia și gelozia ei, scandalul izbucnea, la fel de monstruos, la fel de implacabil ca moartea; în fața lui Françoise, dar în afara ei, ceva exista ca o condamnare fără recurs; liberă, absolută, ireductibilă, o conștiință străină se ridica. Era ca moartea, o negație totală, o eternă absență și totuși, printr-o contradicție tulburătoare, această prăpastie spre neant putea să devină o prezență în sine și să existe pentru sine în toată plenitudinea; întreg universul se prăbușea în sine și Françoise, pentru totdeauna deposedată de lume, se dizolva în ea însăși în acest vid al cărui contur infinit, nici un cuvânt, nici o imagine nu-l putea cuprinde.

– Fii atentă, zise Pierre.

Se aplecă spre Xavière și-i luă dintre degete jarul; ea îl privi parcă trezită dintr-un coșmar, apoi se uită la Françoise. Brusc, luă fiecăruia câte o mână, palmele ei ardeau. Françoise tremură la atingerea degetelor fierbinți care se înnodaseră într-ale ei; ar fi vrut să-și retragă mâna, să întoarcă oricum capul, să-i vorbească lui Pierre, dar nu mai putea face nici o mișcare; legată de Xavière, privi cu stupeoare trupul care se lăsa atins, și vizibilul chip frumos în spatele căruia se ascundea o prezență scandaloasă. Mult timp, Xavière nu fusese decât un fragment din viața lui Françoise; devenise brusc unica realitate suverană în timp ce Françoise nu mai avea decât palida consistență a unei imagini.

– De ce ea mai mult ca mine? se gândi Françoise cu patimă; n-ar fi trebuit decât un cuvânt să spună, nu avea să spună decât „Sunt eu”, dar ar fi trebuit să creadă în acest cuvânt, ar fi trebuit să știe să se aleagă pe sine; erau săptămâni de când Françoise nu mai era capabilă să reducă în inofensive fumuri ura, tandrețea, gândurile lui Xavière; se lăsase mușcată, făcuse din ea însăși o pradă. De bună-voie, rezistând și revoltându-se, își dădu silința să se distrugă pe ea însăși. Asista la propria ei istorie ca un martor indiferent, neîndrăznind să se afirme, în timp ce din cap până-n picioare, Xavière era o totală afirmare de sine. Ea exista cu o putere atât de sigură încât Françoise fascinată o preferase ei înșiși și se suprimase singură. Începuse să vadă cu ochii lui Xavière locurile, oamenii, surâsurile lui Pierre; ajunsese să nu se mai recunoască decât prin sentimentele pe care Xavière i le nutrea și acum încerca să se confunde cu ea; dar în acest efort imposibil, nu reușea decât să se nimicească.

Chitarele continuau cântecul lor monoton și aerul frigea ca un vânt de sirocco; mâinile lui Xavière nu lăsaseră prada. Fața ei înțepenită nu exprima nimic. Pierre nu se mișcase nici el; s-ar fi crezut chiar că o vrajă îi preschimbase pe

toți trei în marmură. Imagini bântuiau mintea lui Françoise: o haină veche, un luminiș abandonat, un colțișor la Pôles Nord unde Pierre și Xavière trăiau departe de ea o misterioasă intimitate. I se mai întâmplase, ca în seara asta, să-și simtă ființa dizolvându-se în folosul altor ființe inaccesibile, însă niciodată nu realizase cu o luciditate atât de perfectă propria ei nimicire. Măcar de n-ar fi rămas nimic din ea; dar rămăsese o vagă fosforescență care plutea la suprafața lucrurilor, printre mii și mii de zadarnice focuri zglobii. Tensiunea care o ținea înțepenită dispăru brusc și ea izbucni în suspine tăcute.

Vraja se rupsesse. Xavière își retrase mâinile. Pierre vorbi:

– Ce ar fi dacă am pleca, întrebă el.

Françoise se ridică; brusc se goli de orice gând și trupul ei se puse ascultător în mișcare. Își luă capă pe braț și traversă sala. Aerul rece de afară îi uscă lacrimile, însă tremurul interior nu se opri. Pierre îi atinse umărul.

– Ție nu ți-e bine, zise el neliniștit.

Françoise făcu o grimasă de scuză.

– Sigur am băut prea mult, zise ea.

Xavière mergea la câțiva pași înaintea lor, țeapănă ca un automat.

– Și ea a îndurat mult, zise Pierre. Ne întoarcem acasă și stăm de vorbă liniștiți.

– Da, zise Françoise.

Răcoarea nopții și tandrețea lui Pierre îi readuse puțină liniște. O ajunseră din urmă pe Xavière și o luară fiecare de câte un braț.

– Cred că am face bine dacă am mergem puțin pe jos, zise Pierre.

Xavière nu răspunse nimic. Fața-i era albastrie, buzele-i erau contractate într-un rictus de piatră. Coborâră strada în tăcere, se iveau zorile. Xavière se opri leneșă.

– Unde suntem? zise ea.

– La Trinité, zise Pierre.

– Ah! zise Xavière, cred că am fost cam beată.

– Cred și eu, zise Pierre vesel. Cum te simți?

– Nu știu, zise Xavière, nu știu ce s-a întâmplat. Își încreți fruntea cu un aer dureros. Văd o femeie foarte frumoasă care vorbea în spaniolă și, după aceea, o groapă neagră.

– Ai privit-o un timp! zise Pierre; ai fumat țigară după țigară și a trebuit să-ți iau chiștocul dintre degete, te ardeai fără să simți nimic. Apoi ți-ai revenit, și ne-ai prins de mână.

– Ah! da, zise Xavière, tremurând. Eram în străfundul infernului, credeam că n-o să mai ies niciodată.

– Ai stat mult timp ca și cum ai fi fost preschimbată în statuie, zise Pierre, și apoi Françoise a început să plângă.

– Îmi aduc aminte, zise Xavière cu un surâs vag. Pleoapele sale se lăsară peste ochi și ea spuse cu o voce îndepărtată: am fost atât de mulțumită când am văzut-o plângând; este exact ceea ce aș fi vrut să fac.

O secundă, Françoise privi cu groază fața tandră implacabilă pe care niciodată nu văzuse reflectându-se nici una dintre bucuriile sau suferințele ei. Nici un minut, de-a lungul unei serii, Xavière nu se sinchisise de suferința ei; îi văzuse lacrimile și se bucurase. Françoise se smulse de la brațul lui Xavière și o luă la fugă ca și cum ar fi fost luată de uragan. Sughituri de revoltă o zgâlțâiau; neliniștea, lacrimile, noaptea de tortură, îi aparțineau ei, nu-i va permite lui Xavière să i le fure; ar fi fugit până la capătul lumii ca să scape de tentaculele avide care voiau s-o devoreze de vie. Auzi pași grăbiți în urma ei, o mână puternică o opri.

– Ce ai? o întreabă Pierre. Te rog, calmează-te.

– Nu vreau, zise Françoise. Nu vreau. Se prăbuși înlăcrimată pe umărul lui. Ridicând capul, o văzu pe Xavière apropiindu-se și privind-o cu o curiozitate consternată; numai că ea își pierduse toată rușinea, nimic n-o mai putea atinge. Pierre le urcă într-un taxi și ea continuă să plângă fără reținere.

– Iată că am ajuns, zise Pierre.

Françoise urcă scara în goană, fără să se uite în spatele ei și se prăbuși pe divan. O durea capul. Se auzi un zgomot de voci la etajul de dedesubt și aproape în același timp ușa se deschise.

– Ce se întâmplă? zise Pierre. Se apropie precipitat de ea și o luă în brațe, ea se strânse la pieptul lui și mult timp nu mai există decât vidul și întunericul și o mângâiere ușoară care-i atingea părul.

– Dragostea mea, ce ți se întâmplă? Spune-mi, se auzi vocea lui Pierre. Deschise ochii. În lumina dimineții, camera avea o prospețime neobișnuită, se simțea că nu fusese atinsă de întuneric; surprinsă, Françoise se trezi în fața formelor familiare pe care privirea le lua calmă în stăpânire. La fel ca ideea morții, ideea acestei realități refuzate nu putea fi îndurată la nesfârșit; trebuia să reintre în plenitudinea lucrurilor și a ei însăși. Dar rămase răvășită parcă s-ar fi trezit din agonie; niciodată nu va putea uita.

– Nu știu, zise ea, zâmbindu-i ușor. Totul era atât de greu.

– Te-am făcut eu să suferi?

Ea îi strânse mâinile.

– Nu, zise ea.

– E din pricina lui Xavière?

Françoise dădu din umeri cu neputință; îi venea foarte greu să explice, o durea tare rău capul.

– Ești îngrozită să vezi că e geloasă pe tine, zise Pierre; vocea îi suna parcă a remușcare. Și mie mi s-a părut insuportabilă, așa nu mai poate continua, am să stau de vorbă cu ea mâine.

Françoise tresări:

– Nu poți să faci asta, protestă ea. Te va urî.

– Atâta pagubă, zise Pierre.

Se ridică, făcu câțiva pași prin cameră, apoi se întoarse spre ea.

– Eu mă simt vinovat, zise el. Eu m-am bazat pe tește

pe bunele sentimente pe care această fată mi le purta, nu era vorba numai de o jalnică tentativă de seducție. Am vrut să construim un adevărat trio, o viață în trei bine echilibrată în care nimeni să nu fie sacrificat; era poate un pariu, dar merita măcar să încercăm! Dar dacă Xavière se poartă ca o muiere geloasă, dacă tu ești o biată victimă în timp ce eu mă distrez făcând pe omul de inimă, povestea noastră devine jalnică. Chipul îi era ferm și vocea dură. Îi voi vorbi, repetă el.

Françoise îl privă cu dragoste. Slăbițiunile de care dăduse dovadă, el le judeca cu tot atâta severitate ca și ea însăși; îl regăsea întreg în puterea, în luciditatea lui, în refuzul orgolios de a accepta vreo josnicie. Dar chiar acest perfect acord care reînviase între ei nu-i putea înapoia fericirea; se simțea epuizată și lășă, temătoare de noi complicații posibile.

– Doar nu vrei s-o faci să mărturisească că e geloasă pe mine din dragoste pentru tine? zise ea obosită.

– Voi avea fără îndoială aerul unui nerod și ea va fi beată de furie, zise Pierre, dar eu îmi asum riscul.

– Nu, zise Françoise. Dacă Pierre o pierde pe Xavière, s-ar simți la rândul ei insuportabil de vinovată. Nu, te rog. De altfel, nu din pricina asta plângeam.

– De ce, atunci?

– Ai să râzi de mine, zise ea surâzând. Ea avu o rază de speranță; dacă ar putea prinde în fraze neliniștea ei, ar fi putut poate să se salveze. Pentru că am descoperit că are o conștiință la fel ca a mea; ți s-a întâmplat poate și ție să simți parcă pe dinăuntru tău conștiința aproapelui? Tremură din nou, cuvintele n-o eliberau. E inacceptabil, să știi.

Pierre o privea cu un aer parcă neîncrezător.

– Ți se pare că sunt beată, zise Françoise. De altminteri, sunt, e adevărat, dar asta nu schimbă nimic. De ce ești atât de mirat? Se ridică brusc: dacă ți-aș spune că mi-e frică de moarte, ai înțelege; ei bine! e la fel de real și de îngrozitor. Firește, fiecare știe că nu e singur pe lume; sunt

lucruri pe care le spui, așa cum spui că într-o zi vom crăpa. Dar când începi să le și crezi...

Se sprijini de perete, odaia se învârtea cu ea. Pierre o prinse de braț:

– Ascultă, nu crezi că trebuie să te odihnești? Mă voi gândi serios la ceea ce mi-ai spus, dar cel mai bine ar fi să vorbim după ce vei dormi puțin.

– Nu e nimic de spus, zise Françoise. Din nou lacrimile curgeau șiroaie, era obosită de moarte.

– Vino să te odihnești, zise Pierre.

O întinse pe pat, îi scoase pantofii și o acoperi cu o cuvertură.

– Eu am mai degrabă chef să mă plimb, zise el. Dar rămân cu tine până vei adormi.

Se așeză aproape de ea și îi luă mâna pe care o lipi de obrazul lui. În seara aceea, dragostea lui Pierre nu fusese suficientă pentru a-i reda liniștea; el nu putea s-o apere împotriva acelui lucru pe care-l descoperise astăzi pentru că acel lucru era de neatins; Françoise însăși nu-i mai simțea nici măcar misteriosul freamăt, și totuși el continua să existe neîndurător. Oboseala, suferința, dezastrele chiar, pe care Xavière le adusese cu ea, instalându-se la Paris, Françoise le acceptase din toată inima pentru că erau clipe din propria ei viață; dar ce se întâmplase aseară era de altă natură: nu și le mai putea anexa. Iată că acum lumea se ridica în fața ei ca o imensă interdicție; se consumase chiar falimentul existenței ei.

Capitolul V

Françoise surâse portăresei și trecu prin cîrtea interioară pe unde mucegăiau vechile decoruri; urcă repede mica scară din lemn verde. De câteva zile teatrul se închisese și ea se bucura să petreacă o seară întreagă cu Pierre; erau douăzeci și patru de ore de când nu-l văzuse și neliniștea ei se amesteca cu nerăbdarea; nu reușise niciodată să aștepte cu inima liniștită relatarea escapadelor lui Xavière; deși ele semănau toate ca o picătură de apă; sărutări, dispute, mângâieri reconciliatoare, discuții pătimase, lungi tăceri. Françoise împinse ușa. Pierre stătea aplecat peste sertarul unei comode, răscolind teancul de hârtii cu amândouă mâinile. Îi veni în întâmpinare.

– Ah! ce lung mi s-a părut timpul fără tine, îi mărturisi el. Cât l-am blestemat pe Bernheim cu dejunurile lui de afaceri! Nu mi-a dat drumul decât la ora de repetiție. O luă pe Françoise de umeri. Ce ai făcut?

– Am o mie de lucruri să-ți povestesc, zise Françoise.

Îi atinse părul, ceafa; de fiecare dată când îl regăsea, îi plăcea să se asigure că este el, în carne și oase.

– Ce făceai? Ordine?

– Oh! renunț, e exasperant, zise Pierre aruncând spre comodă o privire supărată. De altfel, nu-i așa de urgent, adăugă el.

– Se simțea limpede relaxarea la repetiția generală, zise Françoise.

– Da, cred că am scăpat încă odată; pentru cât timp, asta rămâne de văzut. Pierre își frecă pipa de nas ca s-o lustruiască. A fost un succes?

– S-a râs mult; nu sunt sigură că acesta era efectul scontat, dar în tot cazul eu m-am distrat. Blanche Bouguet voia să mă rețină la masă, am șters-o însă cu Ramblin care m-a plimbat prin nu știu câte baruri, dar am rezistat. Ceea ce nu m-a împiedicat să lucrez toată ziua.

– O să-mi povestești în amănunt despre piesă, despre Bouguet și Ramblin. Vrei să bei ceva?

– Dă-mi puțin whisky, ceru Françoise. Și apoi spune-mi ce ai făcut tu mai întâi? Ai petrecut o seară plăcută cu Xavière?

– Nu! făcu Pierre; ridicând mâinile la cer: n-ai idee ce coridă a fost. Din fericire, s-a terminat cu bine, dar numai după ce am stat două ore unul lângă altul într-un colț de la Pôle Nord, tremurând de ură. Niciodată până acum, drama n-a fost atât de cumplită.

Scoase din dulap o sticlă de *Vat 69* și umplu pe jumătate două pahare.

– Ce s-a întâmplat? se neliniști Françoise.

– Ei bine, am abordat, în sfârșit, problema geloziei ei împotriva ta, zise Pierre.

– Nu trebuia s-o faci, zise Françoise.

– Ți-am spus doar că eram hotărât până-n pânzele albe.

– Cum ai adus vorba?

– Am vorbit de exclusivismul ei și i-am spus că, în ansamblu, la ea era ceva puternic și apreciabil, dar că exista un caz unde acesta nu-și avea locul, în interiorul trioului; a fost de acord cu multă bunăvoință, dar când am adăugat că dădea totuși impresia că e geloasă pe tine, s-a făcut roșie de surpriză și de mânie.

– Nu ți-a fost ușor, remarcă Françoise.

– Nu, acceptă Pierre, puteam să-i par ridicol sau odios. Însă nefiind meschină, fondul acuzației a răvășit-o; s-a zbatut cu frenezie, dar eu am ținut-o bine, i-am amintit o mulțime de exemple. Plângea de turbare, mă ura atât de tare că m-am speriat, credeam că va muri sufocată.

Françoise îl privi neliniștită.

– Ești sigur cel puțin că nu-ți poartă ranchiună?

– Aproape sigur, zise Pierre, deși m-am enervat la început. Dar până la urmă i-am explicat că n-am încercat decât să-i vin în ajutor, pentru că e gata să-ți devină odioasă. Am făcut-o să înțeleagă cât era de greu de realizat ceea ce noi ne propusesem toți trei și cum e necesar din partea fiecăruia o bunăvoință totală. După ce s-a convins că nu există nici un reproș în cuvintele mele, că nu făcusem decât s-o pun în gardă împotriva unui pericol, încetă să-mi mai poarte pică. Cred că nu numai că m-a iertat, dar a hotărât să facă un mare efort asupra ei înșiși.

– Dacă-i adevărat, înseamnă că merită respect, zise Françoise, cu un elan de încredere.

– Am vorbit mult mai sincer ca de obicei, zise Pierre, și am impresia că după această discuție ceva se va petrece cu ea. Știi, impresia aceea pe care ți-o dă că ascunde întotdeauna partea cea mai bună din ea a dispărut; pare să fi trecut cu totul de partea mea fără vreo reticență, ca și cum n-ar mai vedea nici un obstacol pentru a accepta deschis să mă iubească.

– Când și-a recunoscut deschis gelozia, poate s-a descătășat, zise Françoise. Luă o țigară și-l privi pe Pierre cu dragoste.

– De ce zâmbești? zise Pierre.

– M-a amuzat întotdeauna acest fel al tău de a privi ca pe niște virtuți morale sentimentele bune pe care ți le poartă cineva. E încă un fel de a te crede Dumnezeu în persoană.

– Așa e, zise Pierre, cu sfială. Surâse vag și chipul lui arboră acel aer de inocență fericită pe care Françoise nu i-l

mai văzuse decât în somn. M-a invitat să iau ceaiul la ea și pentru prima oară, când am sărutat-o, m-a sărutat și ea. Până la ora trei dimineața, a stat în brațele mele cu un aer de total abandon.

Françoise simți o mică mușcătură în inimă; trebuia să învețe să se stăpânească. O dorea faptul că Pierre putea strânge în brațe acel trup pe care ea nu știuse să-l primească când i se oferise în dar.

– Ți-am spus că până la urmă ai să te culci cu ea. Printr-un surâs încercă să atenueze brutalitatea acestor cuvinte.

Pierre făcu un gest evaziv.

– Asta deprinde de ea, zise el. Eu bineînțeles... dar n-aș vrea s-o antrenez în nimic care i-ar displace.

– N-are un temperament de vestală, remarcă Françoise.

Imediat ce pronunță aceste vorbe, ele-i intrară adânc în carne și sângele-i năvăli în obraji; era oripilată s-o privească pe Xavière ca pe o femeie cu pofte de femeie, însă adevărul se impunea: urâsc puritatea, eu sunt din carne și oase; cu toate puterile ei Xavière se revolta împotriva acestei castități tulburi la care o condamnau; din proastele ei dispoziții, țâșnea o imperioasă revendicare.

– Cu siguranță, o aprobă Pierre, și chiar mă gândesc că nu va fi fericită decât dacă-și va găsi un echilibru senzual. E în criză în acest moment, nu crezi?

– Da, cred, zise Françoise.

– Poate chiar sărutările, mângâierile lui Pierre să-i fi trezit simțurile lui Xavière, cu siguranță lucrurile nu pot rămâne aici. Françoise își privea atentă degetele; până la urmă se va obișnui cu această idee, deja împotrivirea ei părea mai puțin îndârjită. Pentru că era sigură de dragostea lui Pierre, de tandrețea lui Xavière, nici o imagine nu i se părea otrăvitoare.

– Nu e un lucru obișnuit ceea ce-i cerem noi, zise Pierre. Nu puteam imagina un asemenea mod de viață dacă între noi doi nu exista o dragoste excepțională, și ea nu i se va

putea alinia decât dacă și ea este excepțională. Se înțelege bine de ce are momente de nesiguranță și chiar de revoltă.

– Da, trebuie să-i dăm timp, zise Françoise.

Se sculă, se apropie de sertarul pe care Pierre îl lăsase deschis și-și băgă mâinile în hârtiile împrăștiate. Ea însăși păcătuisese prin neîncredere, se supăraseră pe Pierre din pricina unor neînsemnate slăbiciuni, adunase împotriva lui Xavière o mulțime de gânduri pe care ar fi trebuit să i le mărturisească și, adesea, mai mult a combătut-o decât a încercat s-o înțeleagă. Luă o fotografie veche și surâse. Îmbrăcat cu o haină grecească, cu o perucă buclată pe cap, Pierre privea cerul cu o expresie tânără și puternică.

– Iată cum erai tu când mi-ai apărut prima oară, zise ea. N-ai îmbătrânit deloc.

– Nici tu, zise Pierre. Se apropie de ea și se aplecă peste sertar.

– Aș vrea să ne uităm la toate astea împreună, zise Françoise.

– Da, zise Pierre, sunt pline de lucruri amuzante. Se îndreptă și-i mângâie brațul. Crezi că n-ar fi trebuit să ne angajăm în această poveste? Întrebă el neliniștit. Crezi că vom reuși s-o ducem la bun sfârșit?

– M-am îndoit uneori, mărturisi Françoise, dar în seara asta speranța a reînviat.

Se depărtă de comodă și se așeză în fața paharului ei de whisky.

– Tu cum stai? o întrebă Pierre, așezându-se în fața ei.

– Eu? se miră Françoise. Când era stăpână pe ea, o intimidă întotdeauna să vorbească despre ea.

– Da, zise Pierre. Tu continui să simți existența lui Xavière ca pe un scandal?

– Știi, mi se întâmplă numai din când în când, zise Françoise.

– Ți se întâmplă adesea? insistă Pierre.

– Obligatoriu, zise Françoise.

– Mă uimești, zise Pierre, nu știam că ai putea fi în

stare să verși lacrimi descoperind la altcineva o conștiință asemănătoare cu a ta.

– Ți se pare stupid? /

– Bineînțeles că nu, zise Pierre. E adevărat că fiecare experimentează propria sa conștiință ca pe un absolut. Câte absoluturi pot fi compatibile? E la fel de misterios ca nașterea și moartea. E o problemă atât de grea că toate filozofiile și-au rupt dinții în ea.

– Atunci, tu de ce te miri? întrebă Françoise.

– Mă surprinde că tu ești atinsă într-un fel atât de concret de o situație metafizică.

– Dar este realmente concretă, protestă Françoise, tot sensul vieții mele e prins în joc.

– N-aș fi crezut, zise Pierre. O cercetă curios. Este totuși excepțională puterea pe care o ai tu de a trăi o idee trup și suflet.

– Dar pentru mine, o idee nu este teoretică, zise Françoise, ea se probează, dacă rămâne teoretică, nu contează. Surâse: altfel, n-aș fi așteptat-o pe Xavière ca să-mi dau seama că nău era unică în lume conștiința mea.

Pierre își trecu gânditor un deget peste buza de jos.

– Înțeleg că ai făcut această descoperire referitor la Xavière, zise el.

– Da, zise Françoise. Cu tine nu m-am jenat niciodată, pentru că nu te deosebeam câtuși de puțin din mine însămi.

– Între noi, există o reciprocitate, recunosc Pierre.

– Ce vrei să spui?

– În momentul în care tu îmi recunoști o conștiință, îți recunosc și eu una la fel. Asta schimbă totul.

– Probabil, zise Françoise. Privi cu nedumerire în fundul paharului. În definitiv, asta este prietenia; fiecare renunță la propria sa preponderență. Dar dacă unul din cei doi refuză să renunțe?

– În acest caz, prietenia este imposibilă, zise Pierre.

– Și atunci, cum o scoți la capăt?

– Nu știu, zise Pierre. Xavière nu va renunța niciodată

la ea însăși; oricât de sus te va situa, chiar dacă te va iubi, vei rămâne un obiect pentru ea.

– E fără remediu, zise Françoise.

Surâse. Xavière ar fi trebuit ucisă... Se ridică și se duse la fereastră. În seara aceasta, Xavière nu-i va mai apăsa pe inimă. Ridică perdeaua; îi plăcea mica piață liniștită unde oamenii din cartier veneau să ia aer; un bătrân stătea pe o bancă și scotea alimente dintr-o pungă de hârtie, un copil fugea în jurul unui copac al cărui frunziș se decupa precis în lumina unui felinar. Pierre era liber. Ea era singură. Dar în interiorul acestei despărțiri, ei puteau să descopere o uniune la fel de importantă ca aceea pe care ea o visa cândva cu prea multă ușurință.

– La ce te gândești? zise Pierre.

Ea îi luă fața în mână și i-o acoperi cu sărutări, fără să-i mai răspundă.

*

*

*

– Ce seară minunată am petrecut, zise Françoise.

Îl strânse afectuoasă de braț pe Pierre. Mult timp s-au uitat împreună la fotografii, au recitat scrisori vechi, și apoi au făcut o plimbare lungă pe chei, la Châtelet, la Hale vorbind de romanul lui Françoise, de tinerețea lor, de viitorul Europei; era prima oară după multe săptămâni când ștateau îndelung de vorbă, conversând liber și dezinteresat. În sfârșit, cercul de patimă și îngrijorare în care vrăjitoria lui Xavière îi închisese se rupsesse și ei se regăseau, amestecați unul cu altul, în mijlocul lumii imense. În urma lor, se întindea trecutul, fără limite; continentele, oceanele se desfășurau ca niște pânze pe suprafața globului, și miraculoasa certitudine de a exista printre aceste nenumărate bogății scăpa chiar de bornele prea înguste ale spațiului și timpului.

– Ia te uită, e lumină la Xavière, remarcă Pierre.

Françoise tresări; după acest zbor liber nu`va ateriza fără șoc dureros în mica stradă întunecoasă în fața hotelului ei; erau orele două dimineată; cu un aer de polițist la pândă, Pierre privea cu atenție o fereastră luminată pe o fațadă neagră.

– Ce te miră? zise Françoise.

– Nimic, zise Pierre. El împinse ușa și urcă scara cu un pas grăbit; pe palierul de la etajul doi se opri; în liniștea din jur se auzea un murmur de voci.

– Se vorbește la ea, zise Pierre. El rămase nemișcat, cu urechea ciulită; cu câteva trepte mai jos, cu mâna pe balustradă, Françoise se oprise și ea. „Cine să fie oare?” se întrebă el.

– Cu cine să fi ieșit în seara asta? se miră Françoise.

– N-avea nici un program, zise Pierre. Mai făcu un pas: vreau să știu cine este.

– Încă un pas și dușumeaua scârțâi.

– O să te audă, zise Françoise.

Pierre ezită, apoi se aplecă și-și scoase pantofii. O disperare mai amară decât toate cele pe care le trăise vreodată o înecă pe Françoise. Pierre înaintă cu pași de lup între pereții galbeni, își lipi urechea de ușă; parcă ar fi șters cineva totul cu buretele; seara fericită, pe Françoise și lumea; nu mai exista decât coridorul pustiu, panoul de lemn și șușotelile de dincolo. Françoise îl privi dezolată; copleșit de o expresie maniacă și hăituită, abia dacă mai recunoșteai chipul iubit care îi zâmbise adineaori cu atâta dragoste. Urcă ultimele trepte și ea; i se păru că se lăsase înșelată de precara luciditate a unui nebun pe care o adiere era suficientă pentru a-l arunca în delir; orele raționale și destinsse n-au fost decât o remisie fără viitor, fiindcă vindecarea nu exista. Pierre reveni spre ea, în vârful degetelor.

– E Gerbert, zise el în șoaptă. Bănuiam.

Cu pantofii în mână, el urcă ultimul etaj.

– Ei bine, nu-i nimic misterios, zise Françoise intrând

în camera ei. Ieșiseră împreună și el a însoțit-o până acasă.

– Nu mi-a spus că avea întâlnire cu el, protestă Pierre. De ce s-a ascuns? Sau e o hotărâre pe care a luat-o pe neașteptate.

Françoise își scoase mantoul, lăsă să-i alunece rochia și își puse capotul.

– Probabil că s-au întâlnit din întâmplare, propuse ea.

– Nu se mai duc la Dominique. Nu, ea l-a căutat într-adins.

– Dar dacă e el de vină? se îndoi Françoise.

– El nu și-ar fi permis niciodată s-o invite în ultimul minut.

Pierre se așezase pe marginea divanului și își privea cu un aer nedumerit picioarele desculțe.

– Ea va fi avut fără îndoială chef să danseze, zise Françoise.

– O poftă atât de violentă încât i-a telefonat, ea care leșină de teamă în fața unui telefon sau s-a dus până la Saint-Germain des Près, ea care este incapabilă să facă trei pași dincolo de Montparnasse! Pierre continua să-și privească picioarele: ciorapul din piciorul drept era găurit și se zărea vârful degetului care părea să-l fascineze.

– E ceva nelămurit aici, zise el.

– Ce vrei să fie? zise Françoise. Ea își pieptăna părul resemnată; de cât timp dura această discuție nelămurită și mereu alta? Ce a făcut Xavière? Ce va face? Ce gândea? De ce? Seară după seară, obsesia reînvia la fel de istovitoare, la fel de zadarnică, cu gustul de fierbințeală în gură, și mâhnirea în inimi, cu oboseala trupului adormit. Când problemele își găseau în sfârșit un răspuns, alte întrebări asemănătoare, reluau implacabil o horă: Ce vrea Xavière? Ce spune? Cum? De ce? Nu avea nici o putere să le oprească.

– Nu înțeleg, zise Pierre; era atât de tandră aseară, atât de supusă, atât de încrezătoare.

– Dar cine ți-a spus că s-a schimbat? întrebă Françoise;

oricum, nu e nici o crimă; a petrecut o seară cu Gerbert.

– Niciodată nimeni, în afară de tine și de mine n-a intrat în camera ei, zise Pierre. Dacă ea l-a invitat pe Gerbert a făcut-o din răzbunare împotriva mea, deci din pricină că mă urăște; sau a apucat-o brusc cheful să-l cheme la ea; atunci înseamnă că-i place foarte mult. Își balansează picioarele cu un aer nedumerit și stupid. Pot fi reale amândouă motivele.

– Poate e numai un simplu capriciu, zise Françoise fără convingere. Împăcarea din ajun cu Pierre fusese cu siguranță sinceră, exista un fel de viclenie de care Xavière era incapabilă; dar el nu trebuia să se încreadă în surăsurile ei de ultimă oară; ele nu anunțau decât precare acalmii: când rămânea singură, Xavière începea imediat să examineze situația și se întâmpla adesea ca, după ce se despărțeau de ea, totul fiind bine explicat, liniștit, serios și tandru, s-o găsească fierbând de ură.

Pierre ridică din umeri.

– Știi bine că nu, zise el.

Françoise făcu un pas spre el.

– Crezi că te urăște din cauza acelei conversații? Îmi pare atât de rău.

– N-ai de ce să-ți pară rău, zise Pierre brusc. Ea trebuie să suporte să i se spună adevărul.

Se sculă și făcu câțiva pași prin cameră. Françoise îl văzuse adesea răvășit, dar de data aceasta, el părea că se zbate împotriva unei suferințe insuportabile; ar fi vrut să-l elibereze, neîncrederea ranchiunoasă cu care îl privea, de obicei, când el își crea neliniști și necazuri, se topi în fața disperării de pe chipul lui. Dar nimic nu mai depindea de ea.

– Nu te culci? întrebă ea.

– Da, zise Pierre.

Ea trecu după paravan și își dădu pe față cu o cremă mirosind a portocală. Neliniștea lui Pierre pusese stăpânire și pe ea. Exact în camera de sub ea, despărțiți numai de

câteva scânduri și puțin mortar, se aflau Xavière cu chipul ei imprevizibil și Gerbert care o privea; aprinsese lampa de pe noptieră, foarte slabă sub abajurul roșu aprins, și cuvintele lor înăbușite își făceau loc prin penumbra afumată. Ce-și spuneau? Erau așezați unul lângă altul? Se atingeau? Își putea imagina fața lui Gerbert, era întotdeauna aceeași, dar ce devenise el în inima lui Xavière? Era dorit, înduioșat, crud, indiferent? Era un obiect frumos de contemplat, un inamic sau o victimă? Vocile lor nu ajungeau până-n camera ei. Françoise nu auzea decât un foșnet de haine de cealaltă parte a paravanului și tic-tac-ul deșteptătorului care se amplifică în liniștea din jur, ca printr-un abur de fierbințelă.

– Tu ești gata? zise Françoise.

– Da, zise Pierre. Era în pijama cu picioarele goale lângă ușa pe care o întredeschisese ușor. Nu se aude nimic, zise el. Mă întreb dacă Gerbert mai e acolo.

Françoise se apropie.

– Nu, nu se aude absolut nimic.

– Vreau să văd, zise Pierre.

Françoise puse mâna pe brațul său.

– Fii atent, va fi neplăcut dacă te-ntâlnești cu el.

– Nu-i nici un pericol, zise Pierre.

Prin ușa întredeschisă, Françoise îl urmări un moment din ochi apoi luă un tampon de vată, un flacon de dizolvant și începu să-și frece cu migală unghiile; un deget, un alt deget: sub o unghie rămăseseră urme de oă; dacă ar fi putut să-și ocupe fiecare minut, niciodată nenorocirea nu și-ar face drum până la inima ei, era nevoie de o complicitate. Françoise tresări, două picioare goale fâșâiau pe parchet.

– Ei bine? întrebă ea.

– Era cu desăvârșire liniște, zise Pierre. El rămase reze-mat de ușă. Probabil că se sărutau.

– Sau, mai probabil, Gerbert a plecat, propuse Françoise.

– Nu, dacă deschideau sau închideau ușa, aș fi auzit.

– În tot cazul, ei pot tăcea și fără să se sărute, zise Françoise.

– Dacă l-a adus la ea, a făcut-o pentru că avea chef să-i cadă în brațe.

– Nu e obligatoriu, zise Françoise.

– Sunt sigur, zise Pierre.

Acest ton fără replică nu era obișnuit la el; Françoise se încordă.

– Eu n-o văd pe Xavière aducând la ea un tip ca să facă amor; pentru că atunci acela ar trebui să dispară. Gerbert ar putea să bănuiască că ea îl place, și atunci ea ar fi înnebunit! Ai văzut și tu cum îl ura când l-a suspectat de cea mai mică îngâmfare.

Pierre o privea pe Françoise cu un aer ciudat:

– Nu poți avea încredere în simțul meu psihologic? Eu îți spun că ei se sărutau.

– Nu ești infailibil, protestă Françoise.

– Probabil, dar când este vorba de Xavière, tu, te-nșeli de fiecare dată, zise Pierre.

– Trebuie să mi-o dovedești, zise Françoise.

Pierre avu un zâmbet viclean și aproape răutăcios:

– Dacă-ți spun că i-am văzut? zise el.

Françoise fu surprinsă, își bătea joc de ea?

– I-ai văzut, zise ea cu o voce nesigură.

– Da, i-am văzut, prin gaura cheii. Erau pe divan și se sărutau.

Françoise se simțea din ce în ce mai stingherită. Era ceva jenent și fals în expresia lui Pierre.

– De ce nu mi-ai spus imediat? îl întrebă ea.

– Am vrut să văd dacă mă crezi, răspunse Pierre cu un chicot neplăcut.

Lui Françoise era cât pe aci să-i dea lacrimile. Pierre o făcuse deci într-adins ca s-o surprindă! Toată această manevră ciudată presupunea o dușmănie pe care ea n-o bănuise niciodată; era posibil ca el să nutrească împotriva ei uri secrete?

– Te iei drept un oracol, zise ea cu răceală.

Se băgă sub cerșefuri, în timp ce Pierre dispărea în

spatele paravanului; gâtul îi ardea; după o seară în care fuseseră atât de uniți, atât de tandri, brusca izbucnire de ură era de neconceput; să fi fost oare același bărbat, acela care, adineaori, îi vorbise de ea cu atâta sollicitudine și acest spion ascuns, de aici, aplecându-se ca să privească prin gaura cheii, cu un rictus de gelos înșelat? Nu se mai putea apăra de o veritabilă oroare în fața acestei indiscreții încăpățănate și febrile. Culcată pe spate, cu mâinile sub ceafă, își oprea gândul cum și-ar fi oprit respirația pentru a amâna clipa suferinței, dar chiar această crispare era mai rea decât o durere deplină și definitivă. Întoarse ochii spre Pierre care se apropia, oboseala îi moleșise trăsăturile fără a i le îndulci, sub capul osos și întunecat albeața gâtului părea obscenă. Se trase spre perete. Pierre se întinse lângă ea și puse mâna pe întrerupător. Pentru prima oară în viața lor, aveau să adoarmă ca doi inamici. Françoise ținea ochii deschiși, îi era teamă de ceea ce s-ar întâmpla dacă i-ar închide.

– Ție nu-ți e somn, zise Pierre.

Nu se clinti.

– Nu, zise ea.

– La ce te gândești?

Nu-i răspunse, n-ar fi putut să scoată un cuvânt fără a izbucni în plâns.

– Mă crezi demn de ură, zise Pierre.

Ea se stăpâni.

– Dimpotrivă, cred că tu ești gata să mă urăști, zise ea.

– Eu, zise Pierre. Simți mâna lui pe umăr și întoarse spre ea o față răvășită. Nu vreau să crezi asemenea lucru, ar fi lovitura cea mai grea.

– Așa mi s-a părut, zise ea cu o voce strâmbulată.

– Cum ai putut să crezi? zise Pierre. Cum să te urăsc, pe tine?

Accentul său exprima deznădejde tulburătoare și neașteptată, într-o sfâșiere de bucurie și de durere. Françoise zări lacrimile în ochii lui; se aruncă spre el fără a-și reține

suspinele; niciodată nu-l văzuse pe Pierre plângând.

– Nu, nu mă gândesc, îl liniști ea, ar fi atât de îngrozitor.

Pierre o strânse lângă el.

– Te iubesc, spuse el în șoaptă.

– Și eu te iubesc, zise Françoise.

Sprijinită de umărul lui, ea continua să plângă, dar acum lacrimile ei erau lacrimi de duioșie. Niciodată nu va uita cum ochii lui Pierre se umeziseră din pricina ei.

– Să știi, zise Pierre, că te-am mințit adineori.

– Cum așa, se miră Françoise.

– Nu e adevărat că am vrut să te încerc; mi-a fost rușine să-ți spun că am privit prin gaura cheii, de asta nu ți-am spus imediat.

– Ah! exclamă Françoise, de aceea aveai un aer atât de dubios!

– Am vrut să știi că ei se sărutau, dar am sperat că tu mă vei crede pe cuvânt, mi-a fost ciudă că m-ai obligat să spun adevărul.

– Am crezut că te-ai purtat așa din pură răutate, se dezvinovăți Françoise, și mi se părea cumplit. Îl mângâie ușor pe frunte. Curios, n-aș fi bănuț niciodată că ai putea fi încercat de un sentiment de rușine.

– Nu-ți poți imagina cât m-am simțit de jalnic rătăcind așa în pijama pe culoar și spionând prin gaura cheii.

– Știu, e sordidă patima, zise Françoise.

Chipul i se înseninase; Pierre nu-i mai părea monstruos pentru că se dovedise capabil să se judece cu luciditate.

– E jalnic, repetă Pierre; privea fix în tavan. Nu pot suporta ideea că ea-l sărută acum pe Gerbert.

– Înțeleg, zise Françoise. Își lipi obrazul de al lui. Până în noaptea aceea se străduia întotdeauna să țină la distanță necazurile lui Pierre; poate fusese vorba de o prudență instinctivă; pentru că acum, când încercă să trăiască alături de el, chinul lui, suferința care o năpădisese era insuportabilă.

– Trebuie să ne străduim să adormim, propuse Pierre.

– Da, zise ea. Închise ochii. Știa că Pierre n-avea nici

un chef să doarmă. Nici ea nu putea să-și ia gândurile de la acel divan pe care, un etaj mai jos, Gerbert și Xavière se sărutau. Ce căuta Xavière în brațele lui? Se răzbuna pe Pierre? Era vorba de o potolire a simțurilor? Prada fusese aleasă la întâmplare? Sau el era cel pe care-l dorea când cerea ceva imperios de atins? Pleoapele i se îngreunară; revăzu, într-o bruscă fulgerare chipul lui Gerbert, obrajii măslinii, genele lui lungi ca de femeie. O iubea el pe Xavière? Era capabil de dragoste? Ar fi iubit-o pe ea, dacă și ea ar fi vrut? De ce n-a știut ce vrea? Cât de lipsite de sens i se păreau vechile motive. Unde era ea cea care acum nu mai știa să le găsească sensul lor ascuns? Oricum ar fi fost, Xavière era cea care-l îmbrățișase. Ochii ei deveniră grei ca pietrele; o clipă mai auzi răsuflarea de alături, apoi nu mai auzi nimic.

Brusc, Françoise își recăpătă conștiința; simți un strat gros de ceață în spatele ei, probabil dormise mult timp; deschise ochii; în cameră, întunericul se risipise; Pierre stătea în șezut, părea treaz de-a binelea.

– Cât e ceasul? întrebă ea.

– E cinci, zise Pierre.

– N-ai dormit?

– Ba da, puțin. Se uită spre ușă. Aș vrea să știu dacă a plecat Gerbert.

– N-o fi stat și el toată noaptea, zise Françoise.

– Mă duc să văd, se hotărî Pierre.

Aruncă cuverturile și se dădu jos din pat. De data aceasta, Françoise nu încercă să-l oprească; dorea și ea să știe. Se sculă și îl urmă până pe palier; o zi cenușie învăluia scara, toată casa dormea. Se aplecă peste balustradă, cu inima bătând. Ce avea să se întâmple acum?

După o clipă, Pierre reapăru în capul scărilor și îi făcu semn. Coborî și ea.

– Cheia e în broască, nu se mai vede nimic, dar cred că e singură. Parcă plânge.

Françoise se apropie de ușă, auzi un ușor clîchet ca și

cum Xavière ar fi pus o ceașcă pe farfurioară, apoi un zgomot surd, un suspin, un alt suspin mai tare, apoi o cascadă de suspine disperate și indiscrete. Xavière stătea în genunchi înaintea divanului sau se aruncase cât era de lungă pe dușumea; știa întotdeauna să-și stăpânească cele mai rele tristeți, nu-ți venea să crezi că acest plâns animalic țâșnea din trupul ei.

– Crezi că e beată, întrebă Françoise.

– Numai băutura putea s-o facă pe Xavière să-și piardă controlul asupra ei înșiși.

– Cred că da, zise Pierre.

Stăteau în fața ușii, neliștiți și neputincioși. Nici un pretext nu le putea permite să bată la această oră de noapte la ușa ei și totuși era un supliciu să ți-o imaginezi pe Xavière deprimată, suspinând, pradă tuturor coșmarurilor beției și singurătății.

– Să nu stăm aici, zise în sfârșit Françoise. Suspinele încetaseră, se preschimbaseră într-un horcăit slab dureros. Vom afla totul în câteva ore, adăugă ea.

Urcară încet în cameră; nici unul nici altul n-aveau puterea să mai presupună noutăți conjuncturale, nu vorbele i-ar fi putut elibera de frica tulbure în care se repercutau la nesfârșit gemetele lui Xavière. Ce o durea? Puteau ei s-o vindece? Françoise se aruncă în pat, prăbușindu-se fără apărare, pradă istovirii, fricii și durerii.

Când se trezi Françoise, lumina filtrată pătrundea prin jaluzele, era ora zece dimineața. Pierre dormea, cu brațele încolăcite deasupra capului, cu un aer angelic și dezarmant. Françoise se ridică în cot; sub ușă apăruse o bucată de hârtie roz. Brusc, toată noaptea care trecuse îi reveni în minte, cu agitația febrilă, cu imaginile ei obsedante; se dădu jos din pat. Foaia eră tăiată în două; pe un capăt de hârtie sfâșiat de apăsarea creionului se lăbărtau cuvinte diforme suprapuse unele peste altele. Françoise descifra începutul mesajului: „Sunt atât de dezgustată de mine, că ar fi trebuit să mă arunc pe fereastră dar n-am avut curaj. Nu mă iertați,

va trebui să mă omorâți mâine dimineață dacă eu am fost prea lașă”. Ultimele fraze erau aproape de necitit; în josul paginii, cu litere mari tremurate „Fără iertare”.

– Ce s-a întâmplat? o întrebă Pierre.

Stătea pe marginea patului, cu părul zbârlit, cu ochii încă împăcliti de somn, dar chiar în această ceață pătrundea o neliniște clară.

Françoise îi întinse hârtia.

– S-a îmbătat pulbere, zise ea. Privește scrisul.

– Fără iertare, zise Pierre. El parcursese cu rapiditate rândurile scrise cu verde. Du-te repede și vezi ce s-a întâmplat, zise el. Deschide ușa.

În ochii lui apăruse panica.

– Mă duc, zise Françoise. Încălță papucii și coborî în grabă scara, cu picioarele tremurând. Și dacă Xavière înnebunise brusc? Dacă o găsea întinsă fără viață în spatele ușii? Sau ghemuită într-un colț cu ochii rătăciți? Văzu o pată trandafirie pe ușă, Françoise se apropie; pe panoul de lemn, o bucată de hârtie era fixată cu o pioneză. Era cea-laltă jumătate a foi rupte.

Xavière scrisese cu litere groase: „Fără iertare” și dedesubt se încâlcea un scris neciteț. Françoise se aplecă spre broască, însă cheia era înăuntru; bătut. Se auzi un zgomot ușor, dar nimeni nu-i răspunse. Xavière probabil adormise.

Françoise ezită un moment, apoi luă hârtia și plecă în camera ei.

– N-am îndrăznit să bat, zise ea. Cred că doarme. Privește ce a pus pe ușă.

– Nu se poate citi, zise Pierre. Le cercetă un moment ca pe niște semne misterioase. Descifră cuvântul „indignată”. Precis, nu era în toate mințile. El reflectă. Să fi fost beată când îl îmbrățișa pe Gerbert? A făcut-o într-adins pentru a prinde curaj, socotind că se răzbună pe mine? Sau, mai degrabă, se îmbătaseră amândoi fără nici o premeditare?

– Ea a plâns, a scris aceste cuvinte și, după aceea, a

adormit, zise Françoise. Ar fi vrut să fie sigură că Xavière se odihnea liniștită în patul ei.

Ridică transperantele și lumina năvăli în cameră; contempla o clipă strada plină de forfotă, lucidă, unde toate lucrurile aveau un aer rezonabil. Și apoi se întoarse spre camera întunecată încă de neliniște și în care gândurile obsedante ale nopții își urmau hora lor neobosită.

– Eu mă duc totuși să bat, zise ea. Nu pot să stau așa fără să știu. Dacă a înghițit niște pastile! Dumnezeu știe în ce stare e.

– Da, bate până îți răspunde, o îndemnă Pierre.

Françoise coborî scara; erau ore de când nu făcea altceva decât să coboare și să urce, când pe picioare când în gând; suspinele lui Xavière mai răsunau încă în ea; stătuse așa, mult timp, într-o stare de prostrație, se aplecase apoi pe fereastră; vârtejul de dezgust care-i bântuia inima era înfiorător de imaginat. Françoise bătu, inima îi bătea să se rupă, nimeni nu-i răspunse. Bătu mai tare. O voce înăbușită murmură:

– Cine-i acolo?

– Sunt eu, zise Françoise.

– Ce s-a întâmplat? mai întrebă vocea.

– Vreau să știu dacă ești bolnavă, zise Françoise.

– Nu, zise Xavière. Dormeam.

Françoise se simți stânjenită. Se făcuse ziuă, Xavière se odihnea în camera ei, vorbea cu vocea unui om viu. Era o dimineață normală, în care gustul tragic al nopții părea să nu aibă nici un rost.

– Din pricina acestei nopți, continuă Françoise. Ți e într-adevăr bine?

– Firește, mi-e bine, vreau să dorm, zise Xavière cu umor.

Françoise mai ezită un moment; în inima ei se afla un loc gol, al cataclismului, pe care aceste răspunsuri ursuze erau departe de a-l umple, lăsându-i numai o ciudată impresie decepționată și searbădă. Era imposibil să insiste mai

mult; se întoarse în camera ei. După aceste horcăituri plângărețe și apeluri patetice, nu se putea resemna atât de ușor să reintre în viața unei zile obișnuite și posomorâte.

– Dormea, îi comunică ea lui Pierre. I s-a părut extrem de deplasat că venisem s-o trezesc.

– Nu ți-a deschis? zise Pierre.

– Nu, răspunse Françoise.

– Mă întreb dacă o să vină la prânz la întâlnire. Nu cred.

– Nici eu.

Își făcură toaleta în tăcere. Era în zadar să încerci să ordonezi totul cu vorbe, cu gânduri care nu duceau nicăieri. Când fură gata, ieșiră din cameră și se îndreptară de comun acord spre *Dôme*.

– Știi ce ar trebui să facem? propuse Pierre. Ar trebui să-i telefonăm lui Gerbert să vină și el la *Dôme*. El ne-ar lămuri.

– Sub ce pretext? zise Françoise.

– Spune-i ce s-a întâmplat; că Xavière a scris un cuvânt exagerat și s-a baricadat în cameră, că noi suntem neliniștiți și că vrem lămuriri.

– Bine mă duc, zise Françoise intrând în cafenea. Commandă-mi o cafea neagră.

Coborî scara și dădu telefonistei numărul lui Gerbert; se simțea la fel de nervoasă ca Pierre. Ce se întâmplase de fapt în noaptea trecută? Numai sărutări? Ce așteptau unul de la altul? unde ajunseseră?

– Alo, zise telefonista. Rămâneți la telefon, vorbiți.

Françoise intră în cabină.

– Aș vrea să vorbesc cu domnul Gerbert, vă rog.

– Eu sunt, răspunse Gerbert. Cine e?

– Françoise. Poți să vii să ne întâlnim la *Dôme*? Îți voi explica după aceea.

– Am înțeles, zise Gerbert. Sunt acolo în zece minute.

– Bine, zise Françoise. Puse patruzeci de cenți pe farfurioară și se întoarse în cafenea. La o masă, în fund,

cu ziarele deschise în față, cu o țigară pe buze, stătea Elisabeth. Pierre era lângă ea, cu fața înecată de furie.

– Ia te uită! Ești aici, zise Françoise. Elisabeth știa că ei venau acolo aproape în fiecare dimineață, cu siguranță s'ar instalase acolo pentru a-i pândi. O fi știind ceva?

– Am intrat să citesc ziarele și să scriu câteva scrisori, zise Elisabeth. Ea adăugă cu un fel de satisfacție: nu prea merge treaba!

– Nu, zise Françoise. Băgase de seamă că Pierre nu comandase nimic, voia cu siguranță să plece cât mai repede.

Elisabeth avu un râs amuzant.

– Ce aveți amândoi în dimineața asta? Parcă ați fi doi cioci.

Françoise ezită.

– Xavière s-a îmbătat în noaptea asta, zise Pierre. Ne-a scris vorbe de nebună că vrea să se omoare, și acum refuză să ne deschidă. Ridică din umeri. E în stare de orice.

– Trebuie chiar să ne reîntoarcem repede la hotel, zise Françoise. Eu nu mă simt deloc liniștită.

– Hai! că nu se omoară, chicoti Elisabeth. Se uita la vârful țigării. Am întâlnit-o astă noapte pe bulevardul Raspail, se giugiulea cu Gerbert, vă jur că nu se gândea să se omoare.

– Părea beată? o întrebă Françoise.

– Ea pare întotdeauna mai mult sau mai puțin drogată, zise Elisabeth. Nu pot să-ți spun. Scutură din cap. Voi o luați prea mult în serios. Știu eu ce i-ar trebui; ar trebui s-o duceți la o societate de gimnastică unde ar obliga-o să facă opt ore de sport pe zi și să mănânce fripturi; s-ar simți mult mai bine, crede-mă.

– Mergem să vedem ce face, se hotărî Pierre, ridicându-se.

Dădură mâna cu Elisabeth și părăsiră cafeneaua.

– I-am spus că tocmai promisem un telefon, zise Pierre.

– Da, dar i-am dat întâlnire lui Gerbert aici, zise Françoise.

– Îl vom aștepta afară, zise Pierre și îl luăm din zbor. Începură să bată trotuarul tăcuți.

– Dacă Elisabeth iese și ne găsește aici, pe unde scoatem cămașa, zise Françoise.

– Oh, nu-mi pasă, zise Pierre nervos.

– Ea s-a întâlnit cu ei noaptea trecută și a mirosit ceva, zise Françoise. Că ne mai urăște!

Pierre nu răspunse nimic, ochii săi erau ațintiți spre ieșirea din metrou. Françoise supraveghea cu teamă terasa cafenelei, nu i-ar fi plăcut să se lase surprinși de Elisabeth în acest moment de derută.

– Iată-l, zise Pierre.

Gerbert se apropia zâmbind; avea mari cearcăne sub ochi care-i mâncau jumătate din obraji. Chipul lui Pierre se lumină.

– Salut, i se adresă el surâzând. Elisabeth ne spionează de acolo dinăuntru. Mergem să ne ascundem în cafenea din față.

– Nu te-a deranjat că te-am chemat? îl întrebă Françoise.

Ea era deja stingherită. Lui Gerbert i se putea părea ciudat demersul, avea oricum un aer contrariat.

– Nu, nu face nimic, zise el.

Se așezară la o masă și Pierre comandă trei cafele. Numai el părea în largul lui.

– Uite, ce am găsit de dimineață sub ușa noastră, zise el, scofând din buzunar scrisoarea lui Xavière. Françoise a bătut la ușa ei, dar a refuzat să deschidă. Tu poate poți să ne lămurești, ți-am auzit vocea în noaptea asta; era beată sau ce? În ce stare ai lăsat-o?

– Nu era beată, zise Gerbert, dar a deschis o sticlă de whisky, poate a băut-o după aceea. Se opri și își netezi părul peste cap, cu un aer întunecat. Trebuie să vă spun că m-am culcat cu ea în noaptea asta, zise el.

Se făcu tăcere.

– N-a avut de ce să se arunce pe fereastră, zise Pierre cu franchețe.

Françoise îl privi admirativă. Cum știa într-adevăr să se prefacă! Încă puțin și s-ar fi lăsat și ea înșelată.

– Îmi imaginez totuși că, pentru ea, este o dramă, se opuse ea, contrariată. Cu siguranță, noutatea nu-l luase pe Pierre pe nepregătite, probabil jurase să nu-și piardă cum-pătul. Dar, după ce Gerbert va fi plecat, la ce furie, la ce explozie de suferință va trebui să se aștepte?

– Ea a venit să mă caute la Deux Magots, zise Gerbert. Am vorbit puțin și m-a invitat să mergem la ea. Acolo, nu știu cum s-a întâmplat, ea mi-a sărit de gât să mă sărute și apoi am făcut amor.

Se uita îndârjit la paharul lui cu un aer rușinat și vag iritat.

– Presimțeam de mult! zise Pierre.

– Crezi că după ce ai plecat, s-a aruncat pe sticla de whisky, întrebă Françoise.

– Probabil, zise Gerbert. Ridică brusc capul. M-a gonit și, totuși, vă jur că nu eu am căutat-o, zise el cu un aer revendicativ. Fața i se destinse. Ce m-a mai împroșcat cu insulte! Am rămas înmărmurit! Ai fi crezut că am violat-o.

– Țsta e, într-adevăr, felul ei de a se purta, zise Françoise.

Gerbert îl privea pe Pierre cu o bruscă timiditate.

– N-o condamni?

– De ce? zise Pierre.

– Nu știu, zise Gerbert încurcat. E atât de tânără. Nu știu, termină el, roșind ușor.

– Numai să nu-i faci un copil, e tot ce-ți cer, zise Pierre.

Françoise strivi mâhnită țigara în farfurioară. Duplicitatea lui Pierre o stingherea, era mai mult decât o comedie. În clipa aceea el se lua peste picior pe sine și tot ce era mai important pentru el; dar calmul lui înfiorător nu se obținea decât cu prețul unei tensiuni greu de imaginat.

– Oh! poți fi liniștit, zise Gerbert. Și adăugă cu un aer preocupat; mă întreb dacă va veni să mă mai caute?

– Dacă va veni unde? întrebă Françoise.

– I-am spus la plecare că știe unde mă găsește, dar că eu nu voi alerga după ea, declară Gerbert cu demnitate.

– Oh! o să alergi totuși, îl contrazise Françoise.

– Sigur că nu, zise Gerbert cu un aer indignat. Nu trebuie să-și imagineze că mă voi lăsa dus de nas.

– Nu-ți bate capul, va veni, zise Pierre. E orgolioasă când vrea, însă nu e consecventă și când va avea chef să te vadă, va ști să-și găsească motive întemeiate. Trase un fum din pipă.

– Am impresia că e îndrăgostită de tine sau ce?

– Nu înțeleg bine, zise Gerbert. Am mai sărutat-o de câteva ori, însă nu părea niciodată că i-ar fi plăcut.

– Trebuie să mergi să vezi ce s-a întâmplat, o rugă Pierre pe Françoise.

– Dar m-a mai trimis o dată la culcare, protestă Françoise.

– N-are importanță, insistă până te primește. Nu trebuie s-o lăsăm singură. Dumnezeu știe ce idei și-a băgat în cap. Pierre zâmbi; aș merge chiar eu, dar nu cred că ar fi oportun.

– Nu-i spuneți că m-ați văzut, îi rugă Gerbert, neliniștit.

– Nu-ți fie teamă, îl liniști Françoise.

– Și amintește-i că o aștept la prânz, zise Pierre.

Françoise ieși din cafenea și o luă pe strada Delambre. Detesta rolul de intermediară pe care Pierre și Xavière o obligau prea adesea să-l joace și care o făcea odioasă, rând pe rând, când unuia, când altuia, dar astăzi era hotărâtă să i se dedice din toată inima, îi era într-adevăr teamă pentru ei.

Urcă scara și bătu la ușă. Xavière deschise. Era palidă, cu pleoapele umflate, dar îmbrăcată cu grijă. Își dăduse cu ruj pe buze și cu rimel pe gene.

– Am venit să văd ce faci! zise Françoise veselă.

Xavière îi aruncă o privire ursuză.

– Cum ce fac? Nu sunt bolnavă.

– Ne-ai scris o scrisoare care ne-a speriat rău, zise Françoise.

– Am scris eu? zise Xavière.

– Privește, zise Françoise, întinzându-i hârtia roz.

– Ah! îmi aduc aminte vag, zise Xavière. Se așeză pe divan alături de Françoise. M-am îmbătat groaznic, zise ea.

– Am crezut că voiai, într-adevăr, să te omori, zise Françoise. De aceea am bătut de dimineață la ușă.

Xavière se uită la hârtie cu dezgust.

– Eram mai beată decât mi-am imaginat, zise ea. Își trecu mâna peste frunte. L-am întâlnit pe Gerbert la *Deux Magots* și nu prea mai știu de ce, a urcat la mine cu o sticlă de whisky; am băut puțin împreună și, după ce a plecat, am golit sticla. Privea în gol, cu gura întredeschisă, cu un rictus vag. Da, îmi aduc aminte acum, am stat mult timp la fereastră, gândindu-mă că ar trebui să-mi dau drumul. Și apoi mi s-a făcut frig.

– Ei bine! ar fi fost foarte vesel, ce să zic, să-mi fi adus cadavrul tău, o ironiză Françoise.

Xavière tremura.

– În orice caz, nu așa mă voi omorî, zise ea.

Chipul i se lungi brusc. Niciodată Françoise n-o văzuse într-o stare atât de jalnică; se lăsă împinsă spre ea, de un mare îndemn, ar fi vrut atât s-o ajute! Dar Xavière ar fi trebuit mai întâi să accepte acest ajutor.

– De ce te-ai gândit să te omori? o întrebă ea în șoaptă. Ești atât de nenorocită?

Privirea lui Xavière se tulbură și trăsăturile ei se transfigurară într-un extaz de suferință. Françoise simți dintr-o dată că i se rupe inima, sfâșiată de această intolerabilă suferință. O îmbrățișă pe Xavière și o strânse la piept.

– Micuța mea Xavière ce e? Spune-mi?

Xavière se lăsă cu toată greutatea pe umărul ei și izbucni în hohote.

– Ce este? repetă Françoise.

– Mi-e rușine, zise Xavière.

– De ce ți-e rușine? C-ai băut?

Xavière își stăpâni lacrimile și zise cu o voce moale de copil:

– Pentru asta, pentru tot, nu știu să mă port. M-am certat cu Gerbert, l-am dat afară pe ușă, am fost groaznică... Și... Gemu și începu să plângă din nou.

– Și după aceea ce? zise Françoise.

– Și după aceea nimic, nu crezi că ajunge? Eu sunt murdară, zise Xavière. Își suflă nasul cu un aer jalnic.

– Nu e chiar atât de grav, o potoli Françoise. Frumoasa suferință generoasă care, cu o clipă mai înainte îi umpluse inima, se risipi și se acri; în toiul disperării ei, Xavière păstra un control atât de exact asupra ei înșiși... cu câtă ușurință mințea!

– Nu trebuie să te tulburi până într-atât!

– Iartă-mă o rugă Xavière. Își șterse ochii și zise cu mânie: nu mă voi mai îmbăta niciodată.

Fusese o nebunie să spere un minut măcar că Xavière se va întoarce spre Françoise ca spre o prietenă pentru a-și descărca inima, avea prea mult orgoliu și prea puțin curaj. Tăcură. Françoise se simțea îngrijorată pentru viitorul care o amenința pe Xavière și care nu putea fi evitat. Xavière îl va pierde pe Pierre fără îndoială pentru totdeauna și legătura cu Françoise avea să sufere de pe urma unei asemenea rupturi. Françoise nu reușea s-o salveze dacă Xavière îi refuza orice sprijin.

– Labrousse ne așteaptă la prânz, zise Françoise.

Xavière se trase înapoi.

– Oh! nu merg.

– De ce?

– Sunt îngălată și obosită, zise Xavière.

– Nu e un motiv.

– Nu vreau, o repezi Xavière. O respinse pe Françoise cu un aer hăituit. Nu vreau să-l văd pe Labrousse în acest moment.

Françoise o prinse în brațe. Cum ar fi vrut să scoată de la ea adevărul! Xavière nu bănuia cât de mult avea nevoie de ajutor.

– De cine ți-e teamă? zise ea.

– O să creadă că m-am îmbătat într-adins, din cauza nopții precedente, pentru că ne-am simțit atât de bine amândoi, zise Xavière. Va mai urma încă o explicație, și eu m-am săturat, m-am săturat. Izbucni în lacrimi.

Françoise o strânse mai tare și-i șopti:

– Nu e nimic de explicat.

– Ba da, totul e de explicat, zise Xavière. Lacrimile curgeau fără oprire pe obraji și tot chipul ei nu mai era decât o masă dureroasă.

– De câte ori îl văd pe Gerbert, Labrousse crede că eu nu mă simt bine cu el și se supără pe mine. Nu pot să-l mai suport, nu vreau să-l mai văd, strigă ea în paroxismul disperării.

– Dacă mergi să-l vezi, dimpotrivă, zise Françoise, dacă ai să-i vorbești, eu sunt sigură că lucrurile se vor aranja.

– Nu, nu e nimic de făcut, zise Xavière, totul s-a sfârșit, mă va urî. Capul i se lăsă pe genunchii lui Françoise, sughițând. Cât de nenorocită trebuie să fie! Și cât suferă Pierre în clipa aceea!

Françoise se simți sfâșiată și lacrimile îi umplură ochii. De ce toată dragostea lor nu le servea decât să se tortureze unii pe alții. Acum, nu-i mai aștepta decât infernul.

Xavière ridică capul și o privi pe Françoise cu stupoare.

– Plângi din pricina mea, o întrebă ea. Plângi? Oh! Nu vreau.

Într-un elan, ea îi prinse fața în mâini și începu s-o sărute cu o devoțiune exaltată; erau sărutări sacre care o purificau pe Xavière de toate murdăriile și care-i reînnoiau respectul pentru ea însăși. Sub buzele ei dulci, Françoise se simțea atât de nobilă, atât de atentă, atât de divină, că inima ei se tulbura; ea spera într-o prietenie umană, nu în acest cult fanatic și imperios al cărui idol docil trebuia să fie.

– Nu merit să plângi pentru mine, zise Xavière. Când văd cum ești și cum sunt eu! Dacă-ai ști cum sunt eu! cum să plângi pentru mine!

Françoise o sărută la rândul ei; ei i se adresa această violentă tandrețe și umilință. Pe obrazul lui Xavière, amestecată cu gustul sărat al lacrimilor, regăsi amintirea acelor ore când, într-o mică cafenea adormită, ea își promisese s-o facă fericită. Nu prea reușise, dar dacă Xavière ar consimți, ea ar putea, cu orice preț, s-o protejeze împotriva lumii întregi.

– Nu vreau să ți se întâmple nimic rău, îi zise ea cu patimă.

Xavière scutură din cap:

- Nu mă cunoști, nu ai nici un motiv să mă iubești.
- Te iubesc, nu pot altfel, zise Françoise cu un surâs.
- Nu ai motive, repetă Xavière, suspinând.
- Îți este atât de greu să trăiești, zise Françoise. Lasă-mă să te ajut.

Ar fi vrut să-i spună lui Xavière: știu tot, dar asta nu schimbă nimic în relația noastră; dar nu putea să vorbească fără să-l trădeze pe Gerbert, rămânea încărcată de compasiunea ei inutilă care nu găsea nici o vină precisă pentru a se manifesta. Dacă Xavière s-ar fi hotărât să-i mărturisască, ea ar fi știut s-o consoleze, s-o liniștească. Ar apăra-o chiar și împotriva lui Pierre.

– Spune-mi ce te-a răvășit atâta, zise ea pe un ton imperios. Spune-mi!

Pe chipul lui Xavière apărură o șovăială. Françoise aștepta, atentă la buzele ei; cu o singură frază, Xavière ar fi putut să creeze ceea ce Françoise dorea de atâta timp; o uniune totală în care să se topească toate bucuriile, neliniștile, suferințele lor.

– Nu pot să-ți spun, zise Xavière, disperată. Își trase sufletul și spuse mai calmă; nu e nimic de spus.

Într-un elan de furie neputincioasă, Françoise ar fi dorit să strângă în mâinile ei capul ei tare până l-ar fi făcut țandări; nu avea deci nici un mijloc s-o forțeze să cedeze? Cu încăpățănare, în ciuda blândeței, în ciuda violenței, ea rămânea blocată în rezerva ei agresivă. Un cataclism urma

să se abată asupra ei și Françoise era condamnată să rămână deoparte ca un martor inutil.

– Aș putea să te ajut, sunt sigură, spuse ea, cu o voce care tremura de mânie.

– Nimeni nu mă poate ajuta, zise Xavière. Își dădu capul pe spate și cu vârful degetelor își netezi părul...Eu ți-am spus deja că nu sunt bună de nimic, te-am prevenit, adăugă ea cu nepăsare. Își reluă aerul ei sălbatic și îndepărtat.

Françoise nu putea să mai insiste fără să devină indiscretă. Se simțea capabilă să se dăruiască lui Xavière fără rezervă și dacă acest dar ar fi fost acceptat, el ar fi eliberat-o de ea însăși și, în același timp, de această dureroasă prezență străină care fără încetare îi bara drumul; dar Xavière o respinsese. Ea voia, într-adevăr, să plângă în fața lui Françoise, dar nu-i permitea să-i împărtășească lacrimile. Françoise se trezi singură față-n față cu o conștiință solitară și îndărătnică. Atinse cu degetul mâna lui Xavière pe care o desfigurase arsura destul de întinsă.

– S-a vindecat? o întrebă ea.

– S-a vindecat, zise Xavière, privindu-și mâna. Niciodată n-aș fi crezut că poate să doară atât de rău.

– Dar și tu i-ai aplicat niște tratamente, ce să mai spun! zise Françoise. Tăcu, descurajată. Trebuie să plec. Chiar, nu vrei să vii?

– Nu, zise Xavière.

– Ce să-i spun lui Labrousse?

Xavière ridică din umeri ca și cum întrebarea n-o privea.

– Ce vrei.

Françoise se ridică.

– Am să mă străduiesc să aranjez lucrurile, zise ea. La revedere.

– La revedere, zise Xavière.

Françoise îi reținu mâna.

– Mă întristează să te las așa obosită și posomorâtă.

Xavière avu un surâs ușor.

– Zilele de după beție sunt întotdeauna așa, zise ea.

Rămase pe marginea divanului parcă pietrificată; Françoise ieși din cameră.

Trecând peste toate, ea va încerca s-o apere pe Xavière; va fi o luptă solitară și fără bucurie, de vreme ce Xavière refuza să-i stea lângă și nu se gândea fără teamă la dușmănia pe care ar trezi-o în Pierre, protejând-o pe Xavière împotriva lui. Dar ea se simțea legată de Xavière printr-o legătură pe care ea o alesese. Coborî încet strada, ar fi dorit să-și sprijine fruntea de un felinar și să plângă.

Pierre stătea la aceeași masă unde îl lăsase. Era singur.

– Ei, ai văzut-o? o întrebă el.

– Da, suspină fără oprire, era răvășită.

– Și vine?

– Nu, îi e o teamă îngrozitoare să te vadă. Françoise îl privi pe Pierre și își alese cu grijă cuvintele: cred că se teme că tu știi totul, și ideea de a te pierde o face să dispere.

Pierre rânji:

– Nu mă va pierde fără să avem o mică explicație. Mai am ceva să-i spun. Firește, ea nu ți-a povestit nimic.

– Nu, nimic. Mi-a spus numai că Gerbert a venit la ea, că l-a dat afară și că s-a îmbătat după plecarea lui. Françoise ridică din umeri, descurajată.

– O clipă am crezut că o să vorbească.

– O voi face eu să spună adevărul, amenință Pierre.

– Fii atent, zise Françoise. Degeaba te crede ea vrăjitor, va bănuî că știi, dacă insiști prea mult.

Fața lui Pierre se posomorî și mai mult:

– O să mă pregătesc, zise el. La nevoie, îi voi spune că m-am uita pe gaura cheii.

Françoise aprinse o țigară, pentru a se stăpâni; mâna îi tremura. Își imagina cu groază umilința lui Xavière dacă se încredința că Pierre o văzuse; el va ști să găsească cuvinte neîndurătoare.

– Nu împinge lucrurile la limită, îl rugă ea. Să nu faci vreo prostie.

– Nu, e mult prea lașă, zise Pierre.

– Nu spun că se va omorî, dar va pleca la Rouen și viața ei va fi terminată, zise Françoise.

– Va face ce-i place, zise Pierre cu mânie. Dar îți jur că îi voi plăti cu aceeași monedă.

Françoise lăsă capul în jos. Xavière era vinovată față de Pierre, îl rănisese până-n adâncul sufletului. Françoise trăia cu violență această rană; dacă l-ar fi putut fascina să se întoarcă spre ea totul ar fi fost foarte simplu. Dar nu putea uita nici fața descompusă a lui Xavière.

– Nu-ți imaginezi, reluă Pierre mai blând, cât de tandră a fost cu mine. Nimic n-a obligat-o la această comedie pasională. Vocea i se înăspri din nou. Nu e nimic în ea decât capriciu și trădare. S-a culcat cu Gerbert numai dintr-o răbufnire de ură, pentru a șterge orice valoare a împăcării noastre, pentru a mă înșela, pentru a se răzbuna. Nu și-a greșit lovitura, dar asta o va costa scump!

– Ascultă, zise Françoise. Nu pot să te împiedic să te porți după capul tău. Dar fă-mi o favoare: nu-i spune că eu știu. Altfel, nu va mai suporta să trăiască alături de mine.

Pierre o privi.

– Fie, zise el. Voi pretinde că numai eu știam secretul.

Françoise puse mâna pe brațul lui, cuprinsă de o tristețe amară. Îl iubea, dar pentru a o salva pe Xavière cu care nici o dragoste nu era posibilă, se ridica în fața lui ca o străină; probabil că mâine îi va deveni dușman. Va suferi, se va răzbuna, va urî, fără ea, și chiar împotriva ei; îl arunca în singurătatea lui, ea care nu sperase decât să fie unită cu el! Își retrase mâna; el privea în gol; îl pierduse de-acum.

Capitolul VI

Françoise aruncă o ultimă privire spre Eloy și Tedesco care continuau pe scenă un dialog pasionant.

- Eu mă duc, șușoti ea.
- Ai să stai de vorbă cu Xavière? o întrebă Pierre.
- Da, îți promit, zise Françoise.

Ea îl privi, îndurerată. Xavière se îndârjea să-l ocolească și el se încăpățâna să aibă o explicație cu ea; nervozitatea lui nu încetase să crească de-a lungul celor trei zile. Când nu epiloga cu privire la sentimentele lui Xavière, cădea într-o tăcere firoasă; alături de el, orele se scurgeau atât de greu încât Françoise primi cu ușurare, ca pe un fel de alibi, repetiția din după amiaza aceea.

- Cum voi ști dacă a acceptat? zise Pierre.
- Voi vedea la ora opt dacă e acolo sau nu.
- Va fi insuportabil să aștept fără să știu, zise Pierre.

Françoise ridică din umeri a neputință, era aproape sigură că acest demers va fi zadarnic, da, dacă i-ar fi spus-o însă lui Pierre, el s-ar fi îndoit de bunăvoința ei.

- Unde te întâlnești cu ea? o întrebă Pierre.
- La „Deux Magots”.

— Ei bine! Voi telefona peste o oră, îmi vei spune ce a hotărât.

Françoise își stăpâni un protest. Îl contrazisese deja în prea multe ocazii și în cele mai mici discuții de până acum se strecurase o asprime și o neîncredere care îi sfâșia inima.

— Am înțeles, zise ea.

Se sculă și o apucă pe culoarul central. Poimâine, era repetiția generală; nu se sinchisise cătuși de puțin, și Pierre nici atât. Cu opt luni în urmă numai, chiar în aceeași sală, se încheiau repetițiile la *Iulius Cezar*; se distingeau în penumbră aceleași capete blonde și brunete; Pierre stătea în același fotoliu, cu ochii fixând plafonul care strălucea ca astăzi în lumina proiectoarelor. Dar totul devenise atât de diferit! Nu de mult un surâs al lui Canzetti, un gest al lui Paule, cuta unei rochii, era reflectarea sau începutul unei isterii captivante; o inflexiune a vocii, culoarea unui tufiș se detașau cu o strălucire febrilă pe un vast orizont de speranță; în umbra fotoliilor roșii se înghesuise un întreg viitor. Françoise ieși din teatru. Patima secase bogățiile trecutului, și în acest prezent uscat nu mai exista nimic, de iubit, nimic de gândit; străzile se despuiaseră de amintirile și promisiunile care le prelungeau altădată la nesfârșit existența; ele nu mai erau acum sub cerul nesigur, cu rare scăpărări de albastru, decât distanțe de străbătut.

Françoise se așează pe terasa cafenelei; în aer plutea un miros umed de coajă de nucă; era acel anotimp în care altădată începeau să se gândească la drumurile toropite de soare, la înălțimile umbroase. Françoise își aminti de fața bronzată a lui Gerbert, de trupul lui lung, încovoiat sub un rucsac. Unde ajunseseră oare relațiile lui cu Xavière? Françoise știa că-l întâlnise chiar în seara imediat următoare acelei nopți tragice și că se împăcaseră; afecând în privința lui Gerbert o absolută indiferență, Xavière mărturisea că îl vede adesea.. Ce sentimente nutrea pentru el?

— Salut, zise Xavière veselă. Se așează și-i întinse lui

Françoise un mic buchet de lăcrămioare. Sunt pentru tine, zise ea.

– Ce drăguță ești, zise Françoise.

– Trebuie să ți-l prinzi în corsaj, zise Xavière.

Françoise se supuse surâzând. Ea știa că afecțiunea încrezătoare care râdea în ochii lui Xavière nu era decât un miraj; Xavière nu se sinchisea câtuși de puțin de ea și accepta cu ușurință s-o mintă; în spatele zâmbetelor seducătoare se aflau probabil niște remușcări și, cu siguranță, o satisfacție încântătoare la ideea că Françoise se lăsa înșelată fără rezistență; fără îndoială, ea căuta și o alianță împotriva lui Pierre. Dar oricât de impură i-ar fi fost inima, Françoise era sensibilă la seducțiile chipului ei trădător. În bluza ei ecosez, în culori deschise, Xavière avea un aer cu totul primăvăratice; o veselie transparentă îi însuflețea trăsăturile fără mister.

– Ce timp plăcut, zise ea. Sunt mulțumită de mine: am mers două ore pe jos ca un bărbat și nu sunt deloc obosită.

– Îmi pare rău, zise Françoise. N-am profitat câtuși de puțin de soare. Mi-am petrecut după amiaza la teatru.

Inima i se strânse; i-ar fi plăcut să se abandoneze iluziilor încântătoare pe care Xavière le creaa pentru ea cu atâta grație; și-ar fi spus povești, ar fi coborât spre Sena, cu pași mici, schimbând fraze tandre. Dar chiar această plăcere ușoară îi era refuzată, trebuia imediat să angajeze o discuție serioasă care altera surâsul lui Xavière și scotea la iveală mii de veninuri ascunse.

– Merge bine? zise Xavière cu un interes grăbit.

– Nu-i rău, cred că va ține trei, patru săptămâni, exact până la sfârșitul stagiunii.

Françoise luă o țigară și o răsuci între degete.

– De ce nu vii la repetiții? Labrousse m-a întrebat din nou dacă te-ai hotărât să nu-l mai vezi.

Fața lui Xavière se încruntă. Ridică ușor din umeri.

– De ce crede el așa? E stupid.

– Iată sunt trei zile de când îl eviți, zise Françoise.

– Eu nu-l evit, am lipsit de la întâlnire pentru că m-am înșelat asupra orei.

– Și la alta pentru că erai obosită, zise Françoise. El m-a obligat să te întreb dacă poți să vii la ora opt la teatru.

– Xavière întoarse capul.

– La orele opt? nu sunt liberă, zise ea.

Françoise examina cu teamă profilul vag și mohorât care se ascundea sub greutatea părului blond.

– Ești sigură? zise ea.

Gerbert nu avea întâlnire în seara asta cu Xavière. Pierre se interesase înainte de a fixa ora.

– Da, sunt liberă, zise Xavière. Dar eu vreau să mă culc devreme.

– Poți să-l vezi pe Labrousse la ora opt și să te culci devreme.

Xavière ridică brusc capul și o izbucnire de furie trecu prin ochii ei.

– Știi bine că nu! va trebui să-i explic până la orele patru dimineață!

Françoise ridică din umeri.

– Mărturisește deschis că nu mai vrei să-l vezi, zise ea. Dar atunci, spune-i motivele.

– Îmi va face din nou reproșuri, zise Xavière cu o voce mohorâtă. Sunt sigură că mă urăște în clipa asta.

Este adevărat că Pierre nu dorea această întâlnire decât pentru a o rupe cu Xavière într-o manieră răsunătoare; dar probabil că, dacă ar accepta să-l vadă, ea ar ști să-i dezarmeze furia; a se ascunde în continuare de el însemna să-l exaspereze în cele din urmă.

– Nu cred, într-adevăr că îți poartă cele mai bune sentimente. Dar oricum, tu nu câștigi nimic dacă te ascunzi, te va găsi oricum într-o zi, ai face mai bine să-i vorbești chiar în seara aceasta.

Ea o privi pe Xavière cu nerăbdare.

– Fă un efort, zise ea.

Fața lui Xavière se prăbuși.

→ Mi-e teamă, zise ea.

– Ascultă, zise Françoise púnând mâna pe brațul lui Xavière. Vrei ca Labrousse să înceteze definitiv să te vadă?

– Să nu mă mai vadă? zise Xavière.

– Nu ȳa mai vrea cu siguranță, dacă tu continui să te încăpățânezi.

Xavière lăsă capul în jos cu deznădejde. De câte ori Françoise a contemplat descurajată acest cap auriu, pe care era atât de greu să-l faci să gândească rezonabil!

– Îmi va telefona într-o clipă, reluă ea. Acceptă această întâlnire.

Xavière nu răspunse.

– Dacă vrei, merg să-l văd înaintea ta. Voi încerca să-i explic.

– Nu, zise Xavière cu violență. M-am săturat de poveștile voastre. Nu vreau să merg.

– Preferi o ruptură, zise Françoise. Gândește-te la ce o să urmeze.

– Să-i fie de bine, zise Xavière, cu un aer fatal.

Françoise rupse între degete o codiță de lăcrămioare. Nu mai avea nimic de scos de la Xavière, lașitatea îi agrava mai mult trădarea. Dar ea se amăgea dacă credea că putea să scape de Pierre, era capabil să vină să bată la ușa ei în mijlocul nopții.

– Spui „să-i fie de bine” pentru că tu nu te gândești niciodată serios la viitor.

– Oh! exclamă Xavière. Oricum, nu poate fi nimic între mine și Labrousse.

Își înfipse mâinile în păr, dezvelindu-și tâmplele golașe; o patimă de ură și de suferință îi umfla fața, în locul unde gura se întredeschidea într-un rânjet asemănător unei răni într-un fruct prea copt; prin rana deschisă, strălucea în soare o pulpă secretă și veninoasă. Nu se putea ajunge la nimic. Xavière îl râvnea pe Pierre numai pentru ea și, pentru că nu putea să-l aibă fără a-l împărți, renunțase la el dintr-o

ranchiună furioasă care o conținea și pe Françoise alături de el.

Françoise tăcu. Xavière îi îngăduia lupta pe care promisese s-o ducă pentru ea; demascată, neputincioasă, gelozia lui Xavière nu-și pierduse nimic din violență; ea nu i-ar fi acordat lui Françoise nici un gest de tandrețe adevărată decât dacă ar fi reușit să-l ia pe Pierre cu trup și suflet.

– D-ra Miquel e chemată la telefon, strigă o voce.

Françoise se sculă.

– Spune că accepți, zise ea pe un ton grăbit.

Xavière îi aruncă o privire rugătoare și scutură din cap. Françoise coborî scara, intră în cabină și apucă receptorul.

– Alo, sunt eu, Françoise, zise ea.

– Așadar, întrebă Pierre, vine sau nu?

– E tot așa, zise Françoise, îi e teamă. Nu reușesc s-o conving. Mi-a părut neliniștită când am prevenit-o că tu ai putea s-o rupi definitiv cu ea.

– Bine, zise Pierre. Nu va pierde nimic.

– Am făcut tot ce am putut, zise Françoise.

– Știu, tu ești într-adevăr drăguță, zise Pierre. Vocea-i era uscată.

Așeză receptorul în furcă. Françoise reveni și se așeză lângă Xavière, care o primi cu un surâs degajat.

– Știi, zise Xavière, niciodată nici o pălărie nu ți-a stat atât de bine ca această canotieră.

Françoise surâse fără convingere.

– O să te las să-mi alegi întotdeauna pălăriile, promise ea.

– Greta te urmărea din ochi cu un aer înciudat oricum. Se îmbolnăvește când vede o altă femeie mai elegantă decât ea.

– Ea are un taier într-adevăr frumos, zise Françoise.

Se simțea aproape ușurată; sorții fuseseră aruncați; refuzându-i cu încăpățănare sprijinul, sfaturile, Xavière o eliberase de dificila sarcină de a-i asigura fericirea. Ochii

ei. făcură împrejurul terasei unde mantourile deschise, taioarele ușoare, pălăriile de paie își făceau primele apariții timide. Și, brusc, o năpădi ca și în alți ani o dorință vie de soare, de verdeață, de plimbări pe coastele dealurilor.

Xavière o privea pe furiș, cu un surâs insinuant.

– Ai văzut-o pe fata aceea la prima ei comuniune? o întrebă ea. Ce tristețe, fetele de vârsta asta cu pieptul lor de ficat de vițel.

Părea că ar fi dorit s-o scoată pe Françoise din gândurile ei dezolante, care nu aveau legătură cu ea; toată persoana ei exprima o seninătate îngrijorată și naivă; Françoise aruncă o privire docilă asupra familiei îmbrăcate de sărbătoare care traversa piața.

– Tu ți-ai făcut vreodată prima ta comuniune? întrebă ea.

– Bineînțeles, zise Xavière. Începu să râdă cu multă însuflețire. Am cerut să mi se brodeze trandafiri de sus până jos pe rochie. Bietul tata a cedat în cele din urmă.

Se opri brusc. Françoise urmări direcția privirii ei și îl zări pe Pierre care închidea ușa unui taxi. Sângele îi năvăli în față. Pierre își uitase promisiunea? Dacă îi vorbea lui Xavière în prezența ei, nu mai putea să se prefacă în legătură cu secretul rușinoasei sale descoperiri.

– Salut, zise Pierre. Trase un scaun și se așeză cu plăcere. Se pare că nu erai liberă nici în seara asta, i se adresă el lui Xavière.

Xavière continua să-l fixeze cu un aer meduzat.

– M-am gândit că trebuie să exorcizez soarta care se îndârjea împotriva întâlnirii noastre. Pierre avu un surâs foarte amabil. De ce mă ocolești de trei zile?

Françoise se ridică; nu voia ca Pierre să se confrunte cu Xavière în prezența ei și se simțea sub politețea ei o decizie implacabilă.

– Eu cred că ar fi mai bine să vă explicați fără mine, zise ea.

Xavière o apucă de braț.

– Nu, rămâi, zise ea cu o voce stinsă.

– Lasă-mă, zise Françoise încet. Ce are Pierre să-ți spună nu mă privește.

– Rămâi sau plec și eu, zise Xavière printre dinți.

– Rămâi deci, zise Pierre nerăbdător. Vezi că e gata să facă o criză de isterie.

Se întoarse spre Xavière. Nu avea nici o urmă de blândețe pe fața lui.

– Aș vrea să știu de ce te îngrozesc atât de tare?

Françoise se reasează și Xavière îi lăsă brațul; își înghiți saliva și părea că-și reia întreaga demnitate.

– Nu mă îngrozești, ripostă ea.

– Așa s-ar spune, zise Pierre.

O privi pe Xavière în ochi. De altfel, eu pot să-ți explic de ce.

– Atunci de ce mă mai întrebi? se miră Xavière.

– Mi-ar fi plăcut s-o aud din gura ta, zise Pierre. Făcu o pauză puțin teatrală și rosti fără s-o părasească din ochi; ți-e teamă să nu citesc în inima ta și să spun cu voce tare ceea ce văd.

Fața lui Xavière se crispă:

– Știi că ai capul plin de gânduri josnice; mă îngrozesc și nu vreau să le cunosc, zise ea cu dezgust.

– Nu e vina mea dacă gândurile tale inspiră indecență, zise Pierre. Iar eu am venit într-adins pentru a ți le expune.

Făcu o pauză. Acum că o ținea în puterea lui pe Xavière părea calm și aproape amuzat la ideea de a conduce scena după placul lui. Vocea, surâsurile, pauzele, totul era atât de grijuliu calculat că Françoise avu o rază de speranță. Încea poate să facă din Xavière prada lui, iar dacă el reușea fără efort, poate c-o va scuti de adevărurile prea dure, poate că se va lăsa convins să n-o rupă definitiv cu ea.

– Se pare că nu mai vrei să mă vezi, reluă el. O să-ți fac, fără îndoială, plăcerea să-ți spun că nici eu nu mai am chef să continui legătura noastră. Numai că eu n-am

obiceiul să-i părăsesc pe oameni fără să le spun și motivele.

Brusc, precara demnitate a lui Xavière se prăbuși; ochii holbați, gura întredeschisă nu mai exprimau decât o confuzie neîncrezătoare. Era imposibil ca sinceritatea acestei neliniști să nu-l fi atins pe Pierre.

– Dar ce ți-am făcut? întrebă Xavière.

– Nu mi-ai făcut nimic, zise Pierre. De altfel, nu-mi datorezi nimic, nu mi-am recunoscut niciodată vreun drept asupra ta. Arboră un aer aspru și detașat. Nu, simplu, am înțeles cine ești în cele din urmă și atunci această poveste a încetat să mă mai intereseze.

Xavière privi în jurul ei ca și cum ar fi căutat ajutor; mâinile-i erau crispate, părea să dorească pătimaș să lupte, să se apere, dar fără îndoială nu găsea nici o frază care să nu i se pară plină de capcane. Françoise ar fi voit să-i sufle rolul; era sigură acum că Pierre nu ținea să taie toate punțile în urma lui, spera ca duritatea lui chiar avea să scoată de la Xavière accentele care până la urmă să-l moaie.

– E din pricina acelor întâlniri ratate? zise, în sfârșit Xavière cu o voce lamentabilă.

– E din pricina motivelor care te-au făcut să le ratezi, îi răspunse Pierre. El așteptă o clipă; Xavière nu adăugă nimic. Ți-e rușine de tine însăși, reluă el.

Xavière tresări pe scaun.

– Mie nu mi-e rușine. Numai că eram sigură că ești furios pe mine. Ești întotdeauna furios când mă întâlnești cu Gerbert și cum m-am îmbătat cu el... Ridică din umeri cu un aer disprețuitor.

– Mi s-ar părea normal să fii prietenă cu Gerbert, sau chiar să-l iubești, zise Pierre. N-ai fi putut face o alegere mai bună. De data aceasta, mânia care creștea în vocea lui nu era măsurată. Numai că tu ești incapabilă de un sentiment curat; tu n-ai văzut niciodată în el decât un instrument destinat să-ți calmeze orgoliul, să-ți potolească furiile. Opri cu un gest protestele lui Xavière. Ai mărturisit singură că atunci când ai avut cu el povestea ta romantică, a fost din

gelozie, și nu pentru ochii lui frumoși l-ai adus la tine în noaptea aceea.

— Eram sigură că gândești așa, zise Xavière. Eram sigură. Strânse din dinți și două lacrimi de necaz i se prelinseră pe obraji.

— Pentru că știi că ăsta-i adevărul, zise Pierre. Vreau să-ți spun eu ce s-a întâmplat. Când te-am obligat să recunoști gelozia ta infernală, ai tremurat de furie; ești în stare de orice josnicie, cu condiția să rămână în umbră; erai uimită că toată cochetăria ta nu fusese în stare să-mi ascundă secretele sufletului tău mic. Ceea ce ceri tu de la oameni, este o admirație ipocrită, întreg adevărul pe tine te ofensează.

Françoise îl privi cu teamă, ar fi vrut să-l oprească; părea depășit de propriile lui cuvinte și își pierdea calmul, duritatea feței sale nu mai era judecată!

— Ești prea nedrept, zise Xavière. Am încetat imediat să te mai urăsc!

— Ba nu, zise Pierre. Ar trebui să fii naiv ca s-o cred. N-ai încetat niciodată; numai că pentru a te dăruii în totalitate unei uri ar trebui să fii mai puțin lipsită de vlagă decât ești; e obositor să urăști, trebuie să-ți acorzi un repaus. Erai liniștită, știai că imediat ce-ți venea bine puteai să-ți regăsești toată ura, atunci ai lăsat-o de o parte câteva ore, pentru că aveai chef să te sărute cineva.

Fața lui Xavière se convulsiona.

— Eu n-am avut nici un chef să mă săruți tu, zise ea dintr-o izbucnire.

— E posibil, zise Pierre. Surăse, scrâșnind din dinți. Dar tu aveai nevoie să fii sărutată și eu eram la îndemână. El o măsură din cap până-n picioare și zise cu o voce vulgară: Observă că nu m-am plâns, e plăcut să te sărute cineva, mi-a plăcut și mie și ție.

Xavière își trase sufletul, privindu-l pe Pierre cu o oroare atât de pură că părea aproape potolită, dar lacrimile tăcute dezmințeau calmul isteric al trăsăturilor ei.

– Ce josnic e ceea ce spui, murmură ea.

– Ce e josnic, reluă Pierre cu violență dacă nu purtarea ta? Toate legăturile tale cu mine n-au fost decât gelozie, orgoliu, perfidie. N-ai avut odihnă până nu m-ai văzut la picioarele tale; nu ai nici un sentiment de prietenie pentru mine și în exclusivismul tău infantil, ai încercat, de ciudă, să mă învrăjbești cu Gerbert, în sfârșit, ai fost atât de geloasă pe Françoise, încât erai pe punctul de a compromite prietenia voastră; când te-am rugat să faci un efort pentru a construi împreună cu noi niște raporturi umane, fără egoism și fără capriciu, n-ai putut decât să mă urăști. Și, într-un sfârșit, cu inima plină de această dușmănie, ai căzut în brațele mele pentru că aveai nevoie de mângâieri.

– Minți, zise Xavière. Inventezi totul.

– De ce m-ai sărutat? zise Pierre. Nu pentru a-mi face plăcere, asta ar presupune o generozitate pe care nimeni n-a văzut-o vreodată la tine, măcar o umbră, și, de altfel, nu-ți cerusem atât de mult.

– Ah! cât regret acele sărutări, zise Xavière cu dinții strânși!

– Îmi închipui, zise Pierre cu un surâs veninos. Numai că n-ai știut să le refuzi, pentru că nu știi niciodată să-ți refuzi ceva. Voi ai să mă urăști, în acea noapte, dar dragostea mea ți-era prețioasă. Ridică din umeri. Și când te gândești că eram gata să iau această incoerență drept complexitate sufletească!

– Am vrut să fiu politicoasă cu tine, zise Xavière.

Încerca să fie jignitoare, dar nu-și mai putea controla vocea care tremura de suspine. Françoise ar fi vrut să oprească execuția; era destul, Xavière nu mai putea să ridice capul înaintea lui Pierre. Dar Pierre era încăpățânat, avea să meargă până la capăt.

– Ai împins prea departe politețea, zise el. Adevărul este că ai fost de o cochetărie fără scrupule; legăturile noastre continuau să-ți placă, atunci te-ai gândit să le păstrezi intacte și te-ai apucat să mă urăști pe furiș. Eu te cunosc

bine, nu ești capabilă de o manevră concertată, tu te-ai înșelat singură cu prefăcătoria ta.

Xavière chicoti.

– Ce fragile sunt construcțiile tale fără temei. N-am fost atât de pasionată cum spui tu în noaptea aceea și, pe de altă parte, nu te-am urât. Se uită la Pierre cu mai multă siguranță, probabil că începuse să creadă că afirmațiile lui nu se sprijineau pe nici un fapt. Tu inventezi că te urăsc, pentru că tu alegi întotdeauna interpretarea cea mai neplăcută.

– Eu nu vorbesc fără temei, zise Pierre, pe un ton amenințător. Eu știu ce spun. Tu mă urăști fără să ai curajul s-o faci în prezența mea; din clipa în care te-ai despărțit de mine, de furie împotriva slăbiciunii tale, ai căutat imediat o revanșă, dar nu erai încă în stare, în lașitatea ta, decât de o revanșă secretă.

– Ce vrei să spui? zise Xavière.

– Le-ai combinat bine. Eu aș fi continuat să te ador fără bănuială, tu ai fi acceptat omagiile mele continuând să mă batjocorești, e într-adevăr genul tău de triumf cu care tu poți să te delectezi. Nenorocirea e că ești prea neputincioasă pentru a realiza o perfectă manevră mincinoasă, te credeai dibace, însă dibăciile tale sunt cusute cu sfoară groasă, se citește în tine ca într-o carte, nu știi să-ți iei precauțiunile elementare pentru a-ți ascunde trădările.

O teroare abjectă se răspândește pe chipul lui Xavière.

– Nu înțeleg, zise ea.

– Nu înțelegi? o întrebă Pierre.

Se făcu tăcere. Françoise îi aruncă o privire imploratoare, însă el n-avea nici un fel de prietenie pentru ea în acel moment; chiar dacă își amintea de promisiunea lui, el n-ar fi ezitat s-o calce în picioare cu bună știință.

– Vrei să mă faci să cred că l-ai adus, pe Gerbert la tine din întâmplare? zise Pierre. Tu l-ai îmbătat intenționat, pentru că tu te-ai hotărât cu sânge rece să te culei cu el pentru a te răzbuna pe mine.

– Ah! iată deci! zise Xavière. Iată într-adevăr josniciile pe care poți să ți le imaginezi!

– Nu te osteni să negi, zise Pierre. Eu nu-mi imaginez nimic, eu știu.

Xavière îl privea cu un aer viclean și triumfător de nebună.

– Îndrăznești să pretinzi că Gerbert a inventat aceste murdării?

Din nou Françoise îi adresă lui Pierre în tăcere un apel disperat; el nu putea s-o copleșească pe Xavière cu atâta duritate, el nu putea să trădeze încrederea naivă a lui Gerbert. Pierre ezita.

– Firește, Gerbert nu mi-a spus nimic, zise el, în sfârșit.

– Atunci? zise Xavière. Vezi...

– Dar eu am ochi și urechi, zise Pierre.. Și n-am pierdut ocazia. E ușor să privești prin gaura cheii.

– Tu... Xavière duse mâna la gât, gâtul i se umflă, gata să se sufocă. N-ai făcut asta? zise ea.

– Nu! Trebuia să mă fi jenat! zise Pierre, rânjind. Dar cu cineva de speța ta, toate procedeele sunt permise.

Xavière privi la Pierre, apoi la Françoise într-un delir de mânie neputincioasă; gâfâia. Françoise căută în zadar un cuvânt, un gest, ei îi era teamă că Xavière să nu înceapă să arunce sau să spargă paharele în fața oamenilor.

– Te-am văzut, zise Pierre.

– Oh! ajunge, zise Françoise. Taci.

Xavière se ridicase. Își duse mâinile la tâmpile, lacrimile-i curgeau pe față. Se repezi spre ea.

– Vreau s-o însoțesc, zise Françoise.

– Dacă vrei, zise Pierre.

Se dădu înapoi cu amabilitate și își scoase pipa din buzunar. Françoise traversă piața fugind. Xavière mergea cu pași repezi, cu corpul încordat, cu capul ridicat spre cer. Françoise o ajunse din urmă și ele urcară în liniște o bucată din strada Rennes. Xavière se întoarse brusc spre Françoise.

– Lasă-mă, zise ea cu o voce înăbușită.

- Nu, zise Françoise. Nu te părăsesc.
- Vreau să mă duc acasă, zise Xavière.
- Intru cu tine, zise Françoise. Făcu semn unui taxi.

Urcă, zise ea cu hotărâre.

Xavière o ascultă. Sprijini capul de perne, uitându-se în plafon; un rânjet îi ridică buza superioară.

- Acestui om îi voi juca o farsă, zise ea.

Françoise îi atinse brațul.

- Xavière, murmură ea.

Xavière tremura și se retrăsese, tresărind.

- Nu mă atinge, zise ea cu violență.

O fixă pe Françoise cu un aer speriat ca și cum un nou gând o traversa.

- Tu știai, zise ea. Tu știai totul.

Françoise nu-i răspunse. Taxiul se opri, plăti cursa și urcă în grabă în urma lui Xavière. Xavière lăsa ușa camerei întredeschisă, se duse spre chiuveță, cu ochii umflați, cu părul despletit, cu obrajii plini de pete trandafirii; părea posedată de un demon furios ale cărui tresăriri îi răneau trupul fragil.

- Așadar, în timpul acestor zile m-ai lăsat să-ți vorbesc deși știai că mințeam! zise ea.

- Nu e vina mea dacă Pierre mi-a spus, eu n-am vrut să țin seama, zise Françoise.

- Cum ați putut să râdeți de mine! zise Xavière.

- Xavière! Eu niciodată nu m-am gândit să râd, zise Françoise, făcând un pas spre ea.

- Nu te apropia, zise Xavière într-un strigăt. Nu vreau să vă mai văd. Vreau să plec pentru totdeauna.

- Calmează-te, zise Françoise. Totul e stupid. Nu s-a întâmplat nimic între noi; în aceste povești ale lui Labrousse nu sunt amestecată în nici un fel.

Xavière apucă un șervet și trase de franjuri cu violență.

- Am acceptat banii tăi, zise ea, m-am lăsat întreținută de tine! Îți dai seama.

– Delirezi, zise Françoise. Voi reveni să te văd când vei fi mai calmă.

Xavière lăsa șervetul.

– Da, zise ea, pleacă.

Ea se îndreptă spre divan și se aruncă cât era de lungă pe el, suspinând.

Françoise ezită, apoi ieși încet din cameră închizând ușa și urcând la ea. Nu era prea neliniștită; Xavière era mai mult slabă decât orgolioasă, n-avea curajul absurd să-și ruineze viața reîntorcându-se la Rouen. Sigur era însă că ea n-avea s-o ierte pe Françoise pentru indiscutabila superioritate pe care o dobândise asupra ei; n-ar fi decât un reproș în plus, după atâtea altele. Françoise își scoase pălăria și se uită în oglindă. Nu mai avea nici măcar puterea să se simtă copleșită, nu mai regreta o prietenie imposibilă, nu mai păstra în ea nici o ranchiună împotriva lui Pierre. Tot ce-i mai rămăsese era să încerce să mai salveze răbdătoare, cu tristețe sărmănele resturi ale unei vieți de care fusese atât de mândră: s-o convingă pe Xavière să rămână la Paris, să se străduiască să câștige încrederea lui Pierre. Își adresa propriei imagini un surâs ușor. După toți acești ani de exigențe, de seninătate triumfătoare și de dorință imperioasă de fericire, urma să devină, ca atâtea altele, o femeie resemnată?

Capitolul VII

Françoise strivi în farfurioară mukul țigării.

– Ai avut curaj să lucrezi pe căldura asta?

– Nu m-a stingherit, zise Pierre. Ce faci în după amiaza asta?

Stăteau pe terasa alăturată cabinei lui Pierre, unde lua-seră prânzul. Sub ei, mica piață a teatrului părea împovărată de greutatea cerului albastru.

– Mă duc la Ursuline, cu Xavière. La un festival Charlot. Pierre își împinse buza înainte.

– Tot n-ai părăsit-o, constată el.

– E atât de epuizată, zise Françoise.

Xavière nu se reîntorsese la Rouen, dar cu toate că Françoise se ocupa mai mult de ea și ea îl vedea adesea pe Gerbert, de o lună se târa ca un corp fără suflet, fără să bage de seamă la strălucirea verii.

– Voi veni să te iau la ora șase, zise Françoise. E bine?

– Perfect, zise Pierre, și adăugă, cu un surâs forțat: petrecere bună.

Françoise îi întoarse surâsul, dar când părăsi camera, toată superficiala ei veselie se risipea. Când rămânea

singură, inima se umplea de tristețe. Sigur, Pierre nu-i reproșase nici măcar în gând că o păstrase pe Xavière lângă ea, dar nimic nu-l putea împiedica să nu-i apară de acum înainte plină de o prezență detestată; prin ea, Pierre o zărea mereu, prin transparență, pe Xavière.

Orologiul de la intersecția Vavin marcă ora două și jumătate. Françoise grăbi pasul; o zări pe Xavière așezată pe terasa Dômului într-o bluză de un alb strălucitor; părul îi scânteia. Văzută de departe, părea strălucitoare. Dar fața-i era mohorâtă și privirea stinsă.

- Am întârziat, zise Françoise.
- De abia am sosit și eu, zise Xavière.
- Cum te simți?
- E cald, zise Xavière cu un oftat.

Françoise se așeză lângă ea. Surprinsă, adulmecă în amestecul de parfum de tutun și de ceai care plutea întotdeauna în jurul lui Xavière, un ciudat miros de spital.

- Ai dormit bine în noaptea asta? zise Françoise.
- N-am dansat, eram prea vlăguită, îi povesti Xavière, făcând o grimasă; pe Gerbert îl dureau capul.

Vorbea cu plăcere despre Gerbert, însă Françoise nu se lăsa păcălită; nu din prietenie Xavière îi făcea adesea confidențe, ci pentru a refuza orice solidaritate cu Gerbert. Ea ținea probabil la el foarte tare din punct de vedere fizic și-și lua cu plăcere revanșa, judecându-l în schimb cu severitate.

- Eu am făcut o plimbare lungă cu Labrousse, zise Françoise. Pe malurile Senei a fost o noapte somptuoasă. Se opri. Xavière nici măcar nu se prefăcea interesată, privea în gol, cu un aer obosit.

- Trebuie să plecăm dacă vrem să ajungem la cinema, zise Françoise.

- Da, zise Xavière.

Se ridică și o luă de braț pe Françoise. A fost un gest mașinal, nu părea să simtă nici o prezență lângă ea. Françoise își aranjă pasul după al ei. În clipa aceea, pe o căldură infernală, în cabina lui, Pierre lucra. Ar fi putut și

ea să se închidă în liniște în camera ei și să scrie; altădată, n-ar fi ezitat să folosească din plin aceste ore libere; teatrul era închis, dispunea de timp și nu știa cum să-l irosească. Și nu pentru că s-ar fi simțit în vacanță, ci pentru că pierduse în totalitate sensul disciplinei de odinioară.

– Mai ai chef să mergi la cinema? întrebă ea.

– Nu știu, zise Xavière. Cred că mi-ar place mai bine să mă plimb.

Françoise dădu înapoi speriată înaintea acestui deșert de plictiseală jilavă pe care-l simți brusc sub pașii ei; trebuia deci să traverseze fără ajutor această mare întindere de timp! Xavière n-avea chef de vorbă, dar prezența ei nu-ți permitea să te bucuri de o veritabilă tăcere în care te putea întreține cu tine însăși.

– Ei bine, să ne plimbăm, zise Françoise.

Asfaltul trotuarului mirosea a gudron, se lilea de picioare, luată pe nepregătite de aceste prime valuri de căldură violentă, Françoise se simțea preschimbată într-o masă searbădă și pufoasă.

– Tot mai ești obosită? o întrebă ea cu o voce plină de afecțiune.

– Eu sunt mereu obosită, zise Xavière. Am îmbătrânit! Îi aruncă lui Françoise o privire adormită. Scuză-mă, nu sunt o companie prea veselă.

– Ce ridicolă ești! Știi bine că sunt întotdeauna mulțumită când sunt cu tine, zise Françoise.

Xavière nu răspunse surâsului ei, se închisese în ea. Niciodată Françoise nu va reuși s-o facă să înțeleagă că nu-i cerea să desfășoare pentru ea grațiile trupului, nici seducțiile sufletului ei, o ruga doar s-o lase să participe la viața ei. De-a lungul unei luni întregi, încercase cu perseverență să se apropie de ea, dar Xavière se încăpățâna să rămână o străină, a cărei prezență refuzată o însoțea pe Françoise ca o umbră amenințătoare. Existau momente când se dăruia în întregime lui Xavière, dar adesea retrăia neliniștită această dualitate pe care un surâs maniac îl descoperise într-o seară. Singurul

mijloc de a distruge acea realitate scandaloasă, ar fi fost să se lase topită cu Xavière într-o unică prietenie; de-a lungul ultimelor săptămâni, Françoise simțise această nevoie din ce în ce mai imperios. Dar Xavière nu se putea topi niciodată.

Un cântec plin de suspine, în densitatea arzătoare a aerului; la colțul unei străzi pustii, un om așezat pe un pliant ținea un fierăstrău între genunchi; în geamătul uneltei, vocea sa amesteca cuvinte plângătoare:

*Bate ploaia pe drum
Iar eu în noapte ascult
Cu inima-mi cernită
Zgomotul pașilor tăi.*

Françoise o strânse de braț pe Xavière; muzica jalnică în singurătatea toridă i se părea chiar imaginea inimii ei. Brațul rămase lângă al ei, abandonat și insensibil; chiar prin acest frumos trup tangibil, nu putea s-o atingă pe Xavière. Françoise ar fi vrut să se așeze pe marginea trotuarului și să nu se mai miște.

– Dacă am merge noi undeva, propuse ea. E prea cald pentru plimbare. Nu mai avea putere să rătăcească la întâmplare sub cerul uniform.

– Oh! da! Aș vrea să mă așez, zise Xavière. Dar unde mergem?

– Vrei să ne mai ducem la cafeneaua maură unde am mai fost odată? E foarte aproape de aici.

– Să mergem, zise Xavière.

Dădură colțul străzii; era mult mai reconfortant să mergi spre un țel.

– A fost prima oară când am petrecut împreună o zi frumoasă, zise Françoise. Ți aduci aminte?

– A fost demult, zise Xavière. Ce tânără eram atunci!

– Nu e decât un an, zise Françoise.

Și ea simțise că îmbătrânise după iarna trecută. Pe atunci, trăia fără să-și facă probleme, lumea în jurul ei era

largă și bogată și ea îi aparținea; îl iubea pe Pierre și Pierre o iubea, își oferea uneori chiar luxul de a găsi fericirea ei cam monotonă. Împinse ușa și recunoscă tapiteria de lână, platurile de aramă, becurile multicolore; locul nu se schimbă. Dansatoarea și muzicanții erau așezați la locurile lor în nișa din fund și vorbeau între ei.

– Ce trist e, constată Xavière.

– Din cauză că e prea devreme, fără îndoială, se va umple, zise Françoise. Vrei să mergem în altă parte?

– Oh, nu, rămânem aici, hotărî Xavière.

Se așezară în același loc ca odinioară, pe pernele aspre și comandară un ceai de mentă. Din nou, instalându-se lângă Xavière, Françoise respiră mirosul neobișnuit care o intrigase la *Dôme*.

– Cu ce ți-ai spălat părul astăzi? întrebă ea.

Xavière își mângâie cu degetele o buclă mătăsoasă.

– Nu mi-am spălat părul, zise ea mirată.

– Se simte un miros de farmacie, zise Françoise.

Xavière surâse șiret, dar își reprimă repede surâsul.

– Nici nu m-am atins de el, repetă ea.

Chipul i se întunecă, își aprinse o țigară cu un aer puțin fatal. Françoise puse mâna ușor pe brațul său.

– Ce abătută ești, zise ea. Nu pot să te las așa!

– Ce să fac? zise Xavière. N-am o fire veselă.

– Dar nici nu faci nici un efort, de ce n-ai luat cărțile pe care le-am pregătit pentru tine?

– Nu pot să citesc într-o dispoziție sinistră, zise Xavière.

– De ce nu lucrezi cu Gerbert? E cel mai bun remediu, puteți monta o scenă bună.

Xavière ridică din umeri.

– Nu se poate lucra cu Gerbert! El joacă pe cont propriu, nu este capabil să-ți arate nimic, parcă ai lucra cu un perete. Și adăugă pe un ton tăios: Și apoi mie nu-mi place ce face el, e meschin.

– Ești nedreaptă, zise Françoise. Îi lipsește temperamentul, dar e inteligent și sensibil.

– Asta nu-i suficient, zise Xavière. Chipul i se crispă. Urăsc mediocritatea, zise ea cu furie.

– E tânăr, n-are prea multă experiență. Dar cred că el va face ceva, zise Françoise.

Xavière scutură din cap.

– Dacă era nepriceput, ar mai fi fost o speranță dar el e șters. El este capabil doar să reproducă corect ceea ce îi spune Labrousse.

Xavière avea destule reproșuri de făcut lui Gerbert, însă cel mai aspru era fără îndoială reproșul privind admirația lui pentru Labrousse. Gerbert pretindea că ea n-ar fi fost niciodată atât de arțăgoasă cu el dacă nu s-ar fi întâlnit cu Pierre sau chiar cu Françoise.

– E păcat, zise Françoise. Ți s-ar schimba existența dacă ai lucra puțin.

O privea pe Xavière plictisită. Nu vedea într-adevăr ce s-ar putea face pentru ea. Brusc recunoscuse mirosul care emana de la Xavière.

– Miroși a eter, zise ea, surprinsă.

Xavière întoarse capul, fără să răspundă.

– Ce faci cu eterul? zise Françoise.

– Nimic, zise Xavière.

– Și totuși?

– Am respirat puțin, zise Xavière. E agreabil.

– Este prima oară când faci asta sau ți s-a mai întâmplat?

– Oh! mi se întâmplă câteodată, zise Xavière, cu o indispoziție studiată.

Françoise avu impresia că nu prea se supăraseră văzându-și secretul descoperit.

– Fii atentă, zise Françoise. O să ajungi să te abrutizezi sau să te distrugi!

– Ce am de pierdut? zise Xavière.

– De ce-o faci?

– Nu mai pot să mă îmbăt, mă îmbolnăvește, zise Xavière.

– O să te îmbolnăvești mai tare, zise Françoise.

– Gândește-te, zise Xavière. N-ai decât să apropii puțină

vată de nas și câteva ore nu mai simți că trăiești.

Françoise îi luă mâna.

– Ești atât de nefericită? o întrebă ea. Ce nu merge? Spune-mi?

Ea știa de ce suferă Xavière, însă nu putea s-o facă să mărturisească așa pe nepusă masă.

– În afară de lucru, te înțelegi bine cu Gerbert? reluă ea.

Îi pândea răspunsul cu un interes care nu-i era inspirat numai de grija pentru Xavière.

– Oh! Gerbert! da. Xavière ridică din umeri. El nu contează prea mult, știi.

– Ții totuși la el, zise Françoise.

– Eu țin întotdeauna la ce-mi aparține, zise Xavière. Și adăugă pe un ton sălbatic: e liniștitor să ai pe cineva numai pentru tine. Vocea ei slăbi: dar, în definitiv, nu e decât un obiect plăcut în existența mea, nimic mai mult.

Françoise îngheță, se simți insultată personal de accentul disprețuitor al lui Xavière.

– Deci nu din pricina lui ești tristă?

– Nu, zise Xavière.

Avea aerul atât de dezarmat și implorator că scurta ostilitate a lui Françoise se risipi.

– Nu e și vina mea? întrebă ea. Tu ești mulțumită de prietenia noastră?

– Oh! da, zise Xavière. Schiță un surâs amabil care se stinse imediat. Brusc chipul i se însufleși. Mă plictisesc, zise ea, pătimașă. Mă plictisesc la un mod dezgustător.

Françoise nu-i răspunse; absența lui Pierre provoca un astfel de vid în existența lui Xavière, ar fi trebuit să i-l redea, dar Françoise se temea că nu e posibil; își bău paharul de ceai; cafeneaua se mai umpluse și muzicanții suflară în flautele lor fonfăitoare, dansatoarea înaintă în mijlocul sălii și un freamăt îi străbătu tot trupul.

– Ce șolduri mari are, zise Xavière cu dezgust, s-a îngrășat.

– Întotdeauna a fost grasă, zise Françoise.

– E posibil, o aprobă Xavière. Ce puțin îmi trebuia

altădată ca să mă uluiască. Privirea sa făcu înconjurul pereților. M-am schimbat mult.

– De fapt, totul este o imitație, zise Françoise. Acum ție nu-ți mai place decât ceea ce este într-adevăr frumos, așa că n-ai ce regreta.

– Nu, zise Xavière. Acum nimic nu mă mai înduioșează! Bătu din pleoape și spuse în șoaptă: sunt istovită.

– Îți place să te gândești la asta, zise Françoise agasată, dar nu sunt decât vorbe; tu nu ești istovită, tu ești, simplu, morocănoasă.

Xavière o privi cu un aer răutăcios.

– Nu mai ești stăpână pe tine, zise Françoise amabilă. Așa nu mai poți continua. Ascultă: mai întâi trebuie să-mi promiți că nu mai iei eter.

– Dar tu nu-ți dai seama, zise Xavière, zilele astea îngrozitoare care nu se mai sfârșesc.

– E grav să știi. Te distrugi de tot, dacă nu încetezi.

– Nimeni nu va pierde mare lucru, zise Xavière.

– Eu, în orice caz, zise Françoise cu tandrețe.

– Oh! făcu Xavière, cu un aer neîncrezător.

– Ce vrei să spui? zise Françoise.

– Nu cred că mai ții atât de mult la mine, zise Xavière.

Françoise fu neplăcut surprinsă. Adesea, Xavière nu părea atinsă de dragostea ei, dar cel puțin nu păruse niciodată că ar pune-o la îndoială.

– Cum! zise Françoise. Știi foarte bine cât de mult am ținut la tine dintotdeauna.

– Altădată, da, gândeai de bine despre mine, zise Xavière.

– Și de ce mai puțin acum?

– E o impresie, zise Xavière cu o voce moale.

– Totuși, niciodată noi nu ne-am văzut atât de des, niciodată n-am stabilit o intimitate mai profundă cu tine, zise Françoise.

– Pentru că ți-e milă de mine, zise Xavière. Schiță un râs dureros. Iată unde am ajuns, eu! Eu sunt cineva de care ți-e milă!

– Dar e fals, o contrazise Françoise. Cine ți-a băgat asta în cap?

Xavière se uita cu un aer încăpățânat la scrumul țigării.

– Explică-te, zise Françoise. Să nu afirmi asemenea lucruri fără temeii.

Xavière ezită și din nou Françoise simți neplăcuta impresie, dincolo de reținerile și tăcerile ei, că Xavière era aceea care condusesse după bunul ei plăc această conversație.

– Mi s-ar părea firesc să fii dezgustată de mine, zise Xavière. Ai destule motive să mă disprețuiești.

– Mereu aceeași veche poveste, zise Françoise. Doar ne-am explicat odată! Am înțeles că tu n-ai vrut să-mi dezvălui imediat legăturile tale cu Gerbert și ai fost de acord că, în locul meu, și tu ai fi tăcut.

– Da, zise Xavière.

Françoise o știa, cu ea, nici o explicație nu era definitivă. Xavière se mai trezea noaptea furioasă, aducându-și aminte cu ce plăcere Françoise o înșelase trei zile la rând.

– Labrousse și tu gândiți în același fel lucrurile, reluă Xavière. Și el își face despre mine o idee atât de josnică.

– Asta nu-l privește decât pe el, zise Françoise.

Aceste cuvinte o costară un efort, era un fel de renegare a lui Pierre și totuși ele nu exprimau decât adevărul, ea refuzase în mod absolut să-i ia partea.

– Mă crezi prea influențabilă, zise ea. De altfel, el nu-mi vorbește aproape niciodată de tine.

– Cât mă urăște, zise Xavière cu tristețe.

Se făcu tăcere.

– Și tu? Nu-i așa că și tu îl urăști? zise Françoise.

Inima ei se strânse; toată această discuție n-avea alt scop decât de a-i sugera ei această chestiune, începând să întrevadă spre ce final se îndreaptă conversația lor.

– Eu? zise Xavière. Îi aruncă lui Françoise o privire rugătoare. Eu nu îl urăsc, zise ea.

– El e convins de contrariul, zise Françoise. Supusă dorinței lui Xavière, ea continuă: atunci ai accepta să-l revezi?

Xavière ridică din umeri.

– N-are el chef de mine!

– Nu știu, zise Françoise. Dacă ar ști că tu îl regreți, poate s-ar schimba lucrurile.

– Firește, eu îl regret, zise Xavière încet. Și adăugă cu o dezinvoltură stângace: știi doar și tu că Labrousse nu este cineva pe care poți să încetezi să-l mai vezi fără să regreți.

Françoise privi o clipă chipul ei blazat de unde adiau mirosuri farmaceutice; acest orgoliu pe care Xavière îl păstra în disperarea ei era atât de jalnic încât Françoise spuse aproape fără voia ei:

– Voi putea, probabil, să încerc să-i vorbesc.

– Oh! asta nu va folosi la nimic, zise Xavière.

– Nu e chiar atât de sigur, zise Françoise.

Era clar, hotărârea fusese luată de ea însăși și Françoise știa că de acum ea n-o va mai putea împiedica să se pună în practică. Pierre ar asculta-o cu o expresie mohorâtă, i-ar răspunde aspru și frazele lui ofensatoare i-ar descoperi lui însăși întinderea ostilității lui împotriva ei. Îi sărută capul, deznădăjduită.

– Ce-i vei spune? întrebă Xavière cu o voce insinuantă.

– Că am vorbit despre el, zise Françoise. Că tu nu ți-ai manifestat nici un fel de ură, dimpotrivă. Că din partea ta, dacă el și-ar uita supărarea, tu vei fi fericită să-i regăsești prietenia.

Ea fixă vag tapetul bălțat. Pierre se prefăcuse că se dezinteresează de Xavière, dar, când ea îi pronunță numele, îl simțea la pândă, o văzuse odată trecând pe strada Delambre și Françoise văzuse în ochii lui o dorință înfrigurată de a alerga după ea. Poate că ar accepta să o revadă ca s-o tortureze mai de aproape, poate va fi recucerit de ea. Dar nici potolirea ranchiunei, nici reînvierea dragostei lui neliniștite nu-l va apropia de Françoise. Reapropierea ar fi fost posibilă, prin trimiterea lui Xavière înapoi la Rouen și a reînceperii unei vieți noi fără ea.

Xavière scutură din cap.

- Nu merit osteneala, zise ea cu o renunțare dureroasă.
- Eu pot să încerc.

Xavière ridică din umeri, ca și cum și-ar fi declinat întreaga responsabilitate.

- Oh! faci cum crezi, zise ea.

Françoise se înfurie pentru o clipă. Xavière adusese discuția până aici, cu mirosul de eter și fața ei care-ți sfâșia inima, și acum tot ea se retrăgea, cum îi era obiceiul, într-o indiferență trufașă, crușându-și astfel rușinea unui eșec sau o datorie de recunoștință.

- Am să încerc, zise Françoise.

Ea nu mai avea nici o speranță să reușească cu Xavière în această prietenie care, singură, ar fi putut s-o salveze, dar cel puțin făcuse totul ca s-o merite.

- Imediat îi voi vorbi lui Pierre, zise ea.

*

* *

Când Françoise intră în cabina lui Pierre, el stătea încă în fața mesei sale de lucru, cu pipa între dinți, zbârlit și voios.

- Ce studios ești, zise ea. Nu te-ai mișcat deloc?

- Vei vedea, cred că am să fac o treabă bună, zise Pierre; se răsuci pe scaun. Și tu? Ești mulțumită? Ai avut un program plăcut?

- Oh! n-am mai fost la cinema, trebuia să mă aștept. Ne-am târât pe străzi, se făcuse rușinos de cald. Françoise se așează pe o pernă la marginea terasei; aerul se mai răcorise, vârfurile platanilor fremătau ușor. Aș fi mulțumită să fac o călătorie cu Gerbert, sunt sătulă de Paris.

- Vrei să-mi petrec zilele tremurând, zise Pierre. Tu mi-ai trimite în fiecare seară câte o telegramă: „Nu sunt încă moartă”.

Françoise îi surâse. Pierre era mulțumit de ziua sa de

lucru, fața sa era veselă și tandră; el avea momente când puteai crede că nimic nu se schimbase din vara trecută.

– N-ai de ce te teme, spuse Françoise. Este încă prea devreme pentru ascensiuni. Vom merge în Cévennes sau în Cantal.

– Acum n-ai să-ți petreci seara făcând planuri, zise Pierre, cu o vagă teamă în voce.

– Nu-ți fie teamă, o să te cruțăm, zise Françoise. Îi surâse din nou, puțin timidă. Noi amândoi, vom face din nou curând planuri.

– E adevărat, într-o lună, vom pleca și noi, zise Pierre.

– Și până la urmă va trebui să hotărâm unde, zise Françoise.

– Cred că, în orice caz, vom rămâne în Franța, zise Pierre. Trebuie să ne așteptăm la o perioadă de tensiune spre mijlocul lui august, și chiar dacă nu se întâmplă nimic, nu va fi plăcut să ne găsim în acel moment la capătul lumii.

– Am vorbit de Cordes și de Sud, zise Françoise. Și adăugă râzând: Inevitabil, peisajul va fi sărac, dar am vedea o mulțime de orașele, ție îți plac orașele!

Îl privi pe Pierre cu speranță; când vor fi numai ei doi, departe de Paris, probabil că nu-și va mai pierde acest aer prietenos și destins. Cât de grăbită era să-l ducă cu ea pentru multe săptămâni.

– M-ar încânta să mă plimb cu tine în Alpi, în Cordes, la Toulouse, zise Pierre. Și ai să vezi, că voi face cinstiți și câte o ascensiune din când în când.

– Iar eu voi sta fără să bombăn în cafenele atât cât vei vrea tu, zise Françoise râzând.

– Ce vei face cu Xavière? zise Pierre.

– Familia ei vrea foarte mult s-o vadă în vacanță; va merge la Rouen, îi va prii la sănătate.

Françoise întoarse capul; dacă Pierre s-ar fi împăcat cu Xavière, ce ar fi devenit toate aceste proiecte fericite? El ar putea să se întoarcă la pasiunea lui pentru ea și să reînvie trio-ul; va trebui s-o ia cu ei în călătorie. Françoise simți

un nod în gât: niciodată nu-și dorise atât de aprig această lungă intimitate.

– E bolnavă? zise Pierre cu un ton rece.

– E mai degrabă într-o stare proastă, zise Françoise.

Nu trebuia să vorbească; să lase mai degrabă ura lui Pierre să moară încet în indiferență, era oricum aproape de vindecare. Încă o lună și sub cerul sudului acest an febril n-ar mai fi decât o amintire. N-avea decât să nu mai adauge nimic și să schimbe subiectul. Pierre deschisese gura, vorbea despre altceva, dar Françoise îl preveni.

– Nu știi ce a născocit? Ia doze de eter.

– Ingenios, zise Pierre. Cu ce scop?

– E nenorocită, zise Françoise. Nu se putea stăpâni, tremura înaintea pericolului, dar o atrăgea irezistibil, n-a știut niciodată să păstreze o conduită prudentă.

– Săraca de ea, zise Pierre ironic. Ce i-a venit?

Françoise răsucea o batistă în mâinile ei jilave.

– Ai lăsat un gol în viața ei, zise ea pe un ton glumeț, dar care suna fals.

Fața lui Pierre se înăspri.

– Sunt dezolat, zise Pierre. Dar ce vrei să-i fac?

Françoise strânse batista mai tare, rana era încă nevindecată! De la primele cuvinte, Pierre se apăra, ea nu-i mai vorbea unui prieten. Își adună tot curajul.

– Nu te gândești s-o revezi într-o zi?

Pierre îi aruncă o privire rece.

– Ah! zise el, te-a însărcinat să mă cercetezi?

Vocea lui Françoise se înăspri la rândul ei.

– Eu i-am propus, zise ea. Când am înțeles că te regretă foarte tare.

– Văd, zise Pierre. Ți-a sfâșiat inima cu comediile ei eteromane.

Françoise roși. Ea știa că dovedise multă slăbiciune în tragedia lui Xavière și se lăsase manevrată, însă în fața tonului tăios al lui Pierre, se încăpățână.

– E ușor de zis, ripostă ea. Că nu te sinchisești de soarta

lui Xavière, fie, dar faptul că ea a căzut atât de jos este din cauza ta!

– Din cauza mea! zise Pierre. Într-adevăr, știi că ești bine! Se ridică și se înfipse în fața lui Françoise, rânjind: vrei s-o duc în fiecare seară de mână în patul lui Gerbert? Asta îi trebuie pentru ca bietul ei suflet să fie liniștit?

Françoise făcu un efort să se stăpânească, nu câștiga nimic enervându-se.

– Știi bine că i-ai spus, părăsind-o, lucruri atât de crude că și o persoană mai puțin orgolioasă ca ea nu s-ar mai fi ridicat. Numai tu singur poți să le ștergi.

– Scuză-mă, zise Pierre. Nu te-mpiedic să practici iertarea injuriilor, dar eu nu-mi simt nici o vocație de soră de caritate.

Françoise se simți rănită pe viu de acest ton disprețuitor.

– În definitiv, nu e nici o crimă să te culci cu Gerbert, ea e liberă, nu ți-a promis nimic. Ți-a fost greu să înduri, dar știi bine că ți-ai fi luat și tu partea ta, dacă ai fi vrut. Se lăsă în fotoliu. Mi se pare că ranchiuna pe care i-o păstrezi este sexuală și meschină. Tu faci pe tipul căruia îi e ciudă pe o femeie că nu s-a culcat cu el.

Așteptă cu neliniște. Lovitura avusese efect. O sclipire de ură trecu prin ochii lui Pierre.

– M-am supărat pentru că era cochetă și trădătoare; de ce m-a lăsat s-o sărut? De ce toate surâsurile drăgăstoase? De ce a pretins că mă iubește?

– Dar ea era sinceră, ținea la tine, zise Françoise. Amintiri dure îi reveniră deodată în minte. Și, apoi, tu ești acela care i-ai cerut să te iubească, adăugă ea. Știi bine cât a fost de tulburată când ai pronunțat cuvântul pentru prima oară.

– Tu insinuezi că ea m-a iubit? zise Pierre.

Niciodată până acum el n-o privise pe Françoise cu o ostilitate atât de hotărâtă.

– Nu spun asta, zise Françoise. Eu spun doar că a existat ceva forțat în această dragoste, în același sens în care forțezi să înflorească o plantă; îi cereai mereu mai mult, în intimitate, în intensitate.

– Tu reconstruiești ciudat toată istoria, zise Pierre cu un râs răutăcios. Ea a fost aceea care până la urmă s-a arătat atât de exigentă când a trebuit s-o opresc pentru că îmi cerea nimic mai mult decât să te sacrific.

Brusc, chipul lui Françoise se descompuse. Era adevărat, din loialitate față de ea Pierre o pierduse pe Xavière. Îi părea rău acum? Ceea ce făcuse într-un elan atât de spontan, devenea acum un reproș?

– Dacă mă avea numai pentru ea, era pregătită să mă iubească cu pasiune, reluă Pierrè. S-a culcat cu Gerbert pentru a mă pedepsi că nu te-am călcat în picioare; mărturiseste că asta ar fi fost totuși urât. Mă uimește că tu îi iei partea!

– Eu nu-i iau partea, zise Françoise încet. Simți că buzele încep să-i tremure. Cu un singur cuvânt, Pierre trezise în ea dureroase ranchiune; pentru ce se încăpățâna ea să rămână mereu de partea lui Xavière? E atât de nenorocită, murmură ea.

Își presă degetele pe pleoape, pentru că nu voia să plângă, se trezi însă brusc inundată de o disperare fără margini, nu mai vedea nimic limpede, obosise să tot caute drumul cel drept. Tot ceea ce știa, era că îl iubea pe Pierre, și numai pe el.

– Crezi tu că eu sunt atât de fericit? zise Pierre.

Se produse în Françoise o sfâșiere atât de dureroasă că un țipăt urcă pe buze, strângea din dinți, dar lacrimile curgeau. Toată suferința lui Pierre se vărsa în inima ei; nimic nu mai conta pe pământ decât dragostea ei și de o lună de zile de când el avea nevoie de ea, îl lăsase să se zbată singur; era prea târziu ca el să mai dorească ajutorul ei.

– Nu plânge, zise Pierre, nerăbdător. O privea fără simpatie; ea știa bine că după ce se ridicase împotriva lui, ea n-avea dreptul să-i mai impună și lacrimile ei, dar ea nu mai era decât o învălmășeală de durere și remușcări. Te rog, calmează-te, zise Pierre.

Nu mai putea să se calmeze, pentru că-l pierduse, din

vina ei și nu-i va ajunge o viață să-l plângă. Își înfundă fața în mâini. Pierre se plimba în lung și în lat prin cameră, dar ea nu se mai sinchisea de el, pentru că își pierduse tot controlul asupra trupului ei și gândurile îi scăpau, nu mai era decât o veche mașină dereglată.

Deodată, simți mâna lui Pierre pe umărul ei, ridică ochii.

– Tu mă urăști acum, zise ea.

– Ba nu, nu te urăsc, zise el cu un surâs forțat.

Se agăță de mâna lui.

– Știi, zise ea, cu o voce întretăiată, nu sunt atât de prietenă cu Xavière, dar mă simt atât de responsabilă; acum zece luni, era tânără, pasionată, plină de speranță, acum n-a mai rămas decât o umbră.

– La Rouen, de asemenea, era jalnică, vorbea tot timpul de sinucidere, zise Pierre.

– Nu era același lucru, zise Françoise.

Hohoti din nou; era un chin, imediat ce-și amintea fața palidă a lui Xavière, nu se putea hotărî s-o sacrifice, nici măcar pentru fericirea lui Pierre. Un moment, rămase nemișcată cu mâna odihnindu-se pe mâna lui care se odihnea nemișcată pe umărul ei. Pierre o privea. O întrebă, în sfârșit:

– Ce vrei să fac? Fața lui era crispată.

Françoise îi lăsă mâna și își șterse ochii.

– Nu mai vreau nimic, zise ea.

– Ce voiai adineaori? insistă el, stăpânindu-și cu greutate nerăbdarea.

Se ridică, îndreptându-se spre terasă; îi era teamă să-i mai ceară ceva; ceea ce el i-ar acorda cu inimă rea n-ar fi făcut decât să-i despartă și mai mult; ea se întoarse spre el.

– Eu cred că dacă tu ai vrea s-o revezi, ai să-ți regăsești prietenia pentru ea, ea ține, de altfel, atât de mult la tine.

Pierre i-o tăie scurt.

– Bine, o s-o revăd, zise el.

Se rezează de balustradă și Françoise îl urmă. Cu capul lăsat, el contempla platoul sau țopăitul câtorva porumbei. Françoise se uita la ceafa lui rotundă; din nou o sfâșiaseră

remuşcărilor; pe când el se străduia cinstit să-şi găsească liniştea, ea venea să-l arunce în vârtej. Revăzu surâsul bucurios cu care o primise; acum, avea în faţa ei un bărbat plin de amărăciune, pregătindu-se să sufere cu o docilitate revoltată o prietenie cu care el nu era de acord. Ea îi ceruse adesea anumite lucruri lui Pierre, dar, pe când erau foarte uniţi, niciodată ceea ce-şi acordau unul altuia nu putea fi resimţit ca un sacrificiu; de data aceasta, îl pusese pe Pierre în situaţia de a ceda împotriva voinţei lui. Îşi atinse tâmplile. O durea capul şi ochii îi ardeau.

– Ce face ea în seara asta? zise Pierre brusc.

Françoise tresări.

– Nimic, după câte ştiu.

– Ei bine! telefonează-i. Dacă tot e s-o fac, aş prefera să închei această afacere cât mai repede posibil.

Pierre îşi muşca unghia nervos. Françoise se duse la telefon.

– Şi Gerbert?

– Îl vei vedea fără mine.

Françoise formă numărul hotelului, cunoştea această durere ca o bară grea de fier care-o tăia în două; toate chinurile vechi renăşteau. Niciodată Pierre n-a avut cu Xavière o legătură calmă, iar graba lui anunţa viitoarele furtuni.

– Alo! Puteţi s-o chemaţi pe d-ra Pagès? întrebă ea.

– Imediat, rămâneţi la telefon.

Auzi zgomotul tocurilor pe parchet, o rumoare: cineva striga numele lui Xavière pe scară. Inima lui Françoise începu să bată, nervozitatea lui Pierre creştea.

– Alo, spuse vocea neliniştită a lui Xavière. Pierre asculta.

– Sunt eu, Françoise. Eşti liberă în seara asta?

– Da, de ce?

– Labrousse întreabă dacă poate să vină să te vadă.

De partea cealaltă nici un răspuns.

– Alo, repetă Françoise.

– Să vină acum? zise Xavière.

– Te deranjează?

– Nu, nu mă deranjează.

Françoise rămase un moment fără să știe ce să mai spună.

– Atunci ai înțeles, zise ea. El vine imediat.

Puse telefonul în furcă.

– Tu m-ai obligat să fac o gafă, zise Pierre, cu un aer nemulțumit. Ea n-avea nici un chef să mă vadă.

– Eu cred mai degrabă că era emoționată, zise Françoise.

Tăcură, și tăcerea lor dură un timp.

– Mă duc, se hotărî Pierre.

– Vino pe la mine să-mi spui cum s-au petrecut lucrurile, îl rugă Françoise.

– Firește, chiar în noaptea asta, îi promise Pierre. Cred că voi fi la tine devreme.

Françoise se apropie de fereastră, îl privi traversând piața, se așează în fotoliu, unde rămase abătută; i se părea că făcuse o alegere definitivă, și nenorocirea era că ea alesese. Tresări; cineva bătea la ușă.

– Intră, zise ea.

Gerbert intră. Uimită, Françoise îi zări fața proaspătă încadrată de părul negru și lins ca părul unui chinez. Înaintea acestui surâs imaculat, umbrele adunate în inima ei se risipiră. Își aduse brusc aminte că în lume existau lucruri de iubit care nu erau nici Xavière, nici Pierre; existau vârfuri înzăpezite, pini însoriți, hanuri, drumuri, oameni și povești. Și mai erau acești ochi răsători care o fixau cu prietenie.

*

*

*

Françoise deschise ochii și îi închise imediat, apăreau zorile. Era sigură că n-a dormit, auzise ceasul bătând fiecare oră, și totuși i se părea că s-a culcat numai de câteva clipe. Când se întorsese la miezul nopții, după ce elaborase un plan amănunțit cu Gerbert pentru călătoria lor, Pierre nu se întorsese; citise câteva rânduri, apoi stinsesă lumina,

încercând să doarmă. Era firesc ca explicația cu Xavière să se fi prelungit, nu voia să se întrebe asupra rezultatului, nu voia să simtă din nou menghina care-i strângea gâtul, nu voia să mai aștepte. Nu reușise să adoarmă, dar alunecase într-o toropeală unde zgomotele, imaginile se repercutau la infinit, ca în timpurile febrile ale bolii ei; orele i se păruseră scurte. Poate că va reuși să treacă noaptea fără neliniște.

Tresări, auzi pași pe scară; treptele scârțâiau prea apăsător, nu era Pierre, pașii continuă să urce spre etajele superioare. Se întoarce cu fața la perete; dacă începea să pândească zgomotele nopții, să numere minutele, avea să fie infernal, voia să rămână calmă. Era atât de bine să fie întinsă în patul ei cald; în clipa aceea, o mulțime de vagabonzi dormeau pe asfaltul tare al Halelor, călători istoviți în picioare pe culoarele trenului, soldați de gardă la porțile cazarmilor.

Se ghemui mai tare între cearșafuri. Cu siguranță, de-a lungul acestor nesfârșite ore, Pierre și Xavière se urăseră de mai multe ori, apoi se împăcaseră, dar cum să știe dacă în zorii zilei care apăruseră dragostea sau ranchiuna triumfătoare? Vedea o masă roșie într-o sală uriașă aproape goală, și pe deasupra paharelor goale, două chipuri când încântate, când furioase. Încercă să fixeze, una după alta, fiecare imagine; nici una nu ascundea vreo amenințare; în punctul unde ajunseseră lucrurile, nu mai rămăsese nimic care ar mai fi putut fi amenințat. Numai că ar fi trebuit să se oprească hotărâtă asupra uneia dintre ele, pentru a umple acel gol indecis care-i făcea inima să bată nebunește.

Camera se luminează încet. Curând Pierre va fi aici, dar nu putea să se instaleze dinainte în acel minut pe care prezența lui îl va umple, nu putea nici măcar să se lase atrasă spre acel minut, pentru că locul lui nu era încă fixat. Françoise cunoștea așteptările care semănau cu o goană nebună, însă ea acum bătea pasul pe loc. Așteptând, fugind, un an întreg se scursese astfel. Și acum ce mai rămânea de sperat? Un echilibru fericit al trio-ului lor? Ruptura lui definitivă? Nici

una, nici alta; nimic nu va fi niciodată posibil pentru că nu exista nici un mijloc de a se alia cu Xavière, dar nici de a se elibera de ea. Nici chiar un exil n-ar suprima această existență care nu se lăsa anexată. Françoise își aminti cum, la început, o negase prin indiferență; dar indiferența fusese învinsă; prietenia eșuase. Nu-i mai rămânea nici o salvare. Puteai fugi, dar trebuia să te întorci, alte așteptări și alte fugi fără sfârșit.

Françoise întinse mâna spre ceasul deșteptător. Era ora șapte. Afară se făcuse ziuă de-a binelea, tot trupul îi era deja în alertă și imobilitatea se schimba în chin. Aruncă păturile și își începu toaleta; fu surprinsă că în plină lumină și cu capul limpezit, tot mai avea chef să plângă. Se spălă, se machie și se-mbracă încet. Nu era nervoasă, însă nu știa ce să facă deocamdată cu ea însăși. După ce fu gata, se întinse din nou în pat; în acea clipă, nu exista nicăieri în lume vreun loc pentru ea; nimic n-o atrăgea afară, nimic n-o reținea aici decât o absență, ea nu mai era decât un apel gol, departe de orice plenitudine și de orice prezență, încât chiar pereții camerei ei o uimeau. Françoise se ridică. De data aceasta, recunoscuse pasul. Își compuse o figură și sări spre ușă. Pierre îi surâse din prag.

– Te-ai sculat deja? zise el. Sper că n-ai fost neliniștită.

– Nu, zise Françoise. Știam că aveți atâtea lucruri să vă spuneți. Îl privea fix. Era clar că, în ceea ce-l privea, el nu venise din neant. În chipul lui plin de viață, în privirea lui însuflețită, în gesturi, se reflecta plinătatea orelor pe care le trăise. Atunci? îl întrebă ea.

Pierre arboră un aer confuz și voios pe care Françoise îl cunoștea bine.

– Atunci, totul reîncepe, zise el. Îi atinse brațul. Ți-ai povesti mai în amănunt, dar Xavière ne așteaptă la micul dejun, i-am spus că ne întoarcem imediat.

Françoise îmbracă un taior. Pierduse ultima șansă de a recâștiga alături de Pierre intimitatea liniștită și curată la care visa, dar această șansă, abia dacă îndrăznise să creadă

în ea câteva minute; era mult prea obosită acum pentru regrete sau speranțe. Coborî scara; ideea de a se regăsi în trei nu mai trezi în ea decât o neliniște resemnată.

– Povestește-mi în câteva cuvinte ce s-a întâmplat, zise ea.

– Ei bine, m-am dus aseară în camera ei, zise Pierre. Am simțit imediat că era foarte emoționată și asta m-a emoționat și pe mine. A stat o clipă acolo să vorbim prosteste despre ploaie și timp frumos, apoi ne-am dus la *Pôle Nord* unde a urmat o lungă explicație. Pierre se opri o clipă apoi reluă, pe tonul fad și nervos pe care Françoise îl suporta atât de greu: am impresia că n-a stat prea mult în cumpănă când s-a pus problema să-l părăsească pe Gerbert.

– I-ai cerut s-o rupă cu el? zise Françoise.

– Nu vreau să fiu a cincea roată de la căruță, zise Pierre.

Gerbert nu se neliniștise de cearta survenită între Pierre și Xavière; toată prietenia lor nu i se păruse decât un capriciu; va fi dur umilit când va afla adevărul. În definitiv, Pierre ar fi făcut mai bine să-l pună de la început la curent cu această situație, Gerbert ar fi renunțat fără efort s-o măi cucerească pe Xavière; el nu ținea nici acum prea mult la ea, însă nu i-ar fi plăcut, cu siguranță, s-o piardă.

– Când tu vei fi plecată în călătorie, reluă Pierre, o voi lua pe Xavière în stăpânire și dacă după o săptămână problema nu se reglează de la sine, o voi pune în situația de a alege.

– Da, fu de acord Françoise. Ezită: trebuie să-i explici toată istoria lui Gerbert, altfel ai să pari un mare ticălos.

– Îi voi explica, zise Pierre însuflețit. Îi voi spune că n-am vrut să uzez de autoritatea mea asupra lui, dar consider că am dreptul să lupt de la egal la egal. O privea pe Françoise fără prea multă siguranță. Nu ești de aceeași părere?

– Apărarea e valabilă, zise Françoise.

Într-un sens, era adevărat că Pierre n-avea nici un motiv să se sacrifice pentru Gerbert, dar nici Gerbert nu merita dura decepție care îl aștepta. Françoise împinse cu piciorul o pietricică rotundă. Fără îndoială, trebuia să renunțe să mai

caute o soluție dreaptă pentru fiecare problemă; se părea, într-adevăr, că, de un timp, orice drum ar fi apucat, nu era cel bun. Și, de altfel, nimeni nu se sinchisea prea mult să știe ce e bine sau rău, nici pe ea însăși chiar n-o mai interesa problema.

Intrară la *Dôme*, Xavière stătea la o masă cu capul plecat. Françoise îi atinse umărul.

– Bună ziua, zise ea surâzând.

Xavière tresări și ridică spre Françoise o față speriată, apoi surâse, la rândul ei forțat.

– Nu m-am gândit că veți ajunge atât de repede, zise ea.

Françoise se așeză lângă ea. Ceva, în această primire îi era dureros de familiar.

– Ce odihnită arăți! zise Pierre.

Xavière a profitat de absența lui Pierre pentru a-și reface minuțios figura; tenul ei era uniform și luminos, buzele-i străluceau, părul lucea.

– Totuși, sunt obosită, zise Xavière. Ochii ei se plimbară rând pe rând de la Françoise la Pierre și își duse mâna la gură, înăbușind un mic căscat. Cred că am chef să mă culc, zise ea cu un aer confuz și tandru care nu se adresa lui Françoise.

– Acum? zise Pierre. Ai timp toată ziua.

Fața lui Xavière se posomorî.

– Dar nu mă simt în largul meu, zise ea. Un tremur al brațelor făcu să fluture manșetele largi ale bluzei. E neplăcut să porți aceeași îmbrăcăminte atâtea ore.

– Ia cel puțin o cafea cu noi, zise Pierre, cu un ton decepționat.

– Dacă vreți, zise Xavière.

Pierre comandă trei cafele. Françoise luase un corn și începuse să-l mănânce, mușcând câte puțin din el; nu avu curajul să intervină cu o frază amabilă, văzuse această scenă de douăzeci de ori până acum, și-i era greață dinainte de tonul îmbietor, de surâsurile mieroase pe care le simțea pe marginea buzelor și de această ciudă iritantă care creștea

în ea; Xavière își privea degetele cu un aer adormit. O clipă, nimeni n-a scos un cuvânt.

– Ce ai făcut cu Gerbert? zise Pierre.

– Am luat masa la Grille și ne-am organizat călătoria, zise Françoise. Cred că plecăm poimăine.

– Vă duceți să vă cățărați pe munți, zise Xavière cu o voce morocănoasă.

– Da, zise Françoise rece. Ți se pare absurd?

Xavière ridică sprâncenele.

– Dacă asta vă distrează, zise ea.

Tăcerea se așternu din nou. Pierre se uita când la una, când la alta, cu un aer neliniștit.

– Aveți un aer la fel de adormit și una și cealaltă, zise el cu reproș.

– Nu e o oră să-i vezi pe oameni la față, zise Xavière.

– Totuși, îmi aduc aminte de un moment într-adevăr plăcut pe care l-am petrecut aici, la aceeași oră, zise Pierre.

– Oh! n-a fost chiar atât de plăcut, zise Xavière.

Françoise își aducea destul de bine aminte acea dimineață cu miros de săpun; atunci, pentru prima oară, gelozia lui Xavière se declarase deschis; după atâtea eforturi pentru a o dezarma, o regăsea astăzi intactă. În clipa aceea nu numai prezența, ci chiar existența ei ar fi vrut Xavière s-o anuleze.

Xavière își împinse paharul.

– Eu vreau să mă duc acasă, zise ea, hotărâtă.

– Odihnește-te bine, mai ales, zise Françoise cu un ton ironic.

Xavière îi întinse mâna fără să-i răspundă. Îi adresă un vag surâs lui Pierre și traversă repede cafeneaua.

– E derutată, zise Françoise.

– Da, zise Pierre. Părea contrariat. Totuși, păruse foarte mulțumită când i-am cerut să ne aștepte.

– Fără îndoială, n-avea chef să te părăsească, zise Françoise. Râse puțin. Dar ce șoc a avut când m-a văzut în fața ei.

– Va fi în continuare infernal, zise Pierre. Aruncă o privire întunecată spre ușa pe care Xavière ieșise. Mă întreb dacă merită s-o luăm de la capăt; nu se va termina niciodată.

– Cum ți-a vorbit despre mine? se interesă Françoise.

Pierre ezită.

– Părea mulțumită de relația voastră, o liniști el.

– Și? Se uită enervată la fața perplexă a lui Pierre. Acum se credea el obligat s-o menajeze: a avut să-mi reproșeze ceva?

– Se pare că are ceva împotriva ta, mărturisi Pierre. Cred că-și dă seama că n-o iubești foarte tare.

Françoise se încordă.

– Ce a spus ea, exact?

– Mi-a spus că eram singura persoană care nu eram înclinat să-i tratez umorile cu dușuri reci, zise Pierre. De sub indiferența vocii sale, străbătu o ușoară satisfacție de a se simți în acest fel de neînlocuit. Apoi, la un moment dat, mi-a declarat cu un aer încântător: tu și cu mine, nu suntem creaturi morale, suntem capabili să facem acte josnice. Și când am protestat, a adăugat: din pricina lui Françoise ții tu să pari moral, dar, în fond ești la fel ca mine, ai sufletul la fel de negru.

Françoise roși. Începuse și ea să simtă ca pe un viciu ridicol, moralitatea ei legendară de care se râdea pe ascuns, cu indulgență; nu va mai trece probabil prea mult timp și se va elibera și ea. Îl privi pe Pierre; fața lui avea o expresie nehotărâtă care nu reflecta o stare prea bună a conștiinței, se vedea că vorbele lui Xavière îl flatașera.

– Tentativa de împăcare, îmi închipui că mi-o reproșează ca pe o dovadă de indiferență, zise ea.

– Nu știu, zise Pierre.

– Ce-a mai fost? zise Françoise. Spune tot, îi ceru ea, nerăbdătoare.

– Ei bine, a făcut o aluzie răutăcioasă la ceea ce ea numea îndrăgostiți de sacrificiu.

– Cum așa?

– Mi-a vorbit despre caracterul ei și mi-a spus cu o

umilință prefăcută: știu, într-adevăr, adesea sunt incomodă cu oamenii, dar ce vrei? Nu sunt făcută pentru dragostea de sacrificiu.

Françoise rămase tulburată; era o perfidie cu dublu tăiș: Xavière îi reproșa lui Pierre că rămâne sensibil la asemenea jalnică dragoste, iar, în privința ei, se lepăda cu înverșunare de acest fel de dragoste. Françoise fusese departe de a bănuî întinderea acestei ostilități în care se amestecau gelozia și ciuda.

– Asta-i tot? zise ea.

– Așa cred, zise Pierre.

Nu era totul, dar Françoise obosi să-l mai tot întrebe; știa destul pentru a avea pe buze gustul perfid al acestei nopți în care ranchiuna triumfătoare a lui Xavière îi impusese lui Pierre mii de mici trădări.

– De altfel, să știi, puțin îmi pasă de sentimentele ei, zise ea.

Era adevărat. În acest punct extrem al nefericirii, brusc, nimic nu mai avea importanță. Din cauza lui Xavière, ea-l pierduse aproape pe Pierre, și Xavière nu-i plătea decât cu dispreț și gelozie. Din clipa în care se împăcase cu Pierre, Xavière încercase să stabilească între ei o complicitate ascunsă de care el nu se apăra decât pe jumătate. Acest abandon în care amândoi se lepădau de Françoise era de o tristețe atât de apăsătoare că nu mai lăsa loc nici pentru mâine, nici pentru lacrimi. Françoise nu mai spera nimic de la Pierre și indiferența lui n-o mai atingeau. Iar față de Xavière, simțea, cu un fel de bucurie, cum creștea în ea ceva negru și amar, încă necunoscut până acum, ca o descătușare: puternică, liberă, înflorind, în sfârșit, fără constrângere: era ura.

Capitolul VIII

– Cred că am ajuns, în sfârșit, zise Gerbert.

– Da, se vede acolo sus o casă, zise Françoise.

Merseseră mult toată ziua și de două ore, urcau pieptiș; venea noaptea și se făcea frig; Françoise se uita cu dragoste la Gerbert care mergea înaintea ei pe cărările abrupte; mergeau amândoi în același pas, aceeași oboseală fericită îi locuia și împreună evocau în liniște vinul roșu, supă, focul pe care sperau să le găsească acolo sus; sosirile în aceste sate dezolate semănau întotdeauna cu o aventură. Nu puteau ghici dacă se vor așeza la o masă aburindă, într-o bucătărie țărănească, dacă vor mânca singuri în fundul unui han gol sau vor eșua într-un mic hotel burghez plin de vilegiaturiști. În orice caz, își vor arunca rucsacurile într-un colț, și cu mușchii destinși, cu inima plină, vor petrece unul lângă altul ore liniștite, povestindu-și ziua pe care o trăiseră împreună, făcându-și planuri pentru mâine. Spre căldura acestei intimități se grăbea Françoise, mai mult decât spre opulența alcoolurilor tari țărănești. O rafală de vânt îi biciui fața. Ajunseseră într-un defileu care domina un evantai de văi pierdute într-un crepuscul nedeslușit.

- Nu se va putea pune cortul, zise ea. Pământul este moale.
- Vom găsi cu siguranță un hambar, zise Gerbert.

Un hambar. Françoise simți un gol greșos căscându-se în ea. Trei zile mai devreme, se culcaseră într-un hambar. Se întinseseră la câțiva pași unul de altul, dar în somn, trupul lui Gerbert alunecase spre al ei, și el o prinsese în brațe. Cu un vag regret, se gândise: mă ia drept alta, și-și reținuse răsuflarea pentru a nu-l trezi. Avusese un vis. Se găsea, în vis, chiar în acest hambar și Gerbert cu ochii lui mari deschiși o strângea în brațe; ea se lăsa, cu inima plină de duioșie și de siguranță și apoi, în acea stare de tandrețe, se strecurase o neliniște. Era un vis, zicea ea, nu e adevărat. Gerbert o strângea mai tare, exclamând vesel: e adevărat, ar fi prea urât să nu fie adevărat. Puțin mai târziu, o rază de lumină trecu peste pleoapele ei; se trezi în fân, strânsă lângă Gerbert, dar nimic nu era adevărat.

- Ți-ai lăsat toată noaptea părul pe fața mea, îi zise ea, râzând.

- Iar tu n-ai încetat să-mi îndeși la lovituri de coate, a răspuns Gerbert indignat.

Nu se gândea fără tristețe că va retrăi mâine o trezire de același fel. Sub cort, înghesuită într-un spațiu îngust, ea se simțea protejată de duritatea pământului, de lipsa confortului și de țărâșul de lemn care o despartea de Gerbert. Dar ea știa că în curând nu va mai avea curajul să-și alcătuiască precarul cuib departe de al lui. Era inutil să mai încerce să ia în ușor vaga nostalgie pe care o târâse după ea în toate aceste zile; de-a lungul celor două ore de urcuș, tăcut, ea nu încetase să sporească, devenind o dorință înăbușitoare. În această noapte, în timp ce Gerbert va dormi nevinovat, ea va visa, va regreta și va suferi în zadar.

- Crezi că aici e o cafenea? întrebă Gerbert.

Pe peretele casei era lipit un afiș roșu pe care scria cu litere mari cuvântul „Byrrh”, iar deasupra porții se usca un mănunchi de ramuri.

- Parcă seamănă, zise Françoise.

Urcară trei trepte și intrară într-o sală mare, caldă, mirosind a supă și a lemn tăiat proaspăt. Două femei așezate pe o bancă curățau cartofi, trei țărani stăteau în fața paharelor cu vin roșu.

– Bună seara, domnilor, doamnelor, salută Gerbert.

Toate privirile se întoarseră spre el. Înaintă spre cele două femei:

– Am putea să mâncăm și noi ceva, vă rog?

Femeile se uitară la ei, bănuitoare.

– Veniți de departe? întrebă cea mai bătrână dintre ele.

– Venim de la Burzet, le informă Françoise.

– Știu că ați făcut o bucată de drum, zise cealaltă.

– Tocmai asta e, ne e foame, zise Françoise.

– Dar nu sunteți de la Burzet, reluă bătrâna cu un aer dezaprobator.

– Nu, noi suntem din Paris, zise Gerbert.

Se făcu tăcere; femeile se consultară din priviri.

– Nu am prea mare lucru să vă dau, zise bătrâna.

– N-aveți ouă? sau o bucată de plăcintă. Orice... zise Françoise.

Bătrâna ridică din umeri.

– Ouă, da, într-adevăr, ouă. Se ridică și se șterse pe mâini cu un șorț albastru. Dacă vreți să treceți acolo, zise bombănind.

O urmară într-o odaie cu plafonul jos, unde ardea un foc de lemne; semăna cu o sală de mese provincială și burgheză, avea o masă rotundă, un cufăr încărcat de bibelouri și pe fotolii perne de satin portocaliu cu aplicații de catifea neagră.

– Aduceți-ne o sticlă de vin roșu, vă rog, zise Gerbert. El o ajută pe Françoise să-și scoată rucsacul și îl lăsă jos și pe al lui.

– Vom sta regește aici, constată el cu un aer satisfăcut.

– Da, e confortabil, zise Françoise.

Se apropie de foc; știa într-adevăr ce lipsește acestei seri primitoare; dacă ar fi putut măcar să-i atingă mâna lui

Gerbert, să-i suradă cu o tandrețe mărturisită, atunci flăcărilor, mirosul cinei, pisicile și măștile de catifea neagră i-ar umple vesel inima; dar toate rămăneau risipite în jurul ei, fără s-o atingă și i se păru aproape absurd că se afla aici.

Hangița reveni cu o sticlă de vin foarte gros.

– N-aveți, din întâmplare, un hambar unde am putea să ne petrecem noaptea? întrebă Gerbert.

Femeia care așeza tacâmurile pe mușama, ridică capul.

– Doar n-o să vă culcați într-un hambar? zise ea cu un aer scandalizat. Se gândi. Nu exista nici o șansă, ar fi avut într-adevăr o cameră, dar era a fiului ei care este factor și se reîntorcea acasă.

– Ne vom simți foarte bine în fân, dacă nu vă deranjăm, zise Françoise. Avem pături. Îi arată rucsacii. Numai că e prea frig ca să putem monta cortul.

– Pe mine nu mă deranjează, zise femeia. Părăsi odaia și se întoarse cu o supieră aburindă. Asta o să vă încălzească, zise ea cu o voce amabilă.

Gerbert umplu farfuriile și Françoise se așază în fața lui.

– S-a îmblânzit, zise Gerbert după ce rămaseră singuri. Totul va fi cum nu se poate mai bine.

– Va fi foarte bine, îl aprobă Françoise, convinsă.

Se uită pe furiș la Gerbert; veselia care-i lumina fața aducea a tandrețe; era el oare imposibil de atins sau ea nu îndrăznise niciodată să întindă mâna spre el? Cine o reținea? Nici Pierre, nici Xavière. Nu-i datora nimic lui Xavière, cu atât mai mult cu cât era gata să-l trădeze pe Gerbert. Erau singuri, pe înălțimile unui defileu bătut de vânturi, despărțiți de restul lumii și povestea lor nu privea pe nimeni decât pe ei.

– Voi face acum ceva care o să te dezguste, zise Gerbert, pe un ton amenințător.

– Ce? zise ea.

– Voi turna vin în supă. Însoți vorba cu gestul.

– Trebuie să fie îngrozitor, zise Françoise.

Gerbert duse la gură o lingură de lichid sângeriu.

– E un deliciu, zise el. Încearcă.

– Pentru tot aurul din lume, refuză Françoise.

Bău un gât de vin; palmele i se jilăviră. Nu ținuse *ni-ciodată seamă de visele, de dorințele ei, trecuse totdeauna peste ele, acum însă îi era groază de această prudență searbădă; de ce nu se hotăra să îndeplinească ceea ce dorea?

– Părea extraordinară panorama care se deschide de la înălțimea defileului, zise ea. Cred că mâine va fi o zi frumoasă.

Gerbert îi aruncă o privire amenințătoare:

– Iar o să mă faci să mă scol cu noaptea-n cap?

– Nu te plânge; alpinistul serios e la ora cinci de dimineața pe vârf.

– E o nebunie, zise Gerbert. Eu, înainte de ora opt, sunt ca o larvă.

– Știi, zise Françoise, surâzând. Știi, dacă vei face o călătorie în Grecia, va trebui să fii gata în zori.

– Da, numai că atunci, ne vom odihni după amiază, zise Gerbert. Medita. Aș vrea, într-adevăr, să nu ratez turneul.

– Dacă nu se rezolvă tensiunea existentă în lume, zise Françoise, mi-e teamă, într-adevăr, că va cădea baltă.

Gerbert își tăie o bucată mare de pâine.

– În orice caz, voi găsi eu o combinație. Nu voi rămâne în Franța la anul viitor. Figura sa se animă. Se pare că în insula Maurice, poți câștiga saci de bani.

– De ce în insula Maurice?

– Ramblin mi-a spus; e plină de tipi bogați cu milioane care plătesc oricât ca să-i distrezi.

Ușa se deschise și intră hangița, aducând o mare omletă garnisită cu cartofi.

– E un regal, zise Françoise. Se servi și-i trecu platoul lui Gerbert. Iată, ți-am lăsat bucata cea mai mare.

– Asta-i toată pentru mine?

– Toată pentru tine.

– Ești într-adevăr cinstită, zise Gerbert.

Ea îi aruncă o privire rapidă.

– N-am fost întotdeauna cinstită cu tine? îl întrebă ea.

Avea în voce o îndrăzneală de care se simțea jenată.

– Asta da, trebuie să mărturisesc, zise Gerbert fără să clipească.

Françoise frământa în degete un miez de pâine. Trebuia să-și urmeze neînduplecată decizia în fața căreia se trezise brusc; nu știa cum, dar trebuia să se întâmple înainte de ziua de mâine.

– Pleci pentru mult timp? îl întrebă ea.

– Un an sau doi, zise Gerbert.

– Xavière se va supăra foc, zise Françoise, răuvoitoare. Aruncă pe masă miezul de pâine cenușiu și spuse pe un ton degajat: vei fi mâhnit s-o părăsești?

– Dimpotrivă, zise Gerbert cu elan.

Françoise lăsă capul în jos; se produse în ea o explozie de lumină atât de violentă că-i fu teamă să nu fie vizibilă în afară.

– De ce? A devenit o greutate pentru tine? Eu credeam că țineai totuși la ea.

Era mulțumită, gândindu-se că, la reîntoarcerea, dacă Xavière o rupea cu el, Gerbert nu va suferi deloc; dar nu acesta era motivul bucuriei indecente care izbucnise în ea.

– Nu mi-e greu, gândindu-mă că se va sfârși curând, zise Gerbert. Din când în când mă întreb dacă nu așa începe un concubinaj; mi s-ar părea groaznic.

– Chiar dacă tu-ți iubești cumătra? zise Françoise.

Îi întinse paharul pe care el îl umplu plin ochi, dar din nou era neliniștită acum. El era, acolo, în fața ei, singur, fără nici o legătură, absolut liber. Tinerețea lui, respectul pe care îl avea pentru Pierre și pentru ea nu-i permitea să aștepte de la el nici un gest. Dacă voia să se întâmple ceva, Françoise nu putea să conteze decât pe ea însăși.

– Nu cred că voi iubi vreodată o femeie, zise Gerbert.

– De ce? zise Françoise. Era atât de încordată că-i tremura mâna; se aplecă și bău un gât fără să ridice paharul.

– Nu știu, zise Gerbert. Ezită. Nu se poate face nimic cu o coadă după tine; nici să te plimbi, nici să te îmbeți,

nimic; nu înțeleg de glumă, trebuie să te supui mofturilor lor și să te simți tot timpul vinovat. Adăugă cu convingere: iubesc oamenii când pot să fiu exact cum sunt.

– Nu te jena de mine, zise Françoise.

Gerbert râse tare.

– Oh, tu ești ca un bărbat! zise el cu simpatie.

– E adevărat, nu mă tratezi niciodată ca pe o femeie, zise Françoise.

Simți pe buzele lui un surâs ciudat. Gerbert o privea bucuros. Întoarse capul și-și goli paharul. Călcase cu stângul; ar fi fost mai bine să fie deschisă cu Gerbert: te-ar uimi, într-adevăr dacă ți-aș propune să te culci cu mine? sau ceva de genul ăsta. Dar buzele ei refuzau să formuleze aceste cuvinte. Arăta tava goală.

– Crezi că ne va mai da ceva? zise ea. Vocea ei nu suna cum ar fi vrut ea.

– Nu cred, zise Gerbert.

Tăcerea durase prea mult, ceva echivoc se strecurase prin aer.

– În orice caz, am putea să mai cerem vin, zise ea.

Din nou Gerbert o privi cu un aer puțin neliniștit.

– O jumătate de sticlă, zise el. Îi plăceau situațiile simple, cum să ghicească că ea avea nevoie de sprijinul băuturii?

– Doamnă, vă rog, chemă Gerbert.

Bătrâna intră și puse pe masă un rasol de vită garnisit cu legume.

– Ce doriți să vă aduc după asta, brânză? Dulceață?

– Nu cred că ne mai este foame, zise Gerbert. Aduceți-ne încă puțin vin, vă rog.

– De ce bătrâna asta nebună ne-a spus la început că n-avea nimic de mâncare? se miră Françoise.

– Așa sunt oamenii de pe aici, zise Gerbert. Cred că nu-i interesează să câștige douăzeci de franci, li se pare că e prea mare deranjul.

– Asta-i cam așa, zise Françoise.

Femeia se întoarse cu o sticlă. După o matură gândire Françoise hotărî să nu mai bea decât un pahar sau două.

Ea nu voia ca Gerbert să atribuie purtarea ei unei rătăcirii trecătoare.

– În definitiv, reluă ea, ceea ce-i reproșezi tu dragostei, este că nu te simți în largul tău. Dar nu crezi că ar sărăci într-adevăr viața dacă am refuza orice legătură profundă cu oamenii?

– Dar există și alte legături profunde, în afară de dragoste, zise Gerbert, însuflețit. Eu pun prietenia mult deasupra ei. Mi-ar conveni foarte bine o viață în care n-ar exista decât prietenii.

O privi pe Françoise, insistent. Voia el s-o facă să înțeleagă ceva? Sentimentul care-l nutrea pentru ea era de adevărată prietenie care-i era foarte prețioasă? Vorbise rar atât de mult despre el însuși: exista în el în seara aceea un fel de deschidere.

– De fapt, n-aș putea să iubesc niciodată pe cineva pentru care n-aș avea mai întâi un sentiment de prietenie, zise Françoise.

Pusese fraza la prezent, însă o debitase pe un ton indiferent și pozitiv; ar fi vrut să mai adauge ceva, dar nici una dintre frazele care-i veneau pe buze nu puteau fi rostite. În cele din urmă spuse: O prietenie pur și simplu, găsesc că n-are haz.

– Nu mi se pare, zise Gerbert.

Era puțin zbârlit, se gândea la Pierre, se gândea că nu putea să țină la nimeni mai mult decât ținea la Pierre.

– Da, în fond, tu ai dreptate, zise Françoise.

Lăsă furculița și se apropie de foc; Gerbert se ridică și el, luă de lângă șemineu un butuc mare rotund pe care-l aranjă cu îndemănare în vatră.

– Acum ai să fumezi o pipă, zise Françoise. Și adăugă, fără să-și poată stăpâni un elan de tandrețe; îmi place într-adevăr să te văd fumând pipă.

Își întinse mâinile spre flăcări; îi era bine, exista o prietenie declarată în seara asta între Gerbert și ea, de ce ar cere mai mult? El stătea cu capul plecat, trăgea grijuliu din

pipă și focul îi aurea fața. Ea rupse un vreasc și îl aruncă în cămin. Nimic nu mai putea să-i potolească cheful care-i venise de a-i ține capul în mâinile ei.

– Ce facem mâine? zise Gerbert.

– Ne urcăm pe Gerbier-de-Jonc, apoi pe Mezeho. Se ridică și răscoli într-un rucsac. Nu prea știu pe unde putem coborî. Desfăcu o hartă pe dușumea, deschise ghidul și se întinse pe burtă.

– Vrei să vezi?

– Nu, mă încred în tine, zise Gerbert.

Ea cercetă neatență rețeaua de drumuri mici colorate în verde și petele albastre care arătau punctele panoramice: ce va fi mâine? Răspunsul nu era pe hartă. Ea nu vrea ca această excursie să se transforme în regrete care aveau să se întoarcă împotriva ei însșiși sub formă de remușcări și ură; avea să vorbească. Dar de unde să știe ea dacă lui Gerbert i-ar place s-o iubească? El nu se gândise probabil niciodată; dar ea n-ar suporta ca el să-i cedeze din com-plezență. Sângele-i năvăli în obraji; se gândea la Elisabeth: o femeie care lua; se îngrozi. Ridică ochii spre Gerbert și se simți mai liniștită. El avea prea multă afecțiune și prea multă stimă pentru ea ca să râdă de ea pe ascuns; trebuia să-i ofere posibilitatea unui refuz franc. Dar cum să-l ia?

Tresări. Cea mai tânără dintre cele două femei stătea în fața ei, balansând în mână un felinar.

– Dacă vreți să vă culcați, zise ea. Vă conduc.

– Da, mulțumesc, zise Françoise.

Gerbert luă cele două rucsacuri și ieșiră din casă. Noaptea era neagră și vântul sufla vijelios; în fața lor firavă flăcăruia felinarului lumină tremurând un teren mocirlos.

– Nu știu cum o să vă fie, zise femeia. E o încăpere veche și vacile fac zgomot în staulul de alături.

– Oh! n-o să ne deranjeze, zise Françoise.

Femeia se opri și împinse o ușă grea de lemn; Françoise respiră fericită mirosul fânului; era un hambar mare, unde se zăreau printre movilele de fân butuci, lăzi, o roabă.

– Aveți măcar niște chibrite, zise femeia.

– Nu, dar am o lanternă, zise Gerbert.

– Atunci, noapte bună, zise ea.

Gerbert împinse ușa și întoarse cheia.

– Unde ne așezăm? zise Françoise.

Gerbert plimbă pe pământ și pe pereți un fascicol de lumină.

– În colțul din fund, nu crezi? E un strat gros de fân și va fi departe de ușă.

Înaintară cu precauție. Françoise își simți gura uscată. Momentul sosise, acum sau niciodată; îi mai rămăseseră zece minute, căci Gerbert adormea ca un buștean; și ea nu vedea deloc cum să abordeze problema.

– Ai auzit ce vânt bate, zise Gerbert. Va fi mai bine aici decât în cort. Pereții hambarului tremurau sub rafale; o vacă de alături dădu o lovitură de picior în peretele despărțitor și își scutură lanțurile.

– Vei vedea ce bine ne vom instala, zise Gerbert.

Puse lanterna pe o scândură unde își așeză cu grijă pipa, ceasul, portofelul. Françoise își scoase din rucsac sacul de dormit și o pijama de flanel. Se depărtă la câțiva pași și se dezbracă în întuneric. N-avea nici o idee în cap, decât această hotărâre înverșunată care-i bloca stomacul. Nu mai avea timpul să inventeze nici un subterfugiu, dar tot nu se va lăsa: dacă lanterna se stingea înainte ca ea să fi putut vorbi, îl va striga: „Gerbert” și-i va spune pe șleau: „Nu te-ai gândit niciodată că noi am putea să ne culcăm împreună?” Ceea ce se va întâmpla după aceea n-ar mai avea importanță; ea nu mai avea decât o dorință, să se elibereze de această obsesie.

– Ce îndemânatic ești, zise ea revenind spre lumină.

Gerbert așeza sacii de dormit unul lângă altul și făcea perne umplând cu fân două pulovere. El se îndepărtă și Françoise alunecă pe jumătate în sacul ei de dormit. Inima îi bătea să se rupă. O clipă, ar fi vrut să-lase totul baltă și să se refugieze în somn.

– Ce bine e în fân, constată Gerbert lungindu-se lângă ea. Pusese lanternă pe o grindă în spatele lor. Françoise îl privi și din nou fu cutremurată de o dorință torturantă de a-i simți gura pe gura ei.

– A fost o zi minunată, reluă el. E un ținut fermecător.

Stătea culcat pe spate, surâzând, nu părea prea grăbit să adoarmă.

– Da, mi-a plăcut cina și focul de lemne înaintea căruia am stat de vorbă ca bătrânii.

– De ce ca bătrânii? zise Gerbert.

– Am vorbit despre dragoste, prietenie, ca oamenii așezați, aflați în afara jocului.

Ironia ranchiunoasă a vocii ei nu-i scăpă lui Gerbert: îi aruncă o privire jenată.

– Ai făcut planurile pentru mâine? întrebă el după o scurtă tăcere.

– Da, nu era complicat, zise Françoise.

Nu dori să continue conversația; simțea nu fără plăcere că atmosfera se îngreuna. Gerbert făcu un nou efort.

– Acel lac de care vorbeai, ce nemaipomenit ar fi dacă ne-am putea scălda în el.

– Vom putea, fără îndoială, zise Françoise.

Se închise într-o tăcere încăpățânată. De obicei, conversația lor nu ducea niciodată lipsă de subiecte. Gerbert avea să simtă până la urmă ceva.

– Privește ce știu eu să fac, zise el brusc.

Ridică mâinile deasupra capului și-și agită degetele; lanternă proiectă pe peretele din fața lui un profil nedeslușit de animal.

– Ce îndemânatic ești! zise Françoise.

– Știu să fac și un judecător, zise Gerbert.

Ea era sigură că el încerca acum să-și ascundă încurcătura; cu nodul în gât, îl privea cum isca abil umbre de iepure, de cămilă, de girafă. Când își epuiză ultimele resurse, lăsă mâinile în jos.

– Ei bine, cu umbrele chinezești, începu el cu volubilitate,

e aproape la fel ca și cu marionetele. N-ai văzut niciodată siluetele pe care le-a desenat Begramian? Numai că ne lipsește un scenariu; anul viitor vom încerca să le reluăm.

Se opri scurt, nu mai putea să se prefacă, că nu-și dădea seama că Françoise nu-l mai asculta. Se întoarse pe burtă și fixa lanterna a cărei lumină slăbea.

– Bateria e uzată, zise el. Se va stinge.

Françoise nu-i răspunse; în ciuda curentului de aer rece care năvălea pe fereastra spartă, asudase, avea impresia că se opri deasupra unei prăpăstii, nu mai putea înainta, dar nici să dea înapoi; stătea așa fără gânduri, fără dorințe, și, dintr-odată, situația ei i se păru de-a dreptul absurdă. Surâse nervoasă.

– De ce surâzi? o întrebă Gerbert.

– Așa, răspunse Françoise.

Buzele începură să-i tremure; din tot sufletul, chemase această întrebare și acum îi era teamă.

– Te-ai gândit la ceva? zise Gerbert.

– Nu, zise ea, n-a fost nimic.

Brusc, lacrimile îi umplură ochii, ajunsese la capătul răbdării. Înaintase prea mult, Gerbert putea s-o forțeze să vorbească și poate că această prietenie a lor atât de plăcută avea să se strice pentru totdeauna.

– De altfel, eu știu la ce te-ai gândit, zise Gerbert pe un ton de provocare.

– La ce? zise Françoise.

Gerbert făcu un gest sfidător;

– Nu spun.

– Spune, zise Françoise, și eu voi spune dacă e așa.

– Nu, spune tu prima, zise Gerbert.

O clipă se măsurară ca doi inamici. Françoise se goli brusc și cuvintele se alcătuiră pe buzele ei.

– Râdeam, întrebându-mă, ce figură ai fi făcut tu, căruia nu-ți place să te complici, dacă eu ți-aș propune să te culci cu mine.

– Eu credeam că te gândești că am chef să te sărut și

că nu îndrăzneam, zise Gerbert.

– Eu nu mi-am imaginat niciodată că tu ai avea chef să mă sârui, zise Françoise provocatoare. Se făcu tăcere, tâmpile-i zvăcneau. Ei bine, răspunse: ce zici? spuse ea.

Gerbert se ghemui, nepărăsind-o din ochi pe Françoise, cu o expresie de pândă pe chip.

– Nu că nu mi-ar place, zise el. Dar m-ar intimida.

Françoise respiră în sfârșit ușurată și reuși să suradă cu grație.

– Ce răspuns abil, zise ea; reuși să-și întărească vocea. Ai dreptate, ar fi artificial și jenant.

Întinse mâna spre lanternă; trebuia stinsă cât mai repede și să se refugieze în noapte; va plânge un timp, dar măcar nu va mai târî această obsesie după ea. Îi mai rămăsese o singură teamă, ca deșteptarea lor să nu fie tulburată, mâine dimineață.

– Noapte bună, zise ea.

Gerbert o privea fix, insistent, cu un aer sălbatic și nesigur.

– Eram convins că, înainte de a pleca în excursie, ai pariat cu Labrousse că eu voi încerca să te sărut.

Mâna lui Françoise recăzu.

– Nu sunt atât de proastă, zise ea. Știu, într-adevăr că tu m-ai considerat întotdeauna ca pe un bărbat.

– Nu-i adevărat, protestă Gerbert. Elanul lui se opri brusc și din nou o umbră de neîncredere trecu pe chipul lui. Mi s-ar părea îngrozitor să fiu pentru tine ceea ce este o Canzetti pentru Labrousse.

Françoise ezită:

– Adică o poveste căruia eu nu i-aș acorda nici o importanță.

– Da, zise Gerbert.

– Dar eu nu iau niciodată nimic în ușor, zise Françoise.

Gerbert o privi ezitând.

– Credeam că ți-ai dat seama și că te amuzai, zise el.

– De ce?

– De faptul că voiam să te îmbrățișez: noaptea trecută în hambar și ieri la marginea râului. Se încordă și mai mult

și spuse cu un fel de mânie: am hotărât ca, reîntorcându-ne la Paris, să te sărut pe peronul gării. Numai că mă gândeam că-mi vei râde în nas.

– Eu! se miră Françoise. Bucuria îi înflăcărase obraji.

– În afară de asta, au fost o mulțime de momente în care aș fi vrut. Mi-ar fi plăcut să te sărut.

Stătea ghemuit în sacul lui de dormit, nemișcat, parcă hăituit. Françoise măsura din ochi distanța care-l despărțea de ea și își luă inima în dinți.

– Ei bine, fă-o, Gerbert mic și prostuț, zise ea întinzându-i gura.

Câteva clipe mai târziu, Françoise mângâia cu o precauție uimită trupul tânăr neted și tare care i se păruse mult timp de neatins; de data aceasta nu mai visa; era adevărat că-l ținea trează, strâns lipit de ea. Mâna lui Gerbert îi mângâia spatele, ceafa, apoi se așeză pe cap și se opri acolo.

– Îmi place într-adevăr forma capului tău, murmură Gerbert; apoi adăugă cu o voce pe care ea nu i-o cunoștea: mă simt ciudat că te sărut.

Lanternă se stinsese, vântul continua să bată și prin geamul spart năvălea aerul rece. Françoise își puse obrazul pe umărul lui Gerbert; lăsându-se în voia lui, destinsă, nu se mai jena să-i murmure:

– Știi, îi spunea ea, nu numai din senzualitate, am dorit să mă ții în brațe, ci mai ales din tandrețe.

– E adevărat? întrebă Gerbert, cu un accent de bucurie.

– Sigur că e adevărat. N-ai simțit niciodată că te iubeam? Degetele lui Gerbert se încleștară pe umărul ei.

– Sunt fericit, zise el, sunt cu adevărat fericit!

– Dar nu ți-a sărit în ochi? întrebă Françoise.

– Nu, firește, zise Gerbert. Erai țeapănă ca un buștean. Și chiar că-mi venea greu când te vedeam privindu-l pe Labrousse și pe Xavière într-un anumit fel: îmi ziceam că, pentru mine, nu vei avea niciodată o asemenea privire.

– Din cauză că tu-mi vorbeai sever, zise Françoise.

Gerbert se ghemui lângă ea.

– Totuși, eu te-am iubit întotdeauna foarte mult, zise el. Foarte, foarte tare, chiar.

– Ai știut s-o ascunzi bine, zise Françoise. Îi atinse cu buzele pleoapele lui cu gene lungi. Prima oară, când am avut chef să-ți iau capul, ca acum, în mâini, a fost în biroul meu, în ajunul reîntoarcerii lui Pierre. Îți amintești? Ai dormit pe umărul meu, nu te-ai ocupat de mine, dar eram mulțumită că te știam acolo.

– Oh! eram și eu într-un fel treaz, zise Gerbert, îmi plăcea și mie să te simt lângă mine, dar credeam că mi-ai oferit umărul tău cum mi-ai oferi o pernă, adăugă el, cu un aer mirat.

– Te înșeli, zise Françoise. Își trecu mâna prin părul moale, negru. Știi, visul pe care ți l-am povestit alaltăieri, în hambar, când mi-ai spus: nu, n-a fost un vis, ar fi prea idiot să nu fie adevărat... Te-am mințit, nu pentru că ne plimbam prin New York, mă temeam eu de deșteptare, ci pentru că eram în brațele tale, exact ca acum.

– E posibil? zise Gerbert. El coborî vocea. Dimineata, mi-a fost atât de teamă că o să mă bănuiești că n-am dormit cu adevărat, că m-am prefăcut numai ca să te pot strânge lângă mine. Era necinstit, dar te doream foarte tare!

– Ei bine! eram departe de a bănuii, zise Françoise. Începu să râdă. Puteam să ne jucăm mult timp de-a v-ați ascunselea. Am făcut bine că m-am aruncat grosolan de gâtul tău.

– Tu, se miră Gerbert. Nu te-ai aruncat deloc, nu voiai să-mi spui nimic.

– Pretinzi că mulțumită ție am ajuns aici? zise Françoise.

– Eu am făcut tot atât cât și tine. Am lăsat lanterna aprinsă și am întreținut conversația ca să te împiedic să dormi.

– Ce curaj! zise Françoise. Dacă ai ști cum mă priveai la cină când îți făceam mici avansuri.

– Eu credeam că începuseși să te îmbeți, zise Gerbert. Françoise își lipi obrazul de al lui.

– Sunt fericită că nu m-am lăsat, zise ea.

– Și eu la fel, zise Gerbert, sunt fericit.

Simți pe gură buzele calde și trupul lui lipindu-se strâns de al ei.

*

*

*

Taxiul înainta printre castanii de pe bulevardul Arago. Deasupra caselor înalte, cerul albastru era curat ca un cer de munte. Cu un surâs timid, Gerbert înconjură cu brațul umerii lui Françoise; ea se sprijini de el.

– Ești mulțumit? întrebă ea.

– Da, sunt mulțumit, zise Gerbert. El o privea cu încredere. Îmi place pentru că mi se pare că ții într-adevăr la mine. Atunci mi-ar fi aproape indiferent dacă n-aș putea să te văd un timp mai îndelungat. Nu prea sună amabil ceea ce spun, dar este foarte exact.

– Înțeleg, zise Françoise.

Un flux de emoție i se înnodă în gât. Își aminti de micul dejun de la han, după prima lor noapte; se priveau surâzând, cu o surpriză plăcută și puțină jenă; plecaseră la drum, ținându-se de un deget ca logodnicii elvețieni. Într-o pajiște de la poalele muntelui Gerbier-de-Jonc, Gerbert culesese o floricea de un albastru închis și i-o oferă lui Françoise.

– Ce prostie, zise ea. N-ar trebui să fie așa, dar nu mi-ar plăcea să mă gândesc că în seara asta altcineva ar putea dormi lângă tine.

– Nici mie nu mi-ar plăcea deloc, zise Gerbert în șoaptă. Și adăugă, cu un fel de tristețe; aș vrea ca numai tu să mă iubești.

– Te iubesc foarte mult, îl calmă Françoise.

– Niciodată n-am iubit o femeie așa cum te iubesc pe tine, zise Gerbert. De mult, de foarte multă vreme.

Ochii lui Françoise se umeziră. Gerbert nu va prinde rădăcini nicăieri, el nu va aparține niciodată nimănui. Dar el oferea, fără rezervă, tot ce putea el să ofere.

– Dragul meu, dragul meu Gerbert, zise ea sărutându-l.

Taxiul se opri. Ea rămase un moment în fața lui, cu privirea tulbure, fără să se hotărască să-și desprindă degetele. O stăpânea o neliniște fizică, parcă ar fi trebuit să se arunce într-o apă adâncă.

– La revedere, zise ea brusc. Pe mâine.

– Pe mâine, îi răspunse Gerbert.

Pătrunse pe ușa teatrului.

– Domnul Labrousse este sus?

– Sigur că da. Nici măcar nu m-a sunat încă, zise portăreasa.

– Vreți să ne aduceți două cafele cu lapte, vă rog, zise Françoise. Cu pâine prăjită.

Traversă curtea. Inima-i bătea cu o speranță incredibilă. Îi trimisese scrisoarea de trei zile; Pierre ar fi putut să se răzgândească; dar era în firea lui, când renunța odată la un lucru, să se simtă cu totul dezlegat. Bătu la ușă.

– Intră, zise o voce adormită.

Françoise aprinse lumina. Pierre deschisese doi ochi somnoroși. Era tot înfășurat în cearșafuri, cu un aer cam năuc, trândăvind ca o enormă larvă.

– S-ar zice că dormeai, zise ea veselă.

Se așeză pe marginea patului și îl îmbrățișă:

– Ce cald ești. Îmi trezești poftă de somn.

Ea dormise totuși, întinsă cât era de lungă pe o banchetă, dar aceste cearșafuri albe păreau atât de moi.

– Eh, sunt mulțumit că ești aici, zise Pierre. Se frecă la ochi. Atenție, vreau să mă scol.

Ea se duse la fereastră, trase transperantele, în timp ce el îmbrăca un superb halat de catifea roșie croit dintr-un costum de teatru.

– Ce frumoasă ești, constată Pierre.

– Mă simt odihnită, zise Françoise. Surâse. Ai primit scrisoarea mea?

– Da, zise Pierre. Și-i surâse și el. Știi, n-am fost atât de surprins.

– Nu m-a surprins atât faptul că m-am culcat cu Gerbert, zise Françoise, ci felul în care el ține la mine.

– Și tu? zise Pierre cu tandrețe.

– Și eu la fel, zise Françoise. Țin foarte tare la el. Și apoi, ceea ce mă încântă este că legăturile noastre au devenit atât de profunde, păstrându-și lejeritatea.

– Da, e într-adevăr bine, zise Pierre. E o șansă pentru el ca și pentru tine.

Surâse, însă cu o umbră de reticență în voce.

– Nu mă condamni? zise Françoise.

– Bineînțeles că nu, zise Pierre.

Ușa se deschise.

– Iată micul dejun, zise portăreasa.

Puse platoul pe masă. Françoise luă o bucată de pâine prăjită; era foarte crocantă la suprafață și moale în interior; o unse cu unt și umplu cănila de cafea cu lapte.

– O cafea cu lapte adevărată, zise ea. Tosturi adevărate. E o plăcere. Dacă ai fi văzut melasa aceea neagră pe care mi-o făcea Gerbert.

– Doamne păzește, zise Pierre. Avea un aer preocupat.

– La ce te gândești? îl întreabă Françoise, puțin neliniștită.

– Oh! la nimic, zise Pierre. Ezită: sunt cam nelămurit, din cauza lui Xavière. Nu prea-i vine la socoteală ce s-a întâmplat!

Sângele lui Françoise zvâcni.

– Xavière! zise ea. Dar eu nu mi-aș ierta-o dacă i-aș face vreun rău.

– Oh! să nu crezi că îmi permit să-ți fac vreun reproș, zise Pierre cu însuflețire. Dar ce mă consternează într-un fel e că eu tocmai hotărâsem să-i construiesc legături solide și limpezi cu Gerbert.

– Evident, cade prost, zise Françoise râzând puțin. Ea îl privi fix: cum sunt relațiile dintre voi? Ce s-a mai întâmplat?

– Oh! e foarte simplu, răspunse Pierre. Ezită o clipă: După ce ne-am despărțit, ți-amintești, am vrut să o oblig să-l părăsească. Imediat ce am adus vorba despre Gerbert, am simțit la ea o rezistență foarte puternică pe care nu o

bănuiam; ea ținea enorm la el, orice ar fi spus. Asta m-a făcut să ezit. Dacă aş fi insistat, cred că aş fi convins-o. Dar mă întreb dacă am dorit-o cu adevărat.

– Da, zise Françoise.

Nu îndrăznea încă să creadă în promisiunile acestei voci rezonabile, în această față încrezătoare.

– Prima oară când am revăzut-o, m-a emoționat. Pierre ridică din umeri; după aceea, când am avut-o la dispoziția mea, de seara până dimineața, pocăită, plină de bunăvoință, aproape îndrăgostită, și-a pierdut brusc tot interesul în ochii mei.

– Ești lipsit de caracter, constată Françoise veselă.

– Nu, zise Pierre. Înțelegi, dacă s-ar fi aruncat în brațele mele, fără rezervă, aş fi fost cu siguranță emoționat; probabil că, dacă mă prindeam în joc, ea și-ar fi păstrat rezerva. Dar am văzut-o în același timp atât de avidă de a mă cuceri și atât de grijulie de a nu-mi sacrifica nimic, că nu mi-a inspirat decât o milă puțin cam dezgustată.

– Și? zise Françoise.

– O clipă am fost tentat să continui cu încăpățănare, zise Pierre. Dar mă simțeam atât de departe de ea că mi s-a părut necinstit; față de ea, de tine și față de Gerbert. Se opri un moment: Și apoi, când o poveste s-a sfârșit, s-a sfârșit și gata, zise el, nu mai e nimic de făcut. Legătura ei cu Gerbert, scena care se petrecuse între noi, ceea ce gândeam despre ea și despre mine, totul era ireparabil. Chiar în prima dimineață, la Dôme, când a făcut o nouă criză de gelozie, eram scârbit la ideea că totul reîncepea.

Françoise primi fără să protesteze bucuria deplasată care-i năpădisese inima; o costase prea scump odinioară voința de a-și păstra sufletul curat.

– Dar tu continui totuși să o vezi? întrebă ea.

– Firește, zise Pierre. E de la sine înțeles că acum există între noi o prietenie de neînlocuit.

– Nu te-a urât când a aflat că tu nu mai erai îndrăgostit de ea?

– Oh! am fost abil, zise Pierre. M-am prefăcut că mă

depărtez de ea cu regret, dar în același timp, am convins-o, de vreme ce ea respingea ideea să-l sacrifice pe Gerbert, să se devoteze cu toată inima acestei iubiri. Se uită la Françoise. Nu-i doresc nici un rău, tu știi. Cum mi-ai spus tu odată; nu e rolul meu să fac pe justițiarul. Dacă ea a fost vinovată, nici eu n-am fost fără greșală.

– Le-am făcut toți, zise Françoise. .

– Tu și eu, am scăpat fără prea multe pagube din această experiență, zise Pierre. Aș dori să se salveze și ea. Își mușcă gânditor o unghie. Tu mi-ai încurcat planurile.

– N-are noroc, zise Françoise cu indiferență. N-avea decât să nu afecteze atâta dispreț pentru Gerbert.

– Asta te-ar fi oprit? zise Pierre tandru.

– El ar fi ținut la ea mai mult dacă ea s-ar fi arătat mai sinceră, zise Françoise. Asta ar fi schimbat într-adevăr lucrurile.

– În definitiv, ceea ce s-a întâmplat, s-a întâmplat, zise Pierre. Va trebui însă să fim atenți ca ea să nu bănuiască nimic. Îți dai seama? Nu i-ar rămâne decât să se arunce în apă.

– Nu va bănuî nimic, promise Françoise.

Nu dorea s-o ducă pe Xavière la disperare, putea, într-adevăr, să-i acorde o porție zilnică de minciuni liniștitoare. Disprețuită, înșelată, nu i-ar mai disputa lui Françoise locul ei în lume.

Françoise se privi în oglindă. Cu timpul, capriciul, intransigența, egoismul sfidător, toate aceste valori false își dezvăluiseră slăbiciunea, iar vechile virtuți disprețuite învinseseră.

– Am câștigat, gândi Françoise cu triumf.

Din nou, exista singură, fără nici un obstacol pus în calea ei, pe drumul propriului destin. Închisă în această lume iluzorie și goală, Xavière nu mai era nimic decât o zadarnică palpitație vie.

Cpitolul IX

Elisabeth traversă holul pustiu și ajunse în grădină. Aproape de o grotă de stânci umbrite, îi văzu pe amândoi. Pierre scria, Françoise era pe jumătate culcată într-un șez-long; nici unul dintre ei nu se mișca, ai fi zis că sunt un tablou viu. Elisabeth rămase ținută pe loc; de cum ar fi zărit-o, s-ar fi schimbat la față, nu trebuia să se arate înainte de a le descifra secretul. Pierre ridică capul și-i adresă câteva cuvinte lui Françoise surâzând. Ce-i spusese? Nu rezolva nimic dacă stătea să-i contemple fusta ei albă, pielea bronzată. Dincolo de gesturi și chipuri adevărate lor fericire rămânea ascunsă. Această săptămână de intimitate zilnică lăsa în inima Elisabethei un gust la fel de deceptivonant ca și întrevederile furișe de la Paris.

– Valizele sunt gata? întrebă ea.

– Da. Am reținut două locuri la autocar, zise Pierre. Mai avem o oră înaintea noastră.

Elisabeth atinse cu degetul hârtiile desfășurate înaintea lui:

– Ce este acest factotum? Ai început un roman?

– E o scrisoare pentru Xavière, zise Françoise surâzând.

– Ei bine, ea nu trebuia să se simtă uitată, zise Elisabeth. N-a reușit să înțeleagă cum intruziunea lui Gerbert nu stricase deloc armonia trio-ului. Va reveni la Paris anul acesta?

– Cu siguranță, zise Françoise. Cel puțin cât nu mai sunt bombardamente.

Elisabeth privi în jurul ei; grădina se ridica în terase deasupra unei câmpii verzi și trandafirii. Era foarte mică; în jurul rondurilor de flori, o mână capricioasă plantase cochilii și pietre mari cu forme ciudate; păsările împăiate se cuibăreau în edificiile de roci și printre flori străluceau sfere metalice, bucăți de sticlă șlefuită, figuri de hârtie sculptate. Războiul părea atât de departe. Era nevoie să faci un efort ca să nu-l uiți.

– Trenul vostru e arhiplin, îi anunță ea.

– Da, toată lumea o șterge, zise Pierre. Noi suntem ultimii clienți.

– Vai! zise Françoise. Mi-a plăcut atât de mult hotelul nostru.

Pierre își lăsa mâna pe a ei:

– Vom reveni. Chiar dacă va fi război, chiar dacă va ține mult, se va sfârși într-o zi.

– Cum se va sfârși? zise gânditoare Elisabeth.

Se lăsa seara. Erau acolo trei intelectuali francezi meditănd și stând la taifas într-o pace neliniștită, într-un sat din Franța, în fața războiului care începuse. Sub înșelătoria ei simplitate, această clipă avea măreția unei pagini de istorie.

– Ah! iată gustarea, zise Françoise.

O jupâneasă se apropie, aducând o tavă cu bere, siropuri, prăjituri, biscuiți.

– Vrei prăjituri sau miere? o întrebă Françoise cu un aer înșuflețit.

– Mi-e indiferent, zise Elisabeth, indispusă.

S-ar fi spus că într-adins evitau conversațiile serioase. Cu timpul, acest fel de eleganță devenea agasant. Se uită

la Françoise. Cu rochia ei de pânză și părul liber, părea foarte tânără. Elisabeth se întreba deodată dacă seninătatea pe care o admira la ea nu era datorată în parte aerului ei distrat.

– Vom duce o existență ciudată, reluă ea.

– Mi-e teamă mai ales că ne vom plictisi de moarte, zise Françoise.

– Dimpotrivă, va fi pasionant, o contrazise Elisabeth.

Ea nu știa exact ce va face; păctul germano-sovietic o lovise în inimă. Dar era sigură că forța ei nu se va risipi.

Pierre mușcă dintr-o tartină cu miere și-i surâse lui Françoise:

– Mă simt ciudat când mă gândesc că mâine dimineată vom fi la Paris, zise el.

– Mă întreb câți se vor fi întors, zise Françoise.

– În tot cazul, Gerbert sigur. Fața lui Pierre se ilumina. Mâine seară mergem la cinema. Rulează o mulțime de filme americane în acest moment.

Paris. Pe terasele de la Saint-Germain-dès Près, femeile în rochii ușoare de vară, beau oranjade reci; mari afișe îmbietoare se etalau, de la Champs-Élysées la Etoile. Cărând toate aceste plăceri lipsite de griji se vor pierde. Inima Elisabethei se strânse; ea nu știuse să se bucure de ele. Pierre îi cultivase repulsia frivolității; totuși, în privința lui, nu se arătase tot atât de riguros. Ea îl urmărise iritată de-a lungul întregii săptămâni; în timp ce ea trăia cu ochii ațintiți asupra lor, ca asupra unor modele exigente, ei se lăsau calmi în voia capriciilor lor.

– Trebuie să reglezi nota, îl îndemnă Françoise.

– Mă duc, zise Pierre. Se ridică. Vai, zise el. Afurisite pietricele. Își încălță sandalele.

– De ce ești întotdeauna în picioarele goale? îl întreabă Elisabeth.

– Pretinde că bătăturile lui nu sunt încă vindecate, zise Françoise.

– E adevărat, zise Pierre. Tu m-ai obligat să merg atât.

– Am făcut o călătorie atât de frumoasă, regretă Françoise cu un suspin.

Pierre se îndepărtă. În câteva zile, urmau să se despartă. Pierre nu va mai fi sub haina lui de pânză decât un soldat anonim și singuratic. Françoise va găsi teatrul închis, prietenii risipiți. Și totuși, Claude se plictisea la Limoges, departe de Suzanne. Elisabeth fixă orizontul albastru în care se topea trandafiriul și verdele câmpiei. În tragica lumină a istoriei, oamenii se vedeau despuiați de misterul lor neliniștit. Totul era calm; lumea întreagă era suspendată și, în această așteptare universală, Elisabeth se simțea în acord, fără teamă, fără dorință, cu imobilitatea serii. I se părea că un lung răgaz i se oferise, în sfârșit, în care nu i se mai cerea nimic.

– Uite, totul este în ordine, zise Pierre. Valizele sunt în mașină.

Se așează. Și el, cu obraji lustruiți de soare, cu bluza lui albă, avea un aer cu totul reîntinerit. Brusc, ceva necunoscut, uitat, umplu inima Elisabethei. Curând avea să plece. Curând, va fi departe, în inima unei zone inaccesibile și primejdioase, n-avea să-l mai revadă mult timp. Cum de n-a știut să profite de prezența lui?

– Ia biscuiți, zise Françoise. Sunt foarte buni.

– Mulțumesc, zise Elisabeth. Nu mi-e foame.

Suferința care o fulgera nu semăna cu aceea pe care ea o trăia de obicei; era ceva neîndurător, iremediabil. Și dacă nu-l voi mai vedea niciodată? se gândi ea. Simțea cum sângele îi fuge din obraz.

– La Nancy trebuie să te prezinți? întrebă ea.

– Da, nu este un loc totuși periculos, zise Pierre.

– Dar nu vei rămâne acolo o veșnicie. Și, mai ales, nu vei face pe eroul.

– Ai încredere în mine, zise Pierre râzând.

Elisabeth îl privea cu neliniște. El putea muri. Pierre. Fratele meu. Nu vreau să-l las să plece fără să-i spun. Ce să-i spun? Acest om ironic, așezat în fața ei, n-avea nici o nevoie de dragostea ei.

– Îți voi trimite pachete frumoase, zise ea.

– E adevărat, voi primi pachete, zise Pierre. Va fi atât de plăcut.

Surâse cu un aer afectuos în care nu se citea nici un gând ascuns; adesea, de-a lungul acestei săptămâni, arborase astfel de expresii. De ce era ea atât de neîncrezătoare? De ce pierduse pentru totdeauna toate bucuriile prieteniei? Ce căutase? La ce bun atâta luptă și atâta ură? Pierre vorbea.

– Știi, zise Françoise, am face bine să ne urnim.

– Haide, zise Pierre.

Se ridicară. Elisabeth îi urmă, cu un nod în gât. Nu vreau să mi-l omoare, gândea ea disperată. Mergea alături de el fără să îndrăznească măcar să-l ia de braț. De ce făcuse imposibile gesturile, cuvintele sincere? Acum, elanurile spontane ale inimii i se păreau neobișnuite. Și-ar fi dat viața pentru a-l salva.

– Ce multă lume, Françoise.

Mulțimea se adunase în jurul micului autobuz sclipitor. Conducătorul stătea în picioare pe acoperiș printre valize, cufere, lăzi; un bărbat cocoțat pe o scară în spatele autobuzului îi întindea o bicicletă. Françoise își lipi nasul de geam.

– Locurile noastre sunt rezervate, zise ea cu satisfacție.

– Mi-e teamă că veți călători pe culoar, zise Elisabeth.

– Avem o provizie de somn, zise Pierre.

Începură să se învârtă în jurul micului autobuz. Mai erau câteva minute. Măcar un cuvânt, măcar un gest; la ce se gândeau oare... Nu voi îndrăzni. Elisabeth disperată se uita la Pierre. N-ar fi putut fi și altfel? N-ar fi putut și ea trăi în toți acești ani cu încredere și bucurie în loc să lupte împotriva unui pericol imaginar?

– În mașină, strigă șoferul.

– E prea târziu, gândi Elisabeth descumpănită. Trăcutul, întreaga ei persoană ar fi trebuit pulverizată, numai așa ar fi putut să se repeadă la Pierre și să-i cadă în brațe. Prea

târziu. Nu mai era stăpână pe clipa prezentă. Nici chipul ei n-o mai asculta.

– Pe curând, zise Françoise.

O îmbrățișă pe Elisabeth și își ocupă locul.

– La revedere, zise Pierre.

Îi strânse grăbit mâna surorii lui și o privi surâzând. Își simți ochii plini de lacrimi; îl apucă de umeri și îl sărută pe obraz;

– Să fii atent, zise ea.

– N-ai teamă, zise Pierre.

El o sărută la repezeală și se urcă în autobuz; o clipă capul lui mai apărură în fereastra deschisă. Mașina se puse în mișcare. Îi făcea semne cu mâna. Elisabeth flutură batista și după ce autobuzul dispărură după taluz, se întoarse scurt pe călcâie.

– Am pierdut totul, murmură ea. Am pierdut totul în zadar.

Își apăsă batista pe gură și se întoarse alergând în hotel.

*

*

*

Cu ochii mari deschiși Françoise fixa plafonul. Lângă ea dormea Pierre pe jumătate dezvelit. Françoise ațipise puțin dar în stradă un strigăt se auzi în noapte și o trezise; îi fusese atât de teamă de coșmaruri că nu închisese ochii. Nu suferea, nu se gândea la nimic, era numai mirată de ușurința cu care cataclismul luase loc cursului firesc al vieții. Se aplecă spre Pierre.

– E aproape ora trei, îi șopti ea.

Pierre gemu, se întinse. Ea aprinse lumina. Valizele căscate, ranițele pe jumătate pline, cutii de conserve, cio-rapi, stăteau risipite în dezordine pe parchet. Françoise se uită la crizantemele roșii lăbărțate pe tapet și neliniștea îi

aduse un nod în gât. Măine, ele se vor afla în același loc, cu aceeași încăpățănare inertă; decorul în care va trăi absența lui Pierre era fixat. Până acum, despărțirea așteptată fusese doar o amenințare goală, dar această cameră reprezenta viitorul împlinit! se afla aici, absolut prezent, în tristețea lui apăsătoare, fără leac.

– Ai tot ce-ți trebuie? îl întrebă ea.

– Cred că da, zise Pierre. Își îmbrăcase cel mai vechi costum al lui și-și îndesase în buzunare portmoneul, stiloul, punga de tutun.

– Am făcut rău până la urmă că nu ți-am cumpărat bocanci de marș, zise ea. Dar știu ce voi face, am să-ți dau bocancii mei de schi. Îți vin foarte bine.

– Nu vreau să-ți iau sărmanii tăi bocanci, zise Pierre.

– Ai să-mi cumperi alții când vom relua sporturile de iarnă, zise ea cu tristețe.

Îi scoase din fundul unui dulap și îi întinse, apoi îi aranjă într-o raniță rufăria și proviziile.

– Nu-ți iei pipa de spumă?

– Nu, o las pentru permisii, zise Pierre. Păstrează-o cu grijă.

– Nu-ți fie teamă, zise Françoise.

Pipa de un frumos blond auriu stătea în tocul ei ca într-un mic sicriu. Françoise apăsă pe capac și o închise într-un sertar. Se întoarse spre Pierre. Își pusese bocancii, stătea pe marginea patului și-și rodea o unghie, ochii lui erau trandafirii și chipul avea acea expresie idioată pe care se amuza el s-o arboreze odinioară în jocurile lui cu Xavière. Françoise rămase în picioare în fața lui, fără să știe ce să facă cu ea însăși. Vorbiseră toată ziua, acum nu mai aveau ce să-și spună. El își rodea o unghie, ea îl privea enervată, resemnată și pustiită.

– Mergem? îl întrebă, în cele din urmă.

– Haidem, se îndemnă Pierre.

El luă cele două ranițe în brațe și ieși din cameră. Françoise închise în urma lor ușa pe care el nu o va mai

deschide multă vreme de acum încolo și, coborând scara, simți cum i se muiau picioarele.

– Mai avem timp să bem un pahar la *Dôme*, zise Pierre. Dar, să fim atenți, nu va fi ușor să găsim un taxi.

Ieșiră din hotel și o luară pentru ultima oară pe drumul pe care-l bătuseră atât de des. Luna apusese și se făcuse întuneric. De mai multe nopți, cerul Parisului se stinsese, nu rămăseseră pe străzi decât câteva becuri galbene ale căror lumini firave abia atingeau pământul. Aburul trandafiriu care altă dată semnala de departe intersecția Montparnasse se risipise, singure terasele cafenelelor mai clipeau ușor.

– Începând de mâine, totul se închide la ora unsprezece, zise Françoise. E ultima noapte înaintea războiului.

Se așezară pe terasă; cafeneaua era plină de oameni, de zgomot și de fum; un grup de trei tineri cântau; o mulțime de ofițeri în uniformă, iviți ca din pământ în cursul nopții, se răspândiseră în grupuri pe la mese; femeile îi hărțuiau cu râsete fără efect. Ultima noapte, ultimele ore. Izbucnirea nervoasă a vocilor contrasta cu inerția figurilor.

– Viața va fi ciudată aici, zise Pierre.

– Da, zise Françoise. O să-ți povestesc totul.

– Numai Xavière să nu te obosească prea mult. N-ar fi trebuit s-o chemi atât de curând.

– Nu, e mai bine că ai revăzut-o, zise Françoise. Nu merita să scrii toate acele lungi scrisori pentru ca să le distrugi apoi efectul dintr-odată. Și, apoi, ea trebuie să fie aproape de Gerbert în aceste ultime zile, nu putea să rămână la Rouen.

Xavière. Nu mai era decât o amintire, o adresă pe un plic, un fragment neînsemnat al viitorului; nu-i venea să creadă că în câteva ore o va vedea în carne și oase.

– Cât timp Gerbert va fi la Versaille, ai putea să-l vezi din când în când, zise Pierre.

– Nu te neliniști din cauza mea, zise Françoise. Mă descurc întotdeauna.

Își lăasă mâna pe mâna lui. Avea să plece. Nimic altceva nu conta. Stătură îndelung fără să spună nimic, privind pacea murind.

– Mă întreb dacă va fi multă lume, zise Françoise, ridicându-se.

– Nu cred, mulți au fost deja recrutați, zise Pierre.

Rătăciră un moment pe bulevard și Pierre strigă un taxi.

– La gara Villette, comandă el șoferului.

Traversară Parisul în tăcere. Ultimele stele păleau. Pierre surâdea ușor, nu era încordat, avea mai degrabă un aer silitor de copil. Françoise simțea în ea calmul febrei.

– Am ajuns? întrebă ea surprinsă.

Taxiul se opri la marginea unei mici piețe rotunde și pustii. Un stâlp se ridica în mijlocul platoului central și lângă stâlp stăteau doi jandarmi cu galoane argintii pe chipiu. Pierre plăti taxiul și se apropie de ei.

– Nu e aici centrul de recrutare? întrebă el întinzându-le livretul militar.

Unul din jandarmi îi arătă o bucată de hârtie lipită pe stâlpul de lemn.

– Trebuie să mergeți la gara de Est, zise el.

Pierre părea dezorientat; ridică spre jandarm chipul lui arborând una din acele expresii naive a cărei ingenuitate neprevăzută o emoționa întotdeauna pe Françoise.

– Am timp să ajung până acolo pe jos?

Jandarmul începu să râdă.

– Nu vor pune în mișcare cu siguranță un tren special pentru tine, nu e nevoie să te grăbești.

Pierre reveni lângă Françoise. Avea un aer prăpădit și absurd în piața pustie, cu cele două ranițe și cu bocancii ei de schi în picioare. I se păru lui Françoise că nu fuseseră de ajuns cei zece ani pentru a-i arăta cât de mult îl iubea.

– Voi avea un mic răgaz, zise el; văzu din surâsul lui că el știa tot ceea ce trebuia să știe.

Porniră la drum, străbătând străduțele pe care zorile le albeau. Era un timp frumos, pe cer norii se colorau în

trandafiriu. S-ar fi zis că era o plimbare asemănătoare cu acelea pe care ei le făceau atât de des după lungile nopți de lucru. Înainte de a coborî scările care duceau la gară, se opriă; șinele de cale ferată luceau și prinse docile la capăt între peroanele de asfalt, scăpau brusc și, îmbinându-se, își continuau șerpuirea lor infinită; priviră o clipă acoperișurile lungi și plate ale trenurilor trase la marginea peronelor, unde zece cadrane negre cu arătătoare albe marcau fiecare ora cinci și jumătate.

– Aici va fi foarte multă lume, zise Françoise, temătoare.

Își imaginează jandarmii, ofițerii și îmbulzeala de civili cum văzuse în fotografiile din jurnale. Dar sala de așteptare a gării era goală, nu se zărea nici măcar o uniformă. Nu văzură decât câteva familii așezate printre mulțimea de baloturi și câțiva răzleți purtând ranițele în bandulieră.

Pierre se apropie de ghișeu, apoi se întoarse spre Françoise.

– Primul tren pleacă la orele șase și douăzeci și nouă. Am să mă instalez la ora șase în tren ca să-mi găsesc loc. O luă de braț. Mai putem face încă o scurtă plimbare, zise el.

– E destul de ciudată această plecare, zise Françoise. Eu nu mi-o imaginez așa; totul pare un joc gratuit.

– Da, nu se simte din nici o parte vreo constrângere, zise Pierre. N-am primit măcar o bucățică de hârtie în care să fiu convocat, nimeni n-a venit să mă caute, eu am întrebat ora trenului, ca un civil, parcă aș pleca din proprie inițiativă.

– Și totuși știi că nu poți să rămâi, s-ar zice că e o fatalitate interioară care te-mpinge, conchise Françoise.

Făcură câțiva pași în afara gării, cerul era limpede și blând deasupra bulvardelor pustii.

– Nu se vede nici un taxi, zise Pierre, și metroul e oprit. Cum ai să te întorci?

– Pe jos, zise Françoise. Mă duc s-o văd pe Xavière și după aceea îți voi aranja biroul. Vocea ei se strângulă. Îmi vei scrie imediat?

– Chiar din tren, zise Pierre. Dar cu siguranță scrisorile nu vor sosi aici la timp. Vei fi răbdătoare?

– Oh! am atâta răbdare că pot să mai dau și altora, zise ea.

Se mai plimbară puțin pe bulevard. În acea dimineață, liniștea străzilor părea normală, războiul nu se vedea nicăieri. Existau numai afișele lipite pe ziduri: unul mare, împodobit cu tricolorul, un apel adresat poporului francez, și unul mic, modest, decorat cu drapele negre și albe pe fond alb care era ordinul de mobilizare generală.

– Acum, chiar plec, zise Pierre.

Se întoarseră la gară. Deasupra ușilor o pancartă anunța că accesul la peroane era rezervat numai călătorilor. Câteva persoane se îmbrățișau în fața barierei și brusc, privindu-le, lacrimile umplură ochii lui Françoise. Devenind anonim, evenimentul pe care-l trăia se concretiza; pe aceste fețe străine, în surâsurile lor temurătoare, descoperi toată tragedia despărțirii lor. Se întoarse spre Pierre, nu voia să se emoționeze; trăia un moment confuz al cărui gust acru și insesizabil nu era chiar o durere.

– La revedere, zise Pierre. O strânse dragăstos la piept, o privi pentru ultima oară și se întoarse cu spatele.

Deschise ușa. Ea îl privi dispărând, cu un pas rapid și prea hotărât, lăsând să-i ghicești tensiunea chipului. Se întoarse și ea la rândul ei. Două femei se întoarseră în același timp cu ea; brusc, fețele lor se desfigurau și una dintre ele începu să plângă. Françoise se încordă și porni spre ieșire. Era inutil să plângă, oricât ar fi plâns, chiar ore în șir, tot îi mai rămâneau lacrimi de vărsat. Mergea cu un pas mare regulat, pasul ei de drumeție, traversând calmul neobișnuit al Parisului. Nenorocirea nu era încă vizibilă în nici o parte, nici în aerul calduț, nici în frunzele aurii ale copacilor, nici în mirosul proaspăt al legumelor adiind dinspre Hale; cât timp va continua să meargă, amenințarea lui rămânea insesizabilă; i se părea că, în momentul în care se va opri, această prezență ascunsă, pe care o simțea în jurul ei, i-ar năvăli în inimă, făcând-o țândări.

Traversă piața Châtelet și urcă bulevardul Saint-Michel. Bazinul Luxemburg fusese golit și-și dezvelea acum fundul ros de o lepră mlăștinoasă. În strada Vavin, Françoise cumpără un jurnal. Trebuia să mai aștepte un timp înainte de a bate la ușa lui Xavière și Françoise se hotărăi să intre la *Dôme*. Nu se sinchisea de Xavière, dar era mulțumită să aibă ceva de făcut în această dimineață.

Intră în cafenea și sângele îi urcă brusc în obraji. La o masă, aproape de fereastră, zări un cap blond și unul brun; ezită, dar era prea târziu pentru a se întoarce din drum, Gerbert și Xavière o zăriseră deja; era atât de vlăguită și atât de distrusă că un frison nervos o scutură, de cum se apropie de masa lor.

– Ce faci? o întrebă pe Xavière, reținându-i mâna.

– Bine, zise Xavière pe un ton confidențial. O privea fix pe Françoise. Ai un aer obosit.

– Am fost să-l conduc pe Labrousse la tren, zise Françoise. Am dormit puțin.

Inima-i bătea. De multe săptămâni, Xavière nu mai era decât o vagă imagine care se stingea de la sine. Și iată că înviase brusc, într-o rochie necunoscută, dintr-un material albastru, imprimat cu flori mici, mult mai blondă decât orice amintire; buzele ei cu desen uitat se deschiseră într-un surâs cu totul nou; nu se schimbaseră într-o fantomă ascultătoare, era o prezență în carne și oase care trebuia din nou înfruntată.

– Eu m-am plimbat toată noaptea, zise Xavière. Sunt frumoase străzile cufundate în întuneric. S-ar zice să-i sfârșitul lumii.

Xavière petrecuse toate aceste ore cu Gerbert. Și pentru el, ea devenise o prezență evidentă; cum o primise în inima lui? Chipul lui nu exprima nimic.

– Va fi mai rău când se vor închide cafenelele, zise Françoise.

– Da, va fi groaznic, zise Xavière. Ochii ei se luminară. Crezi că vom fi bombardați de-adevăratalea?

– Probabil, zise Françoise.

– Trebuie să fie nemaipomenit, să auzi sirenele noaptea și să vezi oamenii fugind în toate părțile ca șobolanii.

Françoise avu un surâs forțat, puerilitatea simulată a lui Xavière o enerva.

– Ne vor obliga să coborâm în adăposturi, zise ea.

– Oh! nu voi coborî.

Se făcu tăcere.

– Pe curând, zise Françoise. Veniți, dacă vreți să mă luați de aici, mă instalez acolo în fund.

– Pe curând, zise Xavière.

Françoise se așază la o masă și-ți aprinse o țigară. Măna-i tremura, era uimită de violența tristeții ei; tensiunea acestor ultime ore, dispărând, o lăsase complet dezarmată. Se simțea aruncată spre spații nesigure, dezrădăcinată, purtată la întâmplare, fără nici un recurs la ea însăși. Acceptase cu seninătate ideea unei vieți despuiate și neliniștite. Dar existența lui Xavière o amenințase întotdeauna, dincolo chiar de contururile vieții ei, și despre această veche neli-niște, pe care cu groază o recunoștea era vorba acum.

Capitolul X

– Ce păcat, nu mai am ulei, zise Xavière.

Privea cu un aer consternat fereastra vopsită numai până la jumătate cu un strat de vopsea albastră.

– Ai făcut o treabă bună, zise Françoise.

– Oh! cred că Inès nu-și va mai vedea niciodată ferestrele curate.

Inès părăsise Parisul a doua zi după prima alarmă falsă și Françoise se mutase în apartamentul ei. În camera de la hotelul Bayard, amintirea lui Pierre era prea puternică și, în aceste nopți tragice, în care Parisul nu-ți mai oferea nici lumină, nici refugiu, simțea nevoia unui cămin.

– Îmi trebuie ulei, zise Xavière.

– Nu mai găsești nicăieri, zise Françoise.

Ea scria adresa cu litere groase pe un pachet de cărți și tutun pe care-l trimitea lui Pierre.

– Nu se găsește mai nimic, zise Xavière furioasă. Se aruncă într-un fotoliu. Atunci, este ca și cum n-am făcut nimic, zise ea, cu o voce mohorâtă.

Era îmbrăcată într-un lung capot de dimie, legat în talie cu un șnur; mâinile-i erau îngropate în manșetele largi ale

capotului; cu părul tăiat drept căzându-i lins în jurul figurii, ea avea aerul unui călugăraș.

Françoise puse jos tocul. Becul electric, înfofolit cu o eșarfă de mătase, lumina camera cu o ușoară lumină violetă.

– Trebuie să încep să lucrez, se gândi Françoise. Dar nu-i venea. Viața ei își pierduse toată consistența, era ca o substanță moale în care aveai senzația că te împotmolești la fiecare pas; te smulgeai, te înămoaleai puțin mai departe, cu speranța că în următoarea secundă puteai fi definitiv înghițit, sau puteai simți pământul întărindu-se sub picioare. Nu mai exista viitor. Numai trecutul rămânea adevărat și Xavière pe acesta îl încarna.

– Ai știri de la Gerbert? o întrebă Françoise. Cum s-a acomodat cu viața de cazarmă?

Ea-l văzuse pe Gerbert cu zece zile mai devreme, într-o după amiază de duminică. Dar n-ar fi părut firesc să nu întrebe niciodată despre el.

– Avea aerul că nu se plictisește, răspunse Xavière. Schiță un vag surâs intim. Mai ales că-i place să se înfurie.

Chipul ei reflecta tandra certitudine a unei posesiuni totale.

– Ocaziile nu-i vor lipsi, zise Françoise.

– Ceea ce-l tracasează acum, zise Xavière, cu un aer indulgent și încântat, e să știe dacă o să-i fie frică.

– E greu să-ți imaginezi lucrurile dinainte.

– Oh! el este ca și mine, zise Xavière. Are imaginație. Se făcu tăcere.

– Știi că pe Bergmann l-a trimis într-un lagăr de concentrare? zise Françoise. O porcărie, soarta exilaților politici.

– Aș! zise Xavière. Țștia sunt toți spioni.

– Deloc, zise Françoise. Există mulți antifasciști autentici care sunt închiși în numele unui război antifascist.

Xavière făcu o mutră de dispreț.

– Pentru cât de interesanți sunt oamenii, zise ea, nu-i nici o nenorocire că sunt un pic călcați în picioare.

Françoise privi cu repulsie fața rece și crudă.

– Dacă nu ne interesează oamenii, mă întreb ce ne mai rămâne, zise ea.

– Oh! dar noi nu semănăm cu ei, zise Xavière, învăluind-o cu o privire disprețuitoare și rățăcioasă.

Françoise tăcu. Conversațiile cu Xavière degenerau imediat în confruntări dușmănoase. Ceea ce se ghicea în accentul lui Xavière, în surâsurile ei furișe, era cu totul altceva acum, decât o împotrivire copilărească și capricioasă: o ură adevărată de femeie. Niciodată nu o va ierta pe Françoise de a fi recâștigat dragostea lui Pierre.

– Dacă aş pune un disc, zise Françoise.

– Cum dorești, zise Xavière.

Françoise puse pe placa patefonului primul disc Petrușka.

– Mereu același lucru, zise Xavière cu mânie.

– Nu am de ales, zise Françoise.

Xavière bătu din picior.

– Nu-i așa că va dura mult timp? zise ea cu dinții strânși.

– Ce? zise Françoise.

– Străzile întunecate, magazinele goale, cafenelele care se închid la ora unsprezece. Toată istoria asta, adăugă ea cu o tresărire de furie.

– Riscă să dureze, zise Françoise.

– Eu n-am răbdare, zise Xavière cu un ton de disperare dușmănoasă. Nu-mi e de ajuns să contemplu evenimentele din fundul unui mormânt! Nu-mi e de ajuns să mi se spună că oamenii continuă să existe și la celălalt capăt al lumii dacă eu nu pot să-i ating.

Françoise roși. Ar fi trebuit să nu-i spună niciodată nimic lui Xavière. Tot ce-i spuneai, se întorcea imediat împotriva ta. Xavière se uită la Françoise.

– Tu ai șansa de a fi atât de rezonabilă, zise ea cu o umilință ambiguă.

– Este suficient să nu te iei în tragic, zise Françoise.

– Oh! poți s-o faci mai mult sau mai puțin, în funcție de dispoziție, zise Xavière.

Françoise privea pereții goi, geamurile albastre care păreau să adăpostească interiorul unui mormânt. Ar trebui să nu-mi mai pese, gândi ea îndurerată. Se zbătea în zadar. De trei săptămâni, n-o mai părăsise deloc pe Xavière; va continua să trăiască lângă ea până se va termina războiul; nu mai putea să nege această prezență inamică, întinzând peste ea, peste lumea întreagă, o umbră periculoasă.

Soneria de la ușă sfâșie liniștea. Françoise se uită în lungul coridorului.

– Cine este?

Portăreasa îi întinse un plic fără timbre, redactat de o mână necunoscută.

– Un domn a adus asta.

– Mulțumesc, zise Françoise.

Deschise scrisoarea. Era scrisul lui Gerbert.

„Sunt la Paris. Te aștept la cafeneaua Ray. Stau toată seara”.

Françoise băgă scrisoarea în geantă. Intră în camera ei, își luă mantoul, mănușile. Inima îi exploda de bucurie. Își aranjă puțin fața și se duse la Xavière.

– Mama mă cheamă să facem un bridge, zise ea.

– Ah! Pleci, zise Xavière cu un aer dezaprobat.

– Mă voi întoarce spre miezul nopții. Nu pleci nicăieri?

– Unde vrei să mă duc? zise Xavière.

– Atunci, pe curând, zise Françoise.

Coboră scara fără lumină și o luă pe stradă fugind. Femeile ieșiseră la plimbare pe strada Montparnasse, purtând în banduliera cilindru cenușiu în care-și țineau masca de gaze. Dincolo de zidul cimitirului, o cucuvea țipă. Françoise se opri, gâfâind, în colțul străzii Gaîté. Un rug mare roșu și întunecat clipea pe strada Maine: cafeneaua Ray. Cu perdelele lăsate, cu luminile acoperite, toate locurile publice aveau un aer ademenitor de locuri rău famate. Gerbert stătea înaintea unui pahar de țuică, aproape de orga de lumini. Își pusese chipiul pe masă. Părul era tăiat scurt. Părea ridicol de tânăr în uniformă lui kaki.

– Ce bine că ai putut să vii! zise Françoise.

Îl prinse de mână și degetele lor se uniră.

– Ți-a ieșit până la urmă combinația?

– Da, zise Gerbert. Dar n-am putut să te anunț. N-am știut dinainte dacă voi reuși să plec. Surâse. Sunt mulțumit. E foarte ușor. Voi putea s-o mai repet din când în când.

– Ne va ajuta să așteptăm mai ușor duminicile, zise Françoise. Sunt atât de puține duminici într-o lună. Îl privi cu regret. Mai ales că trebuie s-o vezi și pe Xavière.

– Trebuie, zise Gerbert încet.

– Știi, am noutăți foarte proaspete de la Labrousse, zise Françoise. O scrisoare lungă. El duce o viață cu totul bucolică. Stă la un preot din Lorraine care-î îmbuibă cu tarte de corcodușe și pui cu smântână.

– E neplăcut, zise Gerbert. Când el va avea prima permisie, eu voi fi departe. Nu ne vom mai revedea curând.

– Da. Numai că s-ar putea să nu între încă în luptă, zise Françoise.

Ea privea banchetele de un roșu aprins, unde de atâtea ori stătuse cu Pierre. Era atâta lume la bar și pe la mese; totuși perdelele grele albastre mascând ferestrele, dăceau acestei braserii agitate ceva intim și clandestin.

– Nu mi-e groază să mă duc pe front, zise Gerbert. Trebuie să fie mai puțin neplăcut decât să putrezești în fundul unei cazărmi.

– Te plictisești foarte tare, dragule, întrebă Françoise.

– Este incredibil cât de plictisitor e! zise Gerbert. Și începu să râdă; Alaltăieri, căpitanul m-a chemat la el. Voia să știe de ce nu sunt elev ofițer. Aflase că înfulec în fiecare seară la braseria Chanteclerc. Mi-a spus puțin după aceea: „Tu ai bani, locul tău este printre ofițeri”.

– Ce i-ai răspuns?

– I-am spus că nu-mi plăc ofițerii, zise Gerbert cu demnitate.

– O să te vadă foarte rău.

– Mai bine; zise Gerbert. Când l-am părăsit, căpitanul

era verde. Dădu din cap. Nu trebuie să-i povestești asta lui Xavière.

– Ea ar vrea ca tu să fi ofițer?

– Da. Ea crede că ne-am putea vedea mai des. Asta e uimitor la femei, zise Gerbert, pe un ton pătrunzător. Ele nu cred decât poveștile sentimentale, pentru ele numai asta contează.

– Xavière nu te are decât pe tine, zise Françoise.

– Știu, zise Gerbert. Asta e, într-adevăr, copleșitor. Surâse: eu sunt făcut să fiu celibatar.

– În acest caz, iată-te într-adevăr pornit cu stângul, zise Françoise veselă.

– Fleacuri, zise Gerbert bătând-o pe umăr. Asta n-are legătură cu tine. O privi cu căldură. Ceea ce este extraordinar între noi, e tocmai o astfel de prietenie. Niciodată nu mă simt jenat înaintea ta, pot să-ți spun orice, și mă simt liber.

– Da, e bine că ne iubim atât de tare și că rămânem liberi, zise Françoise.

Îl strânse de mână; mai mult decât bucuria de a-l vedea și de a-l atinge, ea ținea la această încredere tulburătoare pe care i-o acorda.

– Ce vrei să facem în seara aceasta? îl întreabă ea, veselă.

– Nu pt să merg în locuri elegante cu acest costum, zise Gerbert.

– Nu. Dar ce ai zice, de exemplu, să mergem pe jos până la Hale, să mâncăm o friptură la Benjamin și după aceea să urcăm la Dôme?

– Bine, zise Gerbert. Vom lua un pernod pe drum. Este formidabil cum țin la pernod acum.

Se ridică și trase draperiile albastre în fața lui Françoise.

– Ce pot să mai beau la regiment! Mă întorc în fiecare seară amețit.

Luna răsărise și scălda în lumină copacii și acoperișurile; un adevărat clar de lună la țară. Pe lunga stradă pustie, trecea un automobil, farurile lui mari albastre păreau niște enorme safire.

– E minunat, zise Gerbert privind în noapte.

– Da, nopțile cu clar de lună, sunt minunate. Întinericul nu are nimic vesel și cel mai bine e să rămâi pitit în casă. Îi dădu un cot lui Gerbert; ai văzut ce caschete noi și frumoase au agenții? zise ea.

– Caschete de război, zise Gerbert. O luă de braț pe Françoise. Nenorocoasa mea iubită, nu prea e veselă viața pe aici, constată el. N-a mai rămas nimeni la Paris?

– Elisabeth. Ea-mi oferă de bună voie umărul ei ca să plâng, dar eu o evit pe cât posibil, zise Françoise. E uluitoare, n-a avut niciodată un aer atât de prosper. Claude e la Bordeaux. Dar din moment ce el e singur, fără Suzanne, eu cred că nu-i prea duce lipsa.

– Ce faci toată ziua, zise Gerbert. Ai început să lucrezi?

– Nu încă. Nu. Mă târăsc împreună cu Xavière de dimineața până seara. Facem bucătărie, căutăm coafori. Ascultăm discuri vechi. N-am fost niciodată așa de intime. Françoise ridică din umeri. Și sunt sigură că ea nu m-a urât niciodată atât de mult.

– Crezi? zise Gerbert.

– Sunt sigură, zise Françoise. Nu ți-a vorbit niciodată despre relațiile noastre?

– Nu prea des, zise Gerbert. Mă suspectează. Crede că sunt de partea ta.

– Cum așa? zise Françoise. Pentru că tu mă aperi când ea mă atacă?

– Da, zise Gerbert. Ne certăm întotdeauna când îmi vorbește de tine.

Françoise simți o împunsătură în inimă. Ce putea să-i povestească Xavière despre ea?

– Ce spune? zise Françoise.

– Oh! Spune orice, zise Gerbert.

– Știi, tu poți să-mi spui, zise Françoise. Unde am ajuns, între noi nu se mai poate ascunde ceva.

– Eu vorbesc în general, zise Gerbert.

Făcură câțiva pași în tăcere. Un fluierat îi făcu să tresară.

Un agent de sector, bărbos, îndreptă lanterna spre o fereastră de unde se vedea o rază subțire de lumină.

– E o sărbătoare pentru bătrânii ăștia, zise Gerbert.

– Îi înțeleg, zise Françoise. În primele zile ne-am amenințat că trag cu revolverul în ferestrele noastre. Am camuflat toate lămpile și acum Xavière a vopsit geamurile în albastru.

Xavière. Firește. Ea vorbea despre Françoise. Și probabil de Pierre. Era enervant să ți-o imaginezi tronând mulțumită în inima micului ei univers bine dirijat.

– Mi-a vorbit, zise Gerbert cu o voce neutră.

– Ți-a povestit toată istoria, zise Françoise, pe un ton afirmativ.

– Da, zise Gerbert.

Sângele îi năvăli în obraji. Povestea mea. În capul ei blond, spiritul lui Françoise luase o formă iremediabilă și necunoscută și această formă ciudată Gerbert o primise ca destăinuire.

– Atunci, tu știi că Labrousse a ținut la ea? zise Françoise.

Gerbert tăcu.

– Îmi pare rău, zise el. De ce Labrousse nu m-a prevenit?

– El n-a vrut, din orgoliu, zise Françoise. Ea strânse brațul lui Gerbert. Nu ți-am povestit, pentru că m-am temut ca ai să-ți faci tot felul de idei, zise ea. Dar n-ai de ce să te temi. Labrousse nu te-ă urât niciodată. Și, până la urmă, el a fost foarte mulțumit că povestea s-a terminat astfel.

Gerbert o privea, cu un aer neîncrezător.

– A fost mulțumit?

– Sigur că da, zise Françoise. Ea nu mai are nimic pentru el, tu știi.

– Adevărat? zise Gerbert. Nu părea să creadă. Dar ce credea el? Françoise privea neliniștită clopotnița de la Saint-Germain-des-Près care se contura pe cerul metalic, curată și pașnică, semănând cu o clopotniță de țară.

– Ce pretinde ea? întrebă Françoise. Că Labrousse o iubește în continuare pățimaș?

– Cam așa, o aprobă Gerbert, confuz.

– Ei bine, se înșeală al naibii, zise Françoise.

Vocea ei tremura. Dacă Pierre era acolo, ea ar fi râs cu dispreț, dar el era departe, ea putea doar să-și spună sieși: „El nu mă iubește decât pe mine”. Era intolerabil ca o certitudine contrarie să existe în vreo parte a lumii.

– Aș vrea ca ea să vadă cum vorbește de ea în scrisori, reluă ea. S-ar lămuri. Din milă pentru ea păstrează el simulacru unei prietenii. Îl privea pe Gerbert, provocatoare. Cum își explică că a renunțat la ea?

– Susține că ea n-a mai vrut să continue aceste relații.

– Ah! da, zise Françoise. Și de ce?

Gerbert o privi cu un aer încurcat.

– Pretinde că nu-l mai iubește? zise Françoise.

Strângea batista între mâinile ei jilave.

– Nu, zise Gerbert.

– Atunci?

– Susține că nu-ți convenea ție, zise el, cu un ton nesigur.

– A spus asta? întrebă Françoise.

Emoția îi frânse vocea. Lacrimi i se urcau în ochi.

– Târfulița!

Gerbert nu răspunse nimic. El părea în culmea confuziei. Françoise rânji:

– Deci, Pierre o iubește la nebunie, și ea îi respinge dragostea ca să mă menajeze pe mine, pentru că eu sunt sfâșiată de gelozie?

– Așa am crezut și eu, că ea a aranjat lucrurile în felul ei, zise Gerbert, consolator.

Traversară Sena. Françoise se aplecă peste balustradă și privi la apele de un negru lucios în care se reflecta discul lunii. Eu n-o mai suport, își zise ea disperată. Acolo, în lumina mortuară a camerei sale, Xavière stătea lungită, învelită în capotul ei maroniu, mohorâtă și nefastă; dragostea

dezolată a lui Pierre îi dezmierda cu umilință picioarele. Și Françoise rătăcea pe străzi, disprețuită, mulțumită cu resturile unei iubiri oboșite. Ar fi vrut să-și ascundă fața.

– Ea a mințit, zise ea.

Gerbert o strânse lângă el.

– Bănuiam, o liniști el.

Părea neliniștit. Ea strânse buzele. Putea să-i vorbească, să-i spună adevărul. El ar crede-o. Dar nu era de nici un folos. Acolo, tânăra eroină, cu o expresie de blândă sacrificată, continua să simtă în carnea ei gustul îmbătător și nobil al vieții.

– Am să-i spun, o amenință Françoise în gând. Să afle adevărul.

*

*

*

– Îi voi spune chiar acum.

Françoise traversă piața Rennes. Luna strălucea deasupra străzii pustii și a caselor oarbe, strălucea peste câmpiile goale, peste pădurile unde oamenii, apăsați de căști, făceau de pază. În noaptea impersonală și tragică, această mânie care răvășise inima lui Françoise, era toată partea ei pe pământ. Perla neagră, prețioasă, vrăjitoarea, generoasă. O femeie, gândi ea cu patimă. Urcă scara. Era acolo, pitită după ușă, în cuibul ei de minciuni; avea să se agațe din nou de Françoise și s-o facă să intre cu forța în povestea ei. Femeia părăsită, înarmată cu o acră răbdare, va fi rolul meu. Françoise deschise și bătău la ușa lui Xavière.

– Intră.

Un miros siropos și fad învăluisese camera. Xavière era cocoțată pe un scaun de bucătărie și mânjea un geam în albastru. Coborî.

– Privește ce-am găsit, zise ea.

Ținea în mână un flacon plin cu un lichid auriu. Cu un

gest teatral îl întinse lui Françoise. Pe etichetă scria: chihlimbar solar.

– L-am găsit în baie. Înlocuiește foarte bine uleiul, zise ea. Privea fereastra ezitând. Nu crezi că ar trebui să mai dau un strat?

– Oh! pentru un catafalc, e destul de reușit, zise Françoise.

Își dezbracă mantoul. Să vorbească. Cum să vorbească? Nu putea să facă uz de confidențele lui Gerbert; și totuși nu putea să trăiască în acest aer otrăvit. Între geamurile netede și albastre, în mirosul otrăvitor al chihlimbarului solar, pasiunea respinsă a lui Pierre, josnica gelozie a lui Françoise existau cu adevărat. Trebuiau pulverizate. Numai Xavière putea să o facă.

– Vreau să pregătesc un ceai, zise Xavière.

Avea o plită cu gaz în camera ei. Puse o cratiță plină de apă și veni să se așeze în fața lui Françoise.

– A fost amuzant acest bridge? zise ea pe un ton disprețuitor.

– Nu m-am dus ca să mă distrez, zise Françoise.

Se făcu tăcere. Privirea lui Xavière căzu pe pachetul pe care Françoise îl pregătise pentru Pierre.

– Ai făcut un pachet frumos, o lăudă ea cu un surâs subțire.

– Cred că Labrousse va fi mulțumit să le primească, zise Françoise.

Xavière continua să suradă prosteste, în timp ce strângea sfoara între degete.

– Crezi că *poate* să citească? zise ea.

– Lucrează, citește. De ce nu?

– Da, mi-ai spus că e plin de curaj, că face chiar cultură fizică. Xavière ridică sprâncenele: îl vedeam cu totul altfel.

– Totuși, așa mi-a scris în scrisoare, zise Françoise.

– Evident, zise Xavière.

Trase de sfoară, îi dădu drumul, se auzi o plesnițură moale. Rămase o clipă visătoare, apoi o privi pe Françoise cu un aer candid.

– Nu crezi că, în scrisori, nu se povestesc niciodată lucrurile așa cum sunt? chiar dacă nu vrei să minți, adăugă ea cu politețe. Tocmai pentru că le povestești altcuiva?

Françoise simțea mânia urcându-i-se în gât.

– Cred că Pierre spune exact ceea ce vrea să spună, zise ea cu asprime.

– Oh! bănuiesc și eu că nu plânge pe la colțuri ca un plod, zise Xavière.

Puse mâna pe pachetul de cărți.

• – Eu sunt probabil rea, zise ea gânditoare. Dar când oamenii sunt absenți, mi se pare atât de zadarnic să încerci să mai păstrezi legătura cu ei. Te poți gândi la ei. Dar să scrii scrisori, să trimiți pachete. Se strâmbă: mi-ar place mai mult să fac să se învârtă mesele.

Françoise o privi cu o mânie neputincioasă. N-avea nici o putere să nimicească acest orgoliu insolent? În sufletul lui Xavière, în jurul amintirii lui Pierre, se înfruntau Marta și Maria. Marta se juca de-a mama răniților; ea primea înapoi o mulțumire plină de respect, dar la Maria se gândea cel absent când, din adâncurile singurătății lui, ridica nostalgic spre cerul de toamnă o față gravă și palidă. Xavière strânsese cu patimă în brațele ei trupul viu al lui Pierre, dar Françoise s-a simțit mai puțin atinsă de faptul în sine, decât de acea misterioasă mângâiere în care Xavière îi învăluise imaginea.

– Trebuie să aflăm dacă oamenii la care ne referim împărtășesc acest punct de vedere, zise Françoise.

Xavière zâmbi ușor.

– Da, firește, zise ea.

– Vrei să spui că ți-e indiferent punctul de vedere al altora? zise Françoise.

– Ei nu acordă toți importanță epistolelor, zise Xavière. Se ridică.

– Vrei ceai? zise ea.

Umplu două cești. Françoise duse ceaiul la buze. Mâna-i

tremura. Revedea spatele lui Pierre înhămat cu cele două ranițe dispărând pe peronul gării de Est, îi revăzu fața pe care o întorsese spre ea, o clipă mai devreme. Ar fi vrut să păstreze în ea imaginea pură, dar nu era decât o imagine care își trăgea forța numai din bătăile inimii ei, ceea ce nu putea fi deajuns pentru femeia din carne și oase care stătea în fața ei. În acești ochi vii se reflecta fața obosită a lui Françoise, profilul ei aspru. O voce șușotea: el n-o mai iubește, el nu poate s-o mai iubească.

– Eu cred că tu ți-ai făcut despre Labrousse o idee într-adevăr romantică, zise Françoise abrupt. Tu știi, el nu suferă anumite lucruri decât în măsura în care vrea să le sufere. El nu le suportă decât atât cât este el de acord să le suporte.

Xavière se strâmbă.

– Crezi?

Accentul ei fusese mai insolent decât o tăgăduire brutală.

– Eu îl știu, zise Françoise. Eu îl cunosc bine pe Labrousse.

– Oamenii nu pot fi cunoscuți niciodată, zise Xavière.

Françoise o privi cu furie. Nu-i putea impune nimic acestui creier încăpățânat?

– Dar el și cu mine, suntem altceva, zise ea. Noi totdeauna am împărțit totul. Absolut totul.

– De ce-mi spui asta? întrebă Xavière, trufașă.

– Crezi că ești singura care l-ai înțeles pe Labrousse, zise Françoise. Fața-i ardea; crezi că eu mi-am făcut despre el o imagine grosolană și simplă.

Xavière o privea înspăimântată. Niciodată Françoise nu-i vorbise pe un asemenea ton.

– Tu ai ideile tale despre el, eu le am pe ale mele, zise ea rece.

– Tu alegi ideile care-ți convin, zise Françoise.

Vorbise cu atâta siguranță, încât Xavière dădu înapoi.

– Ce vrei să spui? întrebă ea.

Françoise strânse buzele. Ce chef avea să-i spună în față:

„Tu crezi că el te iubește, dar mai sigur e că-i e milă de tine”. Dar surâsul insolent al lui Xavière se topi brusc. Câteva cuvinte numai, și ochii ei s-ar fi umplut de lacrimi. Trupul ei frumos s-ar fi prăbușit. Xavière o privea, cu intensitate, ei i se făcu milă.

– Eu n-am vrut să spun nimic special, zise Françoise cu o voce mai calmă, Labrousse ți-a scris că n-are nevoie să primească scrisori pentru că se gândește la oameni, era o manieră amabilă de a-ți scuza tăcerea. Tu însă erai sigură că el credea în comunicarea sufletului dincolo de cuvinte.

Buzele lui Xavière îi dezveliră dinții albi.

– Cum de știi ce mi-a scris el?

– Mi-a vorbit într-o scrisoare, zise Françoise.

Privirea lui Xavière rămase pe geanta din mâna lui Françoise.

– Ah! El îți vorbește în scrisori despre mine? se miră ea.

– Ocazional, zise Françoise. Mâna i se înțepeni pe poșeta de piele neagră. Să-i arunce scrisorile pe genunchi? În dezgust și furie, Xavière și-ar proclama ea însăși înfrângerea; nu exista victorie posibilă fără mărturisirea ei. Françoise s-ar regăsi singură, stăpână, pentru totdeauna eliberată.

Xavière se ghemui în fotoliu, părea că tremură.

– Mi-e groază când mă gândesc că se vorbește de mine, zise ea.

Se ghemuise toată în ea însăși, cu un aer cam buimac. Françoise se simți deodată foarte obosită. Eroina arogantă pe care dorea cu atâta pasiune s-o învingă nu mai exista, nu mai rămăsese din ea decât o biată victimă hăituită pe care n-aveai cum să te mai răzbuni. Se ridică.

– Mă duc să mă culc, zise ea. Pe mâine. Nu uita să închizi robinetul de gaz.

– Noapte bună, îi ură Xavière, fără să ridice capul.

Françoise ajunsese în camera ei. Deschise sertarul, scoase

dintr-o geantă scrisorile lui Pierre și le aranjă într-un sertar, alături de scrisorile lui Gerbert. Nu exista victorie. Nu se va elibera niciodată. Închise sertarul și băgă cheia în poșetă.

*

*

*

– Chelner, strigă Françoise.

Era o zi frumoasă însorită. Prânzul fusese mai încordat ca de obicei și după amiază, Françoise venise să se așeze cu o carte pe terasa de la Dôme. Acum, începuse să se facă răcoare.

– Opt franci, zise chelnerul.

Françoise deschise portmoneul și scoase o hârtie. Privi cu surprindere în fundul poșetei. Aseară ea pusese înăuntru cheia de la sertarul ei.

Goli nervoasă poșeta. Pudriera. Rujul. Pieptenele. Trebuia și cheia să fie undeva. Nu se despărțise de poșetă nici un minut. Răsturnă poșeta, o scutură. Inima începu să-i bată cu violență. Un minut. Timpul cât adusese prânzul de la bucătărie până-n camera lui Xavière. Și Xavière era în bucătărie.

Cu dosul mâinii, băgă în dezordine în geantă obiectele împrăștiate pe masă și plecă fugind. Ora șase. Dacă Xavière îi luase cheia, nu-i mai rămânea nici o speranță.

– E imposibil.

Fugea. Tot trupul îi era numai zumzet. Își simțea inima între coaste, în cap, în vârful degetelor. Urcă scara. Casa era liniștită, și ușa de la intrare își păstra aspectul cotidian. Pe coridor mai plutea încă mirosul de chihlimbar solar. Françoise respiră adânc. Poate ea pierduse cheia fără să-și dea seama. Dacă s-ar fi întâmplat ceva, i se părea că ar fi trebuit să fie semne în aer. Împinse ușa de la camera ei. Sertarul era deschis. Scrisorile lui Pierre și ale lui Gerbert erau împrăștiate pe covor.

„Xavière știe”. Pereții camerei începură să se învârtească. O noapte aspră și arzătoare urma să se abată asupra lumii. Françoise căzu pe un fotoliu, strivită de o greutate mortală. Dragostea ei pentru Gerbert era acolo, în fața ei, neagră ca o trădare.

„Ea știe”. A intrat în cameră ca să citească scrisorile lui Pierre. Sperase să poată strecura cheia în poșetă sau s-o ascundă sub pat. Și apoi văzuse scrisul lui Gerbert: „Scumpă, scumpă Françoise”. Ea a citit ultima pagină: „Te iubesc”. Rând cu rând, ea o citise toată.

Françoise se ridică, străbătu lungul coridor. Nu se gândea la nimic. În fața ei și în ea o noapte de smoală. Se apropie de ușa lui Xavière și bătu. Nu primi nici un răspuns. Cheia era în broască, prin interior. Xavière nu ieșise. Françoise bătu din nou. Aceași liniște de moarte. S-o fi sinucis, gândi ea. Se sprijini de perete. Xavière putea să ia un somnifer, putea să deschidă gazul. Ascultă. Nu se auzea nimic. Françoise lipi urechea de ușă. În frica ei, străbătu un fel de speranță. Era o ieșire, singura ieșire imaginabilă. Dar nu; Xavière nu folosea decât calmante inofensive; gazul, nu se simțea mirosul. Oricum, ea n-ar fi decât adormită. Françoise lovi cu putere ușa.

– Pleacă de acolo, se auzi o voce înăbușită.

Françoise își șterse fruntea de sudoare. Xavière trăia. Trădarea lui Françoise trăia.

– Deschide, strigă Françoise.

Nu mai știa ce spune. Dar voia s-o vadă pe Xavière, imediat.

Ușa se deschise. Xavière era înfășurată în capot. Avea ochii ușați.

– Ce mai vrei de la mine? întrebă ea.

Françoise trecu înaintea ei și se așeză aproape de masă. Nimic nu se schimbaseră de la prânz. Totuși, în spatele fiecăreia dintre mobilele acestea familiare, pândea ceva îngrozitor.

– Vreau să mă explic, zise Françoise.

– Eu nu-ți cer nimic, zise Xavière.

Fixă asupra lui Françoise doi ochi arzători, obrajii erau în flăcări, era frumoasă.

– Ascultă-mă, te implor, zise Françoise.

Buzele lui Xavière începură să tremure.

– De ce mă torturezi? Nu ești mulțumită. Nu mi-ai făcut destul rău?

Se aruncă pe pat și își ascunse fața în mâini:

– Ah! mi-ai făcut-o, într-adevăr, zise ea.

– Xavière, murmură Françoise.

Ea privea în jurul ei cu disperare. Nimic nu-i venea în ajutor?

– Xavière! repetă ea cu o voce rugătoare. Când a început această poveste, eu nu știam că tu îl iubești pe Gerbert, nici el nu bănuia nimic.

Xavière își îndepărtă mâinile. Un rânjet îi răsuci gura.

– Secătura, zise ea încet. Nu mă mir de el, nu e decât un ticălos.

O privi pe Françoise drept în față:

– Dar tu! zise ea. Tu! Cum ți-ai bătut joc de mine!

Un intolerabil surâs descoperea dinții ei albi.

– Eu nu mi-am bătut joc de tine, zise Françoise. Eu m-am îngrijit de tine mai mult decât de mine. Dar tu nu mi-ai lăsat prea multe motive să te iubesc.

– Știi, zise Xavière. Ești geloasă pe mine că m-a iubit Labrousse. Tu l-ai degustat de mine și pentru a te răzbuna complet mi l-ai luat pe Gerbert. Păstrează-l, e al tău. E o comoară pe care eu nu vreau s-o disput deloc.

Cuvintele se înghesuiau în gura ei cu atâta violență că păreau s-o sufoce. Françoise se gândi cu groază că femeia care contempla ochii fulgerători ai lui Xavière, era chiar ea.

– Nu e adevărat, zise ea.

Respiră adânc. În zadar încerca să se apere. Nu se mai putea salva nimic.

– Gerbert te iubește acum, zise ea cu o voce mai calmă.

A făcut o greșeală față de tine. Dar, în acel moment, avea atâtea să-ți reproșeze! Nu ți-a mai putut spune după aceea; era greu, el n-a avut încă timpul să construiască ceva solid cu tine.

Se aplecă spre Xavière și spuse pe un ton apăsător:

– Încearcă să-l ierți. Niciodată nu mă vei mai întâlni pe drumul tău.

Își strânse mâinile una într-alta; o rugăciune calmă urca în ea: să ștergem totul și eu renunț la Gerbert, nu l-am iubit niciodată, n-a existat nici o trădare.

Ochii lui Xavière o fulgerară.

– Păstrează-ți cadourile, zise ea cu violență. Și pleacă de aici, pleacă imediat.

Françoise ezită.

– Pleacă, pentru numele lui Dumnezeu, porunci Xavière.

– Plec, zise Françoise.

Traversă culoarul, împleticindu-se ca un orb și lacrimile îi ardeau ochii: „Am fost geloasă pe ea. I l-am luat pe Gerbert”. Lacrimile ardeau, cuvintele ardeau ca un fier roșu. Se așează pe marginea divanului, repetând năucă: „Am făcut asta, eu!” În întuneric, fața lui Gerbert ardea ca un foc negru și scrisorile de pe covor erau negre ca o înțelegere diabolică. Își duse batista la buze. O lavă neagră și toridă curgea prin vinele sale. Ar fi vrut să moară.

„Aceasta voi fi eu pentru totdeauna”. Vor veni zorile. Și ziua de mâine. Xavière va pleca la Rouen. În fiecare zi, din adâncul unei case întunecate de provincie, se va trezi cu această disperare în inimă. În fiecare dimineață, ar renaște femeia detestată care era de acum înainte Françoise. Revăzu imaginea lui Xavière, descompusă de suferință. Cima mea. Va exista pentru totdeauna.

Închise ochii. Lacrimile curgeau, lava arzătoare curgea și-i frângea inima. Trecu un timp lung. Departe, pe un alt pământ, ea zări brusc un tандru surâs luminat: „Ei bine, îmbrățișează-mă, Gerbert mic și prostuț”. Vântul sufla, vacile mișcau lanțul în staul, un cap tânăr încrezător se

sprijinea de umărul ei și vocea zise: „Sunt fericit, sunt atât de fericit”. El îi oferise o floare. Deschise ochii. Această poveste era și ea adevărată. Ușoară și tandră ca vântul dimineții peste pajiștile umede. Cum a devenit această dragoste nevinovată o trădare murdară?

„Nu, zise ea, nu”. Se ridică și se apropie de fereastră. Ascunseseră globul felinarului sub o mască de fier neagră și dantelată, asemenea unui lup venețian. Lumina lui galbenă semăna cu o privire. Se întoarse și aprinse lumina. Imaginea ei apărură deodată în oglindă. Ea îi făcu față: „Nu, repetă ea. Eu nu sunt această femeie”.

Era o poveste lungă. Își fixă imaginea din oglindă. Era mult timp de când încercau să i-o fure. Rigidă ca un consemn. Austeră și curată ca un sloi de gheață. Devotată, disprețuitoare, înpotmolită în morala ei găunoasă. Și ea spusese: „Nu”. Dar o spusese foarte încet; îl îmbrățișase pe Gerbert pe ascuns. „Nu sunt eu?” Adesea ea ezita, fascinată. Și acum, căzuse în capcană, era acum pradă ușoară a acestei conștiințe lacome care așteptase în umbră momentul când o va putea înghiți. Geloasă, trădătoare, criminală. Nu se putea apăra cu cuvinte timide și cu gesturi furișe. Xavière exista, trădarea exista. Figura mea criminală exista în carne și oase.

Nu va mai exista.

Deodată o mare liniște coborî în Françoise. Timpul se opri. Françoise era singură într-un cer înghețat. Era o singurătate atât de solemnă și atât de definitivă încât semăna cu moartea.

Ea sau eu. Voi fi eu.

Se auzi un zgomot de pași pe culoar, apa care curgea în baie. Xavière reîntră în camera ei. Françoise se duse la bucătărie și închise robinetul de gaz. Bătu la ușă. Poate că mai era o soluție de salvare.

– De ce ai mai venit? întrebă Xavière.

Stătea în pat, rezemată de perne, numai lampa de la căpătâi era aprinsă; pe noptieră, un pahar era pregătit lângă un tub de belladenal.

– Aș vrea să vorbim, zise Françoise. Făcu un pas și se rezemă de comoda pe care se afla plita de gaz.

– Că crezi că vei face acum? zise ea.

– Te privește? o întrebă Xavière.

– Eu sunt vinovată față de tine, zise Françoise. Nu îți cer să mă ierți. Dar ascultă-mă, nu face greșeala mea ireparabilă. Vocea îi tremura de tulburare. Dacă ar putea s-o convingă pe Xavière... Mult timp eu n-am avut altă grijă decât fericirea ta, tu nu te-ai gândit niciodată la a mea. Știi bine că am și eu scuzele mele. Dă-mi o șansă de a nu mă simți o criminală odioasă.

Xavière o privea cu un aer pustiit.

– Rămâi la Paris, reluă Françoise. Reia-ți lucrul la teatru. Instalează-te unde vrei și n-o să mă mai vezi niciodată...

– Să accept banii tăi? zise Xavière. Prefer să crăp imediat pe loc.

Vocea, chipul ei nu-i lăsau nici o speranță.

– Fii generoasă, acceptă, zise Françoise. Cruță-mă de remușcarea de a-ți fi ruinat viitorul.

– Prefer să crăp, repetă Xavière cu violență.

– Întâlnește-te măcar cu Gerbert, o rugă Françoise. Nu-l condamna fără să-i vorbești.

– Îmi dai sfaturi? întrebă Xavière.

Françoise puse mâna pe plita de gaz și deschise robinețul.

– Nu sunt sfaturi, sunt rugăminți, zise ea.

– Rugăminți! Xavière începu să râdă. Îți pierzi timpul. Eu nu sunt un suflet frumos.

– Bine, zise Françoise. Adio.

Făcu un pas spre ușă și contemplă în liniște fața copilărească și albăstrie pe care n-o va mai vedea vie.

– Adio, repetă ea.

– Și nu mai veni, zise Xavière cu o voce furioasă.

Françoise înțelese că sărise jos din pat și că trăsese zăvorul în urma ei. Raza de lumină care trecea pe sub ușă se stinse.

– Și acum? își zise Françoise.

Rămase în picioare supraviețuind ușa lui Xavière. Singură. Fără sprijin. Nu se mai bizuia decât pe ea însăși. Așteptă un timp, apoi intră în bucătărie și puse mâna pe brațul contoarului. Mâna i se crispă. Părea imposibil. În fața singurătății ei, în afara spațiului, în afara timpului, se ridica această prezență vrăjmașă, care de atâta timp o strivea cu umbra ei oarbă; ea era acolo, nu exista decât pentru sine, reflectată în ea însăși, reducând la neant tot ceea ce excludea; ea închisese lumea întreagă în propria ei singurătate triumfătoare, înflorind continuu, nemărginită, unică; tot ceea ce era venea din ea însăși, refuzându-se oricărei supunerii, era despărțirea absolută. Și totuși era suficient să coboare maneta pentru a o nimici. A nimici o conștiință. Cum pot eu? gândi Françoise. Dar cum se putea ca o conștiință să existe și să nu fie a mea? Atunci, ea nu există. Ea repetă: „Ea sau eu”. Apăsă maneta.

Intră în camera ei, adună scrisorile care erau împrăștiate pe jos și le aruncă în șemineu. Scăpără un chibrit și le privi cum ard. Ușa lui Xavière era închisă pe dinăuntru. Se va crede că a fost un accident sau o sinucidere. „În definitiv, nu existau probe”, gândea ea.

Se dezbracă și trase o pijama. „Mâine dimineată, ea va fi moartă”. Se așeză cu fața spre culoarul întunecat. Xavière dormea. În fiecare minut somnul ei era mai profund. Mai rămăsese încă în pat o formă vie, dar oricum nu mai era nimeni. Nu mai e nimeni. Françoise era singură.

Singură. A acționat singură. La fel de singură ca în moarte. Într-o zi Pierre va ști. Dar chiar el nu va cunoaște acest act decât din afară. Nimeni nu va putea s-o condamne, nici s-o acuze. Actul său nu-i aparținea decât ei. „Eu l-am vrut”. Voința ei se împlinea, nimic nu o mai despărțea de ea însăși. Ea alesese, în sfârșit. Ea se alesese.

Tipărit sub comanda nr.40 474
Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria CORESI București

Simone de Beauvoir s-a născut în 1908 și a murit în 1988. Opera ei, reprezentând „partea feminină” a existențialismului francez, ca un cristal prețios, cuprinde în ea toate reflexele culturale și politice ale unui secol bogat în umbre și lumini. Implicată adânc în viața cetății, nimic din ce a trăit nu i-a rămas străin și opera ei s-a hrănit dintr-o experiență căreia nimic nu i-a scăpat.

Invitata răsunătorul roman al Simonei de Beauvoir neputând fi decât un roman de dragoste, el este mult mai mult decât atât, pentru că a analiza o relație de iubire în trei, în patru înseamnă, dincolo de curajul în sine al abordării unei asemenea teme, a sonda adâncurile psihologiei umane și a sesiza desenul brawnian al sentimentelor.

Tradus în toate limbile pământului, romanul a uimit mereu prin rafinamentul, veridicitatea, profunzimea, subtilitatea analizei sufletului feminin prins într-o complicată și tensionată relație de iubire și, mai ales, într-o răvășitoare luptă pentru afirmarea **persoanei**.

Editura *Opal*

ISBN 973-96346-4-8

Lei 3800